

SERXWEBÛN

Jİ SERXWEBÛN Û AZADIYÊ BI RÛMETTIR TIŞTEK NÎNE

Sal: 30 / Hejmar 349 / Çile 2011

30. YILIMIZDAYIZ

● Kurt halkın özgür sesi Serxwebûn 30. yılını giriyor. Ocak 1982 yılından itibaren başlattığı yayın hayatını, aylık yayın organı olarak 30 yıldır kesintisiz bir biçimde sürdürüyor. 30 yıldır özgürlük Önderinin, Özgürlük hareketinin, özgür Kurt'ün, özgür Kurt kadınının, özgür Kurt gencinin, özgürlük için yüksek bir kararlılıkla yürüyen insanlığın sesi oluyor. Tam 30 yıldır özgürlük devrimine tanıklık ediyor. 30 yıl boyunca özgürlük mücadele adına söylenen her sözü, yapılan her işi saatlarına ve sayfalarına kaydediyor. Bu tarihi 30 yılın her ayında, her haftasında, her gününde, hatta her saatinde ne yaşamış olduğunu bulabilmenin en geniş ve en doğru bilgilerini içinde taşıyor...

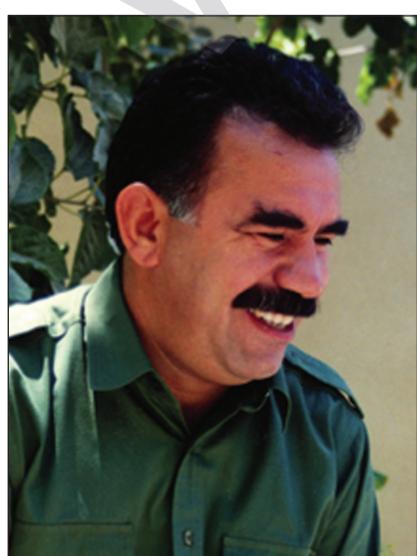
sayfa 2'de

**Sömürgeciliğin son taktiği
siyasal islam da başarısız
kalmaya mahkumdur**

● Kurdistan'daki özgürlük mücadele bir çok gücün egemenlik mücadelesi yürüttüğü coğrafya olan Ortadoğu ve Türkiye ortamında yürüttülmektedir. Dünya siyasi dengelerinin kurulduğu Ortadoğu, bugün de mücadelenin çok boyutlu sürdüğü bir yerdir. Bu coğrafayı yakından etkileyen Türkiye'nin içinde de büyük bir siyaset mücadele Türkiye'deki siyaset durumu doğrudan etkilediği gibi, Türkiye'nin siyaset durumu ve yakın gelecekte alacağı şekillerde Ortadoğu'yu yakından etkilemektedir...

sayfa 3'te

Kürtler yaklaşan tehlikenin farkında olmalı

ABDULLAH ÖCALAN

● Benim sağlığım toplumsal gerçekliğimle bağlantılıdır. İşte görülmeye Türkiye toplumu ne hale getirildi! Üniversite gençliğinin hali ortada, apolitikleştirildiler. Sol paramparça, biraraya gelmemiyor. Sol'u bitirmek için MHP'yi kullandılar. CHP deseniz, bir şey çıkacağının yok, Mustafa Kemal'i bile hala anlayamıyorlar. Türkiye'de tek muhalif dinamik olarak Kürtler kalıyor, ama on-

lar da gerekenleri yeterince, gerektiği gibi yerine getiremiyor, etkisiz kalıyor. Beni, sağlığımı asıl zorlayan bu durumdur. 12 yıldır burada bu tespitleri yapıyorum, kendimce çözüme yönelik öneriler geliştirdiyorum, ama bir türlü gerçek anlamda yol katedemiyorum. Fiziksel sorunlarım da var elbette, örneğin bu nefes alma konusundaki sorunlarım bir türlü bitmiyor... **sayfa 16'da**

İÇİNDEKİLER

Kapitalist modernitenin merkezinde
Demokratik Özerklik inşası

10'da

Kent ve il konseylerinin rolü ve inşa sorunları
Büyük çadırda büyük çatıya

12'de

Bir insanlık suçu: 15 Şubat Komplosu

14'te

Toplumsal ekoloji nedir ne değildir
21'de

Kaya resimleri

28'de

Şehit yazısı: Alaaddin Köse (Ernesto, Kayser)
30'da

Özgür Kürt'ün sesi

30. yılında çok daha güçlü

Kürt halkın özgür sesi Serxwebûn 30. yayın yılına giriyor. Ocak 1982 yılından itibaren başlattığı yayın hayatını, aylık yayın organı olarak 30 yıldır kesintisiz bir biçimde sürdürüyor. 30 yıldır özgürlük Önderinin, Özgürlik hareketinin, özgür Kürt'ün, özgür Kürt kadınının, özgür Kürt gencinin, özgürlük için yüksek bir kararlılıkla yürüyen insanlığın sesi oluyor. Tam 30 yıldır özgürlük devrimine tanıklık ediyor. 30 yıl boyunca özgürlük mücadele adına söylenen her sözü, yapılan her işi saatlarına ve sayfalarına kaydediyor. Bu tarihi 30 yılın her ayında, her haftasında, her gününde, hatta her saatinde ne yaşanmış olduğunu bulabilmenin en geniş ve en doğru bilgilerini içinde taşıyor.

Elbette bir aylık yayın organı olan Serxwebûn'un ilk çıkış tarihini daha da eskiye götürmek gerekiyor. Yine sadece yurtdışında yayılanmış bir dergi ya da gazete olarak değil de, ilk çıkışını Kürdistan'da yapmış, Amed'de, Çewlik'de, Eleziz'de yürüttülen çalışmalarla çıkartılmış bir organ olarak görmek gerekiyor. Eylül 1978'de basılan ilk sayısyla Kürdistan tarihinde yeni bir başlangıç yapıldığını bilmek gerekiyor. Bütün bunlarla Serxwebûn elbette devrimin tarihi oluyor, partinin tarihi oluyor. Temellerini Mazlumların, Hayrilerin attığı bir yayın organı oluyor.

İster Kürdistan'da ilk çıktı 1978 yılını esas alalım, isterse yurtdışında ilk çıktı 1982 yılını esas alalım, her iki durumda da Kürdistan'ın kesintisiz yayın yapan en uzun süreli gazete ya da dergisi olduğu tartışma götürmüyordu. Kuşkusuz Kürtlerin Serxwebûn'dan önce de tarih içinde çıkartmış oldukları gazete ve dergiler var. Bunlar hem Kürdistan'da, hem de yurtdışında çıkarılıyor. Elbette onlar da dönemleri açısından kendi çaplarında büyük önem arz ediyorlar. Fakat Serxwebûn kadar uzun süreli olan, düzenli çıkan ve kendisiyle birlikte bir devrim hareketini geliştiren, yürüten bir başka dergi kesinlikle bulunmuyor.

Fakat bazıları her nedense Serxwebûn'u Kürt basın yayını arasında sayılmıyor. Çeşitli vesilelerle yapılan yarışmalarda, düzenlenen ödül törenlerinde Serxwebûn'un isminin geçmediğini, hiç yer almadığını görüyoruz. Bu durumun ideolojik kaynağı söz konusu olabilir. Fakat farklı ideolojik eğilimler taşımış diye bir dergi ve gazeteyi ulusal basın ve yayın içinde saymamanın kendisi başı başına bir ideolojik tutumdur ve taraf olmaktadır. Bize öyle geliyor ki, bazları da Türkçe yayın yaptığı için, sayfalarında Kürtec yazılara yer veremediği için Serxwebûn'a böyle bakıyorlar. Halbuki Kürtec yayın yapamaması, Türkçe çıkışması Serxwebûn'un bir suçu ya da kusuru değildir. Onu öyle çıkmaya zorlayanlar bu durumun gerçek sorumlularıdır. Serxwebûn için suç ya da sorumluluk sayılacak husus, kendi yayın süreci içerisinde Kürtec yayincılığı geliştirip geliştirememiş olması durumudur. Eğer böyle bir gelişmeye yol açamamışsa, esas Serxwebûn'un kusuru olarak onu görmek gerekiyor. Fakat son dönemlere bakıldığına Kürtec gazetelerin, dergilerin çıktığını, Kürtec yayincılığının kendi dilinde, ana dilde önemli bir gelişme kaydettigini memnuniyetle görüyoruz. İşte bu durum da aslında Serxwebûn'un başarılı olduğunu, ken-

disinin uğradığı akibe, yaşadığı zorluluğa, kendi yayın hayatı içerisinde sağladığı gelişmelerle başkasının düşmesine izin vermediğini gösteriyor.

Serxwebûn karanlığı aydınlatan bir ışktır

Hiç kuşkusuz son 30 yıllık Kürt tarihine ve devrimine ilişkin en doğru ve en kapsamlı bilgiler Serxwebûn Dergisi'nin sayfalarında bulunuyor. Elbette Serxwebûn'un içeriği sadece bir kronolojik bilgi ile yetinmiyor; tersine, on bin yillara uzanan Kürt tarihini doğruya en yakın bir tezle Serxwebûn sayfaları ortaya koymuyor. Bu tarih içerisinde Kürt toplumunun neleri yaşadığını, hangi süreçlerden geçtiğini, ne tür adımlar attığını, ne kadar özgür kalabildiğini, ne kadar baskiya, zulme, katliama uğ-

elli sayıya eklenen neredeyse ondan fazla özel sayısı ve ayrıca şehitler albümü söz konusudur. Yine yurtdışında yayın yapmadan önce, Kürdistan'da çikardığı altı, yedi ciltlik özel sayıları vardır.

Bu 30 ya da 33 yıl boyunca Serxwebûn Dergisi bir mum gibi Kürt halkını ve insanlığı aydınlatmıştır. Bir yandan insanlık tarihinin doğru bir çözümlemesi temelinde Kürt halkını aydınlatırken, diğer yandan Kürt halkı gerçekliği, Kürt tarihi ve özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde Kürt halkın özgügüyle geliştirdiği özgürlük ve demokrasi mücadele konusunda bölge halklarını ve insanlığı en kapsamlı ve doğru bir biçimde aydınlatmayı bilmıştır.

30. yılina girerken Serxwebûn için ne denebilir? Ne mutlu ki, Kürt halkı 30 yıl boyunca kesintisiz ve düzenli bir biçimde kendini ve insanlığı aydınlatan

başka ne diyebilir? Görünen o ki, 30. yılı Serxwebûn yılı ilan etmemiz en doğrusu olacaktır. Nedir Serxwebûn yılı ilan etmenin içeriği? Her şeyden önce, Serxwebûn'un 30. yayın yılını Kürt halkı için özgürlük ve demokrasi yılı haline getirmek demektir. Kürt halkını ve Önderliğini özgürlüğe ulaştıracak bir mücadeleyi teoriden pratige kadar her alanda etkili bir biçimde ve başarıyla yürütmemi ifade eder. 30 yıllık bir aydınlatıcılık özgürlük davasında büyük zaferler kazanmak için yeterli bir süre ve çabasıdır. Dolayısıyla 30. Serxwebûn yılının her bakımdan büyük gelişmeler temelinde halkımız için özgürlük yılı haline getirilmesi en gerçekçi ve doğal olan bir durumdur.

Bununla birlikte 30. yılı en fazla da propaganda ve ajitasyon çalışmalarında en etkili bir yıl haline getirmeyi ifade

mızda, böyle bir yenilenme ve gelişme yaratmanın en büyük ihtiyaçlardan biri olduğunu rahatlıkla görürüz. Aynı zamanda sanat ve edebiyat çalışmalarını da bununla birlikte güçlendirmek gerektiğini fark ederiz. Bunun için Önder Abdullah Öcalan'ın geliştirdiği Demokratik Uygarlık Manifestosu'nun ortaya koyduğu yeni paradigma ve demokratik modernite çizgisini temelinde en kapsamlı bir teorik çalışma ve propaganda faaliyetini geliştirmek, günümüzdeki sürecin aydınlatıcılığı ve 30. yılın özgürlük yılı haline getirilmesi açısından son derece önemlidir.

Ayrıca 30. yılda gerçekten de hem geçmiş 30 yılda yapılanları, hem de onun öncesinde ortaya çıkartılanları derli toplu hale getirmek, uygun biçimlere kazandırmak, böylece daha çok halkın, insanların hizmetine sunmak büyük

"Serxwebûn çalışması demek bir coşku demektir, heyecan demektir, işleri sanatkarane ele almak ve en güzel bir biçimde sonuçlandırmak demektir. Serxwebûn tarzı çalışmak demek; en titiz, en düzgün, en disiplinli çalışmak ve en çekici sonucu ortaya çıkartmak demektir. Serxwebûn her zaman en iyi, en güzel, en doğru, en yararlı olanı bulmak ve yapmak ıstıdır. 30 yıldır bu esas üzerinde gerçekleştiği gibi, 30. yılda da bu temel esaslar üzerinde yayını südürebek özgürlük devriminin önemini aydınlatacağ, halkımıza ve insanlığa değerli hizmetlerini vermeye devam edecekleri kesindir"

radiğini, ne tür köleleştirici etkilere maruz kaldığını yine Serxwebûn Dergisi'nin sayfaları aydınlatıyor.

Serxwebûn Dergisi, özellikle kapitalist modernitenin Kürdistan üzerindeki soykırımıne karşı bir büyük isyan hareketinin sesi, dili, sözcüsü olma özelliği de taşıyor. Dolayısıyla son iki yüzyılda kapitalist modernitenin Kürdistan'a nasıl yansındığı, nasıl bir savaş konumuyla Kürdistan'a saldırdığı, özellikle 20. yüzyılın ilk çeyreğinde nasıl bir Kürdistan ve Kürt toplumu ortaya çıkardığı, bu ülkeye ve topluma nasıl bir bölünme, parçalanma ve soykırımı dayattığını, bunun nasıl bir insanlık katlamı olduğunu en kapsamlı ve çarpıcı bir biçimde elbette Serxwebûn sayfaları aydınlatıyor. Bu çerçevede de 1970'lerin başından itibaren başlayıp günümüzde kadar gelen büyük özgürlük sesini, özgürlük çığlığını, özgürlük durusunu, özgür ve demokratik bir toplum yaratmak için büyük bir cesaret ve fedakarılıkla, binlerce şehit vererek yürüttülen o büyük mücadeleyi gün gün, ay ay, yıl yıl en kapsamlı bir biçimde Serxwebûn sayfaları ortaya koymuyor.

Gelecek ay üç yüz ellinci sayısı çıkacak olan Serxwebûn'un, Kürt halkın en sağlam belleği ve en zengin arşivi olduğu tartışma götürmezdir. Bu üç yüz

böylesi bir dergiyi ortaya çıkarabilmiştir. Bu derginin aydınlatıcılığı, bu derginin gücü, bu derginin yol göstericiliği 30 yılda Kürtlere yürüttüğü gibi, şimdi insanlığı da yürüten bir gürce adım adım ulaşmıştır.

30. yıl Serxwebûn yılı olmalı

Elbette böylesi bir dergiyi ortaya çıkarmak, onun içini doldurabilmek, ona bir biçim verebilmek, onun çalışan olabilemek yapılabilecek en önemli iş, ulaşılabilen en onurlu durumdur. Her satırında, her harfinde, her sayfasında bir halkın emeği vardır. On binlerce şehidin kani vardır. En zor koşullarda mücadele eden onurlu ve özgür insanın alın terin, göz nuru söz konusudur. 30 yıldır halkın ve insanlığı aydınlatlığı gibi, önemdeki yıllarda da bu aydınlatmayı devam ettirecektir. Çünkü Serxwebûn bir halkın sesidir; bir onurun, iddianın, iradenin, özgürlük ve demokrasi arayışının sesidir. Serxwebûn şehitlerin sesidir, soykırımı karşısında varlık ve özgürlük için direnen yiğit ve onurlu insanların sesidir. Serxwebûn böyle bir ses olmaya ve bu çizgisini sonuna kadar korumaya devam edecektir.

Kendi kendini gerçekleştirmiş ve belgelemiş olan bir konuda insan daha

eder. Özellikle soykırım rejiminin sadece Kürdistan'ın bir parçasında da değil, bütün parçalarda ve dünyanın her tarafında halkın bilincini, umudunu, ruhunu karartabilmek için geliştirdiği azıgin psikolojik savaşa karşı doğruları ortaya çıkartacak, halkın aydınlatacak, Kürt gerçeğini insanlığa doğru bir biçimde taşıyacak bir propaganda çalışması herhalde günümüzün en değerli, en kutsal çalışmalarından birisi olacaktır. Bu nedenle 30 yıldır Serxwebûn'un yaptığı, bu önemdeki yılda basın yayın çalışmalarını kat kat büyüterek ve Serxwebûn'u da bunların merkezi halinde daha da geliştirek çok daha güçlü bir biçimde yürütme gereği vardır. Unutmayalım ki, ne kadar propaganda ve eğitim olursa, o kadar örgütlenme ve eylem gerçekleşir. Dolayısıyla 30. yılın halkın için bir özgürlük yılı haline gelebilmesi en başta da özgürlük çizgisinin halka en güçlü bir biçimde propaganda edilmesine, özümsetilmesine bağlı olduğu açıktır.

Elbette güçlü bir propaganda ve ajitasyon çalışması ortaya çıkartabilmek için çok etkili bir teorik çalışma yürütmeye ihtiyaç var. Mevcut durumda teorik çalışma kapasitemizin darlığına ve sistemimizin yetersizliğine baktığı-

önem taşıyor. 350 sayıdır ve çeşitli özel sayılarla Serxwebûn'un ortaya koyduğu görüşleri doğru bir biçimde kazandıracak halkın, toplumların hizmetine sunmak belki de 30. yılda yapılabilecek en önemli iş, en sonu alıcı çalışma olacaktır.

Diğer yandan, Serxwebûn çalışması demek bir coşku demektir, heyecan demektir, işleri sanatkarane ele almak ve en güzel bir biçimde sonuçlandırmak demektir. Serxwebûn tarzı çalışmak demek; en titiz, en düzgün, en disiplinli çalışmak ve en çekici sonucu ortaya çıkartmak demektir. Serxwebûn her zaman en iyi, en güzel, en doğru, en yararlı olanı bulmak ve yapmak ıstıdır. 30 yıldır bu esas üzerinde gerçekleştiği gibi, 30. yılda da bu temel esaslar üzerinde yayını südürebek özgürlük devriminin önemini aydınlatacağ, halkımıza ve insanlığa değerli hizmetlerini vermeye devam edecekleri kesindir.

Bu temelde Serxwebûn kurucuları olan Mazlumların ve Hayrilerin şahsında tüm kahraman şehitlerimizi bir kez daha saygıyla anıyoruz. Onların anılarının yayıcısı ve gür sesi olmaya devam edeceğimizi belirtiyoruz. Önderlik ve şehitler etrafında kentlilerin Kürt halkını, daha güçlü, sağlam ve sonuç alıcı bir özgürlük yürüyüşüne çağırıyoruz.

Sömürgeciliğin son taktiği siyasal islam da başarısız kalmaya mahkumdur

Kürdistan'daki özgürlük mücadelesi bir çok gücün egemenlik mücadeleyi yürüttüğü coğrafya olan Ortadoğu ve Türkiye ortamında yürütülmektedir. Dünya siyasi dengelerinin kurulduğu Ortadoğu, bugün de mücadelenin çok boylu sürdüğü bir yerdir. Bu coğrafayı yakından etkileyen Türkiye'nin içinde de büyük bir siyasal mücadele sürdürmektedir. Ortadoğu'daki mücadele Türkiye'deki siyasal durumu doğrudan etkilediği gibi, Türkiye'nin siyasal durumu ve yakın gelecekte alacağı şekillenme de Ortadoğu'yu yakından etkilemektedir. Tüm bunlar da Kürdistan'daki özgürlük mücadelesini yakından ilgilendirmektedir. Kürdistan özgürlük mücadelesi de başta Türkiye olmak üzere İran, Irak ve Suriye üzerinden bütün Ortadoğu'yu etkileyebilecek güçle ulaşmıştır.

Ortadoğu, dünya dengelerinin kurulduğu bir karaktere sahip olduğundan en fazla da ABD ve İngiltere'nin siyasi olarak müdahale ettiği bir yer olmaktadır. ABD ve İngiltere Ortadoğu'da birinci derecede etkin güç isterken, Avrupa Birliği, Rusya, Çin, Japonya ve Hindistan gibi büyük ülkeler de Ortadoğu'yla yakından ilgilenmektedirler. Bir nevi günümüzdeki sistem içi güçlerin en fazla çatıştığı yer de Ortadoğu coğrafyasıdır.

Ortadoğu'da sorunlar gerçekten kaotik bir hal almıştır. Bir taraftan beş bin yıllık merkezi uygarlık sisteminin yarattığı sorunların birikimi, diğer taraftan son beş yüz yılda kapitalist modernitenin kendi zihniyetini ve yapılanmasını dayatması sorunları tamamen çıkmaz hale getirmiştir. Öyle ki sistem kendi yarattığı bu sorunlarla boşusmakadır. Kuşkusuz yaratıcılar da sorunu çözmesi mümkün olmadığından sorunlar her gün ağırlaşarak devam etmektedir.

Ortadoğu kültürü modernizme karşı direniyor

Ortadoğu tarihini ve kültürünü kendi çıkarları için kullanmak isteyen bölge güçleri kapitalizmin ulus devlet anlayışının zehirlediği yaklaşımalarla bölgede güç olmayı sürdürmeye çalışmaktadır. Herne kadar bu klasik iktidar bloklarının kapitalist moderniteyle ilişkileri birkaç yüz yıldır süre de, bu kapitalist modernist yaklaşımalarla beslenerek iktidar olsalar da, bugünkü küresel kapitalizmin ihtiyaçlarıyla çelişen bir durum da arz etmektedirler. Beş bin yıllık uygarlığı esas olarak yaratın, yayan bu coğrafya tümden Avrupa'nın, ABD'nin hakimiyetini kabul etme yerine, onurla bir uzlaşmayı yaşamak istemektedir. Bugün hem bölgenin merkezi uygarlığı ve kapitalist sistemi kabul etmeyen, sindiremeyen tarihsel toplumsal güçlerin ABD ve İngiltere'nin başını çektığı modernist dünyaya çelişki yaşaması ve direnmesi söz konusudur hem de kapitalizm öncesi binlerce yıllık merkezi uygarlık sistemine dayanan güçler Ortadoğu'nun güçlü kültürel ve toplumsal yapısını kullanarak ABD ve Avrupa'nın başını çektığı sistemle uzlaşarak işbirlikçi temelde kendi egemenliklerini sürdürmek istemektedirler. Bu uzlaşma temelinde de halklar üzerindeki zulüm ve baskısı sürdürme gücü olmaya dün olduğu gibi bugün de devam edeceklere. Ortadoğu'da yaşanan gelişmeler, çelişki ve çatışmaları bu çerçevede ele almak daha doğrudur. Ne sadece çelişkiden

ne de sadece uzlaşmadan ve işbirliğinden söz ederek Ortadoğu'da yaşanan sorunları izah etmek mümkündür.

Gelenen aşamada ABD'nin başını çektiği kapitalist sistem Ortadoğu'ya tamamen kendi modernist değerlerini bilmememiş, kendisine laik diyen işbirlikçilerle bölgede etkin olamayacağını görmüştür. Özellikle de reel sosyalizm ve kapitalist sistem arasındaki dengenin yıkılmasından sonra Ortadoğu'da yeniden bir düzen kurmak ve egemenliğini sağlamak için geçmişte olduğu gibi ağırlıklı olarak laik ve Batı değerlerini bilmemiş kesimlerle bölgedeki etkinliğini sürdürmeyeceğini görmüştür. Çünkü tarihsel ve toplumsal değerleri, islam dini ve değerleriyle birlikte kullanıp kendisine karşı direniş gösteren güç odaklıları ortaya çıkmıştır. Bunlar üzerinde bir türlü kendi değerlerinin hakimiyetini kılacak biçimde üstünlük sağlayamamaktadır. Bu durum ABD'yi ve sistemi yeni bir durum değerlendirmesi yapmaya götürmüştür. Geçmişte zaten soğuk savaş döneminde Sovyetlere karşı İslami kuşak diye bir politika izliyordu. Bu çerçevede kendisiyle ilişkili işbirlikçi belirli İslami kesimler ortaya çıkarmıştı. Reel sosyalizmin yıkılışından sonra ortaya çıkan İslam söylemiyle Ortadoğu'nun toplumsal değerlerine dayanarak kendisine karşı direnç gösterilmesi karşısında işbirlikçi, ilımlı bir islam politikası stratejisine yönelmiştir.

İslam söylemiyle ortaya çıkan ve bölgenin tarihsel toplumsal değerlerini de kendi çıkarları doğrultusunda kullanan bu siyasal akımları ilımlı işbirlikçi İslama hızaya getirmeyi ve bu temelde bölgede işbirlikçi gelişirmeyi önüne koymuştur. Daha doğrusu bölgeyi teslim almanın ilk adımı olarak bunu görmektedir. Yoksas kapitalist modernist değerleri tümden hakim kılmayı esas almaktadır. Kapitalizm; azami kar kanunu ve tamamen tüketim toplumuna dayanan, toplumsal değerleri tümden yıkılmış, bireyciliği körkleyen bir sistemdir. Kapitalist sistem ancak toplumsal değerlerin üzerinde sömürüyü yaptığı zaman kendisini ayakta tutabilir. Bu açıdan Ortadoğu'nun tarihsel toplumsal değerlerinin etkisinde olan bütün yapıları yıkmayı hedeflemektedir. Bunu bir defada yapamadığından adım adım yapmaya çalışmaktadır. Eski poli-

tikalarda ısrar ettiği takdirde tümden kaybedeceğini görmüştür. Çünkü laikçi, tamamen Batı taklitçisi sistemler ayakta kalamamaktadır.

Türkiye bunun en somut örneğidir. Yüz elli yıldır bu konuda hazırlanan, Batı değerleriyle hazır neşir olan Türkiye bile giderek İslami söylemli siyasal bir yönde ilerlemektedir. İşte bunun öünü almak için de ilımlı işbirlikçi islam devreye sokulmuştur. AKP aslında bunun sonucu ortaya çıkan bir siyasal akımdır. Bu model aslında her yerde geliştirilmeye çalışılmaktadır. Irak'ta da artık öyle Batı işbirlikçi, laikçi iktidarlarla yürüyeyeceğini görmektedir. Laikçi ve açık Batı ajanı haline gelmiş iktidarların hepsinin sonu gelmek üzeredir. ABD ve İngiltere sistemi de alternatifsi kalmayacağından o zaman işbirlikçi ilımlı islam politikasını sürdürme sistemin çıkarına olmaktadır. Şu anda aslında Afganistan'da da, Türkiye'de de, Irak'ta da, Mısır'da da bütün İslam coğrafyasında yapmak istediği budur. Çünkü başka türlü bu bölgeye girmek, bu bölge üzerinde otoritesini sürdürmek mümkün değildir. Bu açıdan geçmiş dönemde Türkiye'de ya da başka ülkelerde olduğu gibi laikçi, Batıcı siyasal akımlarla bölgede varlıklarını sürdürmeyeceklerini gördüklerinden dolayı esas projesini ilımlı işbirlikçi islam üzerine dayandırmıştır.

Türkiye'de Fetullahçılar buna önektr. Fetullahçılar tamamen soğuk savaş döneminde komünizm ile mücadele stratejisini içinde şeşillenmiştir. Fetullah Gülen komünizmle mücadele derneğinin Erzurum sorumluluğunu yapmıştır. Şimdi de ABD'nin işbirlikçi islam stratejisini ajanı olarak Türkiye başta olmak üzere bölgede faaliyet yürütmektedir. Kendisiin güç yapmak için Saidi Nursi'yi kullanmaktadır. Bilindiği gibi Saidi Nursi islamın tamamen dogmatik yorumlarla toplumsal ihtiyaçlara cevap vermeyen kimi yanlarına karşı günün ihtiyaçlarına cevap veren değerlendirmelerde bulunan bir ilahiyatçıdır. Ancak bu değerlendirmeleri Ortadoğu'nun tarihsel toplumsal yapısı ve İslamın iktidar gücleri tarafından bir devlet ideolojisi haline getirmesini gözülmeyen bir derinliğe de sahip değildir. Öte yandan kapitalist modernist yaşamın bazı yanlarına da kendine göre bazı itirazlar getirmiştir. İslamlı ilgili yorumlarda bulunurken Kurt kimliğini de ortaya koyan, Kürklere hak-

sızlık yapıldığının bilincinde olan bir kişiliğe de sahiptir. Fetullah Gülen, işbirlikçi karakterine Saidi Nursi'nin bazı düşünceleri ve yaklaşımını da alet etmeye çalışmaktadır. Yoksa Fetullah Gülen anlayışının Saidi Nursi'yle alakası yoktur. Saidi Nursi kendi düşüncesini ve yorumlarını Batı'ya ajanlık yapmak, Batı ajanlığını din adına Ortadoğu'ya, Türkiye ve Kürdistan'a sokmak için ortaya atmamıştır. Aksine Batı'nın Ortadoğu ve Türkiye üzerindeki egemenliğinin siyasal ve toplumsal alanda yarattığı sorunları belirli düzeyde görmüş, buna karşı islamın kültürel toplumsal değerlerini ayakta tutma temelinde bir yaklaşım ortaya koymuştur. Zaten Fetullah Gülen zaman içinde Nurcu olarak anılma durumunu da ortadan kaldırarak Saidi Nursi'yi aslında ideolojik ve felsefi olarak saf dışı edip kendi işbirlikçi kişiliğini, tezlerini hakim kılmaya çalışmıştır. Şu anda Türkiye'deki Fetullah Gülen gerçekini böyle tanımlamak gerekmektedir.

Ancak son zamanlarda Türkiye bu politikaların kendisine zarar vereceğini görmüştür. Davutoğlu'nun bölgelerde sıfır sorunlu politika yaklaşımı herkesi idare etmek isterken herkesle karşı karşıya gelme durumu ortaya çıkarmıştır. Bir nevi dimyada pirince giderken evdeki bulgurdan olma ihtiyacı belirtmiştir. Bu nedenle seçim öncesi açığa vurmasında ABD, İngiltere ve İsrail'le ilişkilerini düzeltme, yine Irak Kürtleriyle ilişkili gelişim politikasına yönelikmiştir. Mevcut durumda geçen dönemde izlediği Arap dünyasına ve İran'a yönelik politikalarını bir tarafa bırakarak ABD, İngiltere, İsrail yönüne doğru çark etmeye başlamıştır. Ancak seçimler öncesi bunu açık yapmamaktadır. Nitekim hala söylemede İsrail'le çekişmesini sürdürmektedir. Ancak eskisi gibi sert söylemeden kaçınılmaktadır. İsrail de bu gerçeği gördüğünden Marmara gemisinden sonra Türkiye'nin yaptığı kabaddayı adı adı geriletmektedir. Nitekim son Marmara gemisi basını meşru ve doğru gören rapordan sonra Türkiye'nin çok cılız tepki göstermesi bunun ifadesidir. İsrail, Türkiye'nin durumunun sıkıştığını ve kendisile sorunları düzeltmek istedğini görmüştür.

Çünkü Türkiye ancak İsrail üzerinden ABD ve Avrupa'yla nitelikli ilişkilerini sürdürür. Yine Kurt özgürlük hareketine karşı tasfiye politikalarını devreye sokabilmek için dış dünyadan destekini alması gerekmektedir. Bunun yolu da İsrail'le ilişkileri düzeltmekten geçmektedir. Bu açıdan önemzdeki seçimden sonra Türkiye, İsrail ilişkilerinin bugünkü pürüzlü

Rusya, Çin, Japonya, yine AB içindeki bazı kesimler de ABD'yi ve İngiltere'yi uğraştırmak için bu tür tutumlara destek vermektedirler. Yine Ortadoğu'nun bazı iç dinamikleri de ABD ve İngiltere'nin bölge hakimiyeti karşısında kendi konumlarını korumak açısından bu tür eğilimleri desteklemektedirler. Bu açıdan ABD'nin işbirlikçi siyasal islamcı çevreyle ilişkileri çelişkilidir. Bu da bir yönüdür.

Bu bakımdan ABD zaman zaman ilişkili içinde olduğu işbirlikçi islamcı kesimlerle de sorunlar yaşamaktadır. Türkiye on yıllarca, hatta yüz yıldan fazladır hazırlanan bir ülkedir. Bu Batı değerleriyle işbirlikçi islam AKP sahibinde buluşmuştur. Zaten AKP hükümeti ABD'ye dayanarak, İsrail desteğini alarak Irak müdahalesi öncesi iktidar olmuştur. Buna rağmen AKP yönetiminin çeşitli tutum ve davranışları ABD'nin bölge politikalarını sıkıntiya düşüren, yine İsrail'le çelişkiler yaşanan bir durum ortaya çıkarmıştır. Bu durum ABD'yi de, İngiltere'yi de, İsrail'i de rahatsız etmiştir. Kuşkusuz bu güçleri AKP gibi işbirlikçi bu siyasal İslami kesimi yanında tutmak istemektedir. Ama diğer taraftan AKP'nin hem ideolojik hem siyasi yaklaşımlarında rahatsız edici yaklaşım vardır. Geçen iki yıllık süreçte ABD, İsrail, İngiltere ve Avrupa'yla Türkiye arasında sorunlar yaşanmıştır. Türkiye; İran ve Suriye'nin desteğini alarak Kurt özgürlük hareketini ezmek istedğinden ABD, İsrail, İngiltere ile sorunları olan bu ülkelerle ilişkilerini geliştirmiştir. AKP'nin özellikle İran'la kurduğu ilişkiler, Irak içinde başta Kurt bölgесine yaklaşım olmak üzere ABD'yi rahatsız eden politikalar içine girmesi Türkiye'nin ABD, İngiltere ve İsrail'le kimi sorunlar yaşamamasını beraberinde getirmiştir.

Ancak son zamanlarda Türkiye bu politikaların kendisine zarar vereceğini görmüştür. Davutoğlu'nun bölgelerde sıfır sorunlu politika yaklaşımı herkesi idare etmek isterken herkesle karşı karşıya gelme durumu ortaya çıkarmıştır. Bir nevi dimyada pirince giderken evdeki bulgurdan olma ihtiyacı belirtmiştir. Bu nedenle seçim öncesi açığa vurmasında ABD, İngiltere ve İsrail'le ilişkilerini düzeltme, yine Irak Kürtleriyle ilişkili gelişim politikasına yönelikmiştir. Mevcut durumda geçen dönemde izlediği Arap dünyasına ve İran'a yönelik politikalarını bir tarafa bırakarak ABD, İngiltere, İsrail yönüne doğru çark etmeye başlamıştır. Ancak seçimler öncesi bunu açık yapmamaktadır. Nitekim hala söylemede İsrail'le çekişmesini sürdürmektedir. Ancak eskisi gibi sert söylemeden kaçınılmaktadır. İsrail de bu gerçeği gördüğünden Marmara gemisinden sonra Türkiye'nin yaptığı kabaddayı adı adı geriletmektedir. Nitekim son Marmara gemisi basını meşru ve doğru gören rapordan sonra Türkiye'nin çok cılız tepki göstermesi bunun ifadesidir. İsrail, Türkiye'nin durumunun sıkıştığını ve kendisile sorunları düzeltmek istedğini görmüştür. Çünkü Türkiye ancak İsrail üzerinden ABD ve Avrupa'yla nitelikli ilişkilerini sürdürür. Yine Kurt özgürlük hareketine karşı tasfiye politikalarını devreye sokabilmek için dış dünyadan destekini alması gerekmektedir. Bunun yolu da İsrail'le ilişkileri düzeltmekten geçmektedir. Bu açıdan önemzdeki seçimden sonra Türkiye, İsrail ilişkilerinin bugünkü pürüzlü

durdurmak için iyi işe gireceğini öne sürmektedir.

Bu durum son birkaç yıldır Türkiye ile İran arasında gelişen iyi ilişkilerin de eski gibi sürdürmeyeceğini göstermektedir. Her ne kadar Kürt sorunundan dolayı İran'la, bölge ülkeleriyle daha iyi ilişkiler sürdürmek istese de, aslında görüntüde böyle olsa da, alttan alta İran-Türkiye ilişkilerinin eski durumunu kaybedeceğini ve aradaki mesafenin açılacağını söylemek gerekmektedir. Çünkü Türkiye Kürt özgürlük hareketinin direnişini karşısında zorlanmış ve ABD, İsrail ve İngiltere'nin istediği doğrultuda bir politik mecraya girmek zorunda kalmıştır. Ya Kürt halkıyla sorunu demokratik temelde çözecek, bu temelde Türkiye'nin demokratikleşmesi sağlanarak kişilikli bir politika izleyecektir ya da Kürt sorununu demokratik temelde çözüp kendisini güç yapmadığı taktirde dış güçlerle işbirliğine dayanan politika yapmaktan başka seçenek kalmayacaktır. Şu anda Türk devleti Kürt sorununun demokratik çözümü temelinde iradeli bir Türkiye olma, bölge ve dünya politikalarını bu temelde etkileme biçimindeki seçenek yerine, dış güçlerin desteğini alarak Kürt özgürlük hareketini ezme biçiminde klasik politikayı tercih etmiştir. Bu aslında uluslararası güçlerin Türkiye ve Ortadoğu'ya dayattığı politikadır. Zaten bu nedenle Kürt sorununun çözümünü istemiyorlar. Kürt sorununun çözümüslüğü üzerinden Türkiye'yi de, bölge ülkelerini de teslim almaya çalışıyorlar. Türkiye'de de iradeli, demokratik bir güç ortaya çıkmadığı için dış güçlerin bu politik yöneldirmesi dün olduğu gibi bugün de sürdürmeye devam etmekte dirler.

Halklar nefes alamayacak duruma gelmişlerdir

Orthadoğu'da halkların özgürlüğünü ve demokrasisini geliştiren ekonomik, sosyal sorunlarına çözüm bulan hükümetler, siyasal yapılar olmadığı için Orthadoğu halkları hem binlerce yıllık merkezi uygurlığın despotik yönetimleri altında hem de kapitalist modernitenin birkaç yüzyıllık bölge egemenliği altında inim inim inlemektedir. Halklar gerçekten nefes alamayacak duruma gelmişlerdir. Özellikle de Batı'ya dayanan modernist iktidarların durumu daha da kötüdür. Bunlar tamamen Batı dünyasının modernist maskelerini de takarak halklar üzerinde tam bir ceberut devlet rolüne bürünmüşlerdir. Aslında bu yeni uluslararası güçlerin klasik ceberut devlet zihniyetini, Sümer ve Mısır despotluğununu, Orthadoğu gericiliğini yeni biçimde sürdürmektedirler. Bu duruma halkların tahammülü kalmamıştır. Tunus'taki halk ayaklanması bunun sonucudur. Ağıraklı olarak spontanedir. Sırtlarındaki bu iktidarları kaldıracak takatleri kalmamıştır. Gerçekten Orthadoğu'daki Arap hükümetleri halkların üzerinde yük haline gelmişlerdir. Ama halkçı, devrimci, demokrat bir alternatifleri de yoktur. Şu anda klasik Batiçi, laik, seküler, modernist yüzlü iktidarların ömrünü tamamladığı, ama bunun yerine de halkçı, demokratik alternatifler olmadığı için yine siyasal islamcı akımlardan herhangi birinin iktidara geleceği bir süreç yaşanmaktadır. Hiç kimse Tunus'taki halk ayaklanması sonucundan demokratik özgürlük bir iktidar beklememiştir. Ya yine Batı'nın desteğiyle laikçi, iktidar blokları bir süre daha ömrünü uzatmak isteyeciktir –ki bu zayıf bir ihtiyalidir– ya da siyasal islamcılar herhangi bir versiyonu Tunus'ta hakim olacaktır.

Eğer laikçi, modernist, oryantasyonlu zihniyetten etkilenen iktidarlar dışında yeni bir alternatif gelişmezse, Orthadoğu halkları Batı'nın laikçi, modernist ikti-

darları yerine yine modernizmle şerbetlenmiş siyasal islamçı iktidarlardan birisiyle yönetilecektir. Bu bakımdan Tunus'taki ayaklanmadan bugünden yarına halkçı bir çözüm ortaya çıkması mümkün değildir. Ama bu ayaklanma bir tarihsel değer olarak, birikim olarak gelecekteki demokratik, özgürlük siyasal mücadeleler için bir zemin olacaktır. Günümüz açısından ise Tunus'taki iktidarın yerini başka bir despot, başka bir otoriter rejim alacaktır.

Orthadoğu toplumsal yapısı ve siyasal gerçekliği açısından tek doğru ve kalıcı alternatif Önder Apo'nun ortaya koymuş demokratik modernite anlayışıdır. Demokratik modernite anlayışı hem Batı'nın modernist, laikçi, pozitivist eğilimine karşıdır, hem de iktidarı, devletçi ve modernizmin başka bir yüzü olan siyasal islamçı rejimlere alternatif olacak bir karaktere ve gücü sahiptir. Önder Apo'nun demokratik modernite olarak ifade ettiği yaşam projesi; halkın tarihsel toplumsal değerlerini dikkate alan, bu değerlerle çatışmayan, aksine bu değerlerin doğmatik, gerici yanlarını atıp içindeki tarihsel toplumsal değerlerin ahlaki politik yanlarını alarak özgün bir demokratik özgürlük siyasal alternatif önermektedir. Ancak Önder Apo'nun ortaya koymuş alternatif geliştiğinde Orthadoğu halkları

Kuşkusuz Türkiye'nin İran'la ilişkilerini sınırlayarak ABD, İngiltere, İsrail ve Avrupa cenahına doğru kaymasını bir yönüyle de Güney Kürdistan hükümetini Kürt özgürlük hareketine karşı kullanma politikası olarak ele almak gerekmektedir. Son iki yıldır Türkiye'nin Güney Kürdistan hükümetiyle ilişkileri soğumuştur. Güney Kürdistan üzerindeki etkisi azalmıştır. Bunun sonucu da Güney Kürdistan'la Kürt özgürlük hareketi arasındaki ilişkilerde de bir yumuşama, bir iyileşme ortaya çıkmıştır. Daha doğrusu Türkiye'nin ABD, İngiltere, İsrail ve Avrupa ile yaşadığı sorunlar; Güneyli Kürtlerin Kürt özgürlük hareketine karşı olumsuz yaklaşımını belirli düzeyde bırakmalarına neden olmuştur. Ama günümüzdeki dönemde Güneyli güçlerin Türkiye'nin ABD, İsrail ve İngiltere'ye ilişkileri geliştirmesiyile birlikte Kürt özgürlük hareketiyle arasında yeni sıkıntılar ortaya çıkmasını beklemek gerekdir. Bu açıdan günümüzdeki dönemde Kürt demokratik kamuoyunun daha duyarlı olması gerekmektedir. Uluslararası güçlerin ve Türkiye'nin baskısı sonucu Güneyli siyasal güçlerin Kürt özgürlük hareketine karşı olumsuz tutumun önüne geçmek ancak Kürt demokratik kamuoyunun duyarlılığıyla gerçekleşebilir. Son yıllarda bir Kürt demokratik kamuoyu ortaya çıkmış bulunmaktadır. Güney

"Türkiye'deki iktidar blokları için esas kaygı Kürtleri Türk uluslararası ilişkilerde eritmektir. Özellikle ülkelerce yıl imparatorluk kurmuş bir siyasal gerçeklik söz konusudur. Türk toplumu da şovenist ve yayılmacı bir zihniyetle eğitilip şekillendirilmiştir. Türk egemen sınıfı yüzlerce yıllık bu iktidar zihniyetinin sonucu Kürtleri eriterek kendini bölgede, büyük bir coğrafya üzerinde güç yapmayı düşünmektedir."

mevcut modernist laikçi ya da modernizm şerbetli siyasal islamçı rejimler altında yaşamaktan kurtulacaktır. Birinin yerine diğerini tercih etme dönüsünden, durumundan çıkaracaktır. Bunun da sağlanması açısından Önder Apo'nun ideolojik ve teorik düşüncelerinin Orthadoğu halkları içinde yaygınlaşması ve alternatif bir siyaset haline gelmesi gerekmektedir. Bu yapılmadığı takdirde Orthadoğu halkları günümüzde on yillarda da bu iki despote sömürücü rejimlerden birisiyle yonetilmek zorunda kalacaktır.

Mevcut durumda Türkiye ile ilişki içinde olarak kendisini yaşamaya çalışan İran, Türkiye'nin tutumunu netleştirmesi karşısında giderek zorlanacaktır. Böyle bir durumda kendi varlığını geçmişte olduğu gibi bölgenin istikrarsızlığı üzerinden sürdürmeye çalışacaktır. Bu açıdan İran'ın Afganistan ve Irak gibi yndlere daha fazla müdahale etmesi beklenebilir. Bu alanlarda ABD ile daha fazla sorun yaşayabilir. Bu ortamda İran Kürt özgürlük hareketine karşı düşmanlığı bir tarafa bırakmadan kimi takip yaklaşımlarla Kürt özgürlük hareketiyle çatışmanın dozajını düşürmek isteyebilir. Ancak Türkiye'yi de karşısına almayan politikaları sürdürmeye devam edecektir. Öte yandan Kürt düşmanlığı konusunda Türkiye ile ortak politikalar üretme yolunu da her zaman açık tutacaktır. Son zamanlarda yaptığı idamlar asında Türkiye'yi yanında tutma politikasının bir parçasıdır. Bu idamlarla Türkiye'ye "senin Kürt özgürlük hareketine karşı mücadelede başarılı olman için ABD'ye, İsrail'e, Güney Kürdistan'a değil de bana ihtiyacın olacaktır, benimle olursan bunu başarırınsın" mesajı vermektedir. İran'ın yaptığı son idamlar kesinlikle politik idamlardır. Kuşkusuz PJAK'ı sıkıştırma yaklaşımları da vardır. Kürt özgürlük hareketinin Türkiye ile yaşadığı gerilimi de görerek kendilerine göre bu idamları bir şantaj olarak kullanmaktadır. Ama İran'ın Kürt özgürlük hareketi karşısındaki pozisyonunun zayıflayacağını göremek gerekmektedir. KuşkusuzPJAK'ı sıkıştırma yaklaşımları da vardır. Kürt özgürlük hareketinin Türkiye ile yaşadığı gerilimi de görerek kendilerine göre bu idamları bir şantaj olarak kullanmaktadır. Ama İran'ın Kürt özgürlük hareketi karşısındaki pozisyonunun zayıflayacağını göremek gerekmektedir.

Kürdistan'da eskiden olduğu gibi sadece KDP ve YNK'nın istediği politikalar yürütmemektedir. Artık Güney Kürdistan'da, ve tüm Kürdistan'da siyasal karar vericileri, Kürt siyasi hareketlerini etkileyen bir Kürt kamuoyu ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu açıdan günümüzdeki dönemde Kürt kamuoyunun, Kürt aydınlarının KDP ve YNK başta olmak üzere tüm Güneyli güçlerin Türkiye'nin ABD ve İsrail'le ilişkilerini yeniden düzeltmesi sonucu Kürt özgürlük hareketine karşı olumsuz tutum içine girmelerinin önüne geçmek için ağırlıklarını koymaları gerekdir. Özellikle de bir Kürt konferansının toplanarak herhangi bir Kürt siyaseti hareketinin Kürt halkın dört paçadaki çıkarını zedeleyecek tutumlar içine girmesinin önüne geçmesi gerekmektedir.

Ulusal kongre bu açıdan gereklidir ve daha da önemli hale gelmiştir. Ancak Güneyli güçler ABD, İngiltere, İsrail, Türkiye ve çeşitli güçler böyle bir ulusal kongreden rahatsız olacağından şimdide kadar ulusal kongrenin toplanması açısından bir çaba içine girmektedir. Anlaşılmak üzere Güneyli güçler Kürt özgürlük hareketi ve Kuzey Kürtleri açısından olumlu olacak bir ulusal kongre toplamaya yanaşmak istemiyorlar. Ancak koşullar oluştu da PKK'nın geriletilmesi söz konusu olursa, PKK'nın etkisiz olduğu, geriletiliği bir ulusal konferans düşünülmektedir. Bu durum da gösteriyor ki Güneyli siyasi güçler aslında bütün Kürt halkın ve ulusal güçlerin çıkarları açısından değil, olaylara kendi çıkarları açısından bakmaktadır. Aslında bu durum sadece Güneyli siyasal güçler açısından değil, tüm Kürdistan parçaları açısından da tehlike arz etmektedir. Kuzey Kürdistan'da Kürt özgürlük hareketi zayıfladığında bütün parçalarda Kürtlerin eli zayıflayacaktır. Her ne kadar Güneyli güçler ABD, İngiltere ve İsrail bizi destekler, varlığımızı korur deseler de bu büyük bir yanıldır. Siyasal gelişmelerin, siyasal süreçlerin nasıl evrileşeceğini bugünden yarına kimse belirleyemez. Bu açıdan iç dinamiklere

dayalı bir güvence ortaya çıkarmak, özellikle de tarihte hep dış güçlerin hânetiyle karşılaşmış Kürtler için bir zorunluluk olmaktadır. ABD, İngiltere, İsrail her an bölgelerdeki çıkarları gereği Kürtlere sert çevrelerini gereklilik söz konusudur. Türk toplumu da şovenist ve yayılmacı bir zihniyetle eğitilip şekillendirilmiştir. Türk egemen sınıfı yüzlerce yıllık bu iktidar zihniyetinin sonucu Kürtleri eriterek kendini bölgede, büyük bir coğrafya üzerinde güç yapmayı düşünmektedir. Türkiye'deki iktidar blokları için esas kaygı Kürtleri Türk uluslararası ilişkilerde eritmektir. Özellikle ülkelerce yıl imparatorluk kurmuş bir siyasal gerçeklik söz konusudur. Türk toplumu da şovenist ve yayılmacı bir zihniyetle eğitilip şekillendirilmiştir. Türk egemen sınıfı yüzlerce yıllık bu iktidar zihniyetinin sonucu Kürtleri eriterek kendini bölgede,

tek bayrak yaratma stratejisi temelinde şekillenmiştir.

Türkiye'deki iktidar blokları için esas kaygı Kürtleri Türk uluslararası ilişkilerde eritmektir. Özellikle ülkelerce yıl imparatorluk kurmuş bir siyasal gerçeklik söz konusudur. Türk toplumu da şovenist ve yayılmacı bir zihniyetle eğitilip şekillendirilmiştir. Türk egemen sınıfı yüzlerce yıllık bu iktidar zihniyetinin sonucu Kürtleri eriterek kendini bölgede, büyük bir coğrafya üzerinde güç yapmayı düşünmektedir. Türkiye'deki iktidar eliti demokratikleşmediği için, demokratik zihniyete kavuşturmadığı için halkın kardeşliği, demokratik birliği içinde güç olmayı değil de ulus devlet zihniyetinin zehirlenesiyle de birlikte Kürtleri eriterek, Kürdistan'ı Türk uluslararası ilişkilerde yarışma alanında haline getirebilir. Bu açıdan İsrail, asker-sivil bürokrasisi Kürt özgürlük hareketi karşısında yaşadığı zorlanma sonucu geçmişte devlet dışında tuttuğu siyasal islamcılarla uzlaşarak, onları da yanına alarak Kürtleri yalnızlaştırıp he define ulaşmayı düşünmektedir. İlk başta 2007'de Yaşar Büyükanıt-Erdoğan, daha sonra da İlker Başbuğ-Erdoğan görüşmesi taktik bir uzlaşma biçiminde gelişse de 29 Mart seçimlerinden sonra siyasal islamcılarla klasik iktidar blokları arasında Kürt özgürlük hareketini ezme temelinde tam bir uzlaşma yaşanmıştır. Siyasal islamcılar Kürt özgürlük hareketinin tasfiyesi temelinde devlet içine kabul edileceği, devlet içine alınmasının önündeki engellerin kaldırılacağı, bu temelde siyasal islamcılar devletin başta gücü olacağının bir süreç başlamıştır. Tabii siyasal islamcılar devlet içine alınmasının koşulu Kürt özgürlük hareketini tasfiye etmedir. Bu temelde ilk başlarda düşünüldüğü gibi taktik değil, Türkiye'nin siyasal islamcılarına içine alınan bir devlet yapılması çerçevesinde bir uzlaşmanın sağlandığını görmek gerekmektedir.

Kuşkusuz siyasal islamcı kesimler klasik iktidar blokları arasında, yine geçmişte klasik iktidar blokları içinde yer alan çevrelerle AKP arasında bir mücadele sürmektedir. Bu mücadele esas olarak siyasal islamcılar sisteme dışından tutma mücadeleşi değil de, siyasal islamcılar Kürt özgürlük hareketini ettiği koşullarda devlet içinde ne düzeye yer alacağı mücaadesidir. Siyasal islamcılar daha başat güç olmak istiyorlar, etkili olmak istiyorlar; diğer iktidar bloklarını ellerinden geldiğince geriletmek istiyorlar. Diğer iktidar blokları ise siyasal islamcılar yaptığı bu uzlaşma çerçevesinde kendi konumlarını güçlü tutmak, siyasal islamcılar devleti türden ele geçirildiği bir siyasal dengenin olmasını engellemek istiyorlar. Yani bu yönüyle yaşanan mücadele –Kürt özgürlük hareketini tasfiye etme rolünü oynadığı takdirde– siyasal islamcılar devlet dışında tutma değil, siyasal islamcılarla klasik iktidar bloklarının bu devlet içinde ne oranda yer alacakları, kimin ne kadar yer bulacağı biçiminde yeni dengeleri sağlaması ve çatışması olarak değerlendirilmektedir.

Önder Apo ve Kürt özgürlük hareketi 29 Mart seçimlerinden sonra seçim sonuçlarını dikkate alarak belki demokratik çözüm yönünde adım atılır düşüncesiyle tek taraflı eylemsizlik kararı almıştır. Ancak Önder Apo, devletin Kürt sorununun demokratik çözümünü değil de, siyasal islam sisteme alarak, siyasal islamla kökü bir uzlaşma içine girerek Kürt özgürlük hareketini tasfiye etme politikası izlediğini, AKP'nin de Kürt özgürlük hareketini tasfiye etme üzerinden kendisini devlet içine yerleştirme çabası içinde olduğunu görüncé diyalog ve müzakere yöntemiyle sorunu demokratik

temelde çözme koşullarının olmadığını görmüştür. Türk devletinin bu tasfiye politikası karşısında Kurt halkın direnişten başka çaresi kalmadığı kararına varmıştır. Nitekim Önder Apo bunun sonucu Kurdistan'daki durumu Fransız ve Rus Devrimlerine benzetmiş, AKP'nin çözümünden yana olmadığını ortaya koymıştır. 2009'un sonunda özellikle de Barış Gruplarının gitmesi sırasında Türk devletinin ortaya koyduğu tutum devletin bir demokratik çözüm projesi değil, bir tasfiye politikası olduğunu netleştirmiştir. Zaten bu politikanın önündeki engelleri kaldırarak açısından demokratik siyasal alana tam bir siyasal soykırım dayatılmıştır. Böylece Kurt özgürlük hareketi zayıflatılıp öngördükleri tasfiye politikası, yeni Kurt politikası ya da Kürtlerin yeniden siyasi egemenlik ve kültürel soykırım altına alındığı devlet politikası Kürtlere kabul ettirmek istenmiştir. Kurt Halk Önderi bu durum karşısında Kurt özgürlük hareketinin önüne "ya bu tasfiyeyi kabul ederler ya da direnirler" biçiminde bir perspektif koymıştır. Bunun sonucu 2010 baharında Kurt halkı "Ya demokratik çözüm ya görkemli direniş" sloganıyla Türk devletinin tasfiye politikalara karşı tavrını ortaya koymıştır. Ne var ki Türk devleti Kurt halkın ve Kurt özgürlük hareketinin ya demokratik çözüm ya görkemli direniş yaklaşımı karşısında tasfiye politikasında israr etmiştir. Önder Apo, üçüncü dönem dediği diyalog ve müzakereyle demokratik çözüm arama sürecinden çekildiğini, artık bundan sonraki sorumluluğun Kurt özgürlük hareketinde olduğunu, Kurt halkın özgürlük hareketi açısından dördüncü dönem başladığını, bu dönemin de ulusal varlığını koruma ve özgürlüğünü sağlama süreci olduğunu belirterek Kurdistan'da yeni bir mücadele süreci başlatmıştır.

AKP derin devlette yaptığı uzlaşma ve sözde demokratik açılım adı altında kimi liberal ve kendine demokratik diyen çevreleri yanına alarak Kurt özgürlük hareketine karşı yürütülen psikolojik savaşın sonuçunu alacağını düşünmüştür. Bir taraftan böyle bir tasfiye saldırısı yürüttürken, diğer taraftan demokratik siyasete yönelik saldırlılar Kurt özgürlük hareketini mücadele edemez duruma getireğini hesaplamıştır. Bu nedenle Önder Apo'nun ve Kurt özgürlük hareketinin "Ya demokratik çözüm ya görkemli direniş" biçimindeki yaklaşımını bir şantaj, bir tehdit olarak değerlendirmiştir ve ciddiye almamıştır. Ne var ki Kurt özgürlük hareketinin 31 Mayıs'tan itibaren yeni bir direniş başlatması ve bunun yarattığı sonuçlar Türkiye'yi sarsmıştır. Gerillanın direniş gösterebileceği, Türk devletinin gerilla karşısında başarılı olamayacağı bir daha ortaya konulmuştur. Her ne kadar komuta anlayışında ve savaş tarzında kimi yanlışlıklar olsa da, beklenen sonuçlar tümlüle alınmamış olsa da, gerilla eylemlerinin sarsıcı olduğu ve Türkiye'yi sarışırtı tartışmasız bir gerçekdir.

Bunun yanında Kurt özgürlük hareketinin hazırlık yaptığı ve belirli bir hazırlıktan sonra ilan etmek istediği Demokratik Özerkilik de daha gündeme gelir gelmez tüm Kurt halkı tarafından sahiplenilmiştir. Kurt halkı aslında Demokratik Özerkliği sahiplenerek AKP politikalarının kabul edilemeyeceğini, artık statüsüz yaşayamayacağını, Demokratik Özerklik statüsü için her türlü direnişi göze alacağını ortaya koymıştır. Bunu, 2010 yazında Demokratik Özerklige sahiplenme serhildanlarıyla göstermiştir. Her ne kadar gerilla direnişyle serhildanlar örgütlü, paralel, birbirini tamamlayan biçimde gelişmemiş olsa da gerilinan ve serhildan ortaya çıkardığı sonuçlar Türk devletini şaşkına çevirmiştir.

Referanduma doğru giderken AKP hükümeti telaşa kapılmıştır. Bunun so-

nucu Önder Apo'nun yanına eylemsizlik kararı alınması için heyetler göndermiştir. Önder Apo her zaman kendisinin üçüncü dönem konumunda olduğunu, savaş verme konumunda bulunmadığını, üçüncü dönemde çekilmesinin devlet ve hükümet tarafından anlamsız hale getirilmesi nedeniyle gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Bu nedenle kendisine heyetler geldiğinde demokratik çözüm şansını bir daha denemek için 12 Eylül referandumu öncesi eylemsizlik ilan edilmesini istemiş, hareketimiz de buna uymustur. Belki AKP referandumda istediği değişiklikleri geçirmiştir, ama referandum sonuçları aslında devletin ve AKP'nin istemediği biçimde sonuçlanmıştır.

Referandum yeni bir anayasa zorunluluğunu göstermiştir

12 Eylül referandumu aslında bir yönde de 12 Eylül anayasasının meşruiyetinin kabolduğu, artık bu anayasayla Türkiye'nin yönetilemeyeceği düşüncisinin toplumda yaygınlaşığı bir kampanya süreci olmuştur. Her ne kadar AKP belirli değişikliklerle anayasaya yeni bir yüz kazandırmak istese de 12 Eylül referandumyla birlikte yapılan değişiklikler de dahil mevcut anayasaya Türkiye toplumu açısından meşruiyeti kalmayan bir anayasaya haline gelmiştir. Başta Kurtler olmak üzere Türkiye toplumu açısından değişmesi gereken bir anayasa olduğu düşüncesi ağır basmıştır. AKP bile referandum öncesi "biz de bu anayasayı yetersiz görüyoruz, tümünün değiştirilmesi gerekir, ama şu anda bu kadarını değiştiriyoruz" demiştir. Tabii AKP'liler bunu derken birçok temsilci üç madde dışında diğerlerinin değişmesinden biz de yanınız diyerek nasıl bir anayasa öngördüklerini dışa vurmışlardır. Yetmez, ama evetçiler de, biz bazı kurumların değişmesi nedeniyle evet diyoruz diyerek 12 Eylül anayasası yerine yeni bir anayasa yapılması gerektiğini söylemişlerdir.

Hayır diyenler de, biz mevcut bu anayasayı kabul ettigimiz için değil, AKP'nin değişikliklerini kabul etmediğimiz için hayır diyoruz diyerek mevcut anayasayı reddettiklerini söylemişlerdir. Hayırcılar içinde yer alan sol gruplar ise zaten önceden beri 12 Eylül anayasasını kabul etmediklerini ortaya koymuşlardır.

Kurt halkı ise ne değişiklikleri, ne 12 Eylül anayasasını kabul ettiğini, mevcut anayasasının Kurtler açısından siyasi meşruiyeti kalmadığını ortaya koymıştır. Nitekim Kurdistan'da yüksek oranda boykot çıkmıştır. Bu boykot oranı mevcut anayasaya dayalı siyasal sistemi reddetme anlamına geldiği gibi, Demokratik Özerkliği onaylama olarak tarihteki yerini almıştır. Hem Türkiye toplumundaki yeni anayasa yapılması isteği hem de Kurtlerin bu anayasaya ve onun dayandığı sisteme karşı gö-

terdiği tutum mevcut anayasanın toplum üzerindeki etkisini ortadan kaldırılmıştır. Yeni bir anayasa yapılmasını, yeni bir anayasaya dayanarak yeni bir Türkiye'nin ortaya çıkarılması ihtiyacı doğmuştur. Hatta toplum açısından yeni bir anayasa demokratik bir anayasa olmalıdır ve bu anayasa Türkiye'nin başta Kurt sorunu olmak üzere köklü sorularını çözmeliidir.

12 Eylül anayasası AKP'nin istediği sonuçları doğurmadiği gibi, devlet ve AKP açısından da yeni bir durum ortaya çıkarmıştır. Devlet de AKP de 12 Eylül referandum öncesi kampanyanın aldığı boyut ve 12 Eylül referandumundan çıkan sonuçlarla birlikte artık bu anayasının Kurtler üzerinde, demokrasi güçleri üzerinde egemenlik kuramayağını, otorite kurmayacağını görmüşlerdir. Bir nevi 12 Eylül referandumu devlete ve AKP'ye de yeni bir anayasa yapılması gerektiğini zorunluluğunu göstermiştir. Kuşkusuz AKP ya da AKP ile uzlaştan devletin derin güçleri yeni bir anayasa derken aslında toplumdaki bu yeni anayasa fikrini kendi düşündükleri yeni bir siyasal sistemle tamamlamak yönündedir. Yani onların da yeni bir anayasa yapılması ihtiyacı olduğunu gördüklerini düşünüyoruz. AKP için de, Türkiye'deki derin devlet için de bu ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Kurtler ve demokrasi güçleri üzerinde yeni bir egemenlik yürütmek istiyorlarsa bunu ancak yeni bir anayasa yaparak gerçekleştirilebilirler. Bazı kırintılarla iç ve dış güçleri yanlarına çekerek yapacakları yeni anayasaya yeni bir meşruiyet kazanmayı kendileri açısından da gerekli görmektedirler. Bu açıdan AKP ve derin güçler yeni bir anayasaya istiyor mu istemiyor mu tartışması yapmaktan çok, nasıl bir anayasaya istiyorlar sorusunun cevabı aranmalıdır. Yoksa yeni bir anayasa yapımına karşı değillerdir.

AKP düşündüğü, Kurt özgürlük hareketini tasfiye etme ve bu temelde yeni Türkiye'yi oluşturma projesi açısından yeni anayasa tartışmalarını seçim sonrası ertelemiştir. Seçimden önce yeni anayasa tartışmasının toplumda gelişmesini istemiyorlar. Ancak seçimden sonra koşullar kendileri açısından uygun olursa, tabii kendilerinin istediği çerçevede bir anayasaya yapma koşulları varsa düşündükleri anayasayı gündemde getirip yapacaklar ve bunu Kurt özgürlük hareketine ve demokratik güçlere dayatacaklardır. Ama demokrasi güçleri ve Kurt özgürlük hareketi güçleri ve kendi istemeleri doğrultusunda bir demokratik anayasayı dayatma gücüne ulaşırlarsa tabii ki o zaman böyle bir anayasasının yapılmaması konusunda AKP de devlet de direnç gösterecektir. 12 Eylül referandumundan sonra ortaya çıkan yeni durumu hem anayasa açısından hem de Türkiye siyaseti açısından böyle değerlendirmek gerekmektedir.

Önder Apo, Türk devletinin Kurt özgürlük hareketi karşısındaki sıkışmasını demokratik çözümle sona erdirmek için mevcut görüşmeleri değerlendirmeye çalışmıştır. Referandumdan önce eğer AKP adım atmazsa eylemsizliğin sona erebileceğini söylemiştir. Bunun sonucu referandumdan sonra heyetler tekrar İmralı'ya gitmişlerdir. Giden heyet, önderlikle yaptıkları tartışma sonucu yeni bir anayasa yapılacağını, bu çerçevede bir anayasa komisyonunun kurulabileceğini, anayasa konferanslarının yapılabileceğini söylemiştir. Önder Apo da bu çerçevede eylemsizliği seçimlere kadar uzatabileceğini belirtmiştir. Ancak AKP hükümeti referandumdan sonra ortaya çıkan havanın etkisiyle yeni anayasa yapma hazırlıklarına başlayacağımız desine rağmen kısa bir süre sonra yeni anayasa tartışmalarını ve hazırlıklarını seçimden sonra bırakmıştır. Çünkü demokratik bir anayasa projesi yoktur. Demokratik bir anayasa projesi olmadıından, Kurtler üzerinde siyasi egemenlik ve kültürel soykırımı sürdürerek, demokrasi güçlerini de baskı altına alacak biçimde düşündüğü anayasayı da, projesini de kamuoyuna açıklayamayacılarından referandum sonrası söylediklerini bir kenara bırakmıştır. Çünkü şu anda yeni anayasa tartışmalarına girse ya gerçek niyetini ortaya koyacaktır ya da seçim öncesi bazı taahhütlerde bulunmak zorunda kalacaktır. Bulunacağı taahhütlerin daha sonra kendisini zor duruma düşürecekini bildiğinden anayasayı seçim sonrasına bırakmıştır. Son zamanlarda bu konuda çok eleştirlince Tayip Erdoğan "iste biz de halkın birlikte anayasaya yapmak istiyoruz, halkın yapacak, sadece hukukçuların teknik düzenlemeleri yapacak" diyerek toplumdan gelen tepkileri azaltmaya çalışmıştır. Ancak AKP'nin politikası yine seçim öncesi anayasa tartışmalarını gündem dışı tutmak, sadece yeni anayasa yapılacağını söyleyerek toplumu beklenmeye sokup böylece yeni anayasa tartışmalarını seçim sonrasına bırakmanın ortaya çıkacağı olumsuzlukları ve getireceği oy kayiplarını önlemeye çalışmaktadır.

Türkiye'de mevcut dengeler her an değişimdir

AKP hükümeti derin devlette anlaşarak devlet içine yerleşmede önemli mesafe almıştır. Birçok kurumu ele geçirmiştir. Ancak hala AKP'nin devlet içindeki yerinin ne olacağı netleşmemiştir. Mevcut dengeler her an değişimdir. Çünkü AKP'nin iktidarına ve devlet içinde yer almamasına Kurt özgürlük hareketini tasfiye etme temelinde göz yumulmuştur. Anlaşma bu temeldedir. Eğer AKP'nin Kurt özgürlük hareketini tasfiye etme yeteneği olmadığı görülsünse, AKP bu konuda başarısız kalırsa, o zaman AKP'nin, siyasal islamın

devlet içinde yer alması çok sınırlı düzeyde kalır. Devlet kuşkusuz Kurtleri tasfiye etmek, Kurtleri yalnızlaştırmak açısından siyasal islamı devlet içine alma stratejisinden vazgeçmez, ama siyasal islamın ya da AKP'nin öngördüğü biçimde devlet içinde yer almasına izin vermez. Bugünkü konumunu gerileyerek devletten distalamayan, ama sınırlı bir biçimde devlet içinde yer almasına izin verilen yeni siyasal dengeler durumu ortaya çıkar. Ya da günümüzdeki dönemde Türkiye'deki bu geçiş sürecinin tamamlanmasıyla olacak siyasal dengelerde siyasal islamın yeri geriye düşebilir. Bu durum AKP'yi telaşa düşürmüştür.

AKP ve siyasal islamcıları kendileri açısından oluşacak bu tehlikeyi bertaraf etmek ve bugünkü konumlarını daha da geliştirmek açısından Kurt özgürlük hareketine yönelik oyalama politikalarını yeni bir boyuta taşımışlardır. Bu da seçime kadar Kurt özgürlük hareketinin yürütüldüğü mücadeleyi engellemek, bir oyalama yapmak ve bu sessizlik ortamdan seçimi daha güçlü bir biçimde kazanmak biçiminde planlanmıştır. Özellikle de milliyetçi kesimin desteğini de yanına alarak seçimi güçlü bir biçimde kazanıp seçimden sonra Kurt özgürlük hareketini tasfiye etmemi hedeflemektedir. Daha doğrusu Kurtler üzerinde siyasi egemenlik ve kültürel soykırıma dayalı yeni bir anayasa temelinde bu tasfiyeyi gerçekleştirmek istemektedir. Bu sadece Kurt özgürlük hareketinin tasfiye edilmesi değil, aynı zamanda demokrasi güçlerinin de gelişmesinin önünü alarak siyasal islamcıların egemenliğinde çok sınırlı, kırtıtı kabilinde demokratik hakların olduğu bir Türkiye yaratma projesidir. AKP'nin genel yaklaşımının böyle olduğu görülmektedir.

Önder Apo ve Kurt özgürlük hareketi ise Kurt sorununun kendisini dayattığını, Türkiye'nin demokratikleşmediği taktirde siyasal, sosyal, ekonomik krizlerden kurtulamayacağını gördüğünden sorumlulukları gereği AKP'ye ve devlete Kurt sorununun demokratik çözümünü dayatmaktadır. Bu konuda referandum öncesi AKP hükümetine bir şans daha vermiştir. Yoksa Önder Apo ve Kurt özgürlük hareketi 31 Mayıs'tan sonra AKP'nin ve devletin Kurt sorununda bir çözümü olmadığını, bu nedenle dördüncü dönemin denilen ulusal varlığını koruma ve özgürlüğünü sağlamaya mücadeleşinin başladığını ve bu çerçevede Demokratik Özerkilik'in inşa edilerek demokratik ve özgür yaşamın Kurt halkı tarafından kurulacağını ortaya koymuşlardır. Böyle bir döneme girmiştir. Ancak dördüncü dönemin hamlesiyle gelişen askeri ve siyasi durumun AKP'yi ve devleti belki demokratik bir çözüme zorlar yaklaştırmaya eylemsizlik ilan edilmiştir. Çünkü Türk devleti Kurt özgürlük hareketinin mücadele edeceğini, bunu geliştirmeyeceğini sanıyor. Ama dördüncü dönemin başlamasıyla belki Kurt sorununu çözmeme, israrla tasfiye etme politikasından vazgeçebileceklerini düşünerek böyle bir eylemsizlik sürecine girmeyi uygun görmüşlerdir. Referandum öncesi gerçekleşen eylemsizlik ve bunun uzatılmasını bu çerçevede anlamak gerekiyor.

Son aylardaki gelişmeler göstermiştir ki AKP'nin demokratik temelde Kurt sorununu çözmeye niyeti yoktur. Önder Apo'nun büyük sabırla yürütülen İmralı'daki görüşmeleri ise demokratik çözüm doğrultusunda değil, tasfiye doğrultusunda kullanmayı düşünmektedir. Önder Apo İmralı'ya gelen heyetlere her defasında tasfiyenin mümkün olmayacağı, demokratik bir çözümün Türkiye'nin de yararına olacağını, Türkiye'yi Ortadoğu'da güç yapacağını belirterek, makul çözümün ne olması gerektiğini ortaya koyup Türk devleti ve hükümetinde bir zih-

niyet gelişimi yaratmaya ve onlara adım attırmaya çalışmıştır. Ama ne var ki bütün bu sorumlu çabalara rağmen AKP hükümeti ve devleti hiçbir adım atmamıştır. Aksine tasfiye politikalarında ısrar edeceğini, seçimden sonra bu tasfiye politikasını daha da boyutlandıracığını düşüşüyle, tutumuyla ortaya koymuştur.

Önder Apo'nun müzakere istemi doğru anlaşılmalıdır

Bu durum karşısında Önder Apo 1 Mart'ta durumu yeniden değerlendireceğini belirtmiş, haretetimiz de bu konuda açıklamalar yapmıştır. Bu durum karşısında da hükümet yeniden telaşa kapılmış hem İmralı'ya heyet göndermiş, hem BDP ile görüşmeler başlatarak Kurt özgürlük hareketinin 1 Mart'ta durum değerlendirmesinin ve yeniden direnişe geçmesinin önemini almaya çalışmıştır. Bu görüşmeler sonucu Önderlik yine yumuşak yaklaşım göstererek AKP hükümetine bir son şans tanımaya çalışmıştır.

Aslında Önderlik aralık ayının sonunda ortaya koyduğu yumuşak yaklaşımı AKP'yi mevcut yanlış durumdan çıkarmak için göstermiştir. Ne var ki AKP hükümeti bu şansı da doğru kullanmamıştır; mart yaklaşmasına rağmen herhangi bir olumlu adım atmamıştır. Aksine milliyetçi söylemlerle Kurt özgürlük hareketine saldılarak bu söylemler etrafında yeni bir saldırlı bloku yaratmaya yönelmiştir.

Önder Apo'nun İmralı'da müzakereleri sürdürmesi doğru anlaşılmalıdır. Zaten çoğu zaman görüşmeler oluyor, ama çözüm yönünde herhangi bir adım yoktur, diyerek görüşmelerin karakterini ortaya koymuştur. Her defasında ise görüşmeler nasıl yapılması gerektiğini göstermek açısından da AKP'nin bir çözüm politikası olmadığını, aksine bir tasfiye politikasını yürüttüğünü özellikle vurgulamıştır. Önder Apo'nun değerlendirmelerinden de anlaşılmaktadır ki yapılan görüşmeler Önder Apo açısından Türkiye toplumunu ve devletini çözüme hazırlamaya yönelikdir. Bunu da bir siyasal mücadele olarak görmektedir. Bu yaklaşım haretetimizin ideolojik, teorik ve siyasal yaklaşımına da uygundur. Eğer demokratik yollardan çözüm olacaksa Kurt sorununun bu yollarla çözülmesi tercih edilmektedir. Kurt özgürlük hareketi burada devletçi bir yaklaşımla çözümü ele almamaktadır. Türkiye sınırları içinde Demokratik Özerklik temelinde Kurt sorununun çözümünü hedeflemektedir. Aslında böyle bir çözüm hem Türkiye'nin demokratikleşmesi hem de Kurt sorununun çözümü anlamına gelmektedir. Kuşkusuz demokrasi ve özgürlükler Kurt sorununun Demokratik Özerklik temelinde çözümüyle bir bütün olarak derinleşmez ve ölçülerini yükselmez. Demokrasi ve özgürlükler konusunda kimi sorunlar devam edebilir. Özellikle toplumun demokratik kurumlaşması, Kurt toplumunun demokratik iradesini güçlü bir biçimde yansıtması esas olarak da Kurt toplumun kendi kendini örgütü kılma ve bu örgütlenmesini demokratik konfederal temelde kurumlaşmaya kavuşturması, ancak büyük çabaya gerçekleştirebilir. Ama Demokratik Özerklik çözümü Kurt sorununun çözümü açısından kalıcı bir çözümü ifade ettiği gibi, Türkiye'nin demokratikleşmesi açısından da muazzam bir adımı ortaya çıkaracaktır.

Kuşkusuz Türkiye devleti varlığını sürdürmektektir. Türkiye'de hala devletçi iktidarı, sömürücü sınıflar var olacaktır, ama demokrasi güçleri ve Kurt halkı mücadeleyle demokrasinin alanını genişletecek, devlet ve iktidarın alanını daraltarak özgürlük ve demokrasiyi sürekli derinleştirilen bir politika ve çabayı da sürekli kılacaklardır. Önder Apo bu çözümü devlet + demokrasi çözümü

olarak da görmektedir. Tabii devlet + demokrasi belirli yönleriyle demokrasi mücadeleinin süreci bir gerçeği ifade edecektir. Bu açıdan devletle demokrasi güçleri açısından bir gerilim her zaman var olacaktır. Ancak bu gerilim demokratik kurallar ve demokratik mücadele içerisinde, şiddetli çatışmalara yol açmadan sürdürilecektir. Kurt Halk Önderi ve Kurt özgürlük hareketi halkın hem ideolojik olarak haklı olması hem de toplumsal olarak bunun avantajları nedeniyle demokrasi içinde sorunların çözülmemesini ve demokratik kurallar içerisinde devletle demokrasi güçleri arasındaki mücadelenin, gerilimin sürmesini esas olarak da özgürlük ve demokrasi güçleri açısından avantajlı görmektedir. Demokratik Özerklik çözümünden sonra da böyle bir demokratik zihniyetle devlet + demokrasi formülüyle özgürlük ve demokrasi anlayışını derinleştirmeye, genişletmeye devam edilecektir.

Ancak Kurt özgürlük hareketi Kurt sorununun demokratik çözümünü böyle bir Demokratik Özerklik projesiyle çözmek isterken, Türkiye'de devlet, siyasal partiler, medya ve birçok çevre böyle bir demokratik çözüme hazır olmadığını ortaya koymuştur. Demokratik Toplum Kongresi'nin Demokratik Özerklik Çalıştayı yapmasından sonra çok sert tepkiler gelmesi, sadece AKP, devlet ve şovenist çevreler tarafından değil, kendisine aydın, demokrat diyen birçok çevre'nin bile Demokratik Özerklik projesini aşırı bulması, kabul edilemez bulması Türkiye'de hala gerici bir zihniyetin hakim olduğunu göstermektedir. Kuşkusuz Türkiye toplumu Kurt sorununun çözümü, Türkiye'nin demokratikleşmesini istemektedir. Aslında toplum böyle bir çözüme hazırlıdır. Ancak hala Türkiye'de devlet ve Önderliğin siyaseti parti oligarşisi dediği çevreler Kurt sorununun demokratik çözümüne hazır olmadıkları için, daha doğrusu Kurtler üzerinde siyasi egemenlik ve kültürel soykırımı politikasını bırakmadıkları için basını da sivil toplum örgütleri de, aydınları da, yazarları da psikolojik terör ve her türlü baskıyla kendi çözümsüz diline ve çözümsüz tutumuna ortak etmektedir. DTK'nın ortaya attığı Demokratik Özerklik projesi en makul çözüm projesini içeriği halde, Türkiye sınırlarına dokunmadan makul, demokratik talepleri içermesine rağmen bu kadar tepki duyuşması, kabul edilemez denilmesi, aslında çözümsüzlükte ısrar etmektir.

Kendine liberal, demokrat, aydın diyen bazı çevreler de demokratik zihniyette olmadıklarını göstermiştir. Toplumun tabanın demokratik temelde örgütlenmesinin, Demokratik Özerkliğin içeriğinin Kurtler tarafından tabana dayalı demokratik örgütlenmeye doldurulmasının, Kurdistan'da otoriter bir rejim kurmak ve diğer toplumsal kesimleri baskı altına almak olduğu biçiminde bir aleyhete kampanya yürütmüşlerdir. Demokratik zihniyette olmadıklarından, Demokratik Özerklik projesinin felselesi, mantığı ve esası nedir bunu anlamadan; komün ve meclis kelimelerini duyduğunda geçmişteki real sosyalizmin olumsuz pratiğin benzeriyi gibi bir saptırmaya gitmişlerdir. Halbuki Önder Apo'nun ve Kurt özgürlük hareketinin ortaya koyduğu demokratik kurumlaşma projesi, komünler, meclisler, kooperatifler, akademilere dayanan demokratik kurumlaşma derin ve tam demokrasiyi içermektedir. Sadece bir sınıfa dayalı değil, bütün toplumun örgütlenmesine dayanan, toplumun diğer toplumsal kesimlerini de demokratik kurumlaşma içinde güç yapan bir demokratik kurumlaşma anlayışıdır. Kaldı ki real sosyalist sistemde taban örgütlenmeleri, komünler, meclisler demokratik merkeziyetçi anlayışla örgütlenmişlerdir. Önder Apo'nun demokrasi çözümü devlet + demokrasi çözümü

otoriter bir rejime dönüştür. Zaten tüm merkeziyetçi yapılar eninde sonunda tabandan, toplumdan koparık, üstte elit bir kesimin yönettiği, hakim olduğu otoriter bir sisteme dönüşür. Reel sosyalizmde de böyle olmuştur. Ama Önder Apo ve Kurt özgürlük hareketi taban örgütlenmelerinin demokratik merkeziyetçi değil de, aksine tabanın söz ve karar sahibi olduğu konfederal bir biçimde bir demokratik örgütlenmeye giderek demokrasının derinleştiği ve merkeziyetçi, otoriter her türlü eğilimin önemini alındığı bir demokratik sistem önermektedir. Bunu havsalaları olmadığından, onların düşüncesi sadece burjuva, üst toplum, egemen sınıfların demokrasisi olduğundan topluma dayalı demokratik kurumlaşmayı kabul etmemektedirler. Aslında demokrasiyi kabul etmemektedirler. Ya da topluma senin demokratik örgütlenme, irade ve güç olma hakkın yoktur; egemenler, üst toplum sana ne kadar hak tanırsa o kadar kullanabilirsin biçimindeki bir zihniyette olduklarıdan DTK'nın demokratik kurumlaşma, derin demokrasi, kapsamlı demokrasi diyeceğimiz demokratik konfederal örgütlenme temelinde Demokratik Özerkliğin içeriğinin doldurulması ve Kurt toplumunun böylece güçlü hale getirilmek istemesini anlayamışlardır. Kuşkusuz bu demokratik kurumlaşmayı kabul edenler bu sistemin içine girebileceklerdir. Burada bir zorlama olmayacağıdır. Çünkü sistem esas olarak devlet + demokrasi formülüne dayanmaktadır. Bazıları toplumcu demokratik örgütlenmeleri değil de devletin üst kesimlerinin kendine göre demokrasi anlayışlarının yarattığı siyaseti ve toplumsal örgütlenmeleri tercih edebilir. Devlet + demokrasi projesi böyle bir siyasi zihniyet ve demokratik kültür içinde yaşam bulacak bir karaktere sahiptir.

AKP'nin makul bir çözümü düşünmediği açıkta

Kuşkusuz Demokratik Özerkliğin iki boyutu vardır. Bir; toplumun kendini örgütleme boyutu. Bu; devletle ilişkilerden bağımsız, devletin demokrasiye duyarlı hale gelerek düşünce ve örgütlenme özgürlüğü çerçevesinde halkın demokratik haklarını kullanmasıyla gerçekleştirilecek bir modeldir. İkinci boyutu olan devletle ilişkiler ise devletin Kurt halkın demokratik haklarını ve kurumlarını tanımasına dayanır. Bu çerçevede Demokratik Özerklik, yerel meclislerin ve bu meclis içinden çıkan yönetimlerin tanınmasını ifade eder. Kuşkusuz toplum demokratik siyasi iradesi ve öz yönetimlerini tanıma anadilde eğitim, kimlik ve kültür özgürlüğü de Demokratik Özerkliğin diğer boyutlarıdır. Özerklik

esas olarak da özgürlüğün özgürlüğüdür. Özgürlük ister etnik, dinsel, sınıfı, cinsel olabilir, farklılıkların özgürlüğünün tanınması özerkliği ifade eder. Ama Türk devleti, AKP hükümeti ve Türkiye'deki aydın ve yazarlar hala farklılığın, özgürlüğün özgürlüğünü, yani özerkliğini anlayacak, kavrayacak, kabul edecek bir zihniyete kavuşmamışlardır. Bu nedenle de Demokratik Özerklik projesi açıklandığında tepki göstermişlerdir. Aslında bu Demokratik Özerklikte tepki değildir. Kurt halkın taleplerinde, özgürlüğünde ısrar etmesine tepkidir. Kurt halkı AKP'nin, devletin çizdiği sınırlar dışına çıktıığı için, devletin verdiği kadrıyla tatmin olmadığı için böyle bir tepkiyle karşılaşmıştır. Bu durum aslında ateşkeslerin, eylemsizliklerin ya da Kurt özgürlük hareketinin makul projelerinin, Kurdistan halkın Türkiye sınırları içinde bir arada yaşama iradesinin anlaşılmadığını, kavranmadığını göstermektedir. Bu makul çözüm yaklaşımı kabul edilmediği müddetçe de bu tür tepkilerin gelişeceği anlaşılmaktadır.

Bu açıdan Demokratik Özerklik projesine özellikle de AKP yanında basın tepki göstermiştir. Onlar bu istemelerin kabul edilmesini vurgulamışlardır. Bu açıda AKP'nin bir çözüm politikası olmadığını, AKP ve devletin sadece belirli kırintılarla Kurtları aldatıp Kurtler üzerinde siyasi egemenliği ve kültürel soykırımı yeni koşullarda sürdürmek istediği kanıtıdır. Böyle bir çözüm projeleri olmadığı için de Kurt demokratik hareketinin DTK'nın ortaya koyduğu çözüm projelerini baskı altına almışlardır. Ama aslında Kurtların taleplerini geriye çekmektedir. Kurtları taleplerinden vazgeçmek ve devletin kabul edeceği düzeyde hak talep etmesini dayatmaya yönelikdir. Dolayısıyla bu baskilar Kurt halkın iradesini kırma, taleplerini geriletme saldırları olarak anlaşılmak durumundadır.

Kuşkusuz Demokratik Özerklik projesi bütün boyutlarıyla belki daha iyi yansıtılabilir, ifade edilebilirdi. Biraz daha tabanın, alttan tartışılırak daha sonra kapsamlı bir biçimde Türkiye toplumuna, Türkiye kamuoyuna sunulabilirdi. Bu yönde eksiklikleri olmuş olabilir. Ama ortaya çıkan tepkileri sadece bu eksiklerle açıklamak yanlışdır. Esas olarak tepkileri yaratan eksikler değil, Türkiye'deki AKP hükümetinin, yanında medyasının çözümsüzlük anlayışıdır. Bununla bağlantılı olarak AKP ile ilişkili olan çeşitli yazarların, kendine liberal diyenlerin AKP'nin politikaları doğrultusunda Demokratik Özerklik projesini olumsuzlamalarıdır. Bu çerçevede bakmak Türkiye gerçeğini anlamak açısından daha doğru olacaktır.

AKP'nin Demokratik Özerklik gibi makul bir çözümü düşünmediği açıkta. AKP'nin, daha doğrusu AKP'nin uzlaştığı

derin devletle birlikte düşündüğü tasfiye politikası söyledir: AKP yine Kurt sorunun çözümünde adım atmayacak; yeni anayasa konusundaki düşüncelerini söylemeyecek, geçmişten bugüne yaptığı gibi bu sorunu çözceğim demagogisini yapacak, yeni anayasaların seçimden sonra gündeme getirileceğini söyleyecektir. Böylece seçim öncesi toplumda bekleni yaratıp, şu anda bunları yapamıyorum, seçimden sonra yapacağım izlenimi vererek bir seçim daha kazanmayı hedeflemektedir.

AKP tasfiye planına Güneyli güçlerin destegini almayı hedeflemektedir

Dikkat edilirse bu seçimi kazanması açısından da milliyetçi söyleme sarılmıştır. Çünkü 2007'de Kurdistan'da aldığı oyların önemli bir bölümünü kaybetmiştir. Kurdistan'da belirli oyalar dışında fazla oy alamayacağını da görmüştür. Bu nedenle esas olarak Türkiye'deki milliyetçi kesime, tabana seslenerek, kuşkusuz Kurdistan'da da alabildiği kadar oy alarak yeniden iktidarı olmayı hesaplamaktadır. Eğer güçlü bir iktidar olursa, demokratik güçleri ve Kurt özgürlük hareketi arasında kendi konumunu güçlü hissettiği anda yeni bir anayasa çalışması günde me getirecektir. Bu anayasa Kurt sorununu demokratik temelde çözecek, Türkiye'yi demokratikleştirecek bir anayasa olmayacağıdır. Belirli kıritılarla, bazı maddeerdeki değişikliklerle gerçekleştireceğini bir anayasa olacaktır. Kurt halkın kimlik özgürlüğünü ve varlığının tanınması talebini anayasal vatandaşlığı kimi sıvı uçları töpüleyerek boşça çıkarmaya çalışacak. Kültür ve dil özgürlüğünü ise belirli bireysel haklar çerçevesinde ele alacak. Bu yünlü anayasada kimi maddeerde değişiklik yapacak. Demokratik Özerklik talebinde ise ademi merkeziyetçiliği kabul etmeyeip, yerel yönetimlerde kimi hizmetlerin belediyelere, yerel yönetimlere verilmesi çerçevesinde boşça çıkaracak. Anadilde eğitim konusunu ise bireysel olarak öğrenebilirler, konuşabilirler çerçevesinde belirli yuvalamalarla cevap veren anayasa maddeleriyle reddedeceklerdir. Çok sıkırsılsa anadilde eğitim olmaz, ama dil öğretimi olabilir diyerek seçmeli derse izin verecek bir yaklaşım göstereceklerdir. İşte bu çerçevede bir anayasa ve buna dayalı siyasal sistem kurmayı hesaplamaktadırlar. Bu anayasal siyasal sistem Kurtler üzerinde siyasal sömürgecilik, kültürel soykırımı hedefleyen bir anayasa olacaktır. Demokratik güçleri üzerinde de baskıyı sürdürmen bir karakterde yapılacaktır.

Böyle bir anayasa yaparak bakın, Kurt sorununu çözüyor, çeşitli konu-

larda demokratikleşme sağlıyor ve bu temelde Türkiye'deki Kürt sorununu da demokratikleşme sorununu da çözüyor oluyor iddiasında bulunacaktır. Bu anayasaya ve öngördüğü siyasal sistem Kürt özgürlük hareketi ve demokrasi güçleri tarafından kabul edildiğinde "bakın biz çözüm istiyoruz, çözümün önünde engel oluyorlar" deyip çeşitli iç ve dış güçlerin desteğini alarak Kürt özgürlük hareketine yönelik kapsamlı bir saldırısı gerçekleştirdi tasfiye etmeye hesaplamaktadır. Bu konuda Güney Kürdistanlı güçlerin de çeşitli biçimlerde desteğini almayı düşünmektedir. Son zamanlarda devletin ve AKP'nin ABD, İsrail ve İngiltere konusunda belirli yumoşamalar yapması bir yönyle de öngördüğü tasfiye planına Güney Kürdistanlı siyasi güçlerin desteğini almayı hedeflemektedir.

Kürt sorunu konusunda AKP ile CHP aynı görüştedir

Kuşkusuz seçimleri kazanıp da güçlü bir hükümet olduğu takdirde zaten uzlaştığı derin güçlerle birlikte böyle bir tasfiye planına diğer siyasi güçleri de katabaklardır. Şu anda CHP ile AKP arasında siyasal olarak bir anlaşmazlık olsa da, Kürtler üzerindeki politika konusunda farklı düşünmemektedirler. İkişinin de düşündüğü, dil ve kültür konusundaki belirli yumoşamalarla yeni anayasa yapıp Kürtler üzerinde kültürel soykırımı devam ettirmektedir. Bu açıdan seçim öncesinde aralarında çatışma, çekişme sorunu olsa da, seçim sonrasında oluşacak yeni anayasa ve siyasal sistem konusunda kesinlikle mutabık olacaklardır. Bu konuda zaten şimdiden anlaysış birliği ortaya çıkmıştır. Kesinlikle Kürt sorununun çözümü konusunda farklı hiçbir şey düşünmemektedirler. CHP'nin düşündüğü şeylerle AKP'nin düşündüğü şeyler aynıdır. Özcesi, devlet politikasını pratikleştireceklerdir.

MHP ise her zaman olduğu gibi yine itiraz edecektir. MHP'nin görevi zaten budur. MHP her zaman daha fazla şovenist, daha fazla milliyetçi politikalarla toplumdaki halkların, farklı kimliklerin, farklı sosyal kesimlerin en az hak alması çabası içinde olacaktır. Bu açıdan MHP'nin nasıl tutum takınacağı çok önemli değildir. Çünkü onun misyonu öyledir. MHP'den farklı bir şey beklemek ise onun varlık nedenine terstir. Bu varlık nedeni ve tutumu sadece MHP yönetimiyle ilgili değildir. Devlet de MHP'ye böyle bir rol vermiştir. MHP öyle derin güçlerden kopuk değildir. Türkiye'nin istihbarat örgütleri ve derin güçlerle ilişkili içinde varlığını sürdürün bu partide Türkiye devleti bundan sonra da ihtiyaç duymaktadır. Böyle bir partiyi sürekli yaşatmak isteyeceklerdir. Her ne kadar AKP ve dış güçler MHP'nin marjinalleşmesini hedeflemiş olsalar da derin güçler ve istihbarat örgütlerinin bugünkü durumda buna izin vermeyecekleri bilinmeli. MHP'yi Türkiye'deki egemen devlete en büyük destekçi olarak görmektedirler. Yine milliyetçiliğin, devletçiliğin, iktidarcılığın ayakta kalmasında her zaman kullanacakları bir enstrüman olarak gördüklerinden MHP'nin başka bir rol takınmasını beklemek gereklidir. Bu yönyle bir rol paylaşımı vardır. MHP her zaman bu rol paylaşımına göre hareket edecektir. Türkiye'de siyaset yaparken MHP'nin böyle bir rol paylaşımı içinde olduğunu görmek lazımdır. İster AKP iktidarda olsun, ister CHP, isterse başka bir güç iktidarda olsun her zamana MHP'ye verilmiş bir rol vardır ve bunu yerine getirecektir.

Aşında CHP içinde Baykal'dan sonra kimi değişikliklerin olma ihtiyali de vardi. Çeşitli çevreler CHP'nin demokratik bir süreç içine girerek, demokratik bir zihniyet

ve yaklaşımıyla AKP'nin öününe kesilmesini istiyorlardı. Bunu devlet içinde de dışında da isteyen kesimler vardı. Tabandan da CHP'nin böyle bir rotaya girmesi dayatıyordu. Aslında Kılıçdaroğlu değişikliği bir yönyle de bu çerçevede gerçekleşmişdi. Ancak CHP'nin farklı bir role soyunduğu, çeşitli demokratik dinamiklerle birlikte demokratik söylem ve demokratik dinamığın olduğu bir duruş içine girebileceği ve bu çerçevede özellikle Kürt sorunu ve demokratikleşme konusunda devletin genel politikasıyla ters düşeceği görülerek müdahale edildi. CHP'nin demokrasi güçleriyle ilişkisi içinde alternatif bir demokrasi hareketinin bir parçası haline gelmesi ve böylece AKP'nin öününe kesmesini, öngördükleri politikalar açısından tehlikeli gördüler. CHP'yi yeniden Baykal dönemindeki rolin benzeri bir pozisyonu getirdiler. Baykal zaten bu rolü açıkça ortaya koydu. CHP'nin rolünün iktidar olmak olmadığını, iktidar olmak için belirli çevrelerini memnun etmesi gerekmeydiğini, CHP'nin esas görevinin Türkiye'nin birliği ve bütünlüğünü korumak olduğunu, bunedenle bugünkü siyasi koşullarda muhalefette kalmasının anlamlı olduğunu, hatta bu rolünü ilkeli davranışarak (ulusalcı çizgiyi koruyarak) en iyi muhalefette oyuna oyayarak CHP'nin geniş kesimlerle demokratik ittifak içinde

kratik kesimlerle Kürt demokratik hareketinin ilişkiye geçmesi de engellenmiş olmaktadır. Biliindiği gibi özellikle reel sosyalizmin yıkılmasıyla birlikte sol güçlerin emperyalist sistem ve Türk egemen güçleri açısından tehlike olmaktan çıkışması sol güçler üzerinde yeni bir politikanın izlenmesini beraberinde getirdi. Sol güçlere yumuşak yaklaşarak Kürt özgürlük hareketiyle ilişkilenmelerinin önüne geçildi. Hatta bir kısmı Ergenekon denen derin güçler üzerinden devlet politikasına çekildi. Tüm bunlar Kürt özgürlük hareketini kuşatma politikası çerçevesinde yürütüldü. 2007'de Dolmabahçe'de yapılan uzlaşma sonucu Kürt özgürlük hareketini tasfiye politikası gereği siyasal islam da sistem içine alındı. Şimdi aleviler de bu politikanın gereği sistem içine alınmaya çalışılmaktadır. Zaten belirli liberal, demokrat olduğunu söyleyen bir kesim de AKP yoluyla devletin istediği politikaya, yani Kürt karşıtı politika içine çekilmişlerdir. Tüm bunlar Kürt özgürlük hareketini yalnızlaştırıp tasfiye etme politikalarının bir parçası olarak görülmelidir.

AKP zaten Kürt sorununun çözümüslüğü üzerinden politika yürütüyor. Kürt özgürlük hareketini tasfiye etmeye varlık yokluk sorunu olarak politikasının esası haline getirmiştir. CHP de Kürt sorununun çözümüslüğü üzerinden politika üreten bir aktör haline gelmiştir. CHP

ettirmeyi düşünmektedirler. Kürdistan'da siyasal sömürgecilik yıkılmıştır. Siyasal sömürgeciligin dayandığı ideolojik hakimiyet de yıkılmıştır. Bu bakımdan siyasal sömürgeciligi yeniden sağlanacak ideolojik hakimiyet Kürt halkın dini duygularını istismar ederek gerçekleştirilmek istenmektedir. Bu nedenle bir uzlaşma temelinde siyasal islamın devlet içine alınması süreci yaşanmaktadır. Önder Apo diğer başbakanlar, cumhurbaşkanları, siyasetçileri gladyoya teslim olmuş biçiminde ele alırken, AKP açısından bir uzlaşmadan söz etmektedir.

AKP dini kullanarak Kürdistan'da etkin olmaya çalışmaktadır. Nitekim Kürdistan'da Kürt özgürlük hareketi dışında siyasi olarak sadece AKP kalmıştır. AKP esas olarak dini kullanmaktadır. Bunun yanında yine devlet imkanlarını, ekonomik imkanlarını kullanarak çeşitli kesimleri yanında tutmaktadır. Devlet; ekonomik, siyasi ve diğer tüm imkanlarını baskı aracı olarak kullanmaktadır, ama bu yetmediği için Özgürlük mücadelede karşısında Kürt halkın dinini istismar etmeyide bir strateji haline getirilmiştir. Nitekim bu sürekli kullanılmaktadır. Her fırsatta AKP yandaşı basın, Kürt özgürlük hareketinin din karşısındaki olduğunu söylemektedir. Bu konuda da demagoji ve yalana dayanan provokatif bir psikolojik savaş yürütülmektedir. Kürt Halk Önderi'ne ve

"Türk devletinin siyasi islamı kullanma planlaması ve projesi de boşça çıktıktır taktirde Türkiye'nin Özgürlük hareketini durdurma, tasfiye etme konusunda artık hiçbir silah kalmayacaktır. Kürt halkın haklarını tanıma temelinde demokratik çözüme zorunlu kalacaktır. Bu açıdan önemizdeki dönem siyasal islamın kullanılarak Kürt özgürlük hareketini tasfiye etme süreci yoğun ve çok sert bir mücadele biçiminde geçecektir"

AKP'ye alternatif bir hareket olmasının önüne geçtiler. Bu süreçte bilindiği gibi Kılıçdaroğlu genelkurmaya çağrıdı. Yapılan görüşmede senin görevin budur dediler. Çeşitli demokratik çevrelerle Kürt sorunu konusunda yumuşak bir yaklaşımı göstermesinin Türkiye'nin birliği ve bütünlüğü için tehlike yaratabileceğini, bu yönle asıl görevin Türkiye'nin milli birliğini, bütünlüğünü sağlayacak bir söylem ve politikada israr etmesi gerektiğini CHP'ye dayattılar ve Kılıçdaroğlu'nu bu çerçevede dizayn ettiler.

CHP'nin Kürtler ve çeşitli demokratik güçlerle bir araya gelerek AKP karşısında alternatif bir demokratik hareket yaratarak, istenilen düzeye olmasa da Türkiye'nin demokratikleşmesini ve Kürt sorununun çözümünü getirecek bir sürece girmesinin öününe alındığı görülmektedir. Bu kesinlikle AKP ile Kürt özgürlük hareketinin tasfiyesi temelinde bir uzlaşma yaratan derin devlet politikasıdır. Bu açıdan bugünkü CHP'nin konumu yine AKP'yi tamamlayııcı niteliktir. AKP tasfiye politikasını iktidar gücü olarak yürütmektedir. CHP de muhalefet gücü olarak bu tasfiye politikasının tamamlayıcı olmaktadır. Böylelikle anamuhalefetle, iktidarıyla böyle bir mutabakat yaratarak demokrasi güçleri üzerinde baskı kurmaktadır. Kürt sorununun demokratik çözümü ve Türkiye'nin demokratikleşmesi çerçevesinde ortaya çıkacak bir demokrasi hareketinin öünü devletin öngördüğü tasfiye politikası çerçevesinde alınmıştır. Nitekim gelinen aşamada CHP'ye esas olarak demokrasi hareketinin öünü kesme rolü verilmiştir.

Kılıçdaroğlu'nun iktidara getirilmesinin bir hedefi de hem alevi hem de Kürt olması nedeniyle alevilerin CHP etrafında tutulup Kürt özgürlük hareketinin yanında demokrasi mücadeleşi içinde tutum almalarını engellemek içindir. Kürt alevilerin böylece özgürlük hareketiyle bütünlmesinin öününe geçilmeye çalışılmaktadır. Böylece Türk alevileri ve çeşitli demo-

hala bu politikanın parçası olarak siyasal alandaki rolünü sürdürmektedir. CHP'nin öyle iktidar olma, alternatif olma kaygısı yoktur. Çünkü şu anda devlet yürütütüğü özel ve psikolojik savaş gereği –Türkiye bir özel savaş devletidir– AKP'nin iktidarda kalmasını gerekiyor. Çünkü Kürt özgürlük hareketini dini kullanarak ezme politikasını en iyi AKP'nin yapacağı düşünülmektedir. Bu yönle AKP dışındaki alternatiflerin Kürt özgürlük hareketine karşı zayıf kalacağını düşünerek AKP dışındaki bir alternatifin ortaya çıkmasının önüne geçmeye çalışmaktadır. Yoksa CHP kendisini biraz değiştirseydi, demokratik söylemde bulunsayıdı, toplumun demokratik kesimleriyle ilişki içine girseydi alternatif bir iktidar gücü haline gelebilirdi. Ama bu engellenmiştir. Onun yerine CHP'ye AKP iktidarı tamamlayan muhalefet rolü verilmiştir.

AKP dini kullanarak etkin olmaya çalışmaktadır

Su anda devletin Kürt özgürlük hareketini tasfiye etmede kullandığı esas silahı siyasal islamdır. Kürt halkın dini duygularını kullanarak Kürt özgürlük hareketini daraltmayı, tasfiye etmemi planlamaktadır. Bu da bir devlet konseptidir. Çünkü 2007 yılına gelindiğinde Kürt özgürlük hareketini tasfiye etme konusunda Türkiye'de başka bir siyasal araç kullanılmıştır. Kürt özgürlük hareketinin yüreğindeki iktidare sokmuşlardır. Hizbulallah'ın bırakılması bu çerçevededir. AKP-Fethullahçılar nasıl ki Kürt özgürlük hareketini tasfiye etmede araç olarak kullanılyorsa Hizbulallah da bu Kürt özgürlük hareketini tasfiyede kullanılan siyasal islamın başka bir parçası olarak devreye sokulmuştur. AKP'yi, Fethullahçıları ve Hizbulallah'ı devletin Kürt özgürlük hareketine karşı kullandığı siyasi islamın, yani bir bütününe parçaları olarak görmek gereklidir. Hepsinin işlevleri farklıdır. Ama devlet tarafından aynı amaç doğrultuda kullanılmaktadır. Bu açıdan Hizbulallahçıların serbest bırakılması bir projenin parçası olarak görülmeli. Özellikle de AKP'nin ve Fethullahçıların etkisiz kaldığı yerde

sadece dinin etkili olmadığı yerde şimdinle birlikte Kürtlik kavramı da kullanılacaktır. Hizbulallah şahsında hem dini hem de Kürtliği kullanacak bir siyasi enstrüman da devreye sokmuş bulunmaktadır. Belki hemen silahlı bir güç olarak harekete geçmeyebilirler, çünkü ilk önce Kürt özgürlük hareketini siyaseten tasfiye etmek istiyorlar. Bu yöntem başarılı olmaz, özellikle de Kürt özgürlük hareketi AKP'nin devletle birlikte hazırladığı tasfiye politikasına direnirse, bu direnişini hem gerillada hem serhildanlıarda geliştirmeye yönelikse o zaman Hizbulallah yeniden provokatif bir biçimde silahlı olarak devreye sokulacaktır. Hizbulallah'ın silahlı olarak devreye sokulmasını böyle bir süreçle gelişebileceğini görmek ve buna göre bugünden tedbirler çok boyutlu almak gerekmektedir.

Ortadoğu'da dine doğru yaklaşmayan hareketler kaybetmeye mahkumdur

Su açıktır ki Türk devletinin siyasi islamı kullanma planlaması ve projesi de boşça çıktıktır taktirde Türkiye'nin Özgürlük hareketini durdurma, tasfiye etme konusunda artık hiçbir silah kalmayacaktır. Kürt halkın haklarını tanıma temelinde demokratik çözüme zorunlu kalacaktır. Bu açıdan önemizdeki dönem siyasal islamın kullanılarak Kürt özgürlük hareketini tasfiye etme süreci yoğun ve çok sert bir mücadele biçiminde geçecektir. Çünkü bu aynı zamanda devletin son silahını kullanması biçiminde olacaktır. Bu çerçevede tabii ki Kürt özgürlük hareketinin de Türk devletinin Kürt halkın dini duygularını istismar ederek siyasal islamı kullanma projesini boşça çıkarması gerekmektedir. Bu tabii örgütlü güçlerle olacak, meşru savunması olacaktır. Ama bunun yanında siyasal islamın dini istismar edenlere ucuz zaferler kazandırmamak açısından da dine doğru bir yaklaşımın ortaya konulması önemli hale gelmiştir. Ortadoğu'da dine doğru yaklaşmayan bütün hareketler kaybetmeye mahkumdur. Dine doğru yaklaşmadan Ortadoğu'da halkın özgürlüğünü ve demokrasisini gerçekleştirmek mümkün değildir. Ancak doğru bir din yaklaşımlıyla Ortadoğu halkın özgür ve demokratik yaşam mücadelesi başarıya ulaşırılabilir. Bu yaklaşım da kuşkusuz dinin, somutta da islamın iktidara alet edilmesinin önüne geçmek, siyasal islamı karşı çıkmak, ama kültürel islamın da bir değer olduğunu bilerek, kültürel islamı toplumun olumlu ve güzel değerlerinin önemli bir parçası olarak görmekle gösterilebilir. Sadece islam, hıristiyanlık, yahudilik, bütün dinler ve mezheplerde değil, iktidara ve devlete bulaşmamış bütün dinler ve mezheplerde ahlaki politik; komunal demokratik değerler vardır. Bu yönle dinlerin, mezheplerin, tarikatların iktidara bulaşmamış yanlarını, kültürel yanlarını olumlu görmek, bunu toplumun değerlerinin parçası olarak ele almak doğru yaklaşımıdır. Ancak böyle yaklaşıldığı taktirde dinin siyaset aracı olarak kullanılmasının önüne geçilebilir. Kuşkusuz din ve mezhepler adına toplumsal ve kültürel yaşamın gelişimini engelleyen dogmatik yanlara karşı toplumun çıkarına olan ahlaki ve politik toplum değerlerini ve kültürünü savunmak da özgürlük demokratik güçlerin sorumluluklarındandır. Eğer dine doğru yaklaşılırsa yalnız siyasete araç edilmesinin önü alınamaz, bunun yanında bu kültürel islamı değerler, diğer dinlere ait kültürel değerler gerçekte de ahlaki politik toplum yaratmada, komunal demokratik toplumu yaratmada pozitif işlev görebilirler. Bu açıdan sadece Kürdistan'da ve Türkiye'de değil, bütün Ortadoğu'da dine doğru yaklaşmak, siyasal islamı karşı tutum takınırken kültürel

islami anlamlı bulmak, onu doğru ele almak gerekmektedir.

Bugün Ortadoğu'da bir çıkış yapanı bulunmaktadır. Halklar laik, Batıcı, modernist ajanlarla dini siyaset aracı olarak kullanan öryantılızmin etkisinin dışına çıkamayan siyasal islamcı sistem ajanları arasında sıkışık kalmıştır. Tahterevalli biçiminde bir gün biri, diğer gün başkası toplumun önüne konulmaktadır. Toplumun bu iki seçenek arasında sıkışmasını, ezilmesini önlemek açısından Ortadoğu'da kültürel islama doğru yaklaşmak ve bu temelde Önder Apo'nun ortaya koyduğu demokratik modernite anlayışını, yani kapitalist moderniteye karşı toplumun tarihten gelen komunal demokratik değerlerine, ahlaki politik değerlerine dayanan yeni bir modernite, yeni bir çağdaşlık anlayışını alternatif kılmaya ihtiyaç vardır. Bu anlayış ortaya konulmadığı müddetçe Ortadoğu'da halklarını pozitivist, laikçi, Batıcı, modernist ajanıyla dini siyaset aracı olarak kullanan ve sonuca Batı ajanlığının farklı bir biçimini ortaya çıkarılan iktidarı devletçi iki siyasal sistemin kurtarmak mümkün değildir. Bu tabii Önder Apo'nun alternatif yaşam projesini daha önemli hale getirmektedir. Gelinin aşamada Önder Apo'nun düşüncelerinin ve toplumsal yaşam projesinin bütün Ortadoğu'da yaygınlaştırılması, Ortadoğu halklarının alternatif yaşam seçeneği, siyaset seçeneğini ortaya çıkarmak açısından da zorlulu hale gelmiştir.

Klasik sol yaklaşımalarla, klasik marksist yaklaşımalarla Ortadoğu'da özgürlük, demokratik bir güç olmak, demokratik sosyalist bir sistem ortaya çıkarmak mümkün değildir. Bu açıdan klasik sol yaklaşımalarla Ortadoğu'da güç olunağını, devrim yapılacağını sananlar varsa bu bir yanıldır. Kuşkusuz Ortadoğu halklarının büyük devrimci hamleler, devrimlere ihtiyacı vardır, ama bu özgürlük ve demokratik karakteri güdü, dar sınıf yaklaşımına düşmeyen ve dine doğru bir yaklaşım gösteren anlayışlarla mümkün olabilir. Bu açıdan sol ve sosyalist hareketler eleştirebilirler, eksik yanlarını görebilirler, ama Önder Apo'nun ideolojik teorik düşüncelerini, Ortadoğu gerçeğinde yaratmak istediği özgürlük demokratik komunal seçeneği incelemeleri ve bu konuda doğru bir sosyalist yaklaşımı ortaya koymaları gerekmektedir.

Çözüm adımları atılmazsa eylemsizliğin biteceği açıklar

AKP'nin politikaları, Önderlikle yapılan görüşmelerin anlamsız hale getirilmesi ve Kurt sorununu demokratik temelde çözmemi değil de planladıkları tasfiye konseptini adım adım yaşama geçirmeye yönelikleri bugünkü durumda Kurt özgürlük hareketinin mevcut eylemsizliği yeniden gözden geçirme kaçınılmaz hale gelmektedir. Çünkü Türk devleti ve AKP, Kurt sorununu demokratik çözüm konusunda herhangi demokratik bir adım atmazsa bu aslında Kurt özgürlük hareketi açısından Türk devletinin tasfiye politikasını seyretmek anlamına gelir ki bunun da yapılamayacağı açıklar. Çünkü hesap uğursuz ve kötüdür. Seçimi kazandıktan sonra herhangi olumlu adım atma yerine tasfiye hizlandırmayı ve bunun iç ve dış güçlerini oluşturup Kurt özgürlük hareketinin üzerine yüremeyi hedeflemektedir. Buna da Kurt özgürlük hareketinin izin vermesi beklenemez. Eğer AKP yakın bir zamanda Önder Apo'nun ve Kurt özgürlük hareketinin uyarılarını dikkate alırsa eylemsizliğin sonuçlanması büyük bir olasılıktır. Böyle bir durum da tabii ki Kurt özgürlük hareketiyle devlet arasında ciddi bir savaş durumunu ortaya çıkaracaktır. Aslında dördüncü dönemin

eylemsizlikle kesintiye uğraması vardır. AKP bu süreci doğru değerlendirmeden dördüncü dönem darduğu yerden tekrar devam edecektir. Artık üçüncü döneme geri dönüş mümkün değildir. Bu açıdan Önderliğin üçüncü dönem pozisyonuyla hareketin dördüncü pozisyonunu karıştırmamak gereklidir. Ulusal varlığı koruma ve özgürlüğü sağlama gerçekleşene kadar sürecin karakteri böyle olacaktır.

Önderlik refandum öncesi eylemsizlik kararını alarak aslında bir şans daha tanımak istemiştir. AKP bu şansı kullanmadığı takdirde bunun anlamı, ben tasfiye ısrar ediyorum, başka bir projem yok demektir. Bunun karşısında Kurt özgürlük hareketinin direnmekten, devrimci bir halk savaşı gerçekleştirmekten başka bir seçeneği kalmayacaktır. Zaten 2010 yazında gelişmeler bu doğrultuda olmuştur. Bir taraftan gerilla savaşı, diğer taraftan halkın serhildanlarıyla Demokratik Özgerliğinin inşa edilmesi ve korunması mücadeleleri yürütülecektir. Eğer AKP adımı atmazsa önumüzdeki dönemde Kurt özgürlük hareketinin Demokratik Özgerliğinin inşa etmesi ve bunu koruması biçiminde geçecektir. Bunu da devrimci halk savaşı olarak tanımlamak gerekiyor. Yani gerilayla serhildanın iç içe yürüdüğü ve Kurt halkın demokratik kurumlaşmasını hem geliştirdiği hem de koruduğu bir dönemde olacaktır. Artık sadece talep eden, sadece tepki duyan gerilla eylemleri ya da serhildanlar gelişmeyecek, gerilla da serhildan da bir bütün olarak Demokratik Özgerliği kur'an ve koruyan bir karaktere bürünecaktır. Çünkü AKP'nin çözümsüzluğu karşısında Kurt özgürlük hareketinin bundan başka bir seçeneği de yoktur.

AKP hükümetinin bir iradesi yoktur

Kurt özgürlük hareketi Demokratik Özgerliğinin devlette diyalog ve müzakere temelinde kabul edilme seçeneğini däyatmış, bu konuda ısrarlı olmuş, ama AKP hükümeti böyle bir demokratik çözüme yanaşmamıştır. Çünkü AKP hükümetinin bir iradesi yoktur. AKP hükümeti içerisinde ve dışarıda kesinlikle bağımlıdır. Dış güçlerin ve içerisindeki uzlaştığı gladyonun –belirli yönleriyle millîleşmiş gladyonun– dedikleri doğrultusunda hareket etmektedir. Bu açıdan AKP'nin uzlaştığı derin güçler ve ilişkide olduğu uluslararası güçler dışında bir Kurt politikası izlemesi mümkün değildir. Kurt özgürlük hareketinin tanığı bütün fırsatlara, makul yaklaşımlara rağmen AKP'nin bir çözüm politikası içine girmemesinin nedeni budur.

AKP'nin karakteri de böyledir. AKP, demokratikleşme ve Kurt sorununun çözümü üzerinden değil de, Kurt özgürlük hareketini en iyi ben tasfiye ederim, Kurt halkın dinini en iyi ben kullanırmı ve bu temelde de Kurt özgürlük hareketini en iyi ben bastırırmı dierek kendini pazarlamış ve bu temelde 2007 Mayıs'ında Dolmabahçe'de Yaşar Büyükanıt'la bir uzaşmaya girerek Kurt özgürlük hareketine yönelik yeni bir tasfiye hareketinin aktörü haline gelmiştir. Bugün AKP bu rolünü sürdürmeye devam etmektedir.

AKP bu rolünü sürdürmeye çalışırken Kürtistan'da devlet imkanlarına muhtaç hale getirilen orta sınıfı da Kurt özgürlük hareketine karşı çıkarmaya çalışmaktadır. Geleceğini Kurt halkın özgürlüğünde değil de PKK'nın tasfiyesinde gören patolojik, yeminli Kurt düşmanları da AKP'nin bu politikasının aleti olmaya hazırlırlar. Son zamanlarda devlet yetkililerinin bu çevrelerle ilişkilenderek bunları tahrif etmesi devletin bir çözüm değil tasfiye politikası yürüttüğünün diğer bir kanıtıdır. Kuşkusuz Kürtistan'da orta sınıf Türkiye'de olduğu gibi yaygın ve güçlü değildir. Şimdiye kadar Kürtistan'da ulusal anlamda pozitif bir rol oynamamıştır. Sadece

Kurt özgürlük hareketiyle yan yana olanlar ve birlikte hareket edenler bu mücadelede içinde sınırlı düzeyde pay sahibi olmuşlardır. Bu açıdan Kurt halkı iyi örgütlenirliği takdirde orta sınıfın işbirlikçilik dışında herhangi bir siyaset üretmesi ve toplum üzerinde etkili olması söz konusu değildir. Bu açıdan bazı çevrelerin bu kesimleri bir taraf haline getirme yaklaşımı gerçekçi değildir. Kaldı ki Kurt özgürlük hareketi demokratik ulusal karakteri gereği bu kesimlerden olumlu olanları bu mücadelede bir parçası olarak görmektedir. Dolayısıyla kendilerini DTK gibi kurumlarda ifade etme imkanları bulunmaktadır. Her ne kadar AKP yandaşı basın ve özel savaş çevreleri DTK'yi farklı düşünce ve çevrelerin kontrol altına alınması gibi değerlendirdip provokasyon yaratmak isteseler de doğru politika çerçevesinde bunları DTK'da çalıştmak mümkündür. Çünkü ulusal demokratik bir hareketin karakteri gereği tüm dünyada böyle ortak platformlar vardır. Doğru olan, bu platformlarda yer almaktır. Yanlış olan ise, bu platformlar dışında kalarak sömürgeci ve kültürel soykırımcı politikalara alet olmaktadır. Bu açıdan DTK'nın Kurt toplumunun farklı çevrelerine yönelik politikaları da, devletin siyasi İslami kullanım politikalarını da boş bırakmak önemli hale gelmiştir.

Demokratik Özgerlik ve anadilde eğitimin gündeme gelmesiyle birlikte MGK'nın, AKP'nin, yandaş basının ve psikolojik savaş merkezlerinin hep bir ağızdan tek millet, tek vatan söylemlerini dillendirmeleri, Türkiye'deki politik zihniyetin anlaşılması açısından önemli olmuştur. AKP ve devletin bu yaklaşımı orta sınıfın önemli bir bölümünü rahatsız etmiştir. AKP'nin kendilerini böyle bir politikanın aracı hale getirmek istediği konusunda kuşkuları artmıştır. Devletin bu tekçi söylemi yanında Hizbulallah'ın serbest bırakılması da bu çevrelerin AKP politikaları konusunda sorgulamaya itmiştir. Her ne kadar sonrasında Hizbulallah'a yönelik bir tutum alıymış gibi gözükse de Hizbulallah tahlilileri sonrası İslami basın ve AKP yardımçlarının Hizbulallah'ı savunur konuma düşmeleri bu çevrelerin devletin siyasi İslami Kurt özgürlük hareketine karşı bir araç olarak kullandığı biçiminde değerlendirme içine girmelerini beraberinde getirmiştir. Bu açıdan orta sınıfın yanlış tutumlarına karşı çıkmak, bu konuda muğlak olmamak, ama diğer yandan doğru yaklaşımalarla bunların AKP ve devletin yanında yer almalarının önüne geçmek gerekmektedir.

AKP'nin bu politikasına karşı önumzdeki dönemde üç alanda mücadelenin şiddetleneceği anlaşılmaktadır. Birinci alan, Kurt halkın Demokratik Özgerliği kurumlaştırma çalışmalarıdır. Artık AKP'nin çözümsüzlük karşısında Kurt halkın Demokratik Özgerliği kurumlaşması, buna sahip çıkması, kendi kendini yönetir hale gelmesi bir yönüyle de çözümün Kurt halkın kendi mücadeleyle gerçekleştirileceğini anlamanı gelmektedir. Kuşkusuz devlet kabul etmediği taktirde Demokratik Özgerliği koruma ve geliştirme mücadelesi daha şiddetli serhildanlarla, çatışmalarla gelişecektir. Ama Kurt halkın demokratik çözüm projesi ve Türkiye'yi demokratikleştirme projesi eğer Demokratik Özgerlik ise o zaman Kurt halkın tabandır örgütlenerek bu Demokratik Özgerliği gerçekleştirmede ısrar etmesi gereklidir. Demokrasi de, demokratik siyaset de, demokratikleşme de, demokratik çözüm de budur. Toplum ancak devreye girerse bu tür çözümler gerçekleştirilebilir. Yaşananlar göstermiştir ki Türkiye'deki egemen zihniyetten çözüm beklemek mümkün değildir. Egemen sınıflar firsatını buldukça Kurt halkın Özgürlik mücadelesini ezmek isteyecektir. Özellikle Türkiye gibi sadece bir siyasi

sömürgecilik, ekonomik sömürgecilik açısından değil de Kurtları ortadan kaldırma, yok etme biçiminde bir kültürel soykırım politikası izleniyorsa o zaman halk örgütü olmadığı, mücadele etmediği ve kendi demokratik sistemini ve özgürlüğünü kendi gücüyle korumaya olmadığı taktirde kültürel soykırımcı Türk devleti bu politikalarını ısrarla sürdürmeye ve Kurtları Türk uluslararası içinde eriteme amacıyla ulaşmaya çalışacaktır. Bu açıdan Kurt halkın kendini kendini örgütleyerek hem siyasi iradesini ortaya çıkarması hem kimlik ve dilin gelişimi temelinde kendi varlığını korumaya ve geliştirmeye çalışması tarihsel bir sorumluluk haline gelmiştir.

Artık devetten beklemek yanlıştır. Bu biraz da klasik devrim politikasıdır. Ya da devetten beklemek politikasıdır. Artık klasik devrim politikasının, devleti yıkaçığımız, oda sona kuracağımız yaklaşımının ve devetten bekleyen zihniyetin bırakılması gerekmektedir. Kurt halkı bu konuda belirli bir bilince ve çabaya sahiptir. Ama mevcut durumda bu çaba yetersizdir. Bunu özellikle belirtmek gerekiyor. Devletin ve AKP'nin Kurt özgürlük hareketini tasfiye etmek için her türlü aracı kullandığı kritik bir süreçtir. Buna aside Kurt halkın varlık yokluk süreci de denilebilir. Var olma, yok olma savaşı yürütülmektedir. Bu açıdan gelinen aşamada ister askeri alanda, ister serhildan alanında, ister örgütlenme alanında, ister ajitasyon propaganda alanında, ister toplumsal alanda, ister kadın ve gençlik alanında olsun, hangi alanda olursa olsun eski örgütlenme anlayışları, tarzi, tempusu, mücadeleye yaklaşımı, mücadele düzeyi aşılmadığı takdirde devletin politikası karşısında üst yönetimden alt yönetimde kadar herkes tasfiye konuma düşer. Tasfiyeliği aşamayan, bu tasfiye politikalarını boş bırakmayan tarz, tempo ve her türlü yaklaşım niyet ne olursa olsun objektif olarak tasfiye konumda olmaktadır. Tasfiyeli bir ideolojik yaklaşım, tasfiyeli bir politik yaklaşım, tasfiyeli bir örgütSEL yaklaşım, tasfiyeli bir eylemsel yaklaşım anlamına gelecektir. Bu açıdan başta Demokratik Özgerliğin inşası ve korunması olmak üzere bütün çalışma alanlarında devrimci ve hamlesel bir mücadele ve çabanın ortaya konması gerekmektedir. Bunun için de Özgürlik hareketinin tüm bileşenlerinin komutanından savaşçısına, örgütüsünden eylemcisine kadar eski tarzı ve tempoyu aşarak tasfiye boşa çıkaran, Kurt halkın uluslararası varlığını koruyan ve özgürlüğünü sağlayan bir mücadele ancak devrimci bir mücadele olabilir. Süreci doğru anlayan ve kendini sürecin karakteri çerçevesinde ele alan bir yaklaşım sorumlu ve devrimci bir yaklaşım olabilir. Ancak böyle bir anlayışla geliştirilecek mücadele Türk devletinin tasfiye politikalarını boş bırakarak Demokratik Özgerlik temelinde Kurt halkın uluslararası varlığını korunduğu ve özgürlüğünün sağlandığı demokratik Türkiye'yi yaratırabilir.

Dolayısıyla tarzın, temponun, ıslubun tamamen devrimci olması gereken bir süreçte girmiş bulunulmaktadır. Türk devleti açısından da bu durum böyledir, Kurt özgürlük hareketi açısından da böyledir. Türk devleti, Kurt özgürlük hareketinin, Kurt halkın artık eski statüyü kabul etmediğini, Demokratik Özgerlik kabul ettirmek için, yanı bir statü kazanmak için her türlü mücadeleyi yükselteceğini ve bütün imkanlarını bunun için seferber edeceğini görmüştür. Kendisi de oyala ve tasfiye politikalarının artık yürüyeceğini gördüğünden ya Kurt sorununu demokratik yoldan çözüktür ya da şiddetli bir bastırma hareketine girecektir. Demokratik çözüm projesi olmadılarından tasfiye politikasını

gündeme sokmuştur. Bu durum karşısında özgürlük ve demokrasi için mücadele edenlerin bir devrimle, devrimle mücadeleyle, devrim yaratma sorumluluğuyla karşı karşıya oldukları bilinciyle hareket etmeleri gerekmektedir.

Demokratik anayasa hareketi oluşturmak bir zorunluluktur

Kuşkusuz bu sürecin en önemli mücadele alanlarından biri de demokratik anayasa yaratma mücadeledir. Aslında gelinen aşamada mücadele bir yönüle demokratik bir anayasayı dayatarak, kabul ettirerek Kurt sorununu demokratik temelde çözme mücadeleyle Kurtler üzerinde siyasi egemenlik ve kültürel soykırımı sürdürür bir anayasayı kabul ettiğinde geçecektir. Bu yönüle tasfiye politikası ulusal varlığı ve özgürlüğü koruma mücadeleleri iki anayasa projesi mücadeleyi biçiminde gecektir. Sonunda ya demokratik bir anayasa temelinde Kurt sorununun demokratik çözümü gerçekleştirilecektir ya da Türk devleti bütün tasfiye imkanlarını kullanarak Kurt halkı üzerinde siyasi egemenliği ve kültürel soykırımı yeni koşullarda sürdürücək yeni bir siyasal sistemi kabul ettirecektir. Bu açıdan Kurt halkı, demokrasi ve emek güçleri, demokrasiden yana olan bütün güçlerin demokratik bir anayasa hareketi yaratma, bu demokratik anayasa temelinde bir demokratik anayasa bilinci ortaya çıkarma ve buna toplumsal destek sağlama çabalaları çok önemli hale gelmiştir. Ancak böyle bir demokratik anayasa hareketi, böyle bir demokratik hareket demokratik bir anayasa bilinci ortaya çıkarabilir; Türkiye ve Kurdistan'daki demokrasi güçlerini böyle bir anayasa etrafında mücadeleye sevk edebilir. Eğer böyle bir demokratik anayasa fırınıne toplumsal destek sağlanır ve bu çerçevede demokratik anayasa yaratma mücadeleşi geliştirilirse AKP'nin Kurtler üzerinde kültürel soykırım ve siyasi egemenliği sağlayacak bir anayasa çerçevesinde yürütecegi tasfiye hareketi de boşa çıkarılabilir. Eğer demokratik anayasa geni toplumsal destek sağlanır ve bu çerçevede demokratik anayasa yaratma mücadeleşi geliştirilirse AKP'nin Kurtler üzerinde kültürel soykırım ve siyasi egemenliği sağlayacak bir anayasa çerçevesinde yürütecegi tasfiye hareketi de boşa çıkarılabilir. Eğer demokratik bir anayasa geni toplumsal destek sağlanırsa o zaman AKP'nin ve egemen güçlerin kendine göre yapmak istediği anayasa ve anayasa fırını toplumsal destek bulmaz. Toplumda destek bulmayan bir anayasa projesi etrafında da bir tasfiye hareketi geliştiremezler. Ancak kendi anayasalarını demokratik bir çözüm ve değişim yaratma projesi olarak sunarlarda ve bu temelde iç ve dış güçlerin desteğini alırlarda ancak o zaman bir tasfiye hareketi geliştirebilirler. Ama bu desteği bulmadıkları müddetçe ne kadar tasfiye saldıruları yürütürlerse yürütsüler meşruiyeti zayıf kalacağından bu tasfiye saldırularının kırılması, boşa çıkarılması ve bu temelde de Kurt sorununun demokratik çözümü ve Türkiye'nin demokratikleşmesinin sağlanması mümkünür.

Bu gerçeklik dikkate alındığında demokratik anayasa hareketi oluşturmak ve bu anayasa hareketinin köylerden, mahallelerden, kasabaların başlayarak demokratik bir anayasanın nasıl olması gerektiğini tartışmak, demokratik bir anayasa bilinci oluşturmak gerekmektedir. Tabii bunu yaparken sadece köyler, sokaklar, mahalleler, kasabalar değil, aynı zamanda farklı etnik ve dinsel topluluklar, emekçiler, kadınlar, gençler ve herkesin demokratik anayasa konusunda fırını ortaya koyması gerekmektedir. Bütün bu toplumsal kesimlerin taleplerinin dengeleendiği ve birbirini tamamlayarak gerçekten de bir demokratik Türkiye ortaya çıkaracak bir anayasa projesi geniş kesimlerin toplusal desteğini alabilir. Bu da on yillardır birikmiş demokratik anayasa fırının demokratik anayasanın kabul edilmesiyle sonuçlanabilir.

Bunun için tabii ki sadece belirli ideo-lojik ve siyasi görüşü olanların bir araya gelmeleri yetmez. Bu konuda geniş kesimlerin katılımlını sağlamak gerekiyor. Kürtlerin, alevilerin, diğer azınlıkların, emekçilerin, köylülerin, sendikaların, aydınlar, yazarların, kadınların, gençlerin, sivil toplum örgütlerinin, tekeli ekonomiden zarar gören esnafın, küçük üreticilerin tümünün demokratik anayasa yapım sürecine katılması gereklidir. Dar sınıf yaklaşımına düşmemelidir. Geniş kesimlerin üzerinde mutabık kaldığı demokratik bir anayasa yapılması önemlidir. Örgütlenme, düşünce özgürlüğünün olduğu, herkesin kendini özgürce örgütlediği bir demokratik ülkenin sağlanması önemlidir. Her alanda tekeliğin ortadan kalktığı, siyasetin demokratikliği, ekonomik alanın demokratikliği bir Türkiye'nin yaratılması önemlidir. Bu yarıldıkten sonra Kürt sorunu, alevi sorunu gibi belirli temel sorunlar çözüldükten sonra demokrasi güçleri, özgürlükçü güçler, sosyalist güçler kendisini örgütleyerek halkların çıkarına bir siyaset, bir ekonomik politika, bir eğitim ve kültür politikası izlemeyi dayatabilirler, geliştirebilirler. Bu yönyle toplumu bizzat örgütleyerek tabana dayalı bir komunal demokratik toplum, ahlaki politik toplum gerektiğini ortaya çıkarabilirler. Bu açıdan demokratik bir Türkiye'nin yaratılması, siyasal mücadelenin demokratik kurallar çerçevesinde yürütülmesi koşullarının yaratılması durumu küfürümsemelidir.

Gericiliğin, kurumsal faşizmin ortadan kaldırıldığı bir Türkiye gerçeğinin açığa çıkarılması sadece aleviler ve Kürtler açısından değil, emekçiler açısından da çok önemli bir gelişmedir. Bu yönyle böyle geniş bir yelpazede bütün toplumun tartışmasına açık, desteğini alan, gerçekten temel sorunları demokratik temelde çözen bir Türkiye'nin ortaya çıkartılması tarihsel açıdan çok önemli degerde bir gelişme olarak görülmelidir. Kürt sorunu ve kadın sorunu çözüldüğünde, kadın hakları konusunda önemli gelişmeler yarattıldığından, örgütlenme ve düşünce özgürlüğü sağlandığında aynı zamanda Türkiye'deki ekonomik alanda paylaşımın da giderek adil hale geldiği bir düzen ortaya çıkaracaktır. Emekçilerin örgütlenme özgürlüğü, sendika kurmaları öündeki engeller kaldırılırsa bu aslında demokratik bir ülke içinde demokratik mücadeleyle herkesin haklarını savunduğu, haklarını genişlettigi bir ülke gerçeği ortaya çıkarabilir. Yeni anayasa derken esas olarak da demokratik bir anayasal hareket temelinde böyle bir Türkiye gerçeğinin ortaya çıkaracağı bir anayasadan, geniş kesimlerin uzlaştığı bir anayasadan söz etmek daha doğrudur. İyi düşünceler, iyi anayasa projelerimiz de olabilir, ama geniş destek bulmazsa, geniş toplumsal desteği dayanmasa o zaman iyi düşünceler ve iyi projeler kağıt üzerinde kalır. Bu yönyle hem iyi düşüncelerimizi olması hem de iyi düşüncelerimizi realize edecek ortak paydalarda buluşan bir proje ortaya çıkarmamız gerekmektedir.

Seçim sürecini önemsemek gerek

Önümüzdeki dönemde demokrasi güçlerinin iradelerini ortaya koyacak, mücadele edecekleri bir alan da seçim platformdur, seçim sürecidir. Kuşkusuz %10 barajının olduğu, demokrasi güçlerinin örgütlenmelerinin etkili olmadığı bir süreçte seçimden çok büyük zaferler beklemek mümkün değildir. Ancak AKP'nin, CHP'nin demokrasi karşıtı güçlerin oylarını düşük tutmak, demokrasi güçlerin oylarını artırmak, devletin ve AKP'nin seçimlerden sonra öngördüğü tasfiye politikasını engellemek açısından önemli görülmeliidir. Özellikle AKP Kü-

distan'da aldığı oylarla Kurt özgürlük hareketini tasfiye etme kapasitesiyle devlet içinde yer almaktadır. Kendi etrafında böyle gerici, milliyetçi bir ittifak ortaya çıkarmaktadır. Eğer AKP'nin Kurt özgürlük hareketini tasfiye etme potansiyelinin zayıf olduğu, böyle bir gücü olmadığı ortaya çıkarılsa bu bile başına AKP'nin devletin içinde başat güç olarak konumlanmak istediği yeni gerici ve kurumsal faşist sistemin önüne geçebilir. Aslında AKP'nin politikalarının boş çıkarılması sadece Kurt özgürlük hareketi üzerindeki tasfiye politikalarının boş çıkarılması anlamına gelmez, aynı zamanda AKP'ye gericiliğine dayanarak devletin yeniden yapılandırma projeleri de boş çıkarılır. AKP'nin Kurt özgürlük hareketini tasfiye etme projeleri boş çıktıktan sonra, AKP ile uzlaşan gladyo, Ergenekon, derin devlet de yenilgiye uğratılmış olacaktır. Bu da demokratik Türkiye'nin öünü açacaktır. Bu açıdan seçim sürecini önemsemek gerekmektedir.

seçimlere bir demokrasi hareketiyle girmek çok önemlidir. Güçlü bir demokrasi hareketi ortaya çıkarırsa bağımsızlarla giren durumda da Türkiye siyasetine yön vermede etkili bir konuma ulaşılabilir.

Demokrasi güçleri birleşmeli

2002'de % 6.5'a yakın oy alınmıştır. O dönemde demokrasi güçleri parçalıydı. O dönemde bazı güçler ve Ergenekon denen derin devlet basın ve çeşitli yollarla ve dolaylı bir biçimde sol güçleri etkileyerek onların Kurt özgürlük hareketiyle, Kurt demokratik hareketiyle ittifak yapmasını, seçime birlikte girmelerini engellemiştir. Şimdi isim vermek istemiyoruz, ama o dönemde kimin sol güçlerin üzerinde Ergenekon denen derin devletin belirli etkisi bulunmaktaydı. Geçen yıllar içinde bunların antiimperializm, anti Amerikançılık, ulusal solculuk adına nasıl bir gericiliğin temsilcisi oldukları, Kurt özgürlük hareketiyle demokrasi

gücü vardı. Büyük bir potansiyeli vardı. Ama iktidarda olanlar ise akıllarıda bugünkü durumu hayal edemeyecekleri kadar küçük bir gruptu. Ama bugün büyük bedeller ödeyen sol demokratlar, sosyalist güçler, demokrasi güçleri, Kurt özgürlük hareketi, bir bütün olarak radikal demokratlar hala Türkiye'nin demokratikleşmesi konusunda gereken rolü oynamamıştır. Her ne kadar Kurt özgürlük hareketi, Kurt demokrasi güçleri büyük fedakarlıklarla Türkiye'deki gerici faşist güçlere karşı direniş, ayakta kalmış ve bu temelde de demokrasi güçlerine nefes aldırmışlarsa, onların ezilmelerini bir bütün olarak engellemiştir. Şimdi isim vermek istemiyoruz, ama o dönemde kimin sol güçlerin üzerinde Ergenekon denen derin devletin belirli etkisi bulunmaktaydı. Geçen yıllar içinde bunların antiimperializm, anti Amerikançılık, ulusal solculuk adına nasıl bir gericiliğin temsilcisi oldukları, Kurt özgürlük hareketiyle demokrasi

sahip olanlar gerici Türk devletinin başat gücü olabilir. Nasıl ki 1924'ten bu yana Kürtler üzerinde kültürel soykırımı ve siyasi sömürgeciligi sürdürüler iktidar olmuşsa ve bunu gerçekleştirmek kapasitesi sürügü müddetçe bu iktidar bloklarına kimse karışamamışsa, onlar devletin başat gücünü haline getirmiştir, bugün de Türkiye'de başat siyasi güç olmanın, devlet içinde başat rolü almanın kanunu hala böyledir.

Kürtler üzerinde siyasi sömürgecilik ve kültürel soykırımı sürdürmeyecek hiçbir partinin devleti ele geçirme şansı yoktur. Bu açıdan eğer AKP'nin Kürtler üzerinde tasfiye politikaları boş çıkarırsa, AKP'nin kendi ekseninde gerici bir Türkiye yapılıması projesi de yenilgiye uğratılmış olur. AKP'nin yenilgiye uğratılmasıalsa CHP'nin de MHP'nin de tüm parti oligarşisinin de yenilgiye uğratılmasıdır. Bu durumda Türkiye'nin demokratikleşmesinin öünü sonuna kadar açılır. Türkiye siyasetin denklemine, siyasetin dialektiğine ancak bu çerçeveden bakıldığına doğru politikalar, doğru takımlar izlenebilir ve başarılı sonuçlara ulaşılabilir. Aksi halde 1920-24 arasında nasıl ki Kürtler ilişkileri sürdürmüştür, sol güçleri, emekçi güçleri yanına almış, yine siyaseti islamcı güçleri yanına almış, ama kendisini güçlendirdikten sonra 1924 anayasıyla birlikte başta Kürtler olmak üzere bütün muhalif kesimleri ezmişse ve bu temelde bugüne kadar süren gerici sistem oluşturmuşsa bugün de benzer bir durum ortaya çıkacaktır. Ama bu defa siyaseti islamla uzlaşılarak Kurt özgürlük hareketi, aleviler ve demokrasi güçleri üzerinde egemenliğin sürdürülüğü yeni bir Türkiye gerçeği şekillenecektir. Buna izin vermek onlarca yıldır büyük bedeller veren demokrasi güçlerinin, sosyalist güçlerin özlemlerine, sehitlerin özlemlerine layık olmamak olur.

Bu açıdan yeni anayasa yapımı ve seçim sürecini çok iyi değerlendirmek gereklidir. Anayasa hareketinin yanında bir demokrasi hareketi yaratarak AKP'nin oylarını geriletmek, derin devletin AKP'ye verdiği Kürtleri tasfiye etme temelinde yeni bir anayasa yaparak Türkiye şekillendirme projesini boş bırakmak gerekmektedir. Önümüzdeki süreçte Kurt özgürlük hareketine de demokrasi güçlerine de düşen temel görev budur.

Kurt özgürlük hareketi Türkiye'deki devlete de, hükümete de herkese de Kürt sorununun çözümü temelinde Türkiye'yi demokratikleştirme şansı vermiştir, ama Türk devleti bu şansı doğru kullanamamıştır. Bu da Kürt sorununu çözme ve Türkiye'yi demokratikleştirme konusunda farklı yöntem ve araçların devreye sokulmasını zorlulu hale getirmiştir. Bu açıdan önümüzdeki dönemde Demokratik Özgerliğinin örgütlenmesi, anayasa hareketi yaratma ve seçim etrafında bir demokrasi hareketini örgütlemeye ekseninde büyük bir mücadele veren demokrasi güçlerinin yürüttümesi gerekmektedir. Hatta bu mücadele Kurt özgürlük hareketiyle devlet arasında devrimci bir halk savaşı biçiminde savaşın şiddetlendiği bir biçimde de bürünebilir. Bütün demokrasi güçlerinin ve Kurt özgürlük hareketinin, Kurt demokratik hareketinin böyle çok şiddetli çatışma süreçlerine de hazır olması gerekmektedir. Çünkü AKP Kurt halkın en makul çözüm yaklaşımına tasfiye politikasıyla cevap verdiğinden, böyle bir projeyi dayattığından, bu çözümzsüz, bu tasfiye politikası ister istemez Kurt halkın devrimci halk savaşı gerçeği temelinde direnmesi kaçınılmaz olacaktır. Bunu da önümüzdeki dönemin bir olasılığı olarak görerek bütün Kurt halkın, Kurt demokrasi güçleri başta olmak üzere tüm demokrasi güçlerinin böyle bir mücadeleye hazır olması gerekmektedir.

AKP'nin başta Kurdistan olmak üzere tüm Türkiye'deki oylarının önemli düzeyde geriletilmesini sağlamak, önemli siyasal sonuçlara yol açacaktır. Bu açıdan tüm demokrasi güçlerinin Kurt özgürlük mücadeleyle ittifak içinde bu seçim sürecine girerek AKP'nin tasfiye politikalarını boş bırakmayı hedeflemelidirler. 2002 ve 2007 seçimlerinden daha kapsamlı bir seçim bloku ortaya çıkarmak gerekmektedir. AKP'nin Türkiye'yi kendi ekseninde yeniden şekillendirmesine karşı bütün sol, sosyalist, sol demokrat, demokrasi güçlerinin, yanı bir bütün olarak radikal demokratların bu seçime sadece birkaç milletvekili çıkarma yaklaşımıyla değil, bir demokrasi hareketi yaratma, seçim etrafında oluşan bu demokrasi hareketini giderek Türkiye'nin demokratikleşmesinin asıl gücü haline getirme sorumluluğu vardır. İster bağımsızlarla gırılsın ister bir parti çatısı altında seçimlere gidilsin bir demokrasi bloğuyla Türkiye siyasetine müdahale edecek demokrasi hareketini yaratmak Türkiye'nin geleceğini şekillendirmeye çok önemli bir adım olacaktır. Eğer böyle bir demokrasi hareketi yaratılırsa Türkiye koşulları demokrasi güçlerinin yeni Türkiye'yi şekillendirmesine fırsat verecek bir siyasal süreci yaşamaktadır.

Türkiye'deki sol güçler de, sosyalist güçler de, demokrasi güçleri de bunu hak etmiştir. On yillardır büyük bedeller verilmiştir, ama bir araya gelemediğleri için, ortak paydalarda politika üretmeyikleri için siyasal islamcı AKP, halkın demokrasi ve özgürlük istemlerini sömürerek bugün neredeyse Türkiye'yi ele geçirir hale gelmiştir. Halbuki 1970'li yıllarda sol demokratların büyük bir

güçlerinin birleşmesini engellemek için nasıl bir psikolojik savaş yürütükleri daha iyi anlaşılmıştır. Bu açıdan artık bunun aşılarak Türkiye'de antiimperialist olmanın da antikapitalist olmanın da, dış güçlerin oyunlarına karşı mücadele etmenin de, faşizme karşı, her türlü bağınazlığa ve gericiliğe karşı mücadele etmenin de ancak Kurt halkın demokrasi güçleriyle bir araya gelmekle mümkün olacağı anlaşılmıştır. Bu açıdan bu seçim sürecinde bütün sol, sosyalist, sol demokrat, demokrasi güçlerinin, yanı bir bütün olarak radikal demokratların bu seçime sadece birkaç milletvekili çıkarma yaklaşımıyla değil, bir demokrasi hareketi yaratma, seçim etrafında oluşan bu demokrasi hareketini giderek Türkiye'nin demokratikleşmesinin asıl gücü haline getirme sorumluluğu vardır. İster bağımsızlarla gırılsın ister bir parti çatısı altında seçimlere gidilsin bir demokrasi

bloğuyla Türkiye siyasetine müdahale edecek demokrasi hareketini yaratmak Türkiye'nin geleceğini şekillendirmeye çok önemli bir adım olacaktır. Eğer böyle bir demokrasi hareketi yaratılırsa Türkiye koşulları demokrasi güçlerinin yeni Türkiye'yi şekillendirmesine fırsat verecek bir siyasal süreci yaşamaktadır.

AKP her ne kadar şu anda derin devletle uzlaşarak iktidar olmuşsa, hatta belirli bir güçe ulaşmış olsa da Kurt özgürlük hareketini tasfiye etmediği taktirde bu projeleri boş bırakacaktır. AKP'nin bu tasfiye politikalarının boş çıkarılması sadece AKP'nin değil, derin devletin de yenilgisi, bütün gerici güçlerin yenilgisi anlamına gelecektir. Bu açıdan demokrasi güçlerinin bir araya gelerek AKP'nin bu projesini yenilgiye uğratmaları önem kazanmaktadır. Bugün hala Türkiye'de devleti ele geçirme ve devletin başat gücünü olduğunu iddia etmek için Kurt özgürlük hareketini tasfiye etme ve Kürtler üzerinde siyasi egemenlik ve kültürel soykırımı sürdürüme kapasitesine, gücüne sahip olanlar gerici Türk devletinin başat gücünü olabilir. Nasıl ki 1924'ten bu yana Kürtler üzerinde kültürel soykırımı ve siyasi sömürgeciligi sürdürüler iktidar olmuşsa ve bunu gerçekleştirmek kapasitesi sürügü müddetçe bu iktidar bloklarına kimse karışamamışsa, onlar devletin başat gücünü haline getirmiştir, bugün de Türkiye'de başat siyasi güç olmanın, devlet içinde başat rolü almanın kanunu hala böyledir.

Kapitalist modernitenin merkezinde Demokratik Özerklik inşası

Görkemli mücadele tarihimizin gen çok heyecan veren ve özgürlüğe en yakın olduğumuz bir dönemini yaşamaktayız. Kürdistan'da asimilasyon, inkar ve ret zihniyetinin, soluk soluğa verilen amansız bir mücadele ve büyük bedeller pahasına kırıldığı bilinmektedir. Artık hiçbir güç, halkımızı kölelik statüsünde tutup, Kürdistan'ı eskisi gibi yönetme gücüne ve kudretine sahip değildir. Aynı şekilde Kürdistan halkı da, eski kölelik statüsünü asla ve hiçbir biçimde kabullenmemip, gerçekleştirdiği büyük isyanla, kendi özgür geleceğine ve değerlerine nasıl büyük bir tutku ile sarıldığını ortaya koymuştur.

Tarihte öyle 'an'lar vardır ki; belki de 10 yıl boyunca başılamayacak olanlar, 'an'a doğru yaklaşılırsa büyük başarmak ve kazanmak mümkündür. Öyle anlar da vardır ki, büyük emek ve bedeller pahasına yıllar boyu kazanılanları, ana doğru yaklaşılmazsa, büyük kaybetmeye karşı karşıya gelinebilir. Şüphesiz, hareket ve halk olarak, Önderliğimiz de belirttiği gibi adeta kilden ince kılıçtan keskin, son derece önemli, hassas ve kritik bir süreçten geçmekteyiz. Şimdi önemli olan, zengin mücadele pratiğiyle dolu tecrübe ve birekimlerimi, yetenek ve imkanlarımızla birleştirip, tarihin adeta emredercesine 'yürü ve başar' dediği süreçte güçlü yüklenerek, hak ettiğimiz zaferi mutlak şekilde kazanmaktadır. Halkımız, kendi yaşam ve ideal sistem modelini gerçekleştirmek durumundadır. Halk olmaktan kaynaklı, kendi geleğini belirleme hakkını, her türlü devlet ve iktidar olgusunu çağrıstan yapılanmalardan uzak, Demokratik Konfederalizm esprisiyle Demokratik Özerklik biçiminde belirlemiş olması, son derece önemlidir.

Bilindiği üzere 'özerklik' kavramı, neredeyse insanlığın varoluşu ile başlayıp, günümüzde dek gelen bir kavramdır. Tarihin değişik süreçlerinde, değişik zaman ve coğrafik alanlarda farklı özgünlükler taşısa da, bazen halklar ve topluluklar, bazen de aşiretler ve aşiretler konfederalyonu gibi oluşumlarda ifadesini bulan bir sistem olmuştur. Özellikle ulus-devlet örgütlenmesinden önce, merkezleşme ve asimilasyon olanaklarının daha zayıf olduğu feodal imparatorluklar döneminde, objektif olarak ademi merkeziyetçilik biçiminde ortaya çıkan özerkliğin, yaygın olarak uygulandığı bilinmektedir. Örneğin, Osmanlı İmparatorluğu'nun, işgal ettiği üç kıtayı asımla etme sürecinde, onlarca halk ve topluluğu sadece merkezi bir yönetimle idare etmesi mümkün olmamıştır. Bu nedenle imparatorluğun, bazen genel valilikler ve müfettişler biçiminde de olsa, özünde demokratik yanı zayıf olan, ancak özerklik diyebeceğimiz biçimde bir modeli uyguladığı bilinmektedir. Aynı durum, Avusturya-Macaristan, Çarlık Rusyası ve diğer imparatorluklar için de geçerli olmuştur.

Uluslararası devlet örgütlenmesi ile birlikte, halkın ve değişik sosyal kesimlerin demokrasi ve özgürlük mücadeleleri, farklı toplulukların ve halkın kendi

kimlik ve kültürlerini özgürce yaşamasını ve mevcut devlet sınırları içerisinde kendilerini yönetmesini beraberinde getirmiştir. Özette belirtmek istedigimiz şudur; 'özerklik' olgusu aslında bir idari sistem olarak, eskiden beri uygulana gelen bir model olmuştur. Bizim savunduğumuz ise, özerkliğin eksik olan demokratik boyutunu güçlü bir şekilde tamamlamaktır. Bu anlama, Demokratik Özerklik kavramı, yerinde ve doğru olan bir kavramdır. Bu gün belki eskiye oranla, demokratik yanı biraz daha gelişmiş şekilde, başta Avrupa olmak üzere, Bağımsız Devletler Topluluğu'nda da örnekleri görülmektedir.

Demokratik Özerkliğin inşası için yoğun mücadele yürütülmektedir

Önderliğimizin geliştirdiği yeni paragigma, halkın kültürel, manevi ve moral değerlerini yükseltken, birbirini boğazlama ve kırmadan geçirmeye engel olan, demokratik ve ortaklaşa yaşamayı esas alan bir paradigmadır. Buna göre Kurt sorununun çözümü, Demokratik Konfederalizme dayalı bir idari sistem olan Demokratik Özerklik modeli ile mümkün olacaktır. Kürdistan'da, Demokratik Özerklik belki resmen ilan edilmemiştir, ancak son yıllarda verilen tüm mücadele ve geliştirilen örgütlenmeler, esasen Demokratik Özerklik inşasının kendisi olmaktadır. Günümüzde ise daha çok bunun pratikleştirilmesi ve örgütlenmesine dönük çalışmalar yoğunluk kazanmaktadır. Demokratik Özerklik, halkın meclisleri/konseyleri, kooperatifler, komün ve akademilere dayanarak geliştirilen bir modeldir. Kürdistan'da bugünkü birçok il ve ilçede,

halk meclisleri/konseyleri kurulmuş, bazı köylerde ise komün örgütlenmesine gidilmiştir. İl ve kent meclislerinin yaygınlaştırılması ile halkın, giderek kendi iç örgütlenmesine daha güçlü bir biçimde kavuşacak ve kendi demokratik idaresi ile kendisini yönetme yeteneğini daha da geliştirecektir. Demokratik Toplum Kongresi, bütün meclis, komün ve diğer sivil toplum örgütlerinin en üstten bir çatısı olarak, Kürdistan Parlamentosu rolünü oynayabilecek bir nitelik ve işlerlik kazanmak durumundadır. Önderliğimiz belirtmiş olduğu siyas, sosyal, hukuki, ekonomik, kültürel, ekoloji, diploması, özsavunma vb boyutlarda tam bir kurulşamaya gidilmesi, Demokratik Özerklik sisteminin oturtulması ve işlerlik kazanması açısından oldukça önemlidir. Kürdistan'da bu amaçla bütün bu alanlarda yoğun bir mücadelein sürdürülüğünü rahatlıkla belirtebiliriz.

Kürtler yaşadığı her yerde örgütü olmak zorunda

Demokratik Özerklik, sadece Kürdistan ile sınırlı olan bir perspektif ve model değildir. Kürtlerin yaşadığı her yerde örgütlenirilmesi ve inşa edilmesi gereken bir sistemdir. Türkiye metropollerinde milyonlara varan halkın durumu göz önünde bulundurulduğunda, yaşam ve idari sistemimiz olan Demokratik Özerkliğin Türkiye'de örgütlenmemesi kesinlikle kabul edilemez. Halkımızın, metropollerde meclisler ve komünler, yine kooperatif ve akademiler düzeyinde örgütlenirilmesi, kendi kendini yönetmesi, belirlilen bütün Demokratik Özerklik boyutlarında kendine yeterli

me tarihimize 30 yılı aşkın bir süredir devam ediyor olması, halkın örgütlenme ve mücadeleye seferber olma konusunda sorunun yabancısı olmadığını da ortaya koymaktadır. Nitekim halkın uluslararası kompozisyonu içinde Önderliği sahiplenmek ve bağlılığını kanıtlamak üzere, hiçbir şeyi esirgemeden haftalar ve ayalarca sürekli ayakta olmuş, gerektiğinde bedenlerini cayır cayır ateşe vererek yurtseverliğin ve Önderlige ölümsüzce bağlılığını unutulmaz örneklerini ortaya koymuştur.

Demokratik Özerklik kapitalist modernitenin merkezinde de olsa inşa edilebilecek bir sistemdir

Avrupa'da, halkın bellii bir örgütlenme düzeyine ulaştığı söylenebilir. Yeni paradigmamız gereği son yıllarda geliştirilen halkın konseyleri ve meclisleri, belirli bir işlevlik kazanmış olsa da halen önemli yetersizlikleri bulunmaktadır. Ancak azımsanmayacak düzeyde bir alt yapı ve elverişli koşulların olduğu da bir gerçektir.

Kapitalist modernitenin merkezinde, kendi sistemimiz olan Demokratik Konfederalizmi örmek, Demokratik Özerklik sistemini inşa etmek, şüphesiz kolay olmayacağıdır. Kapitalizmin ideojik, siyasi, ahlaki, kültürel ve ekonomik etkilerinin azımsanmayacak kadar güçlü olduğu göz önünde bulundurulduğunda, buna karşı kendi sistemimizi kurmanın ne kadar zor ancak bir o kadar da önemli ve anlamlı olduğu görülecektir. Kendi ulusal değerleri üzerinde, kendi öz benliği, bilinci ve kültür ile yaşamamak eşittir en büyük erozyon, özünden boşalma ve kendine yabancılaşmadır. Bunun zemininin Avrupa'da güçlü olduğu bir gerçektir. Fakat diğer bir gerçek de vardır ki, Avrupa'da kapitalizmin merkezinde dünyada hiçbir devrim hareketi, PKK kadar dayanma, direnme, kendini koruma, örgütlenme ve etkileme gücünde olmamıştır. Avrupa'da örgütlenip de tasfiye olmayan bir hareket, hemen hemen yoktur. Onlarca yıldır Avrupa'da, her türlü kuşatmaya rağmen ayakta duran halkın örgütleyip, mücadeleye seferber eden, ilkelerinden ve karakterinden taviz vermeyen tek hareket; PKK'dır. Bunun sırrı tartışmasız olarak Önderliğimiz etkileme ve sürükleme gücü ile halkın ve hareketimize kazandırmış olduğu ideolojik, manevi ve moral donanım, yine kazandırdığı irade ve örgütlenme tarzıdır. Burada belirtmek istedigimiz şudur; Demokratik Özerklik, kapitalist modernitenin merkezinde de olsa inşa edilip, işlerlik kazanılabilecek bir sistemdir. Buna karşı inançsızlığı geliştirmek, olmazları öne çıkarmak veya sistemimizi ütopik bulmak objektif olarak kapitalist moderniteye hizmet anmasına gelir. Bu tür görüşler ya kapitalist modernitenin ağır etkisini yaşamayan bir sonucu gelişir ya da gizli veya açık düşmanca bir tutum biçiminde kendisini gösterir. Kapitalist modernitenin geliştirdiği bir recilik, benlik ve bencilik, yumuşak ve beyaz eldiven olarak tanımladığımız

"Kapitalist modernitenin merkezinde, kendi sistemimizi inşa etmek, şüphesiz kolay olmayacağıdır."

Kapitalizmin ideojik, siyasi, ahlaki, kültürel ve ekonomik etkilerinin azımsanmayacak kadar güçlü olduğu göz önünde bulundurulduğunda, kendi sistemimizi kurmanın ne kadar zor, ancak bir o kadar da önemli ve anlamlı olduğu görülecektir. Bunun zemininin Avrupa'da güçlü olduğu bir gerçektir"

ideolojik bombardıman, bireyi ruhsuzlaştırmaya ve sisteme entegre etme gücüne olursa olsun, insanımızı bu canavar sistemin ağızından kurtarak, kendi öz iradesi ve özgürlüğü için örgütlemek, pekala mümkün değildir. Zaten, inanılmaz baskılara rağmen halkımızın ayakta oluşu, Önderliğimizin etrafında mücadeleyi güdü sahiplenmesi, bunun bir kanıdır.

Avrupa bizim olmadığı gibi biz de Avrupa'ya ait değiliz

Demokratik Özertlik, halkın iktidar ve devlet erkine dayanmadan, kendi demokratik iradesi ile kendisini yönetme sistemi ise, halkımız zaten buna yabancı olmadığı gibi, belli bir örgütlenme düzeyine de kavuşmuştur. Halkımız, Avrupa'nın yasalarına ve kanunlarına filen karşı çıkmadan, ancak ideolojik ve politik olarak sistemlerini eleştirmeye ve benimsememe bilincini her zaman yaşamalıdır. Çünkü Avrupa ne mekan, ne sistem olarak bizim olmadığı gibi, biz de Avrupa'ya ait değiliz. Avrupa'da yaşıyor olsak da, kendi sistemimizi inşa etmek hem gerekli hem de bir zorunluluktur. Birkaç yıldır uygulana gelen halk meclisleri pratiği gerçekten önemlidir. Halk meclisleri, halkın demokratik iradesinin oluştuğu ve örgütlentiği organlardır. Halk meclisleri, kendi sorumluluk alanındaki, halkımızın tüm sorunlarını çözer. Meclislerin adalet divanları, halkın kendi iç sorunlarını Avrupa devletlerinin mahkemelerine taşımadan çözmekle sorumludur. Adalet divanı ya da komisyonları bir taraftan sorunları çözerken, diğer yandan her sorunu aynı zamanda bir anlama, eğitime ve bilinçlendirme gereklisi de yapar. Halkın, ekonomik sorunlarını zihinsel ve ahlaki olarak kapitalizmin vahşi bencilliğinden uzak, dayanışma, paylaşma ve ortaklaşmayı esas alarak, koşulların somut durumuna göre, belli örgütlenmelere gidilir. Örneğin kooperatifler mümkünse kooperatif, değilse vakıflar veya belli sayıda toplulukların ortaklaşa iş ve üretim yapması da mümkündür. Bireysel çıkar ve salt maddi çıkarlarla değil, ortaklaşarak kolektif yaşamı esas almak, moral ve manevi değerlerimizi yükseltmek, paradigmamızın özü gerecidir. Metanın hakim olduğu Avrupa gibi bir yerde, yine her şeyin pazarlık konusu yapıldığı, maddi çıkar dışında hiçbir manevi değerin anlam bulmadığı bir yerde, insanlığın özüne uygun düşen 'birlikte yaşama kültürünü' örgütlemenin son derece anlamlı olacağının inanıyoruz.

Avrupa'da, halkımızın kendi öz değerleriyle, kendi öz kimliği ve kültürü ile yaşaması, her şeyin önceliklidir. Kendi ana dilini konuşmayan, anadili ile eğitim yapmayan bir birey ve topluluğun kendisine ne kadar ait olduğu tartışma konusudur. Devletlerin mevcut yasaları, kendi ana dilimizle eğitim görmeye olanak tanıyorsa veya dilimizi öğrenme imkanları varsa, bunları sonuna kadar değerlendirmek, istifade etmek her Kürt çocuğunun kendi ana dilini mümkün olan en mükemmel şekilde öğrenmesi, kendi idari sistemizle ve demokratik irademizle yaşamak anlamındadır. Bu konuda, Kürtçe özel okullar açılabileceği gibi, dil ve

kültür alanına ilişkin birçok kurs, edebi çalışma vb örgütlenmelere gitmek de mümkün ve gereklidir. Kürt dili, Kürt Kültürü, Kürt edebiyatı, Kürt sanatı, Kürt müziği, Kürt folkloru, en iyi, en yaygın nasıl örgütlenilebilecekse, bütün bunları meclislerin dil ve kültür komisyonları adı altında gerçekleştirmek bir zorunluluktur. Öyle ki, Kürtlerin bulunduğu her şehirde, hatta her semtte, mutlaka Kürt rengini, Kürt kimliğini yansitan bir yaşam, kurum ve örgütlenme olmalıdır. Büyük ya da küçük nerede bir Kürt topluluğu varsa hemen orada meclis ise meclis, değilse komün tarzında bir örgütlenmeye gitmek ve oradaki halkımızın demokratik federalizm gereği kendi demokratik iradesiyle kendi kendisini yönetmesi; her türlü sorunlarını çözüp, her türlü ihtiyaçlarını karşılaması esas olmalıdır. Aynı işlev ve amaçla kurulan birçok komisyon ve komitelerin birleştirilmesinde, büyük yarar olduğuna inanıyoruz. Örneğin, derneklerimiz birer kültür komisyonu varsa, aynı bölgede meclislerimiz de kültür komisyonu olmaktadır. Bunun yanında ayrıca kadın ve gençlik kültür komisyonları da

"Meclisler ve komünler, kendi sorumluluk alanındaki halkımızın örgütlü demokratik iradesidirler. Halkımızın, bütün yaşam alanları ile ilgili en meşru ve en uygulanabilir kararları, bu organlar verirler. Her Kürt insanını, meclis ve komünlere üye yapmak bu anlamda önemlidir. Şüphesiz meclislerin, demokratik işlemesi de oldukça önemlidir. Konumu ve yetkisi ne olursa olsun, hiç kimse meclis iradelerinin üzerinde değildir"

kolojik savaş takımlarını boş çıkaracak yüksek bir moral motivasyona sahip olabilmelidir. Bu temelde bir örgütlenme sistemini geliştirebilmeli ve hiçbir Kürt bireyini örgütsüz bırakmamalıdır. Son dönemlerde yoğunca dayatılan teklesme politikalarına karşı kendi öz savunmasını yaşamsal, kültürel, ekonomik vb alanlarda güçlendirmeli ve bu temelde öz değerlerine sahip çıkabileceğidir. Düşmanın her türlü çirkin politikalarına karşı çözümsüz kalmamalı, yaşamın her alanını örgütleyebilmeli ve sorunlarının çözümü için kendi politikalarını üretebilmelidir. Bunun için başta kadın ve gençlik olmak üzere toplumun tüm dinamik kesimleri kendi öz örgütlemelerini oluşturabilmeli, kapitalist modernitenin yoğun ideolojik ve bombardımanı karşısında ideolojik ve

gerçeğidir. Yozluğun ve ruhsuzlaşmanın bu denli geliştirilmesi, başka neye yorumlanabilir ki? Kapitalist modernitenin merkezinde halkımızı eğitmenin en büyük karşı silah ve örgütlenme olduğunu bilerek, bu konuya olanca gücüyle ağırlık vermek yerindedir. Siyaset bilimi ve bilinci, yine kendi halk gerçekliğimiz, parti ve mücadele tarihimize ve geleceğimiz, bu vb bütün hususlar aynı zamanda akademik çalışma alanları olmaktadır.

Akademiler, bilinçlendirme ve uzmanlaşma yerleridir. Avrupa koşullarında, her ülkede birden fazla sosyal akademisi, bilim akademisi, eğitim akademisi vs açmak mümkünür. Akademiler, adeta bilinc yoğunlaşmasının gerçekleştirildiği yerler olmalıdır. Her türden sorunların tartışıldığı ve bir o

de meclisleşme ve komünleşme temelinde örgütlenmek esastır.

Meclisler ve komünler halkımızın örgütlü demokratik iradesidirler

Bütün bu sahaya, Özgür Toplum Alanı demek de yanlış olmayacağı. Meclisler ve komünler, kendi sorumluluk alanındaki halkımızın örgütlü demokratik iradesidirler. Halkımızın, bütün yaşam alanları ile ilgili en meşru ve en uygulanabilir kararları, bu organlar verirler. Her Kürt insanını, meclis ve komünlere üye yapmak bu anlamda önemlidir. Öyle ki, meclis ve komüne üye olmayan hiçbir insanımız kalmamalıdır. Şüphesiz meclislerin, demokratik işlemesi de oldukça önemlidir. Konumu ve yetkisi ne olursa olsun, hiçbir kadro ve hiç kimse meclis iradelerinin üzerinde değildir. Meclisler ve komünler, her türlü sorunları gerçekten en büyük açıklıklıkla tartışır, kararlarını alır ve uygularlar. Bunu halk içinde ve meşru alanlarda gerçekleştirirler. Hiçbir kurum ve bireyin etkisinde olmamalıdır. Bunun önünde durableceki hiçbir engel ve irade yoktur. Meclis ve komünlerimizde, temel ilkelerimizle çalışmamak üzere, aykırı fikir ve görüşleri benimseyen insanlar da yer alabilir. Bu espri ile birçok azınlık ve inanç kesimlerini, mümkün olan en büyük genişlikte, meclis ve komün örgütlenmelerine çekerek, halkımızın en geniş birliğini ve örgütlenmesini oluşturmaktadır. Meclis ve komünlerin kendi kural ve kaideleri de olabilmelidir. Bu konuda değerlerle ters düşen ve çalışmalarla aykırı tutumlara girenlerle ilişkili olarak tartışma platformları oluşturabilmelidir. En demokratik yargılama gelişebilmelidir. Demokratik Özertliğin hukuk sistemi geliştirdiğinde olası sorunlar yine sistem içi yargılamalarla sonuçlandırılmalıdır. Bunun için de en sağlıklı kararların oluşmasına dönük de özgür tartışmaların gelişmesine imkan vermek doğru bir yöntem olacaktır. Tartışma platformlarını her şeyin sürüncemede kaldığı bir yer olmaktan çıkarıp birey ve toplumun sorunlarını çözüm yerleri haline getirmek gerekiyor. Mahallelerden tutalı da il meclislerine kadar kendi adalet sistemi oluşturmaları ve halkın bunları denetleyebilmelidir. Halk komünleri de ortak yaşam ve birlikteşenin kurumları haline gelebilir. Halk içinde zorlanan ve maddi sorunları olan kesimlerle dayanışmayı geliştirmek komünlerin görevleri arasında olmaktadır. Değerleri koruyan ve geliştiren yerler haline gelebilir. Halkın en ufak sorundan tutalı maddi sorunlara kadar seferberlik ruhuyla yaklaşılmalı çözüm yerleri haline gelebilir.

Sonuç olarak Demokratik Özertlik tüm boyutlarıyla yaşamsallaşırılmalı ve halkımızın herkesini tarafından şahıplenebilir. Bu anlamda toplumun en temel siyasal örgütlemelerden tutalı en basit birey sorunlarına kadar tüm alan ve birimlerde temsilini bulabilmelidir. Böyle bir sorumlulukla görevlerini yerine getirebilir. Bu konuda halkımızın hiçbir fedakarlıktan kaçınmayacağına ve bu çalışmanın geliştirilmesi temelde çalışılacağına inanıyoruz. Hiçbir güç ve sorun böylesi bir projenin geliştirilmesi önünde engel olamaz.

olmalıdır. İmkanları ve enerjimizi verimsiz ve bölüm pörük pratiğe sunacağımıza, birleştirerek, daha güçlü bir sinerji yaratarak, daha örgütlü ve planlı bir şekilde pratiğe sunmanın, daha çok sonuç alacağını düşünüyoruz. Bu anlamda belirtilen komisyon ve komiteler birleştirilebilir.

Demokratik Özertliğin önemli olan diğer bir boyutu da, siyasi boyutudur. Halkımız Avrupa'da hiçbir zaman kendi gerçek gündemi olan ülkedeki gündemden kopmamalıdır. Duyarlılıklar ve refleksi, son derece güçlü gösterilmelidir. Gelişmeleri anı anına izleyip, zamanında ve yerinde, gerekli tepkiyi gösterilmelidir. Ülkedeki gelişmelere bağlı olarak, kendi siyasetini oluşturmalı ve sistemini örgütlemelidir. Halkımızın gelişmelere ilişkin sahilî bilgilendirilmesi ve aydınlatılması, buna göre, anlık, dönemsel ve politik yaklaşımlar göstermesi, yine halkımızın örgütlenme düzeyi ile doğru orantılı olmaktadır. Düşmanın her türden psi-

politik mücadeleşini güçlü vermelidir. Bütün bu örgütlenme ve mücadele kurumları arasında belli bir eşgüdüm olabilmelidir. Bu konuda kendi öz savunması temelinde kapitalist modernitenin her türden yaşamı ve bireyleri yozlaşdırıcı dayatmaları karşısında derin bir mücadele olabilmelidir. Bunun için en basit yöntemden başlayarak tüm caydırıcı yol ve yöntemleri deneyebilmelidir. Yine başta Kürt gençlerine ve Kürt toplumuna bilingü olarak özendirilen içki, kumar, fuhuş vb konularda kesinlikle tavır sahibi olabilmelidir. En büyük öz savunma gücünü bu alanlarda gerçekleştirmelidir. Bu konuda hiçbir engel tanımamalıdır.

Akademiler bilinçlendirme ve uzmanlaşma yerleridir

Avrupa sistemi, insanlığı en çok beyin hücrelerinde vurmaktadır. Toplumun ıfkunu karartma, bilincini körlitmeye çabası, kapitalist modernitenin

kadar çözüm üretilebildiği mekanlar olabilmelidir. Önderliğimizin bu konuda perspektifleri ışığında her kesime yönelik bu türden çalışmalar yapmak ve nitelikli kadroları yetiştirmek bu tarzla mümkün olacaktır. En küçük birimlerden en geniş örgütlemelere kadar bilinc yoğunlaşmalarını gerçekleştirme, toplumu ahlaki ve politik anlamda belli bir düzeye ulaştırmak bu türden akademilerin temel görevlerindendir. Yine ortak kararlaşma ve iradeye sahip olmanın da yolu bu türden yapılan düşünce alış verişinden geçmektedir. Bu türden çalışmaların ilgi odağı ve düşünce anlamında bir merkez rolünü oyması bir o kadar da önemli olmaktadır. Demokratik Özertliğin en temel inşa gücü ve sistemi de siyaset akademileri olmaktadır.

Demokratik Özertliğin bütün boyutları Avrupa'nın somut koşullarına uygun bir şekilde uyarlanarak örgütlenilebilir. CDK, Avrupa genelinde, en geniş bileşenli en üst meclis organizmımız olmaktadır. Halkımızın örgütlenmesi, eğitimi, yaşamı ve Özertliğin diğer bütün boyutlarından, CDK sorumludur. CDK, bir meclis ise, yürütmesi de icra organıdır. Ancak, genel medisin bütün yaşam alanlarına ve her şeye de yetmeyeceği bir gerçektir. Bu nedenle küçük de olsa Kürdistanlı topluluğun bulunduğu her yer-

"Demokratik Özertlik, halkın iktidar ve devlet erkine dayanmadan, kendi demokratik iradesi ile kendisini yönetme sistemi ise, halkımız zaten buna yabancı olmadığı gibi, belli bir örgütlenme düzeyine de kavuşmuştur. Halkımız, Avrupa'nın yasalarına ve kanunlarına filen karşı çıkmadan, ancak ideolojik ve politik olarak sistemlerini eleştirmeye ve benimsememe bilincini her zaman yaşamalıdır. Çünkü Avrupa ne mekan, ne sistem olarak bizim olmadığı gibi, biz de Avrupa'ya ait değiliz"

KENT VE İL KONSEYLERİNİN ROLÜ VE İNŞA SORUNLARI

BÜYÜK ÇADIRDAN BÜYÜK ÇATIYA

Tarih boyunca merkezi devletler karşısında özgürlüğünü korumak isteyen topluluklar kendi arasında birlikler oluşturmuş ve temellerinin güçlü olması için kendilerini halk meclislerinde örgütlenmişlerdir.

İlk merkezi devletlerin saldırılmasına karşı aşiretlerin toplumsal bir savunma ve birlik mekanizması olarak konfederal birlikleri vardır. Bağımsızlığını korumak isteyen kentler halka dayalı meclislerde sahiptir. Dinsel hareketler hep meclislerle yürütülmüşlerdir. Mescitler en başta savaş ve barış meselelerinin görüşüldüğü meclisler konumunda olmuşlardır. Devletin de kurduğu meclisler vardır. Fakat diğerlerinden temel bir farka sahiptir. Devlet örgütlenmesinde demokrasi yerine üstten atamalar ve bürokrasi hakimdir. Bu nedenle devletin kurduğu meclisler hep egemenliği meşraflaştırma kurumları olmuşlardır.

Önderlik bu durumu savunmalarında şu şekilde ifade etmektedir: "Devlet çokça işlendiği gibi çok eski ve üst toplumun temel örgütüdür. Demokratik tarza oluşmaz. Geleneksel ve ata-malarla yürütülür. Üst toplum kendi içinde demokrasi uygulayabilir. Buna üst sınıfların demokrasisi de denilebilir. Bu devlet için bir örtü vazifesi görür. Çoğu Batı cumhuriyet modelinde olan bu demokrasiler devleti esas alır. Önce devlet sonra demokrasi gelir; devlet olmadan demokrasi düşünemezler. Halk demokrasilerinde ise iktidar-devlet hedef edinilmez. Devlet olmayı hedefleyen demokrasi kendi eliyle varlığına son vermiş olur."

Kürtler tarih boyunca devlet olmaya değil demokrasisini kurmaya daha fazla meyilli olmuşlardır. Bugünkü demokratik arayışların tarihi temelleri çok güçlündür. Halk demokrasilerinde konfederal birimdeki birlik uygulamaları Kürdistan'da aşiretler çağında görülmüştür. Aşiretlerin doğal demokratik nitelikleri aşiret konfederasyonlarına geçişte büyük kolaylık sağlamıştır.

Aşiret yaşamı doğal mera ve ekin alanlarına dayalı geliştiğinden bu alanların korunması hayatı önemdedir. Aşiret sınırı dokunulmazdır çünkü yaşımsaldır. Aşiret sınırının ihlali tüm topluluğun yaşamının tehdit altına girmesi demektir. Aşiretler arasında yaşanan çatışmalar tüm topluluk için ölümcül olacaktır. Bunu önlemek için aşiretlerin toplanıp sorunlarını çözecekleri bir ortak meclise ihtiyaçları olmuştur. Öte yandan daha büyük bir tehlike olarak uygarlık güçlerinin saldıruları söz konusudur. İç çatışmaları önlemek ve dıştan gelen saldırlara karşı koyabilmek için birlilikler oluşturmuştur. Bu birlliğin oluşumu demokratik özellikler taşıyip konfederal tarza gerçekleştmiştir.

Aşiret konfederasyonları toplumun iç ve dış tehditlere karşı kendini koruyabileceğini siyasi bir örgütlenme biçimini olmuştur. Bu birligé katılan aşiretler eşit haklara sahip olup sorumlulukları da birlikte paylaşmışlardır. Konfederasyon meclisi toplumsal sorunların çözümlendiği, savaş ve barış süreçlerinin kararlaştırıldığı yerdir.

Tarihi temelleri olan bir edebi benzetmeyle Kürdistan toplumunun konfederalizm ve özerk yaşama hiç de

"İktidar ve devlet geleneğine mesafeli yaklaşmak bir özgürlük karakteri olarak tarihte yerini almıştır. Kürtler direniş mekanı olarak kira dayalı yaşadıklından ve devlet saldırısının merkezi olduğundan kentlere mesafeli olmuşlardır. Sürekli istila ve talan seferlerine maruz kalsalar da zozanlarda, dağ başlarında direnişlerle özgürlük eğilimini ve doğal yaşam geleneklerini koruyarak kendilerini bugüne dek var etmişlerdir. Kürtler bugün yaşadıkları kentlerde konfederal örgütünlükleriyle iktidar alanlarını zorlamaktadırlar"

yabancı olmadığı gösterilebilir. Konfederalizm nedir denildiğinde aşiretler çağından verilecek temel bir örnek her şeyi daha somut olarak gözler önüne serebilecek durumdadır.

'Kon'larda kararlar demokratik katılımla alınır'

Kürtçe'de topluluk 'kom' kelimesiyle ifade edilir. Bu topluluğun siyasi iradesini temsil eden meclis ise 'çadır' yani 'kon' etrafında sembolize edilir.

Kürtçe 'kon' kelimesinin karşılığı 'çadır'dır ve her çadır bir aşireti temsil ediyorsa toplandıkları meclis 'büyük çadır' olarak adlandırılabilir. Büyük çadırın altında toplanıp tüm toplumsal meseleleri görüşüyorlar. Büyük çadırın Kürtçedeki karşılığı nedir? 'Konê mezin' ya da 'konê gir'dir. Kongre kelimesinin kökeni olduğu iddia edilmesi de benzerliği dikkat çekmektedir. Günüümüz halk kongresi olan Kongra Gel o günün koşullarında sembolik olarak büyük halk çadırı -çatısı- biçimde temellenmektedir. Büyük çadır -çatı- altında toplanıp savaş ve barış işlerini, toplumdaki ihtiلافı vs görüşürler. Toplum içinde aşırı bir sınıflaşma, katı bir hiyerarşi olmadıgından demokratik katılımla kararlar alınır. Bu uygulamalar özerk ve özgür yaşam tutkusundan kaynağını almıştır.

Burdaki edebi benzettmelerden anlaşılması gereken konfederasyon uygulamasının Kürdistan topraklarında hayat bulmuş olması ve çadırların birliği benzemesinde olduğu gibi demokratik nitelik taşımıştır. Büyük çadır altında toplanan aşiret temsilcileri arasında hiyerarşiden ziyade manevi gücü ağırlıkta olan bir önder vardır. Aralarındaki ilişkiler

tarzi konfederaldır, esnekdir, demokratik ve esittir. Amaç özgür yaştanın konunması ve devlet haline gelmeden kendini korumanın temel yöntemi olarak şekillenmiştir. Devlet mi özgürlük mü denildiğinde toplumun yanıt özgürlükten yana olmaktadır.

Kimi tarihi edebi eserler de bu gerçelçi çarpıcı olarak göstermiştir. Zal-oğlu Rüstem destanı incelenebilir. Firdevsi Şahname adlı kitabını İran Şahına sunmuş olduğundan olsa gerek Kürdistanı ve Kürtleri doğrudan değil dolaylı anlatır. Zal ve oğlu Rüstem karakter olarak incelendiğinde ve kitapta anlatılan yaşadıkları bölge göz önüne getirildiğinde aslında aşiretler çağındaki iki Kurt kahramanı oldukları anlaşılmaktadır. İran sürekli Turanilerin saldırısına uğramaktadır ve Şah tahtını kaybedebilmektedir. Her seferinde Zal ve Rüstem yardımlarına yetişir, Şaha tahtı geri verip ülkelerine dönerler. Tahtı Turanlardan almışken kendileri bu tahta niye oturmazlar? Soruya yanıtları Kürtlerin tarihsel eğilimini göstermektedir: Kendi topraklarımızda özgürce yaşıyoruz, tacı – tahtı ne yapacağız ki?

İktidar ve devlet geleneğine mesafeli yaklaşmak bir özgürlük karakteri olarak tarihte yerini almıştır. Kürtler direniş mekanı olarak kira dayalı yaşadıklından ve devlet saldırısının merkezi olduğundan kentlere mesafeli olmuşlardır. Sürekli istila ve talan seferlerine maruz kalsalar da zozanlarda, dağ başlarında direnişlerle özgürlük eğilimini ve doğal yaşam geleneklerini koruyarak kendilerini bugüne dek var etmişlerdir. Kürtler bugün yaşadıkları kentlerde konfederal örgütünlükleriyle iktidar alanlarını zorlamaktadırlar. Köy çadırından kent çatısına yaşadığı deneyimle diğer halk ve toplum ke-

simleriyle birlikte özgürlük alanlarını geliştirmektedirler. Kentler egemenlerindir denildiğinde kentsel direnişlerin tarihi bir çırpıda yok sayılır. Bu nedenle kır ve kent direnişlerini birbirinden koparmamak gereklidir.

Dünyanın tüm bölgelerinde gerek kırsal alanlarda gerekse kentlerde merkezi devletler karşısında her dönemde mutlaka yerel özgürlükleri savunan iniciyatıflar ve direnişler söz konusu olmuştur. Bu anlamda kentler tümüyle egemenlerindi demek gerçeği tam ifade etmez. Kent komün ve meclisleri direniş kadar demokrasi, demokrasi kadar savaş ve barış konularında her zaman temel bir rol oynamıştır.

Kent direnişlerinde yaşayan özgürlük

Avrupa'da kentsel gelişmeye bağlılığında kentlerin iç ve dış tehditlere karşı özgürlüğünü korumak amacıyla birlikler oluşturdukları görülür. Birlik ve meclisleşme örneklerinin temel özelliklerini kısaca değerlendirdiğimizde günümüzde ilham veren bir tablo ortaya çıkacaktır.

Antik Yunan'da kent özgürlüğünü korumak ve birlik oluşturmak amacıyla 15 ayrı konfederasyon kurulmuştur. Bu konfederasyonlarda siyasetin belirleyicisi halkın özgürlik bayrağını dalgalandırmışlardır. Günümüze doğru, Zapatista hareketi, Topraksızlar hareketi, Sosyal Forumlar vb hep yerel insiyatiflerin özgürlük arayışları olarak dünya gündeminde örnek teşkil etmektedirler. Özcesi yerel özgürlük eğilimi dünya genelinde oldukça yaygınlaşmış durumdadır.

Tarihsel bir özgürlük eğilimi olarak kent özerklikleri, komünler ve halk

vencesi kasabalarда yaşayan yurttaşların birbirine bağlılığının belgesi olan sadakat yeminidir. Conjuratio yani konsül adı verilen bu resmi sadakat belgesini kabul edenler komün oluşturmuş olurlar ve bu komünün yönetimi de komün üye-rince seçilip aynı adla -konsül- anırlar. Bütün konsüler bir araya gelip genel medası oluştururlar.

İtalya komününün temeli böylece kasabalarla atılmış olur. Komşu kasabaların komünleri konfederal tarzda bir araya gelip kent komününü oluştururlar. Savaş ve barış işleri gibi önemli konularda tartışırlar ve karar vermeden önce halk meclisinin görüşünü alırlar. Bu da bir çeşit demokrasi uygulamasıdır ve ileri düzeydedir.

Aynı şekilde Almanya tarihinde de yüzlerce yıl boyunca kent konfederasyonları hakim olmuşlardır. Öyle ki birçok ülkede kentler saldırıyla uğrayıp özerkliklerini yitirirken Almanya kentleri daha uzun süre bağımsız var olmuşlardır.

Paris Komünleri ise doğrudan demokrasi uygulamasında çok öğretici tarihsel bir örnek teşkil etmiştir. Daha 1790'larda yani Fransız Devriminin hemen akabinde mahalle ve kent meclislerine dayalı yönetim modeliyle tüm Fransa konfederasyon haline getirilmek istenmiştir. Nitekim 1871 de Paris komünü tüm kentlerdeki komünleri konfederasyon çatısı altında birleşmeye çağrılmıştır.

Fransa'da halk meclisleri komiteler oluşturarak çalışmalarını sürdürmüş ve günümüz için örnek yönleri olan bir miras bırakmıştır. "Devrimin en hareketli günlerinde meclisler yoğun gündemlerle sürekli toplanırken, önemli ekonomik, politik ve askeri konularla ilgili komiserlik ve komiteler oluşturulur. Yerel yönetim gereksinmelerini karşılamak için, yurttaşlık komiteleri, savunma amaçlı devrim komiteleri, askeri komiteler gibi yapılmalar oluşturulur. Her seksiyonun kendine ait devrimci mahkemesi, sulh mahkemesi, işsizlere iş bulma komiteleri ve festivaller, halk yemeklerini düzenleyen komiteler bulunur."

Yerel insiyatif ve komün deneyiminde diğer bir tarihsel örnek İspanya'da yaşanmıştır. İspanya 1500'lerin Avrupa'sında katı mutlakiyetçi krallıkların öncülerini arasıdadır. 1520'den itibaren İspanyol merkeziyetçiliğine karşı kent ayaklanması yaşanır ve komünler kurulur. Kimi kentler vergileri kendileri toplayıp yurttaşlardan milis savunma güçleri oluşturacak duruma gelirler.

Tarih 1917 dediğinde Sovyetler Birliği deneyimi komünlerin komünü biçiminde devasa bir sistem olarak karşımızda durur. Komünler ve meclisler halka dayalı olduğu süre boyunca da ihtişamını korur.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra giderek yaygınlaşan ulusal kurtuluş mücadeleleri ve '68 hareketi kentlerdeki egemenlik sistemine karşı halkın özgürlük bayrağını dalgalandırmışlardır. Günümüze doğru, Zapatista hareketi, Topraksızlar hareketi, Sosyal Forumlar vb hep yerel insiyatiflerin özgürlük arayışları olarak dünya gündeminde örnek teşkil etmektedirler. Özcesi yerel özgürlük eğilimi dünya genelinde oldukça yaygınlaşmış durumdadır.

Tarihsel bir özgürlük eğilimi olarak kent özerklikleri, komünler ve halk

meclisleri hareketlerinin tümü, insanlığın baskıcı sistemlere karşı direnişinin bir yansımışı olmaktadır. Bugün Kürdistan'da gelişen çizgi insanlığın bu özgürlük eğilimin temsil edilmesi ve 21. yüzyıla taşırılması anlamını taşımaktadır. Fakat bu tarihsel iddiaya rağmen uygulama gücü ve yöntemlerinde yaşanan sorunları da göz ardı edemeyiz. Bu sorunlar aşılmalı ki tarihin özgürlük yürüyüşündeki engeller de aşılabilisin.

Politika halka ait olduğu ölçüde demokratiktir

Kent özgülünde direniş, merkeziyetçiliğe ve iktidara karşı yürütüldüğü için kurulacak alternatif sistem demokratik olmak sorundadır. Devlet ve iktidar alanı sürekli olarak demokrasiyle zıt bir seyir izler, varlıklarını birbirlerini sınırlar. Halk kendi kentinde söz ve karar sahibi olmak istiyorken bunun karşısına daraltılmış, çoğulcu olmayan, üstten oluşturulmuş bir meclis çıkarılamaz. Böyle bir meclis halkın meclisi olamaz. Geçiş aşamasında kurucu meclis taban örgütlenmesinin yetersizliğine rağmen rolünü oynayabilir, fakat giderek halkın katılımıyla demokratikleşmek durumundadır. Kent meclisleri çalışmalarımız tam da bu noktada bir açmazı yaşamaktadır. Biz devlet değiliz, devletçi bir zihniyetle halkın meclislerine sınırlar çizemeyiz. Kimin katılıp kimin katılmayacağını üstten belirleyemeyiz. Bu zihniyette paradigmalar, ideolojik bir sapma olduğu gibi politik olarak da devlet tarzına kayma söz konusudur. Hızla gidermemiz gereken bu temel yanıştan çıktıduğunda halkın öz iradesi kendisini meclislere doğrudan yansıtabilecek ve demokratik siyaset yaşam şansı bulabilecektir.

Toplumsal alan siyasetin halkın eliyle üretiltiği alandır. Siyaset üstten belirleniyorsa burada devletçilik yapılmıyor. Sistemin oluşmasındaki aksaklılığı en başta buralarda aramak gerekir. Sorun sadece kadroların çalışma sorunu değildir. Kentin ve ilin meclisini oluşum, birleşim ve işlevselliği kapsamında ele alıp paradigmalar süzgeçten geçirmek gerekir.

Birinci husus ideolojiktir. Devletçi zihniyet tümden aşılamadığından toplum halen yönetilmek istenmekte, örgütlenme biçimini bu nedenle de üstten alta doğru geliştirilmektedir. Çoğu zaman farklı olmadan demokratik merkeziyetçilik uygulanmakta, ademi merkeziyetçilik uygulanıyor sanıldığı için de uygulanan yöntem sıkıca savunulmaktadır.

İkinci husus politiktir. Politik süreçler göz önüne getirilmeden hatta günlük gelişmeler takip edilmeden hareket edilirse politik alan devlete terk edilmiş olur. Politika halkın kendi işlerini organize etmesi sanatısa halkın gündemi ve doğrudan katılımı esas alınacaktır. Süreçlerden kopukluk, meclislerle genel roller atfetmek, birleşim ve gündemlerini de ona göre daraltmak gibi sonuçlara yol açmaktadır.

Pratik duruma bakıldığından meclis çalışmalarında düzeltmelere gitmenin zorlu hale geldiği görülmektedir.

Kent ve il konseyleri ayrıştırılmalıdır

Kent merkezleri devasa nüfuslarıyla başlı başına toplumsal yaşamı ve ekolojiyi tehdit eden problem kaynağını haline gelmişken kentin çevresindeki kasaba ve köyleri de kapsayacak tarzda tek bir meclis oluşturmak hareket ve çözüm kabiliyetini hantallaştıracak ve daraltacaktır. Hatta merkezi devlet

sisteminde olduğu gibi hiyerarşik bir merkez çevre ilişkisine yol açma tehdikesi vardır. Bundan dolayı kent merkezi için ayrı, kent çevresini de kapsayan il geneli için ayrı meclisler oluşturmak, demokratik bir tedbir biçiminde düşünülebilir.

Fransızca kökenli olan -conseil- konsey kelimesi yönetim görevi yüklenmiş kimselerden oluşmuş topluluk için kullanılır ve meclis kelimesiyle eş anlamedadır.

Türkiye'de Özgürlik hareketi tarafından demokratik konfederalizm projesine dayalı olarak kent konseyleri gündeme getirildiğinde AKP hükümeti devlet eliyle ve devletin denetiminde kent konseylerinin kurulması için kanun çıkarmıştır. Bu kanuna göre kent konseyi; merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşerilik hukuku çerçevesinde buluştuğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürilebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik platformdur.

Devletin tanımlamalarında ne kadar demokrasi kavramı geçse de el atmadağı ve içini boşaltmaya kalkmadığı neredeyse hiçbir alan kalmamıştır ki kent konseylerini de resmen tüzel kişilikle kurarak ve içine devlet kurumlarının temsilcilerini katarak yerel insiyatifleri denetimlerine almak istemişlerdir. Adeta "kent konseyleri zaten var, biz kurduk,

bir yapıda olmalıdır. Konsey üyelerinin aralarındaki bağı özgür yurttaşlık temelindedir. "Halk için demokrasi, birey için özgür yurttaşlık" esas alınmalıdır. Yurttaşlık bağının ötesine taşan bir ilişki tarzı dernek, sendika, parti gibi örgütlenmelerde bulunur. Kent konseyi böylesi örgütlenmelerin de kurumsal temsiliyetine açık olur fakat konseyin kendisi herhangi bir örgüt gibi hareket etmez, özgür yurttaşlığı dayalı kent sözleşmesi temel bağlayıcı unsur olur.

Örneğin "1790 yılındaki Paris Komünü'nün 300 üyesi bulunur. 1792 Temmuz ayında Theatre-Français seksyonu, tarafından alınan, 'aktif' ve 'pasif' yurttaşlar arasındaki ayrimın tümüyle kaldırılması kararıyla, seksyon (bölge) meclislerinin kapıları ayrıcalıklardan yoksun tabakaların tümüne açılırken; İşçi sınıfı, görece vasıfsız zanaatkârlar, mängozlar, inşaat işçileri, tekstil ürünleri ile lüks mallar üretten atölyelerin doğum aşamasındaki proletérler meclislere girerler." Bizdeki uygulamalara bakıldığına halen 1790 komününden ileri bir bireşim tutturulabilmiş değildir. Halen içimizdeki, dışımızdakiler ya da bizden olanlar, bizden olmayanlar tarzında yaklaşım meclislere dayatılabilmektektir. Halk meclisleri bu türden daraltıcı yaklaşım larla halkın ait olmaktan çıkarlar ve işlev kazanmazlar. Barıştan ve demokrasiden yana olan tüm toplumsal kesimler meclislerde yer alabilmelidir. Herkes tartışma ve karar süreçlerine katılabilmeli ancak sorumluluk ve görev paylaşımları da kent sözleşmesi çerçevesinde olmalıdır.

"Konseylerin inşası toplumu devlete muhtaç olmaktan çıkarıp öz güç ve öz yeterlilik ilkesiyle özgür yaşamının yolunu açmaktadır. Demokratik özerklik statüsünü devlet kabul etsin veya etmesin konseyler bunun hayat bulmuş alanını oluşturmaktadır. Bu durumda konfederal örgütülük ve konfederal yaşam devletle müzakere edilecek bir konu olmaktan çıkıyor. Halk şunu diyor: "Toplumsal yaşamımızı kendimiz belirleriz, kendimizi de kentimizi de biz yönetiriz!" Bunun için toplumsal yaşamın her alanında örgütlenmek kaçınılmaz olmaktadır"

isteyen gelir katılır, başka bir kent konseyi oluşumunu tanımaz" demeye getirmiş ve demokratik bir halkın meclisleşmesinin öünü almak istemişlerdir. Buna rağmen il valilerinin Yerel Gündem 21 zeminini kullanarak kent konseyi oluşturma ve insiyatif alma çabalarına rağmen olmamış ve hedeflerine ulaşamamışlardır. Çünkü halka dayalı olmayan bir konsey çalışmasının şansı yoktur.

Devlet dışı tüm toplum kesimlerinin örgütlenmesine dayalı olan demokratik konfederal anlayış kent konseylerini devletçi bir mantıkla ele almaz. Buna göre:

Kent konseyi kent merkezinin demokratik yönetim çatısıdır. Kentin dengeli gelişimi ve kalkınması yönünde tüm sorunları gündeme alıp politikalar geliştirir; görüş oluşturur, tavsiyelerde bulunur ve komiteler aracılığıyla kararlarını uygular. Birleşimi kapsamında çoğulculuk ve katılımcılık temel demokratik prensipler olmaktadır. Bu sayede merkeze karşı yerelin gücü açığa çıkacağı gibi içinde de demokratik ve özgürlük eğilim toplumsallaşacaktır.

Kent konseyi farklı düşünce ve siyasi çizgilerin buluşma zeminidir. Bu nitelik sağlandığında toplumun bir kesiminin diğer bir kesimle karşı karşıya gelmesi, çatışması önlenir. Böylece egemenlerin toplumu böleme ve çatıştırma yöntemlerine deREDIT verilmez.

Kent konseyi toplumsal sözleşmenin sağlandığı ve yerel birliğin temsil edildiği yerel siyasi merkezdir. Kentin birliği bir prensipler belgesiyle sembolize edilebilir. Prensipler metni Kent sözleşmesi içinde hazırlanabilir.

Kent konseyi kentin tüm dinamiklerinin kendisini ifade edebileceğini esnek

bir yapıda olmalıdır. Konsey üyelerinin aralarındaki bağı özgür yurttaşlık temelindedir. "Halk için demokrasi, birey için özgür yurttaşlık" esas alınmalıdır. Yurttaşlık bağının ötesine taşan bir ilişki tarzı dernek, sendika, parti gibi örgütlenmelerde bulunur. Kent konseyi böylesi örgütlenmelerin de kurumsal temsiliyetine açık olur fakat konseyin kendisi herhangi bir örgüt gibi hareket etmez, özgür yurttaşlığı dayalı kent sözleşmesi temel bağlayıcı unsur olur.

İl konseylerinin kapsamı kent merkezinden daha geniş olduğu için nice olarak daha fazla sayı ile oluşturulabilir. Konseyler toplumsal inşa gücüdürler. Buna göre de yeterli bilesime sahip olmalıdır. Önderlik bu konuda da ortaya bir ölçü koymustur: "Kent Konseyleri barışın gerçekleştirilmesi için oluşturulması, işlevselleştirilmesi gereken bir çalışmadır... Kent Konseyleri Kent içinde, Kentte, Kent merkezinde barış isteyen bütün kesimlerin kendisini içinde ifade edebileceği, STÖ'lerin, esnafların vb birçok kesimi kapsayan 200-300 kişiden oluşan yapılardır... İl Konseyleri 500-600 olabilir"

Konseyler radikal demokrasının kaleleridir

Konseylerin inşası toplumu devlete muhtaç olmaktan çıkarıp öz güç ve öz yeterlilik ilkesiyle özgür yaşamının yolunu açmaktadır. Demokratik özerklik statüsünü devlet kabul etsin veya etmesin konseyler bunun hayat bulmuş alanını oluşturmaktadır. Bu durumda konfederal örgütülük ve konfederal yaşam devletle müzakere edilecek bir konu olmaktan çıkıyor. Halk şunu diyor: "Toplumsal yaşamımızı kendimiz belirleriz, kendimizi de kentimizi de biz yönetiriz!" Bunun için toplumsal yaşamın her alanında örgütlenmek kaçınılmaz olmaktadır. Radikal demokrasi burada devreye giriyor, toplum her alanda kendini örgütüyor, söz ve karar yetkisini kendi eline alıyor.

Toplum kendine yeterli hale gelmesini sağlayacak olan yaşam alanlarının örgütlenmesi komiteler aracılığıyla gerçekleştiriliyor. Projelendirilmiş somut iş ve belirlenmiş sürelerle çalışan her komite sonuç alıcı olabilir. Eğer bu alanda yeterince hızlı ve güçlü gelişme yaratılmamışsa sebebi devletçi, bürokratik çalışma ve örgütlenme tarzında aramak gereklidir. Konsey halkın öz örgütüdür. Komitelerini denetlemek ve başarılı sonuçlar istemek halkın en temel hakkıdır. Radikal demokrasi rejimi nerede bir tıkanma, aşınma ve işlevsizlik varsa ona müdahale eden ve alternatif geliştiren bir sistemdir. Kendini hiçbir konuda çözümsüz bırakmaz. Ne içten ne de dıştan yönelik tehdit ve saldırular halkın konseylerini geriletemez. Çünkü radikal demokrasi çizgisi en üst çatıdır ve her konuda kendisini savunabilecek donanıma sahiptir. Bu donanım halkın kendi demokratik birikimi ve donanımıdır. Siyasıdır, kültürelidir, ekonomiktir, eğitseldir, özcesi toplumsal yaşamın gerektirdiği her şeydir. Bu nedenle konseyler radikal demokrasının kaleleri olmaktadır.

Startejik bir yaklaşım yerine günlük çıkışçı bir yaklaşımla kimse konseylere yaklaşamaz. Toplum ahlaki politik bilinc ve tutumıyla rantçılığa geçit vermez. Devlet baskılara boyun eğmediği gibi içten dayatılan geriliklerde mücadele edecek güçe sahiptir. Ahlaki-politik niteliklerini kazanmış bir toplum ancak baskılara karşı direnebilir. Burada politika bir direniş sanatı olarak devreye girer. Karakterinde direniş olmayan bir politika tarzı ve anlayışı uzlaşı sanatında da başarılı

olamaz. Dolayısıyla konseyler halkın politik uzlaşı sanatını icra edecek organizasyonlar olmaktadır. Politik sanatta gerkenli olan esneklik ve yaratıcılık bir halk meclisinde anamlı sonuçlar yaratarak toplumu barışçıl bir yaşam düzeyine kavuşturabilir.

Halkın örgütlenmiş barış gücü

Halk meclisleri halkın söz ve karar mercileridir. Barışın sağlanmasında halkın sözü ve kararı kadar etkili başka bir mekanizma bulunamaz. Tarih boyunca halkın meclisleri savaş ve barış konularının karara bağlandığı en temel kurumlar olmuşlardır.

Halk barışın ve demokrasının gelişmesi için tavırını meclis yoluyla ortaya koyduğunda toplumun tümünü temsil etme gücüyle hareket etmiş olacak ve aynı oranda da dikkate alınacaktır. Bu yolla tüm kesimler barış mücadeleşine çekilecektir.

Bu perspektife göre kent konseylerinin barış için oynayabileceği rolü de Önderliğin görüşme notlarından şüphelere yorumlayabiliyor; kent konseyi kentin tüm dinamiklerini kapsayıp kadar geniş bir temsiliyete sahip olacak ve barış koşullarını ortaya koyarak bunun takipçiliğini yapacak. Konseylerin ortaya koyacağı prensipler ve alacakları tutum barışın inşasında bir eylem kılavuzuna dönüsecektir. Özellikle de kritik olan ateşkes ve diyalog süreçlerinde meydana gelebilecek kıskırma ve tehditlerin sonucunu önlemek için öne sürülen konseylerin tutumu tarihi önem kazanacaktır. Konseyler hakikatleri araştırma başta olmak üzere barış için çeşitli çalışma grupları çıkararak süreçde daha aktif müdahale olabilirler.

Toplumsal dayanağı güçlü olmayan diyalog süreçlerinin akamete uğraması ve hatta kolaylıkla bir tasfiyeye dönüşmesi tarihin en öğretici derslerini arasıdadır. Bugün eğer Önderliğin belirttiği gibi anlamlı bir diyalog gelişiriliyorsa bunun başarılı sonuçlar doğurması toplumsal dayanaklarının çok güçlü olmasına bağlıdır. Bu anlamda konseyler bir toplumsal inşa gücü olduğu gibi barışın tesisinde de bir baskı gücüdür. Konseyler çözüm kabilyetini göstermesi bakımından da siyasal sürecin önemini açımda büyük rol oynarlar. Devletin konseyleri kabul etmesi ve halkın iradesine saygıyla yaklaşması çözümün gelişmesi açısından önemli bir göstergesi olacaktır. Konsey veya diğer bir adlandırmaya meclis insanların hızla gerçekleştirilen işlerini gerçekleştirmek için yapılan toplumsal işlerdeki başarıyı ve ona karşı gösterilen destekleme olmayı da kapsıyor.

"Barış istiyorsan savaşa hazır olmalısın" sözü belki de en çok günümüz için geçerlidir. Hiç bir savaş sadece silahla ve cepheerde yürütülmeliyene göre toplumun öz savunmasını yapabilmesi şarttır. Örgütü olmayan bir kent kendini savunamaz, örgütü olmayan bir köy kendini savunamaz, örgütü olmayan bir insan da kendini savunamaz. Savunmasız olan bir toplumla kimse barış yapmaz, sadece ezmeye, bastırmaya, tasfiye etmeye çalışırlar. Bu anlamda her şey sadece çözüme endekslili olamaz, aynı zamanda direniş gücünün yükseltilmesi ve toplumsal inşa yürüttürmesi zorludur. Her türlü tasfiye girişimine karşı barışın politik dili ve gücü kendisini en iyi şekilde halk konseylerinde simileştirebilir. Kent ve il konseyleri rolünü oynadıkça tarihe radikal demokrasının yıkılmaz kaleleri olarak gelecek ve çözüm kabilyetiyle ülkemde olduğu kadar tüm Ortadoğu'da çığır açacaktır.

BİR İNSANLIK SUÇU: 15 ŞUBAT KOMPLOSU

2000'li yıllara doğru giderken, ABD Ortadoğu'da hedeflerini gerçekleştirmek için bir müdahaleyi zorunlu görmüştü. Müdahalesiz Ortadoğu'da yeni politikalarını uygulayamayaçağının derinden farkındaydı. Bu müdahalenin merkezine de Kürt özgürlük hareketini ve Önderi Rêber Apo'yu koymuştu. Bunun çok değişik nedenleri olmakla birlikte, en temel neden Rêber Apo ve PKK'nın ABD'nin uygulamak istediği politikaların önündeki en önemli engel olmasıydı. Önder Apo'nun ve PKK'nın hiçbir gücün denetimine girmeyen, bağımsızlığı esas alan yapısı, insanlığın sosyalizm arayışlarının en yetkin temsilcisi ve savunucusu olması, ideolojik olarak emperyalist sistem karşıtı temel güç olması ve politik ilişki ve çıkarlar bu nedenler arasında sayılabilirler. Örneğin, ABD'nin bölgeye müdahalede İsrail gibi politikalarını amansız yürütecek ikinci bir güç ihtiyacı vardı. Bu güç için de Kürtler bıçılmış kaftandı. Kürt sopasıyla bölge devletlerini hizaya çekmeyi hedefliyordu. Bunun için de Kürtlerin denetime alınması gerekiyordu. Ancak Rêber Apo öncülüğünde gelişen halk özgürlük eğilimi, ABD'nin Kürtler üzerinde tam bir denetim kurmasını engelleyordu. Bu anlamda komplot Kürtleri kullanmak üzere yeniden denetime almak, engel olanları ortadan kaldırmak amacıyla gerçekleştirildi. İlkel milliyetçilerin önyüklilik, uluslararası komplonun gerçekleştirilemesini onlar da kendi çıkarlarına görmüş, bunun ortağı olmuşlardır.

23 Temmuz 1998'de, Antalya'nın Türkiye'ye katılımının yıldönümünde, dönemin Türkiye Başbakanı Mesut Yılmaz'ın "dün ASALA'yı destekleyenler, bugün kucaklarını PKK'ye açmışlar. Sunu bilmeli ki, kazdıkları çukura kendileri düşeceklərdir" diyerek, Suriye'yi tehdit etmesi komplotun fitili atesleyen ilk kivircık oldu. Ardından gerçekleşen Dublin Anlaşması ve peşinden 17 Eylül'de Amerika'da gerçekleştirilen anlaşmayla komploya hız, bir anlamda da start verildi. Yapılan açıklamalar, değerlendirmeler ve komploya işlerlik kazandıran yaklaşımlar bu tarihten itibaren başlar. Yukarıda belirttiğimiz amaçlarla birlikte, ABD, bu komploya Türkiye'yi de kendisine daha fazla bağlamayı hedeflemiştir. Bunun için de Önderliğin bulunduğu Suriye üzerinde yoğun bir baskı uygulanmıştır.

Kara Kuvvetleri Komutanı olan Atilla Ateş, yine Hatay'ın Reyhanlı ilçesinin Suriye sınırındaki bir karakolda yüzünü de Suriye'ye dönerken tehdit bulunuşturdu. Orgeneral Atilla Ateş Suriye'yi şur cumlelerle tehdit ediyordu; "biz Türk devleti olarak komşularımızla iyi ilişkiler kurmaya çalışıyoruz. Bütün iyi niyetimize rağmen, bazı komşularımız bizim bu iyi niyetimizi tamamen yanlış anlıyorlar.

Komşularımızdan kastımı daha açık söyleyeyim, Suriye'den bahsediyorum. Eskiya Apo'yu destekleyerek, Türkiye'de terörizmin tohumlarını ektiler. Türkiye, yine de iyi ilişkiler geliştirmek ve sürdürmek için her türlü çabayı gösterdi. Eğer, bu tür çabalalarımız karşılıksız kalırsa, Türkiye olarak her türlü önemi alma hakkımız doğacaktır ve bu zorunludur da. En nihayet, bu konuda sabırımızın sınırları aşılmıştır."

Atilla Ateş'in bu açık tehditleri öncen planlanan açıklamalardı. Bu açıklamalar devlet katında ciddi, haklı değerlendirmeler olarak ele alınmış, değerlendirilmiştir ve bu yaklaşım da başına saklama gerekçisini duyulmadan sizdirilmiştir. 'Suriye çizmeyi aşıyor' söylemleri basının manşetlerini süslemeye başlıyordu. Devletin yetkili organlarının bunun dışında kalmayacakları, yapılan açıklamalardan anlaşılmıyordu. Başbakan ve Kara Kuvvetleri Komutanı'nın bu çıkışları bu saldırgan tutumun zeminini hazırlıyordu. 30 Eylül 1998 yılında yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısında devlet savaş kararını verir ve bu başına sizdirilir. Ancak bunun resmi ilanını, 1 Ekim'deki TBMM'nin yeni yasama döneminin açılış töreninde dönenin Cumhurbaşkanı Demirel yapar: "Suriye gerçekten Türkiye'ye düşmanca bir tavır sergilemektedir. Terörist örgüt PKK'yi desteklemeyi sürdürür. Bir defa daha bütün dünyaya sesleniyorum, artık sabırımızın sınırlarını aştılar. Suriye sürekli uyarularımıza karşın bu düşmanca tavrı bırakmıyor. Ona karşı, pratik olarak karşı koyma hakkını koruyoruz."

ABD kesin sonuç almak istiyordu

ABD, komplotun planlanması ve yürütülmesinin esas gücüdür. Müdahalenin kesin sonuç alınmasını istiyordu. Bu nedenle Akdeniz'e Amerikan ve NATO'nun savaş gemileri gönderilir, geniş kapsamlı ve katılımlı bir tatbikat gerçekleştiriliyor. DYNAMICK MIX- 98 (KARARLILIK - 98)

adi verilen bu tatbikat, özünde bir savaş provasıdır. Tatbikat Suriye'nin kıyı sahilinde ve sınırlarında yapılır. Tatbikatta uzun menzilli füzeler ve ağır tonajlı gemilerin yanı sıra büyük bir güç kullanılır. Adına tatbikat da denilse, bu savaş provasının hedefi Suriye ve Önderliğidir. ABD'de de Türk devletinin yanında tehdit unsuru olarak devreye girmiştir. Türkiye ordusu da televizyon kameraları karşısında Suriye sınırına asker yığmaya başlar. Görüntü, savaş görüntüsüdür.

Durumun ciddiyeti bölge ülkelerini harekete geçirir. Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mubarek ve Dışişleri Bakanı Amr Musa hemen Ankara'ya gelirler. Ardından İran Dışişleri Bakanı Kemal Harrazi gelir. İran

her ne kadar Türkiye ile Suriye arasında yaşanacak bir savaşın kendisini olumsuz etkileyeceğini düşünerek böyle davranışsada, Mısır'ın komploda aldığı rol itibarıyle böyle davranışlığı sonradan daha net anlaşılmaktır. Mısır Suriye üzerindeki etkisini kullanacak, savaş görüntüsü ve Türkiye'nin ciddiyetini bir Arap olarak Suriye'ye iletecek ve bu temelde savaş gerçekleştirilemeden Önderlik üzerindeki plan gerçekleştirilmiş olacaktır.

Ama ABD, kesin sonuç almak istediği için, başka kanalları da devreye etkili sokmak istiyor. Bu amaçla Yunanistan'ı da işin içine çeker. Yunanistan da Türkiye'yle aralarında varolan sorunları çözmek, Kıbrıs ve Ege konularında taviz koparabilmek için bunu bir fırsat olarak değerlendirir ve bu komploya dahil olur. Komplonun bir parçası olan Yunan Parlamentosu da, Rêber Apo'yu Atina'ya davet eden bir bildiri yayınlarlar. Bunun içinde Yunan Milletvekili Kustas Batuvas ve Meclis Başkan Yardımcısı da vardır. Adı geçen şahıslar Önderlik Sahası'na giderek, Yunan Parlamentosu'nun kararını Önderlige bildirir ve Önderliği Yunanistan'a davet ederler. 7 Ekim 1998'de K. Baduvas ve beraberindeki ekip Önderliği Şam'da ziyaret eder. Bu ziyarete Atina'ya geliş planları hazırlanır. Yürüttülen tartışmalar sonucunda Baduvas 'gerekli işleri hallemek' üzere Atina'ya döner. Baduvas, işlerin tamamlandığını şifreyle Önderlige bildirir. Gerekli hazırlıklar yapıldıktan sonra Önderlik, Abdullah SARIKURT adına düzenlenen bir kimlikle Yunanistan'a gider. Önderliği Yunanistan'a davet eden milletvekillerinden biri, Önderliğin üyeleri arasında olduğu ucagın indiği Elilenko havaalanına gelmezler. Önderliği havaalanında istihbarat dairesi kişiler ve bir an önce Yunanistan'dan ayrılmasını ister. Önderliği kendileri davet etmelerine rağmen, böyle bir yaklaşım sergilemeleri, dostluklarındaki sahbetleri kadar, planın bir parçası olduklarını da gösterir. Zaten sonrasında Önderlik onları 'sahte dostlar' olarak tanımlayacaktı.

Yunanistan ihanet ederek verdiği sözü tutmayıca farklı arayışlar devreye girer. O sıralarda Jirinovsky'in yakın dostu olan ve meclisin alt kanadı olan Duma'nın Jeopolitik Konular Komitesi Başkanı Aleksi Yordanov Önderlige bir davetiye gönderir. 10 Ekim'de Rusya'ya gidilir. Rusya'da Önderliği Jirinovsky, A. Mitrofan, Mahir Welat, Mecit Memoyan, Aziz Cewo ve Rus milletvekili Kostinof Filitof karıslarlar. Önderlik bir süre basınyla ilişkilenmesini sınırlarıdır. Ancak komplot devam ettiğinden 16 Ekim 1998 akşamında, MED TV'deki bir panel programına katılarak 'savaş baltaları henüz gömülmeli' adlı tarihi değerlendirmeyi yaparak komployu desifre eder.

Önderliği evinde misafir eden Jirinovsky, ayda 15 bin dolar kira ister. Dostluğu paraylaştır. Jirinovsky, Önderlige hiçbir şey söylemeden, haber bile vermeden Türkiye'ye resmi ziyarete gitmen gruba katılır. Hükümete olmamasına rağmen böyle bir ziyarette yer almazı kuşku uyandırır. Sonrasında Türk yetkililerinin açıklamalarıyla birleştirildiğinde, Önderlik üzerinde pazarlık yapmaya gittiği açığa çıkar. Zaten Türkiye'den döner dönmez Önderlige, 'Rusya üzerinde baskınların olduğunu' söylemesi de bunu gösterir.

4 Kasım 1998'de Rus Meclisi'nin alt kanadı olan Duma, Önderliğin siyasi iltica dilekçesini görüşür. 198'e karşı 1 oyyla kabul edilmesine rağmen, Başbakanı Primakov Duma'nın bu kararını kabul etmez, Devlet Başkanı Yeltsin de bu kararı imzalamaz. Böylece meclislerinin 1'e karşı 198 oyla aldığı bir kararı onaylamaz, yok sayarlar. Ve Önderlikten Rusya'yı terk etmesini isterler. Bu durum, çıkarlar söz konusu olduğunda, meclislerin pek de anımlarının ve rollerinin olmadığını, dahası bir 'asma yaprağı' vazifesini gördüğünü gösterir.

Rusya Önderliğin topraklarını terk etmesini istediginde, Yunanistan yeniden devreye girer. 6 Kasım'da Yunan Parlamentosu'ndaki tüm partilerden milletvekillerin katıldığı 109 kişinin imzalandığı bir bildiri yayınlanır. Bu bildiride; 'kurtuluş mücadeleleri veren mazlum Kurt halkın hatırlına, bugün bütün dünyada baskı altında olan bu tarihi halkın temsilcisini resmen tanıdıklarını' belirterek Önderliği yeniden Yunanistan'a davet ederler.

Rusya Önderlik üzerinde baskınlarını artırmak istiyor. 9 Kasım'da Jirinovsky, Mitrofanov ve bir KGB subayı Önderliğin yanına gelerek, 'Rusya'yı acilen terk etmesini' ister.

ABD'nin dayatmalarına karşı koyamıyor

12 Kasım 1998'de 32 İtalyan milletvekili Önderliği Roma'ya davet ederler. Bunun üzerine İtalyan Milletvekili Roman Montavanni Rusya'ya giderek, daveti Önderlige iletir. Ancak Rusya Önderliğin İtalya'ya gitmesine yanaşmaz. Önderliğin Kıbrıs'a gitmesini dayatırlar. Ancak Montavanni'nin kabaları sonucunda Ruslar, Önderliğin İtalya'ya gitmesine istemeler de razı olurlar.

Önderlik aynı gün, Abdullah SARIKURT pasaportuyla İtalya'ya gider. İtalya'nın Fiumicino havaalanına iner inmez, hava alanında görevli polislere kimliğini açıklayarak siyasi iltica talebinde bulunur. İtalya, Önderliği yasal olmayan yollarla ülkeye girdiği gereçesiyle tutuklayarak

Regina Celia Cezaevi'ne koyar.

Önderliğin Yunanistan ve Rusya'nın dışında Roma'ya gitmesi, ABD'nin planlarını önemli oranda bozar. O zamana kadar işleri perde arkasından yürüten ABD, açık tavır almaya başlar. 18 Kasım'da ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü James Rubin; "PKK bir terör örgütüdür ve Öcalan bir teröristtir, yaptıklarının hesabını vermeli ve bu nedenle yargılanması gereğini belirtti. İtalyan hükümetine, teslim edilmesi için görüşmemizi bilgilere sunuyoruz. Öcalan Türkiye'ye teslim edilmeli ve yargılanmalıdır. Konuya ilgili bu görüşümüzü, diğer ülkelere ve dünya kamuoyuna açıkladık" diyerek açıklamada bulunur ve bununla İtalya üzerinde baskı kurar.

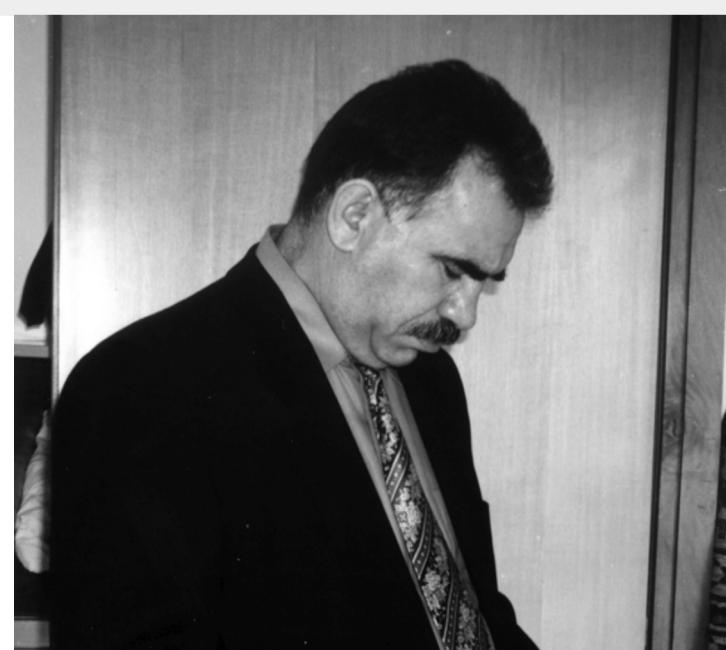
İtalya başlangıçta ABD'nin baskınlarına diremdir. Hukuka göre hareket etmeye çalışır. Roma'nın sorumlu mahkemesi, Önderliğin Roma'nın dışına çıkmaması koşuluyla, dilekçesi kabul edilene kadar, tutuklama kararını 20 Kasım'da kaldırır.

Önderliğin tutuklama kararını kaldırın İtalya, Avrupa çapında destek arayışına çıkar. Bu konuda Almanya'yla görüşür. Önderliğin tutuklanma karar olmasına rağmen, Almanya devleti mahkemeleri aracılığıyla bu kararı 20 Kasım'da kaldırır. İtalya'ya sözülü destek vereceğini belirtse de, bu yönlü herhangi bir girişimde bulunmaz. Oyalama taktığını ugular.

İtalya'nın arayışları Amerika'nın planlarını sekteye uğratır. Bu yüzden ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright, NATO Genel Sekreteri Javier Solana'yı da yanına alarak yaptıkları ortak basın toplantısında; "Öcalan, adalete verilmeli. Biz, Türkiye'de yargılanmasını istiyoruz" diyerek, baskınlarını daha da artırır.

Soruna çözüm arayan İtalya, Dışişleri Bakanı Lamberto Dini'nin Amerika'ya gönderir. Ancak ABD tavırını değiştirmez, daha da sertleştirir. Ve İtalya Dışişleri Bakanı Dini'ye; 'Apo için tek yol, Türkiye'ye teslim edilmesidir. Siz bu teröristi Türkiye'ye vermek zorundasınız. Bu konuda sonuna kadar Türkiye'nin yanındayız' mesajını verir ve Önderliğin Roma'dan çıkarılmasını ister. Bunun için 22 Kasım'da Dışişleri Bakanı Müsteşarı Strobe Talbot'u Roma'ya gönderir. İtalyan hükümeti ve muhalefetle görüşen Talbot, Önderliğin Roma'dan çıkışmasını dayatır. Bu görüşmeden sonra İtalya muhalefetinin yaklaşımı da değişir. O zamana kadar olumlu bir yaklaşımın sahibi olan muhalefet, olumsuz bir tavır sergilemeye başlar.

24 Kasım'da ABD Başkanı Bill Clinton, İtalya Başbakanı Massimo D'Alema'yi iki kez arar: "Öcalan, Türkiye ya da Almanya'ya teslim edilip yargılanmalı. ABD bu çözümde sonuna kadar diretecektir"

diyerek, ABD'nin bu konuda ne kadar kararlı olduğunu gösterir.

D'Alema, Önderliğin uluslararası bir mahkemece yargılanması için girişimlerde bulunur. Bu amaçla 27 Kasım'da Almanya Başbakanı Gerhard Schöder ile görüşür. Almanya görünüşte bu kararı destekler. D'Alema bu görüşü Fransa, İngiltere ve İspanya başta olmak üzere diğer Avrupa ülkelerinin liderlerine de sunar. Ancak ABD'nin desteğini alan Türk devleti, İtalya hükümetinin bu anlaşlarına sert tepki gösterir.

ABD ve Türk devletinin sert tepkileri karşısında Avrupa'dan beklediği desteği alamayan İtalya, Önderliğin uluslararası bir mahkemece yargılanması düşündürse de bir başına kalır. Almanya Önderliğin tutuklama kararını kaldırarak bu işe karışmayacağını gösterir. 8-9 Aralık 1998'de Belçika'nın başkenti Brüksel'de yapılan NATO Dışişleri Bakanları toplantısında, Amerika bu konudaki tavınızı bir kez daha gösterir. ABD, Türkiye ve İtalya üçlü bir zirve gerçekleştirirler. Bu zirveyle sorunu çözmek isteyen İtalyan hükümetinin iradesi kırılır. İtalya Önderliğin ağırlığına daha fazla dayanamaz ve üçüncü bir ülke arayışına girer. Çeşitli ülkelerle ilişkili kurulsa da, ABD'yi karşısına almak istemeyen ülkeler, Önderliğin ülkelerine gelmesini kabul etmezler.

Komploda Rus ve Yunan hükümetleri aktif rol aldı

ABD, her ne şekilde olursa olsun Önderliğin Avrupa'dan çıkarılmasında ısrarı davranır. Bu durum ABD'nin bölgelerdeki politikalarının temelini oluşturur. Bu iş direkt CIA eliyle yapılır. 14 Aralık 1998'de Clinton Filistin'i ziyaret eder. Bu ziyaretinde Arafat'a; 'tarihte ilk kez Filistinliler kaderlerini belirleme hakkına sahip oldular' der. Bu görüşmede Arafat'ın bir danışmanı Clinton'a, Önderlik için bir şeyle yapmasını söyleyir. Clinton tek bir kelime söylemez. Ağzını kapatır ve yanındaki Ulusal Güvenlik Danışmanı Sandy Berger'i gösterir. Bu durum bile Amerika'nın kendi planları için işi ne kadar ciddi tuttuğunu gösterir.

Önderliğin ağırlığını kaldırımayan İtalya, 16 Aralık'ta Roma İstinaf Mahkemesi'nin koyduğu sınırlamaları kaldırır. Artık Önderliğin Roma'da kalma zorunluluğu yoktur. Roma bu kararla Önderliğin İtalya'dan ayrılmasını teşvik eder.

17 Aralık 1998'de Dışişleri Bakanlarından sonra, bu sefer Savunma Bakanları Brüksel'de toplanırlar. Toplantının temel gündem maddesi Önderlik ve Önderliğin İtalya'dan çıkarılmasıdır. Toplantı sonucunda yayınlanan bildiride de bunu görmek mümkündür. "Ülkelerin toprak bütünlüğünü tehlkiye atan terörizm, barış, güvenlik ve dengeyi tehlkiye sokan büyük bir tehdittir. Bu nedenle, tekrar terörizmi mahkum ediyoruz. Hükümetlerin uluslararası kurallar ve ulusal kanunlar çerçevesinde kararlılıkla terörizme karşı mücadelelerini kabul ediyoruz. Uluslararası ortak sıkı bir çalışmanın, bu olgunun ortadan kalkmasında temel bir önemi vardır."

İtalya'da kalmanın koşulları kalmaz. Bir koalisyon olan İtalya hükümetinde derin çatlaklar oluşur. Önderlik D'Alema'yı daha fazla zorlamamak, hükümetin düşmesine sebep olmamak için Roma'dan ayrılmaya karar verir. Önderlik bu yaklaşımı zor durumda kalmasına rağmen, dostluğu tercih eder. Dostların zarar görmesini istemez.

Mahir Welat ve Rusya üzerinden Beyaz Rusya ile ilişki kurulur. Bu ilişkiden Beyaz Rusya Devlet Başkanı Lukaşenko Önderlige güvence vererek davet eder. Bu davet üzerine Önderlik, 66 gün sonra, 16 Ocak 1999'da Roma'dan ayrılır.

Aynı gün Kurt sorunu konusunda uzman olan eski CIA kadrolarından Graham Fuller ve eski Yugoslavya Büyükelçisi Peter Galbreath'la Roma'ya gelirler. Önceden planlanmış olan bu görüşme, Önderliğin Roma'dan ayrılmadan dolayı gerçekleşmez. Önderlik bu görüşme için yazılı bir mesaj bırakır.

Önderlik yeniden Rusya'ya gider. Gorki havaalanında Kürtler, Jirinovsky ve kimi Rus milletvekilleri tarafından karşılaşır. Ancak Önderliğin Rusya'da olduğu artık kimse için sıra değildir, tüm ülkeler tarafından bilinir. 17 Ocak 1999'da Önderliğin yanında gelen KGB'den subaylar; "hükümetimiz burada kalmanızı izin vermeye. Üç gün içinde, kesinlikle Rusya'dan gitmek zorundasınız. Bu, Primakov'un özel emri" diyecek, Önderlikten Rusya'ya terk etmesini isterler. Türkler Rusya'ya, Kurt sorunuyla ilgilenmemeleri ve Önderliğinin destek vermemeleri karşılığında Türk Cumhuriyetlerdeki çatışmaları durduracaklarını söyleyince, Primakov kabul eder.

Önderlik, Kürdistan'a dönme kararını verir. Ermenistan'ın Karabağ Bölgesine gitmesi kararlaştırılır. Önderlik oradan Kürdistan'a gelecektir. 20 Ocak'ta KGB görevlileriyle birlikte uçağa binip Ermenistan'a gitmek için havalandırılır. Ancak uçak Ermenistan yerine, Orta Asya cumhuriyetlerinden Tacikistan'ın Başkenti Dushambe'ye gider. İndikleri askeri havaalanında Önderliği adeta rehin olarak Primakov'un talimatını iletirler: "Yarın Albrigth buraya geliyor. Eğer, bana Ocalan'la ilgili soru sorarsa, burada olmadığını söyleyelim." dediğini söyleyerek, Önderliği 28 Ocak 1999'a kadar burada tutarlar. Daha sonra Önderliği alıp Moskova'ya götürürler ve tutuklular için ayrılan bir salonda tutarlar. Önderlik resmen tutusaktır. Moskova, Önderlige ertesi gün saat 8'e kadar

olmasını ister. Bunun üzerine Naksakis, Önderlikle birlikte evine gider. Ancak Pangalos kendisi görüşme talebinde bulunmasına, görüşme yeri olarak da Naksakis'in evini göstermiş olmasına rağmen, görüşmeye gelmez. Pangalos bir kez daha hileye başvurmuş, yalan söylemiştir. Görüşmeye kendisi gelmek yerine, bir tercümanla birlikte ELLAS'ın bölge sorumlularından Rubins'i gönderir.

Pangalos, siyasi iltica için konuşacağını söyledi, bu konuda söz verdiği halde, gönderdiği adamları Önderlikten bir an önce Yunanistan'ı terk etmesini söyleyler. Yunan devleti bu yaklaşımıyla tartışmaların ve başka yollar aramanın öünü alır. Yunan devleti bir kere daha verdiği sözün tersine hareket eder, sözüne sadık kalmaz.

Devreye Yunan istihbaratı EIP girer. Stavrakakis, yapabilecekleri tek şeyin Önderliği Kenya'ya götürmek olduğunu söyleyir. Plan nettir; Önderlik Kürtlerden, Kürdistan'dan ve partiden koparılacaktır. Böylece tutnak alınması daha kolay olacaktır. El Kaide'nin saldırılardan dolayı CIA'nın üssü haline gelen Kenya'ya Önderliği yönetmek, Yunan devletinin komplodaki rolünü çok net bir biçimde göstermektedir.

31 Ocak'taki görüşmeden sonuç alamayan Stavrakakis, Önderliği Atina dışına çıkarmak ister. Önderlige; "buradan acilen gitmeliyiz, yaşamın tehlikede" diyecek baskısı yapar. Önderlik gidip gitmem konusunda bir an duraksar, sonra Stavrakakis'le birlikte Atina'dan ayrılarak askeri personele ayrılmış olan Agio Androna'ya gider.

Son durak: Kenya

Bu görüşme ve kararlaşmanın üzerinden henüz birkaç saat geçmiş olmasına rağmen, Yunan Gizli Servisi, bu sefer de

"ABD, her ne şekilde olursa olsun Önderliğin Avrupa'dan çıkarılmasında ısrarı davranır. Bu durum ABD'nin bölgelerdeki politikalarının temelini oluşturur. Bu iş direkt CIA eliyle yapılır. 14 Aralık 1998'de Clinton Filistin'i ziyaret eder. Bu ziyaretinde Arafat'a; 'tarihte ilk kez Filistinliler kaderlerini belirleme hakkına sahip oldular' der. Bu görüşmede Arafat'ın bir danışmanı Clinton'a, Önderlik için bir şeyle yapmasını söyleyir. Clinton tek bir kelime söylemez. Ağzını kapatır ve yanındaki Ulusal Güvenlik Danışmanı Sandy Berger'i gösterir"

süre verip Rusya'ya terk etmesini ister. Önderliği, Rusya'dan çıkmadığı takdirde bir uçağa bindirip Suriye'ye geri göndermekle tehdit ederler. Bu tehditlere Mahir Welat da katılır. Önderlige, gitmemesi durumunda Rus mafyasının kendisine suikast yapacağını söyleyir.

29 Ocak günü Ruslar Önderliği bir uçakla Leningrad'a götürürler. Ancak Önderliğin uçaktan inişine izin vermezler.

Önderliğin Hollanda'ya götürülmesi için de yoğun çaba harçanır. Önderliğin Hollandalı avukatı Britta Bohler ve bir grup Moskova'ya gelerek Önderlikle görüşmeye ve Hollanda'ya götürmeye çalışırlar. Ancak Ruslar, Önderliğin daha önce Roma'ya gittiği gibi, başka bir Avrupa ülkesine -Hollanda- gitmesine izin vermezler. Bu yüzden gelen grubu Önderlikle görüşürler.

Aynı gün Atina'dan kalkan bir uçak, Rusya'ya gitip Önderliği Atina'ya getirir. Önderliğin Hollanda'ya gitmesine izin vermeyen Rusya, Yunanistan'a getirilmesine ses çıkarır. Bu ile Yunanistan ile Rusya'nın komplodaki rolünü ele vermeye yetiyor. Yunanistan'a gelen Önderlik, Naksakis'in refakatinde yazar Vula Damyanaku'nun evine gider.

Yunanistan Dışişleri Bakanı Pangalos, Naksakis'i arayarak Önderlikle görüşmek istedidini, Önderlige siyasi iltica vereceğine dair söz verir. Naksakis, Pangalos'un söylemeklerini Önderlige aktarır. Önderlik Pangalos'un görüşme isteğini kabul eder. Pangalos görüşmenin Vula Damyanaku'nun evinde değil, Naksakis'in evinde

olmasını ister. Bunun üzerine Naksakis, Önderlikle birlikte evine gider. Ancak Pangalos kendisi görüşme talebinde bulunmasına, görüşme yeri olarak da Naksakis'in evini göstermiş olmasına rağmen, görüşmeye gelmez. Pangalos bir kez daha hileye başvurmuş, yalan söylemiştir. Görüşmeye kendisi gelmek yerine, bir tercümanla birlikte ELLAS'ın bölge sorumlularından Rubins'i gönderir.

Pangalos, siyasi iltica için konuşacağının söyledi, bu konuda söz verdiği halde, gönderdiği adamları Önderlikten bir an önce Yunanistan'ı terk etmesini söyleyler. Yunan devleti bu yaklaşımıyla tartışmaların ve başka yollar aramanın öünü alır. Yunan devleti bir kere daha verdiği sözün tersine hareket eder, sözüne sadık kalmaz.

ABD'nin bu açıklamasından sonra Yunanistan hükümeti Önderlige; "bir Afrika ülkesine gitmeyin ve bunu sadece sen bileceksin. Birkaç gün Yunan Elçi'si'nin evinde kalacaksın ve seni büyük ve güvenli bir çiftlik evine götüreceğiz. Orada bir dönem bizim güvenliğimiz altında, Güney Afrika'ya götürülmene için işlemlerin bitirilmesine kadar kalacaksın. Yunanistan, seni Afrika ülkesine kadar güvenli bir şekilde götüreceği, Güney Afrika'ya siyasi iltica verilmesi için çalışacağın ve bunu sağladıkten hemen sonra kendi imkanlarıyla Johannesburg'a götüreceğin terminatin veriyor" önerisi ve dayatmasıyla gider. Önderlik bunun içinde bir bit yeniği olduğunu sezdiğinde cevap vermez. Önderliğin şüphelendığı gören Stavrakakis, sözlerini tekrarlar. Savvas Kalenderidis aracıyla sunları söyleyir: "Savvas, lütfen ona söyle, önerdiğimiz yere gitsin. Onu Yunan Büyükelçi bekleyecektir. Büyükelçi konutuna gitmek ve bir iki gün sonra da, zengin bir Yunanlının çiftlik evine geçecek ve orada bizim korumamız altında kalacak. Oradan onu alıp Güney Afrika'ya götürüreceğiz. Ona söyle, Yunan devleti hayatıyla ilgili güvence veriyor. Yunan bayrağı altında olacak. Ona söyle gitsin. Lütfen. Sana inanıyor, onu ikna edebilsin." Kalenderidis bunları Önderlige anlatıktan sonra, "Yunan devletinin şimdije kadar sizi oyaladığını, ancak şimdi devlet güvencesi verdiği, çözüm için bir yol bulduklarını" söyleyerek, Önderliğin Kenya planını kabul etmesini ister. Bunun

üzerine Önderlik, kuşkuları olsa da Kenya planına evet der.

Malezya'ya ait bir uçakla Kenya'ya gitilecekti. Malezya o günlerde Türklerle ticaret anlaşmaları imzalamıştı. Demirel Malezya'yi ziyaret etmiş, ortak çıkarları olmuştu. Önderliği bu uçakla götürüp Türklerle teslim etme olasılığı yükseltti.

1 Şubat akşamı havaalanında uçağa doğru giderken, jeep, Malezya'ya ait olup Kenya'ya gitmek üzere olan bir uçağın kanadına çarpar. Uçağın kanadı hasar gördüğünden o gece uçuş olmaz. Önderlik daha sonra bu durumu; "sanki şoför durumu fark etmiş ve bir şeyle anlatmak ister gibi. Konuşmaya değil, davranışlarla anlatırdı" şeklinde değerlendirecekti.

Pangalos bir kez daha devreye girer. Önderlige eşlik edecek olan Kalenderidis'e telefon açıtırarak sunları söyleter: "Kalenderidis gittikleri ülkede inecik. Sonra, uçağa binecek ve oradan Güney Afrika'ya uçacak. Yunanistan elçisine benim tarafımdan gönderilen kişi olarak kendini sunacak ve ondan Nelson Mandela'nın avukatı Bizio ile ilişkilendirilmesini isteyecek. Abdullah Ocalan'a politik iltica verilmesi için hükümetiminin bu talebini avukata nakledecek. Daha sonraki talimatları bekleyecek."

Baştan beri komplonun içinde olan Yunanistan, Yunan bayrağı, devlet güvencesi, siyasi iltica, Güney Afrika meşesini maksatlı ileri sürmüştür. Önderliğin bu konudaki kuşkularını dağıtmak için kurgulamayı bu yalanlar üzerine kurmuştur.

2 Şubat sabahı Korfu'nun bir havaaalanından Afrika'ya gitmek üzere bir uçak havalandır. Tereddüt oluşturmamak için Yunanistan devleti gerekli formaliteleri ayarlamaktan da geri durmaz.

Uzun bir uçuştan sonra uçak Kenya'nın JOMO KENYATTA havaalanına iner. Önderlik ve yanında bulunanlar Yunan Büyükelçiliğinde görevli bir memur tarafından karşılanırlar ve hiçbir sorunla karşılaşmadan Yunan Büyükelçiliğine gidilir.

İlk iki gün Kenya hükümeti hiç bir şey yokmuş gibi davranıştır. Durumun normal olduğunu hissettirmeye çalışır. Ancak üçüncü günden sonra Kenya basınında Önderlikle ilgili haberler çıkmaya başlar. Kenya hükümeti de Yunan Büyükelçiliğile ilişkilendip, durumu kontrol altına almaya çalışır. Daha doğrusu işi kontrolüne alır.

Kenyalılar durumu ele aldıktan sonra, Yunan hükümeti sürekli Önderliğin elçilikten çıkartılmasını, dışarıya bırakılmasını dayatır. Bazen de Önderliği Yunan Metropolitan Kilisesi'ne götürmelerini ister. Önderlik Büyükelçilikte kaldığı müddetçe Kenya devletinin hukuken yapabileceği bir şey yoktur. Çünkü elçilik binası başka bir ülkenin toprağı kabul edildiğinden, dokunulmazlığı vardır ve oraya müdahale edilemez. Kenyalıların Önderliği alıp Türklerle teslim etmeleri için bir fırsatı, ama mutlaka büykelçilikten çıkarılması gereklidir.

Yunanistan'ın bu ikiyüzlü yaklaşımı desifre olduğundan, Önderlik elçilikten çıkmaz. Yunan hükümeti Önderliği ikna edebilmek için değişik önerisi ve arayışları olduğunu söylese de, bu söylemeklerin özünde Önderliği Büyükelçilik Rezidansının dışına çıkarma çabalarından başka bir anlamı yoktur.

Önderlik yaşananları gördükten sonra, 5 Şubat'ta Büyükelçi aracılığıyla Yunan devletinden bir kez daha siyasi iltica talebinde bulunur. Bu talebini hazırladığı dilekçeyi Büyükelçi'ye vererek resmilesir. Bunun üzerine Yunan ve İtalyan avukatlarını çağırır. Durumu bir de onlarla değerlendirir ve siyasi ilticasını takip etmeleri için görevlendirek geri gönderir.

Önderlige devlet sözü ve garantisi vererek Kenya'ya gönderen Pangalos, elçilikte bulunanlara Önderliği zorla elçilikten atmalarını ister. Hatta bunun için Yunanistan'dan bir ekip gönderir. Gelen bu ekibe, zor kullanarak, Önderliği bir çarşafa sarmaları, bir otele götürmeleri söyleyen. Önderliğin direnmesi ihtiyaline karşıda, kendilerine zehir verilir. Bu zehir bir şekilde Önderlige verilecek ve Önderlik böylelikle otele götürülecek ve orada Türk görevlilere teslim edilecekti. Türk devleti de eski bakan, milletvekili Cavit Çağlar'dan kiraladıkları uçağın kuyruk numarasını değiştirerek, o gün Kenya'ya gelirler. Ancak Önderlik elçilikten çıkışınca, bu plan o gün için ve o fırsatı uygulanamaz. Ancak sona doğru geldiğinde dikkatlerden kaçmamaktadır.

Önderlik hiçbir fırsatı elçilik dışına çıkarılmayınca, devreye direkt Kenya hükümeti girer. Yunan Büyükelçiliğiyle anlaşarak, Önderliği Avrupa'ya götürücek bir uçağın ayarlanacağı belirtilir. Bunun üzerine Önderlik Yunan Büyükelçiliğinden çıkar. Ancak Kenyalı yetkililer Önderliğin elçilik aracına binmesine müsaade etmezler. Önderlik Kenyalı görevlilerin kullandığı arabaya binmek zorunda bırakılır. Havaalanı yolunda Önderliğin içinde bulunduğu araç konvoydan ayrılarak Nairobi havaalanının uluslararası geçiş bölümünde güvenlik güçleri için ayrılmış bir güzergaha sapar. Buradan Türk timinin beklediği uçağa yönelir. Saat 20.00 sırasında Önderliğim Türk uçağına bindirilmesiyle birlikte, her yerde her türlü bağı kesilir. Önderlik tatsız alınır, uluslararası hukuk hücre sayilarak koranca kaçırılarak Türkiye'ye getirilir. 10 yıllık İmralı sistemi böylece başlar.

Kürtler

yaklaşan tehlikenin farkında olmalı

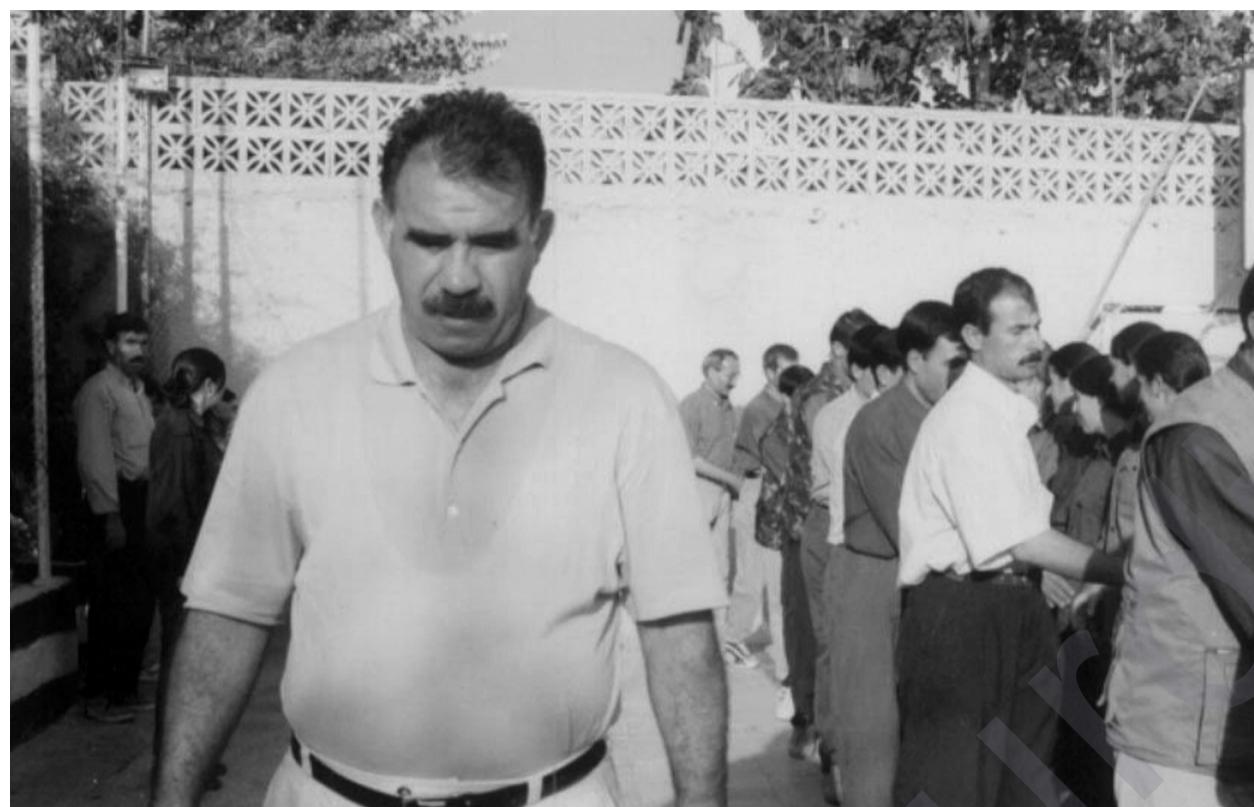
Benim sağlığım toplumsal gerçeğimize bağlıdır. İşte gönülyor Türkiye toplumu ne hale getirildi! Üniversite gençliğinin hali ortada, apolitikleştirildiler. Sol paramparça, biraraya gelmemiyor. Sol'u bitirmek için MHP'yi kullandılar. CHP deseniz, bir şey çıkacağı yok, Mustafa Kemal'i bile hala anlayamıyorlar. Türkiye'de tek muhalif dinamik olarak Kürtler kılıyor, ama onlar da gerekenleri yeterince, gerektiği gibi yerine getiremiyor, etkisiz kılıyor. Beni, sağlığımı asıl zorlayan bu durumdur. 12 yıldır burada bu tespitleri yapıyorum, kendimce çözüme yönelik öneriler geliştirdiyorum, ama bir türlü gerçek anlamda yol katedemiyoruz. Fiziksel sorunlarım da var elbette, örneğin bu nefes alma konusundaki sorunlarım bir türlü bitmiyor. Ama bunlarla bir şekilde başa çıkıyorum. Asıl olarak toplumsal sorunların çözümsüz kalması, toplumsallığın anlaşılmaması beni zorluyor.

Hizballah meselesini takip etmeye çalışıyorum. Bu nasıl olur, Amed'e nasıl yaparlar bunu! Amedliler buna nasıl müsaade eder? Bu katilleri, canileri, vahşice cinayet işleyenleri –işte insanların cesetleri çuvallarda, yer altında çıkarılıyordu– bırakıyorlar ve halaylarla, kutlama havasında karşılaşıyorlar! Bütün bunlar Amed'de oluyor. Amed on binlerce evladını verdi. Orada gençlerimizi vahşice doğradılar. Anlamıyorum, Amed'de nasıl oluyor bunlar, Amed'de yüzde seksen oy alınıyor, nasıl oluyor? Amed halkı yurtseverdir, bilinclidir, ama demek ki örgütlenmemiştir, onlara öncülük yapılamıyor!

Bunların bu şekilde bırakılması tedadüf değildir, bazı şeylerin hazırlığı yapılmıştır. Bu adamlar sıradan suçlular değildir. Bu katilleri öyle sıradan suçlularmış gibi bırakamazlar. Eğer bizimkilerin içinden böyle benzer canice işler yapanlar varsa onları da bırakmasınlar. İşte o Konca Kuriş meselesi hafızalardadır, kadını ne şekilde öldürdükleri biliniyor. Sanırım farklı feminist düşünceleri de vardı. Aslında vahşice katledilen Konca Kuriş şahsında katledilen bütün kadınlardır.

Kadın sorunu tüm sorunların temelidir

Kadın meselesiyle ilgili çok yazdım, bu meseleye nasıl baktığımızı biliniyor. Savunmalarında da bu konuya önemli bir yer verdim. Kadın sorunu bütün sorunların temelidir, kadının özgürlük meselesinin halledilmesi genel olarak toplumsal özgürlük mücadeleisinin çözüme kavuşturulması demektir. Kadın derken cinsiyetçi anlayışla söylemiyorum. Amerikalı bir yazarın geçenlerde bir kitabını okudum, kadın bir yazar, Amerikan feminist yazarın yaptığı testpitlere ben de katılıyorum, objektif yazmış. O biyolojik feminism ve kültürel feminism ayrımlı yapıyor. Tabii işin siyasi boyutu da var. Kadının siyasal mücadelede yer olması çok önemli. Bu noktada kadın çalışması daha da önem kazanıyor. Özgürleşmiş kadın, tek başına değil, erkeği de katarak, erkek egemen zihniyete ve iktidara karşı birlikte mücadele etmelidir. Bin-

lerce yıldır devam eden bu tecavüz kültürune artık son verilmeli. Tecavüz kültürünü aşarak özgür kadını yaratmak gereklidir. Yanlış anlaşılması, ben evliliğe de karşı değilim ama eşit olmayan, erkek egemen koşullardaki evlilikler birbirini bitirmeye götürüyor. Aslında bugünkü kadınlık ve erkeklik anlayışı verili bir anlayıştır. Kadın, oluşturulmuş bu kimliğe göre binlerce yıldır sömürülmektedir. Emeğinin karşılığını alamamaktadır. Örneğin bu Hizballah vb dini anlayışlar kadını kapatıyorlar, toplumdan izole ediyorlar, hadi türbanı bir tarafa bırakalım, bu çarşaf mı burka mı onun içine kapatıyorlar, tepeden tırnağa kaplı, yüzleri bile görünmüyordur. Böyle özgürlük anlayışı mı olur? Kadının bu şekilde sokuşması özgürlükle açıklanabilir mi? Gerçek İslamiyette de böyle bir şey yok, bunların zihniyetenin İslamiyetle bir alakası da yok.

Geçen ilginç bir haber dikkatimi çekti. Mardin'in bir köyünde oluymuş galiba. Mardin'in bir köyünde erkekler, Fas'tan kadınları gelin getiriyorlar, kuma olarak. Bu kadınların bir kısmı birkaç dil biliyor, içinde öğretmen olanlar var. Birkaç eşi ve on bir on iki çocuğu olanlara kuma olarak geliyorlar. İlginç bir durum. Benim okuduğum haberde bu şekilde yetmiş seksen evlilikten bahsediliyor. Fas Arapların etkisinde, ama Yahudilerin de bir egemenliği var. Ve bütün bu olanlar, yaşananlar planlı olabilir. Bu şekilde kadınlar kullanılmış oluyor. Hem de siyonizm bu şekilde Mardin'e de el atmış oluyor. Daha önce Riha'da da aynı şekilde örneğin bir eski belediye başkanı dört kadının üstüne yanılmıyor Ankara'dan bir kadına kuma olarak evleniyor. Daha sonra bu kadın AKP milletvekili oluyor. Bu, kadının nasıl kullanıldığından bir diğer göstergesidir. Yine Riha'da İsr-

illerin binlerce dönüm toprak aldıları söylüyor. İşte mayınlı arazilerin temizlenmesi işi de İsrail firmalarına verilmiştir. Filistin'e de bu şekilde toprak satın alarak vb şekilde yerlestiler, sonra devletlerini kurdukları. Arap devletleri sesini çıkarmadı. Özellikle tekrar belirteyim, yanlış anlaşılması ben antisemit değilim. Yahudilerin de bütün halklar gibi Ortadoğu'da barış içinde yaşama hakları var. Hatta gelip bölgede toprak alıp yaşayabilirler, ama bunu açık açık yapmaları, art niyetleri, gizli ajandaları olmamalıdır. Aynı şekilde Arap halkıyla da bir sorunum yok, birçok Arap dostumuz, arkadaşımız var, yanlış anlaşılmak istemiyorum, ben Şam'da yıllarca kaldım, ama Arap devletleri, örneğin Suudi sermayesi İsrail'e destek oluyor, ses çıkarmıyorlar.

Biz devletçi çözümü esas alıyoruz

Özsavunmayla ilgili söylediğim galiba yanlış anlaşılmış. Bizim siyasetçileri de anlamıyorum onlar da yanlış ele alıyorlar, beceremiyorlar. Yerinde ve zamanında gereklisi olanı yapamıyorlar, siyaset yapmayı bilmeyenler. Gerektiği gibi siyaset yürütemedikleri için ben burada o kadar zorlanıyorum. Siyaseti iyi yapamıyorlar. İşte bu katilleri, canileri serbest bırakırlar. Bunların ne yapacakları belli değil. Öte yandan 50 bin kişilik özel para ordu kuruluyor. Bunu kim için ne için kuruyorlar. "Terör" için kuruyoruz diyorlar, operasyon için diyorlar, operasyon başına para alacaklar deniliyor. Kime operasyon yapacaklar, "terör" dedikleri Kürtler, Kürt halkıdır. Bunlar Kürt halkıyla savaşacaklar. Bunların hepsi bölgeye gönderilecekmiş! Şimdi

"Günümüzde birçok ücretli köle gibi çalışıyor, hatta bir kısmı köleden de beter iş bile bulamıyor, işsiz. İşsizlik en kötü durumdur. Bu nedenle devletçi, iktidar odaklı yaklaşım çözüm önerimiz olamaz, bunlar çözüm değil sorun doğuran yapılardır. O yüzden bizim sistemimizde tarihin başından beri toplumun dinamik, direnen yapıları esastır. Demokratik toplumu güçlendirmeye çalışıyoruz amaç budur"

KCK Önderi Abdullah Öcalan

dirler. Bu Hizballahçılarla da konuşulur, diyaloga geçilir, eğer eski tarzlarında devam etmeyeceklerse, özeleştirilirlerini yapmışlarsa, hatalarından ders çıkarırlarsa, bundan sonra kendilerini legal olarak ifade edeceklerse onlar da çağrırlar, hem Konsey'de hem Kongre'de kendilerini temsil edebilirler. Eğer eski tarzda devam edeceklerse o zaman meşru savunma, öz savunma devreye girer, onlara Amed'de yer verilmez. Yine Sanayi Odası ve diğer çevrelerde, Kongre ve Konsey'de yerlerini alırlar. Burada tartışmalara, kararlara katılmalar. Sadece devletten ihalede ve para alıp oturmakla olmaz.

Ben toplumun ve devletin tarihini ayrı ayrı ele alıyorum

Demokratik Özerkliğe ilişkin de bir iki şey belirtmek istiyorum, o da tam anlaşılmıyor. Ben israrla belirtiyorum. Bizim bu çözüm modelimiz devletçi bir çözüm modeli değildir, devlet hedeflemeyiz. Bazı yazarlar ya anlamıyorlar ya da bilinci şekilde çarpıyorlar. Benim farklı bir bakış açım var. Ben toplumun ve devletin tarihini ayrı ayrı ele alıyorum. Bizim savunduğumuz sistem demokratik bir toplum modelidir, devlet modeli değildir, toplumun örgütlülüğüne dayanıyor. Toplum içinde hiyerarşi ve devlet ortaya çıktığından beri ona karşı paralel olarak sivil toplum örgütülüğü de her zaman varolmuştur. Bu ikisi devlet-iktidarla sivil toplum bugüne kadar hep çatışarak gelmiştir. Ben devlet iktidar karşıtı kesimlere zaman zaman politik ve ahlaki toplum da diyyorum, demokratik toplum olarak da adlandırıyorum. Önerdiğimiz sistemi bazen Demokratik Özerklik bazen Demokratik Konfederalizm olarak da isimlendiriyorum. Öyle sanıldığı gibi federatif bir yapılanmayı da hedeflemez. Toplumun demokratik örgütlenmesi, demokratik yönetimi ile ilgilenecektir. Bunları savunmalarında geniş şekilde açılamıştım. Geldiğimiz 20. ve 21. yüzyıl itibarıyle bu iktidar ve devlet yapılanması uluslararası devlet şeklinde olmuştur. Geçmişte toplumda iktidar ve devlet ortaya çıktıktan sonra bugüne dek değişik aşamalar katederek ulus devlete kadar gelmiştir. Ama bütün bu aşamalar birbirleriyle bağlıdır. Ulus devlet yapısını kazın, altından ortaçağın teokratik devleti çıkar. Aynı şekilde onun da altında ilkçağların köleci devleti çıkar. Aslında bugünkü ulus devlet sistemiyle geçmişteki devlet yapılanmaları arasında temelde bir fark yoktur. Yine her zamanki gibi egemen sınıf vardır, iktidar ve devlet vardır ve öbür tarafta da sömürulen halk yığınları, kesimleri vardır. Geçmişte köle, günümüzde ücretli kölelerdir. Günümüzde birçok insan ücretli köle gibi çalışıyor, hatta bir kısmı köleden de beter iş bile bulamıyor, işsiz. İşsizlik en kötü durumdur. Bu nedenle devletçi, iktidar odaklı yaklaşım çözüm önerimiz olamaz, bunlar çözüm değil sorun doğuran yapılardır. O yüzden bizim sistemimizde tarihin başından beri toplumun dinamik, direnen yapıları esastır. Demokratik toplumu güçlendirmeye çalışıyoruz amaç budur.

Savunmalarım okunursa orada daha fazla detayları var. Bizim yaklaşımız tamamen farklı olduğu için onlar bunu anlayamıyorlar, klasik yaklaşımının dışına çıkamadıkları için farklı bir model olabileceğini düşünemiyorlar. Bunlar çok geriden takip ediyorlar, paradigmamızı okumuyorlar, incelemiyorlar. Biz paradigmamızın değiştiğini, yeni bir ulus devletin soruna çözüm olamayacağını yıllardır söylüyoruz.

Kürt hareketi siyasal islamla bitirilmek isteniyor

Türkiye'de sol, MHP'nin ulusal milliyetçiliği kullanılarak ezildi, marginalleştirildi, bu hale getirildi. Bugün aynısıni siyasi islam kullanılarak Kürt hareketine yapmak istiyorlar. Bunu görmek ve uyruk olmak gereklidir. Bu nettir. Bu Hizbulahçıların bırakılması, bu binlerce imam kadrosu, bölgedeki cemaatler, özel paralı ordu kurulması vb çabalar hep zamanında solu milliyetçilikle bitirdikleri gibi demokratik Kürt hareketini siyasal islamla bitirmek için yapılan bilinçli politikalardır ve birbirile bağlılıdır. Sormak gereklidir bu Hizbulahçıların arkasındaki para nereden geliyor?

Artık eski klasik sömürge yöntemleri kullanılmıyor, küresel finans bütün dünyaya hükmediyor, dizayn ediyor. Sanırım İngilizlerin bir sözüydü, I. Dünya Savaşı'ndan sonra söylenilen, "artık sömürmek için ülkeleri klasik yöntemlerle, askeriyeyle, top tüfekle işgal etmeye gerek yok. Bunun başka yollarını bulmak gereklidir." Bugün küresel finansın yaptığı şey işte budur. Bu anlamda Türkiye, dünyanın en çok sömürülen ülkelerinden biridir. Bu uluslararası sermaye boşuna mı Türkiye'ye yatırım yapıyor? Söyümüne Türkiye'de üretimin arttığı söylenilen, bu gerçekçi değil. Üretilen malların ara ürünlerinin çoğu yurtdışından geliyor, Türkiye'de montajı yapılmıyor ve tekrar yurtdışına gönderiliyor. Asıl büyük karı, uluslararası sermaye bu şekilde Türkiye'den çekiyor. Türkiye'deki çalışanlar karın topluluğuna çalıştırılıyor. İş bulamayan milyonlar da kabası. Yine bölgeye yapılan ve uluslararası sermayenin de destek verdiği HES'ler var. Hem cuzi bedellerle vatandaşın toprağını elinden alıyorlar hem de ekonomik olarak kendilerine bağlıyorlar, büyük ekonomik çıkarlar elde ediliyorlar. Verimli topraklar baraj altında kalıyor, kullanılamıyor. Bu da o yörede tarımın yok olması, işsizliğe neden oluyor. Bu kadar büyük paralarla yapılan barajlar da on beş yirmi yıl içinde toprakla doluyor, kullanılamaz hale geliyor. Asıl büyük tahrifat ise çevre katliamıdır. İlisi baraj, Dersim'de ve bölgedeki birçok yerde yapılmak istenen barajlar var. Doğa ve tarih yok ediliyor, vadiler yok ediliyor. Bizim Halfeti oralar da o verimli topraklar da sular altında kaldı. Güzelim Karadeniz kıyıları, doğası aynı şekilde yok ediliyor, sular altında bırakılıyor. Akdeniz kıyıları da turizm adı altında belli sermaye çevrelerine peşkeş çekiliyor, plaj falan kalmamış durumda. Mesela Antalya. Dün yanın değişik yerlerinde maddi durumları iyi olanlar burada yiyip içip eğleniyor. Ama oraların yerli halkı sadece köle gibi, karın topluluğuna çalıştırılıyor. Türkiye'de yaşayan insanlar bu nimetlerden yararlanamıyor. Mesela orada yaşayan Sarıkıllilerin durumu ortadadır, artık konaklayacak yaya ve kişlak bile bulamıyorlar, hayvanlarını otlatacak yerlera bile bulamıyorlar. Antalya'da bu yapılanlara turizm adına yatırımlar deniyor, oysa turizm bir yatırım ve kalkınma aracı sayılabilir. İşte tüm bu yaşananlar kapitalist modernitenin yarattığı tahrifatlarla bazı örneklerdir. Kapitalist modernite bunları dört yöntemle milliyetçilik,

"Meşru müdafâ doğal, yasal, anayasal bir haktır. Hatta mevcut anayasada bile vardır. Kongre ve Konseylerde toplanıp, bu konuya etrafıca tartışıp, biz anayasal hakkımızı kullanmak istiyoruz, denilebilir. Ayrıca öyle bireysel hak, kolektif hak ayrimı da doğru değildir. Kürtler kendilerine yönelik saldırılara karşı kendilerini savunmasınlar mı?

Elbette kendini savunacaktır, doğal olan da yasal olan da budur"

cinsiyetcilik, dincilik ve bilimoçlikle örtbas ederek, halkları esir alıyorlar. Milliyetçilik işte küresel finansın kullandığı bir yöntemdir, biz bu tuzağa düşmeyeceğiz, bu nedenle milliyetçiliğe karşıyız, paradigmamızda milliyetçiliğe yer yoktur. Aynı şekilde kullanılan diğer yöntem cinsiyetcilik. Binlerce yıldır kadın, bu yöntemle eve hapsedilip sömürülüyor. Biz bunu da reddediyoruz. Yine dincilik de kullanılan diğer bir yöntemdir, işte bize karşı bölgедe yapılan budur. AKP bunu iyi kullanıyor. Söylediğim gibi bunların gerçek islamla bir ilgileri yoktur, tamamen küresel sermayenin çıkarlarına göre uygulanan politikalardır. Bilincilik de bütün bunları perdelemek için kullanılmaktadır. Bunların laikliği de sadece sözde kalmaktadır. İşte Türkiye'de diyabet adeta devlette birbirine yapışık durumdadır. Devlet, diyabet vasıtıyla dini kendi politik çıkarlarının aracı olarak kullanıyor.

Önemli bir değerlendirmeye daha yapacağım. Bu değerlendime tarihi ve aslında biraz da özeleştirilebilir bir değerlendirme olacak. Bugüne kadar Ergenekon yargılamalarıyla birlikte devletteki gladiyon jitemvari yapılarının tasfiye edildiği söylenilen. Biz de biraz böyle düşünüyoruz. Aslında olanlar tam da böyle değildir. Bu konu üzerine sürekli düşünüyorum. Geçenlerde buradaki arkadaşlarla da tartıştım. Nasıl fark etmemiştir bugüne kadar? Bu nedenle özeleştiriliyor. Sanırım Hanefi Avcı'nın kitabı da geçiormuş. O da çözüm konusunda benimle görüşülmeli taraftarlığım, buna öneriyormuş ve şimdi içerde ve Ergenekon'dan yargılanıyor. Yine geçmişte benimle burada çözüm amacıyla görüşen bazı isimler de Ergenekon diye yargılanıyor. Aslında Ergenekon diye tasfiye edildiği söylelenenlerin bir kısmı çözüm yanılısı isimlermiş. Ama asıl gladiyon çözümü istemeyen kesimleri dışarıda bırakılmış, onlar hala dışarıdadır ve AKP bunlarla uzlaşmıştır. Deşifre olmuş Veli Küçük gibi, karanlık, cinayet işleyen, darbeci isimlerin yanına çözüm isteyen, hatta geçmişte benimle burada çözüm amacıyla görüşen isimleri de bunlarla ilişkilendirmek bu şekilde asıl çözüm yanılışlarını tasfiye ediyorlar. Geçmişte bilinmiyor mesela Cem Ersever -JITEM'in bizzat kurucusudur, yüzlerce, binlerce faili meşhure neden oldular- ama daha sonra yanlış yaptıklarını, sorunun bu yöntemlerle çözülemeyeceğini anlayıp dile getirince tasfiye edildiler. Yani insanlar zamanla yaptıkları hatadan dönenbiliyorlar. Bugün içinde bulunduğu durumda AKP, asıl çözüme karşı olan ve dışarıda olan gladiocularla, Ergenekonla anlaşmıştır ama çözüm yanılısı olan bazı şahısları da Ergenekon'a ilişkilendirerek içeri atarak, çözüm isteyenleri bu şekilde tasfiye ediyor. AKP'nin özel ordusu kurma çabaları, Hizbulah'a bırakması bundan ayrı düşündürmez.

Meşru müdafâ doğal, yasal, anayasal bir haktır. Hatta mevcut anayasada bile

sada bile vardır. Kongre ve Konseylerde toplanıp, bu konuya etrafıca tartışıp, biz anayasal hakkımızı kullanmak istiyoruz, denilebilir. Ayrıca öyle bireysel hak, kolektif hak ayrimı da doğru değildir. Kürtler kendilerine yönelik saldırılara karşı kendilerini savunmasınlar mı?

Elbette kendini savunacaktır, doğal olan da yasal olan da budur"

Altyapısı daha iyi hazırlanabilirdi. Hazzıksız, altyapısı tam oluşturulmadan ele alınması yanlış anlaşımaları da beraberinde getirdi. Yine Hizbulah'a ilişkin değerlendirmelerim de öyle. Bu konular ele alınırken tarihsel arka planıyla, tarihsel çözümlemelerle birlikte ele alınması gerekiyor. Sadece güncel boyutıyla ele alınırsa ne dediğimiz de anlaşılmaz, yetersiz kalır. Yaptığımız her işin bir anlamı, derinliği olmalıdır.

AKP'nin hegemonik gücünü kurmaya çalıştığı yönündeki tespitlere yakınız. AKP'nin hegemonik gücünü kurmaya çalıştığına büyük oranda ben de inanıyorum. Böyle bir tehlikeni işaretleri var. Burada AKP konusunda oldukça yoğunlaşıyorum, son dönemde kafa yoruyorum, anlamaya çalışıyorum. Ulaştığım sonuçlar büyük oranda AKP'nin hegemonik gücünü inşa etmeye çalıştığı yönündedir. Bu noktada medya da dahil her yeri ele geçirmeye çalışıyorlar. Bizim geliştirmek istediğimiz demokratik modernite anlayışı birçok kesimin de dikkatini çekiyor sanırmı. Bazi bilim adamları, felsefeciler bu konuda tartışmalar yürütüyor, yani modernlik kavramı etrafında ciddi tartışmaların yürütüldüğünü görüyoruz. Bu tartışmaların bizim geliştirmek istediğimiz demokratik modernite anlayışıyla ilgisi olduğunu düşünüyorum.

Türkiye'de hegemonik güç savaşının yüz yıllık geçmesi vardır. Ta Enver Paşa dönemine kadar dayanır. 1920'lerde bunun işaretlerini görürsünüz. Türkiye'de bugüne kadar ortaya çıkan iki türlü hegemonik güç anlayışı var. Birincisi CHP'nin başını çektüğü laik cumhuriyetçi hegemonya. İkincisi ise AKP'nin başını çektüğü Türk-İslamci hegemonya. Biz bu iki hegemonyayı da reddediyoruz. Bizim geliştirmeye çalıştığımız üçüncü yol, demokratik modernite anlayışıdır, yoludur. Bizim demokratik modernite anlayışımızda insan haklarına saygı, demokratik yasal-anayasal bir sistem vardır. Özgür-lükçüdür. Özgür yurtaşı hedefler. Biz ne federalizm istiyoruz ne konfederalizm istiyoruz. Ayri bir devlet de istemiyoruz. Bir devlet verseler de kabul etmeyiz. Biz halk olarak, Kürtler olarak Cumhuriyet içinde demokratik haklarını kullanabilen özgür yurtaşlar ve özgür toplum olarak birlikte yaşamak istiyoruz.

Dediğim gibi Türkiye'de bu iki hegemonik güç savaşının yüz yıllık tarihsel temeli var. Laik cumhuriyetçi hegemonya, cumhuriyetin kuruluş yılında, 1920'lerde Türk orta sınıf burjuvazisiyle Yahudilerin ittifakı sonucu ortaya çıktı. Bu ittifak sonucu yeni cumhuriyetin inşasına gidilirken kendisince tehliliği görüldüğü bütün toplumsal kesimler tasfiye edildi. Bu ittifakın arkasındaki hegemonik güç ise İngiltere'dir. Türk orta sınıf burjuvazisiyle Yahudilerin ittifakı -bu ittifakın içerisinde Yahudilerin entellektüelleri de vardır- bir nevi bugün 'Beyaz Türkçü' denilen anlayışın da alt yapısını oluşturur, onu temsil eder. O dönem Yahudilerin

bir devleti de yoktu o nedenle yönlerini Anadolu'ya döndüler, burada etkin olurlar. O dönem ortaya çıkan tablo, daha önce de değişimistim bir nevi proto yahudilik, proto İsrail'dir. Bir nevi İsrail devletinin ön büçümüydi. O dönem yaratılan buydu. Bu ittifak yani laik cumhuriyetçi hegemonya 1923-50 arası sisteme tam hakimdir. Bu arada kendisine zararlı gördüğü bütün toplumsal kesimleri tasfiye yürülmüşti. Kürtlerin devlet içerisindeki sürekliliği, ağırlığı bu dönemde sona erdirilmiştir. Bu tasfiye, çeşitli provokasyonlarla sağlanmıştır. Şeyh Sait'e karşı yapılan provokasyon gibi. Bu dönemde süren Kürtlerin devletsel sürekliliği, ağırlığı komplolarla provoke edilip isyana teşvik ve sonrası askeri müdahalelerle sonlandırılmıştır. Böylece Kürtler sistem dışına atılmıştır. Yine islamcılar da aynı şekilde yaratılan provokasyonlarla tasfiye edilmiştir. İşte o şapka devrimi adı altında Kastamonu'da Atif Hoca ve Menemen örnekleri gibi olaylarla islamcılar provoke edilip ardından bastırılarak tasfiye edilmiştir. Bunlar daha sonra Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nda da bir araya geldiler. Tekrar bir araya gelip bu partie toplandsalar da darbelendiler, partileri kapatıldı. Bu dönem Mustafa Kemal, saade bir simge haline getirilip tamamen etkisizleştirildi. Cumhuriyetin kuruluşunda önemli roller alan meşhur dört paşa da zaman içerisinde tasfiye edildiler. Bu dönemde yine sosyalistlerin de ilk tasfiye dönemi. İşte bu tasfiyeler dönemi CHP öncülüğündeki laik cumhuriyetçi hegemonya dönemidir.

1990'larda

Türk gladiosu özerkleşti

1950'den sonra Türkiye'nin NATO'ya üye olmasıyla birlikte 1950-80 arası bu laik cumhuriyetçi hegemonya biraz farklılaşsa da etkinliğini sürdürdü. Öyle ki kendi hegemonik anlayışı dışına çıkan herkesi darbelere tasfiye etmekten de çekinmedi. Adnan Menderes'in başına getirilenler buna en iyi örnektir. Çünkü Menderes biraz bu hegemonyanın dışına çıkmak istedii, işte Rusya'ya gidip burada ilişkiler geliştirmek istedii. Bunlar Menderes'in sistem dışına çıkması olarak değerlendirildi ve bu süreç Menderes'in asılılığıyla sonuçlandı. Yine Erbakan, Demirel, Ecevit dönemlerinde de aynı şekilde olmasa da yine hegemonik müdahalelerde bulunuldu. İşte Demirel gitti geldi, en sonunda bu hegemonik güce ayak uydurdu. Bu dönemde NATO'ya üyelikle birlikte Türkiye'de gladio örgütlenmesi, toplumsal gelişmelere müdahalede bulunup önemli rol oynamıştır.

Bilindiği gibi gladio, NATO'nun özel savaş örgütlenmesidir. 1980'e kadar NATO gladiosuyla Türkiye gladiosu tamamen birdir, özdeştir. Daha iyi anlaşılmaları için bir örnekle açıklayayım. Ağca'nın Maltepe Cezaevi'nden kaçırılması, Papa'ya suikast düzenlemesi karşılığında yapılmıştır. Türk gladiosuyla NATO gladiosunun birliğinin, özdesliğinin bir örneğidir. Türk orta sınıf burjuvazisiyle Yahudilerin ittifakı sonucu ortaya çıktı. Bu ittifak sonucu yeni cumhuriyetin inşasına gidilirken kendisince tehliliği görüldüğü bütün toplumsal kesimler tasfiye edildi. Bu ittifakın arkasındaki hegemonik güç ise İngiltere'dir. Türk orta sınıf burjuvazisiyle Yahudilerin ittifakı -bu ittifakın içerisinde Yahudilerin entellektüelleri de vardır- bir nevi bugün 'Beyaz Türkçü' denilen anlayışın da alt yapısını oluşturur, onu temsil eder. O dönemde Yahudilerin

"1980'e Kadar NATO gladiosuyla Türkiye gladiosu tamamen birdir, özdeştir. Daha iyi anlaşılması için bir örnekle açıklayayım. Ağca'nın Maltepe Cezaevi'nden kaçırılması, Papa'ya suikast düzenlemesi karşılığında yapılmıştır. Türk gladiosuyla NATO gladiosunun birliğinin, özdesliğinin bir örneğidir. Büyük oyunun bir parçası için bir Türk kullanılıyor.

1980 askeri darbesinden sonra ise aralarındaki ilişkide farklılaşmalar oldu"

yılı NATO gladiosunun PKK'ye ilk müdahale yıldı. 1984 silahlı attılımından hemen sonra, bir yıl sonra NATO gladiosu PKK ile savaşmaya başlamıştır ve bu müdahaleyi de NATO Antlaşması'nın 5. maddesine dayandırılmışlardır. Biliyorsunuz NATO Antlaşması'nın 5. maddesine göre NATO'ya üye devletlerden birine karşı yapılan saldırısı tüm NATO üyelerine yapılmış sayılış şeklinde düzenlenmiştir. İşte NATO bu maddeye dayanarak PKK'ye müdahaleini 1985 yılında başlatmıştır. Türkiye NATO'nun 5. maddesinin uygulanmadığını söylüyor. Tabii bu müdahale yasal resmi ilan edilmiş bir kararla yapılmamıştır, açıklanmamıştır, ama gizli bir şekilde gladio tarzında, özel savaş olarak başlatılmış ve yürütülmüştür.

Bilinmekte olan NATO gladiosunun merkezi Almanya'dır. Almanya 1987 yılında PKK'yi terör örgütü listesine alarak bir nevi NATO'nun tavrını netleştirmiştir. 1987 yılında Almanya'da alınan bu kararla PKK'nın üzerine gidildi. Onun etkisiyle birçok yerde PKK'nın faaliyetleri yasaklandı. Son olarak da bu süreç 2000'li yılların başlarında AB'nin PKK'yi terör örgütü listesine almasıyla tamamlandı. Türkiye'nin PKK ile savaşçı, Türkiye gladiosu ile NATO gladiosu arasındaki özdeşlik ilişkisinin karakterini de değiştirdi. Kenan Evren'in bahsettiğim sözü bunu kanıtlıyor. Çiller darbesiyle birlikte Türkiye gladiosu bir nevi özerkeşti. Özal'ın Kürt sorununu çözme konusundaki iyiniyetli yaklaşımı biliniyor. Hatta o dönemde Özal ve Jandarma Genel Komutanı'nın -Eşref Bitlis'in- iyiniyetli çözüm çabalaları vardı. Bu çabalalar gladioyu rahatsız etmemiştir. Hatta hatırlıyorum bir gazeteci, sanırım Mehmet Ali Birand idi, benimle röportaj yaptıktan sonra Özal, kendisini arayıp ona "sen beni çok zor durumda bıraktın, başıma iş açın, şimdi benim üzerinde gelecekler" dediği biliniyor. Zaten bu konuşmasından iki üç gün sonra kendisine Kartal Demirağ tarafından suikast düzenlendi. Özal bu tehlikelerin farkındaydı. Ancak bunlardan yılmadı, yine de cesaretlice sorunu çözmek isted. Bu sorunun çözümüne girişmeye tek başına yapmaya çalışması kendi sonunu getirdi. Ve görüşorsunuz hala ölümüyle ilgili dosya kapanmamış durumda, savcılık soruşturması aşamasında devam ediyor.

Özal'ın öldürülmesiyle açıkça Çiller'in başbakanlığı ve Doğan Güreş'in genelkurmay başkanlığı dönemine yol açıldı. Bu dönem Türkiye Cumhuriyeti'nin en karanlık dönemidir. Kenan Evren'in bahsettiğim özerkeşme budur. Bu, Çiller darbesidir. O dönemde 4 bin köyün yakılması, boşaltılması ve yüzbinlerce Kürt'ün göçe zorlanması hatta onbinlercesinin de katledilmesi olayları da var. Bu olaylar bile tek başına en az Ermeniler ve Rumlar yapılanlar kadar ağırdır. Ermeniler ve Rumlar yapılan fiziki soykırımdan daha da ağır sonuçları olan bir dönemdir. Belki Ermeniler ve Rumlar üzerinde sağlanan başarı Kürtler üzerinde sağlanamadı, ancak yapılmak istenen ve amaçlanan en az Ermeniler ve Rumların başına getirilmek istenendi.

PKK'nın ortaya çıkışından sonra, o dönemde PKK'ye karşı gladio içindeki ittifaka Güney Kürdistan yönetimi de dahil edildi. Daha sonra Suriye ve İran da PKK'ye karşı olan bu ittifaka çeşitli şekillerde dahil edilmişdir. Bilinmekte, geçenlerde NATO, Barzani'ye NATO barış ödülü verdi. Bu verilen ödül de bu ittifakla bağıntı gösteriyor. Yine 1990'lı yıllarda bilindiği gibi Barzani'yle, o dönemde görev yapan komutanlardan Necati Özgen ve bazı itirafçılarla birlikte çekirdikleri fotoğrafları

var. Bunların hepsi o dönemdeki gladio ittifakının ispatı gibidir. Bu dönemde 1997-98 Çevik Bir dönemine kadar devam eder. 28 Şubat sürecine kadar bu şekilde gelindi. NATO gladiosu, Türkiye gladiosunun bu özerkeşmesinden rahatsız olmuştur. Hatta Karadayı ve Kırıkoğlu NATO gladiosunun o dönemde temsilcileri gibidirler. Bunların hareket alanları da Türk gladiosunun etkisi altında daraltılmıştı. Bütün bu olumsuzluklar karşısında dönemin Kürt sorununun çözümü konusunda bazı iyiniyetli adımlar atılmak istendi. Özal'ın girişimleri onun sonu oldu, Özal o şekilde tasfiye edildi. Yine Erbakan döneminin girişimleri siyaseten tasfiye biçiminde bastırıldı. Ecevit döneminde bazı iyiniyetli girişimler oldu. Ecevit döneminde ben buradayken bazı iyiniyetli kesimler sorunun çözümü için buraya gelip benimle görüşüyorlardı. Çözüm

ların daha çok çözüm karışı, savaş kıskırtıcılığı yapanların olduğunu düşünüyordum. Ergenekon operasyonuyla çözüm karışı güçlerin tasfiye edilmeye çalışıldığını sanıyorum. Ancak ondan sonrası siyasi gelişmeler dikkatle incelendiğinde burdaki amacın çözüm karışı güçlerin tasfiyesi olmadığı görülüyor. Daha ziyade desifre olmuş, bilinen kesimler tasfiye edildi. Ama AKP, dışında olup da desifre olmamış çözüm karışı güçlerle anlaşıp kendi gladiosunu hegemonik gücünü inşa etmenin adımlarını atıyor. Aslında AKP bu Ergenekon konusunda kamuoyunu aldatıyor. Görüntüde çözüm karışılarını tasfiye ediyor gibi görünse de, özünde çözüm karışılarıyla anlaşılmıştır. Bütün bunların bu amaçla olduğunu düşünüyorum. Geçmişte farklı düşünüyordum şimdi böyle düşünüyorum. Hatta AKP ile ordu arasındaki anlaşmanın

ki bu kesimleri adeta korkuttular. Geri çekilmek zorunda bırakıldılar. Bu örnekte de çözümzsülükte ısrar eden güçlerin kimler olduğu daha iyi anlaşıyor. Hizbulah tahliliyelerindeki zihniyetle çözümzsülükte ısrar eden zihniyet aynıdır. Bunlar öyle sıradan tahliliyeler değildir. Bir taraftan bu katilleri serbest bırakıcasınsın diğer taraftan bazı PKK'lileri zorla mahkemeye çıkarıp ceza vereceksin! Sırf bu yasadandan faydalamasın diye zorla ceza vereceksin. Benim bile aldığım ceza birkaç haftada Yargıtay tarafından onanırken, bunların dosyalarını tozlu raflarda on yıl bekletmenin amacı nedir? Bir taraftan bu katilleri dışarı çıkarıcasınsın diğer taraftan her gün onlarca Kürt'ü, demokratik siyaset hakkını kullandı diye tutuklayacaksın. Alın işte 2000 KCK tutuklusu var, bunlar ellişine silah aldılar mı! Bir insan öldürdüler mi!

Cem Ersoy

icin çabaladıklarını söylüyorlardı. Son olarak da şimdi burada gördüğüm heyetin iyiniyetli çabalalar içerisinde olduğunu görüyorum. Ancak bu heyetin ne kadar etkili yetkili olduğunu, hükümet üzerinde ne kadar etkili olduğunu bilmiyorum. Ecevit döneminde gelenlere de sormuşum, "ne kadar güçlüsunuz, çözüm için gücünüz var mı, kendinizi dinletebilir misiniz?" şeklinde sorular yöneltiyordum. Onlar da "merak etme bütün sorumluluk bizde gücümüz var" diyorlardı. Ancak gittiler bir daha gelmediler, tarumar oldular, dağıldılar. Şuan da işleyen süreç nasıl devam edecek bilemiyorum. Burada önemli olan hükümetin tavridir. AKP marta kadar bazı pratik adımları atmalıdır. Marta kadar olumlu değerlendireceğimiz, geliştirebileceğimiz bazı güven verici pratik adımlar atılmazsa şartla birlikte aradan çekilebilirim. Güven kaybı ve ortamın gerginleşmesi ile birlikte seçim sürecine de sancılı bir şekilde de girilebilir. Bahsettiğim pratik adımlar atılmazsa şartla çekilebileceğim hususunu halkımız da herkes de bilmelidir.

KCK adı altındaki tutuklamalar gayri meşrudur

Yine marta genel bir değerlendirme zaten yapacağız. Ancak bu şekilde giderse sorumluluk almamın da bir anlamı kalmayacak. AKP çözüme ne kadar yakın, çözüme ne kadar hazır göreceğiz. AKP iktidarıyla birlikte Türkiye'de faşist islamcı bir hegemonic güç inşa edildiği yönünde işaretler, veriler oldukça kuvvetli. Yeri gelmişken bir özelestiri yapmak istiyorum. Geçen hafta da bu konuya kısaca değinmisdim. Ben Ergenekon davasıyla içeri alınan-

temeli 2007'de Büyükanıt ve Erdoğan'ın Dolmabahçe toplantılarında atılmıştır. Öyle sanıldığı gibi AKP'nin ordusu tasfiye etmesi değil burada bir anlaşma vardır. Bu anlaşma sonucunda günümüzde kadar etkili olduğunu biliyor. Ecevit döneminde gelenlere de sormuşum, "ne kadar güçlüsunuz, çözüm için gücünüz var mı, kendinizi dinletebilir misiniz?" şeklinde sorular yöneltiyordum. Onlar da "merak etme bütün sorumluluk bizde gücümüz var" diyorlardı. Ancak gittiler bir daha gelmediler, tarumar oldular, dağıldılar. Şuan da işleyen süreç nasıl devam edecek bilemiyorum. Burada önemli olan hükümetin tavridir. AKP marta kadar bazı pratik adımları atmalıdır. Marta kadar olumlu değerlendireceğimiz, geliştirebileceğimiz bazı güven verici pratik adımlar atılmazsa şartla birlikte aradan çekilebilirim. Güven kaybı ve ortamın gerginleşmesi ile birlikte seçim sürecine de sancılı bir şekilde de girilebilir. Bahsettiğim pratik adımlar atılmazsa şartla çekilebileceğim hususunu halkımız da herkes de bilmelidir.

Günümüzdeki Hizbullahçıların tahliliyesini de AKP'nin bu yeni hegemonic güç inşası bağlamında değerlendirmek gerekiyor. Bu tahliliyeleri iki üç kişinin tahliliyesi olarak görmek hatalıdır. Böyle görülsse çok basit yaklaşılmış olur. Sonuçta bu insanlar yüzlerce insanımızı canice, insafsızca katlettiler. Saadece tahliliyeleriyle de yetinmediler, bir de bunlar Amed ortasında düğün dernekle karşılaşırlar! Oysa bu konuda güçlü bir şekilde tepki ortaya konulmalıdır. Nasıl serbest bırakılp bu şekilde "kahraman" gibi karşılanıyorlar! Burada kastettiğimiz tepki bir kesimi suçlayan bir tepki değil, yüzlerce cinayet işleyenlerin serbest bırakılmasına duyulan demokratik tepkidir. Binlerce insanımız bunların cinayetlerinin mağdurudur. Bu somut haksızlığa karşı bir demokratik tepkidir, yoksa bir kesime yönelik değil. Benim geçen hafta yaptığım çağrı da yanlış anlaşıldı. Ben o çağrıyı yaparken içlerindeki tek tek bireylere, samimi olanlara çağrı yaptım. Yani içlerinde samimi dürüst müslümanlar varsa, geçmişte yaptıklarından pişmanlık duyan varsa samimi bir şekilde özelestiri verip özür dileyip, Kürtlerin DTK, Kent Konseyleri gibi ortak platformlarına katılabılır. Çağrıyla bunu kastetmemıştim. Bizim samimi müslümanlarla bir sorunumuz olamaz. Bilinmekte, daha geçenlerde cemaate uzlaşma çağrısı yapmıştım. Çözüm konusunda rol alabileceklerini belirtmemıştim. Ama öyle bir fırsatı koparıldı

Hayır, bir çeki bile kullanmamışlardır. Tamamen demokratik kanallarla şiddetle bulasmadan özgür yurttaşlar olarak demokratik siyaset yapma hakkını kullandıkları için şu anda cezaevinde. Hiçbir de KCK'lı değil, KCK ile alakaları da yok. Ben bu KCK adı altındaki tutuklamaları gayri meşru görüyorum. Bu tutuklamalar gayri meşrudur. Birlara karşı halkımız, BDP doğal olarak direnecek, hep ayakta olacak, tutuklamaları kabul etmeyecek. Tutuklamalar karşısında demokratik direniş haklarını kullanabileceklidir. Son olarak Colemêrg'de vurulan genç de buna örnektir. Bunların demokratik siyaset hakkını kullanmaları suç mudur? AKP bu konuda samimi olmalıdır. Bir taraftan Kürt siyasetçileri tutuklayıp alanı boşaltıcasınsa sonra da bu katilleri, dışarı çıkararak yarattığı boşluğu bunlarla doldurmaya çalışacaktır! Bu tahliliyeleri hükümet ve yargııt arası bir çelişki olarak yansıtma çalışıyor! Ne alakası var, bu kadar basit değil. Burada günlük değil, uzun vadeli planlar söz konusudur. Öyle hükümet-yargı çelişkisi gibi basit bakılmamalıdır.

Burada yaratılmak istenen 'Kürt Haması'dır. Hamas'ı yaratarak nasıl ki FKÖ'yu bitirdilerse, -bilinmekte, FKÖ'lüleri dördüncü beşinci katlardan aşağılara atarak vahşice öldürdürüp burada yarattıkları sahte islamcılıkları da Kürt hareketini bitirmeye çalışacaklar. Birlara Kürt Hamas'ı demek de doğru değil, bunlar şebekedir, evet bunlara "şebek" diyeceğim. Bu şebekeler, bir de müslümanınız diyorlar, bunların dinle de İslamiyetle de alakaları yoktur. Kürtlere yaklaşımı tamamen faşistcedir. Bunların onurlu aydın ya-

zarlara da yöneldikleri biliniyor. İlk işledikleri cinayetler Uğur Mumcu, Muammer Aksoy gibi demokrat cumhuriyetçi aydın yazarların katledilmesi olmuştur. Bu zihniyet faşist islamcı bir zihniyettir. Bunların değerleri cumhuriyet de değerleriyle de örtüşmüyorum, cumhuriyet de bunları kabul etmez. Bize yaptığımda da bu yönyle cumhuriyeti de korumaktır. Bunların coğunu birden fazla eşi var. Müslümanlıkla alakaları yoktur. Öyle halkın da müslümanlığı öğretilmeyen çalışmaların da halkımız zaten müslümandır, değerleri konusunda sammî bir halktır. Bakın görüp onun bu çıkarılanlardan onde gelenlerinden üçünün imza atmadığı, ortadan kaybolduğu söylenilenler? Neredeler bunlar? Nereye gönderildiler? İşte Mustafaz dernekleri varmış. Ulusal televizyon kanalı açacaklar deniliyor. Bunlarda o kapasite yoktur, kendi başlarına değer yaratamazlar, kaynakları başka yerlerdir. Değil ulusal bir televizyon kanalı açacak kadar, bir lokantada yemek yiyecek kadar bile paraları yoktur bunların. Bir televizyon kurmak için milyonlarca dolar gerekiyor, bu paraları kimden temin edecekler? PKK'yi bitirmek karşılığında ta İran'dan tutalım, Türkiye ve uluslararası çözüm karışı güçlere kadar uzanan tüm güçlerden nemalanacaklar!

Kürt hareketini islamcılar bitirmek istiyorlar

Burada oynanan oyun çok tehlikelidir. Sözde, islamcı geçinenleri kullanarak, halkın dini duygularını sömürerek Kürt hareketini tasfiye etmektedir amaçları. 1960-70'li yıllarda nasıl MHP, milliyetçiler kullanılarak Türkiye sol hareketi, sosyalistler tasfiye edildiye şimdi de amaçlanan, sahte islamcılar kullanarak Kürt hareketinin tasfiyesidir. 1970'li yıllarda MHP'ye iktidar olmasa da siyasi iktidarla bütünlendirerek sosyalistlerin tasfiyesinde önemli bir rol oynatıldı. Bugün de bu sahte islamcılıkla yapmak istenen de aynıdır. Bu sahte islamcılar geçmişte Kürtlere PKK'ye karşı özel savaştan yürüten gladio örgütlenmesinin içinde yer alarak, kullanılarak masum insanların canice katlediyorlardı. İşte domuz bağları, mezar evleri, işkence yöntemleriyle öldürülmeler biliniyor. Bu mudur müslümanlık, bu mudur insanlık? Halkımız ulyanık olmalıdır. Bunların ne dinle ne de İslamiyetle alakaları yoktur. Bu tamamen faşist bir zihniyetin dışa vurumudur. Din de İslamiyet de bu faşist hegemonyacılığa alet edilmelidir. Halkımız bu oyulara gelmemelidir. Bunlar belki de şimdiden yarın öbür gün hangi katliamları yapacaklarını ya da bireysel olarak kime yeneceklerini planlamaya başlamış da olabilir. Dolayısıyla bu tahliliyeler sıradan tahliliyeler değil, uzun vadeli bir planın parçasıdır. Bazı ihanetçi tipler de Kürt hareketinin tasfiyesi için sahte islamcılıklı birlikte kullanılarak. Bahsettiğim gibi bu meseleler daha geniş değerlendirilmesi gereken meselelerdir. İşte alın Bardakoğlu'nun Diyanet İşleri Başkanlığı görevinden alınması olayını. Yine Diyanet'ten farklı yaklaşım gösteren 20'den fazla kadının başına getirilenler. Yine bölgeye on bini aşkın özel görevli imamın gönderilmesi olayı var. Bunların hepsi tesadüf müdür? Bu gönderilen imamların hiçbirinin dinle alakası yoktur, bunlar özel amaçlı, özel görevli olarak gönderilmiştir. Halkımız bunların görev aldığı camilere gitmemelidir, köylerine kabul etmemeli, sizin imamlığınıza ihtiyacımız yok demelidir. İşte bunlar gelip köylerde

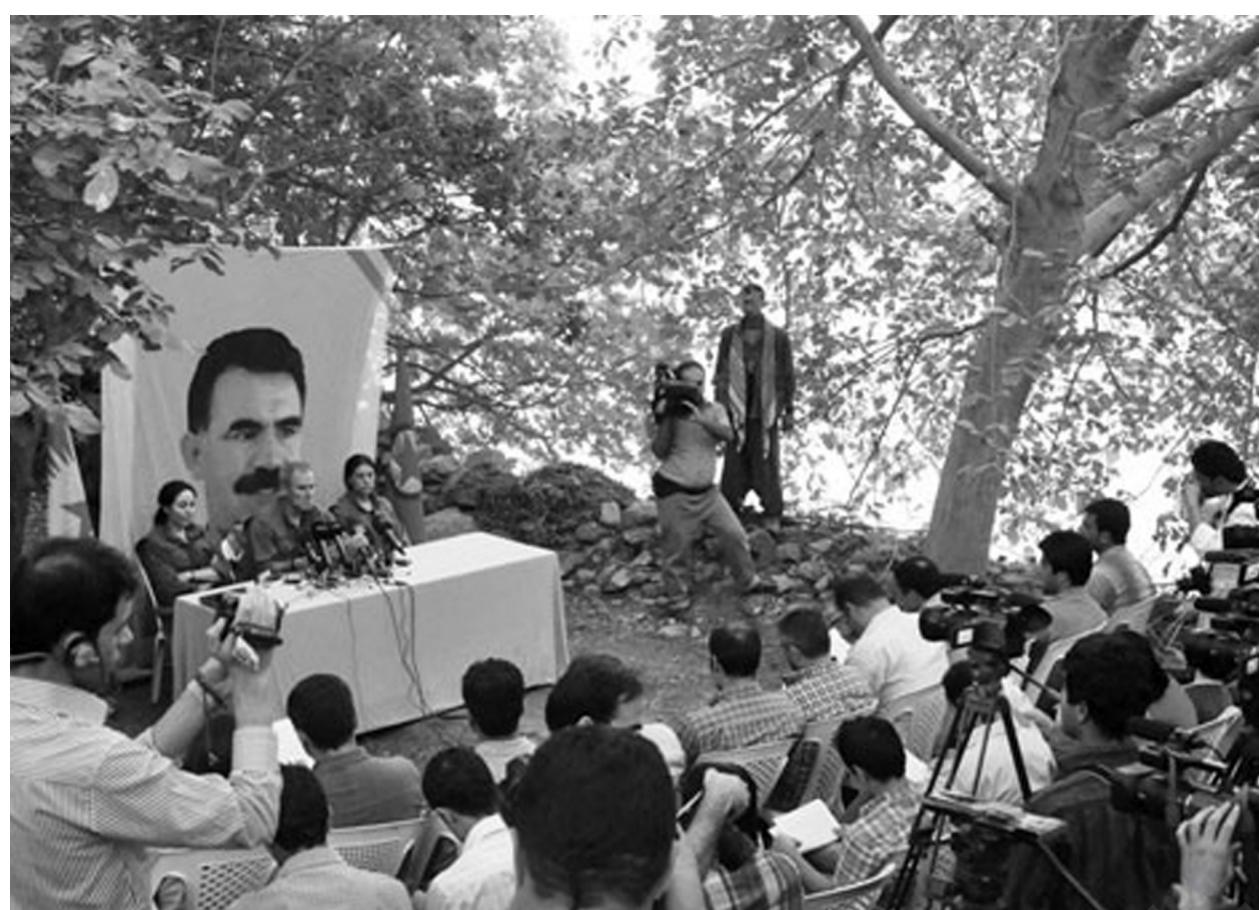
imamlık yapmaya çalışacaklar! Keşinlikle bunlara izin verilmemeli, "bizim sizin imamlığınıza ihtiyacımız yok" demeliidi halkımız. Ve kendi öz dini örgütünlüklerini kendileri sağlamalıdır.

Kürtlerin üzerinde hala bir soykırım tehdidi vardır

Kurt karşıtı ittifakın içinde yer alan bir başka güç İran'dır. İran ve Türkiye, Kurt sorunu konusunda ikiz kardeş gibidir. Hatırlıyorum 1980 yılında ben Lübnan'da kamptaydım. Oradaki kampa iki İranlı genç geldi ve Lübnan'daki Hizballah'ı kurmak için çalışacaklarını, bunun için geldiklerini söylüyorlardı. Sonra onların kurduğu o Hizballah o kadar büydü ki Lübnan'da rejimi krize soktu ve onlar istemedikçe rejim bir şey yapamaz hale geldi. Türkiye'de de benzer gelişmeler olabilir, bu tarz oluşumlar günümüzdeki dönemde hem İran hem Türkiye tarafından desteklenebilir! Çünkü bu iki ülke Kurt sorunun çözümüslüğü konusunda birbirlerine muhtaçtır. İran'da Kurt sorunu çözülürse Türkiye çözülür; Türkiye'de Kurt sorunu çözülürse İran çözülür. İki ülke de bu durumun farkındadır. Burada hedeflenen Kurt sorunun çözümüslüğü yani Kürtlüktür. İran ve Türkiye'nin bu Kurt karşılığı temelinde zorunlu ittifaklarının sonucu Kürtlere yönelik de ortaktır. İşte İran'da idam edilen Kürtlər var. Gever'de, İran'a yakınılığından dolayı iki gücün ortak hedefi haline gelebilir. AKP döneminde dikkat çekicidir, İran ziyaretleri sık sık oluyor. Erdoğan ve Ahmedinejad neredeyse ikiz kardeş olmuşlardır.

Kürtlərin önünde bir soykırım tehdidi hala vardır, buna da bu yönelikime de önce en örgütlü olduğumuz yerden Colemērg'den başlayabilirler, sonra Cizir, Şirnex, Amed, Elîh, böyle örgütlü olduğumuz bütün alanlara yönelik saldırıcı dalgası da başlatılabilirler, bu konularda uyanık olunmalıdır.

İki dilli yaşam konusunda da şunları belirtmek istiyorum. Biz kendi çocuklara kendi dilimizi öğretmeyeceksek, kendi kültürümüzü yaşatamayacağsa yaşamın bir anlamı var mıdır Kürtlər için? Bu bizim varlığımızla ilgili bir sorundur. Dilimiz onurumuzdur, varlık nedenimizdir. Önce varlığını koruma sonra özgürlük mücadeleci gelir. Bu, varlık sorunu çözülmeden özgürlük sorunu başta olmak üzere diğer sorulara eglemezsin. Ben bu yüzden tehlike büyütür diyorum. Öz savunmadan kastım da budur. Colemērg'de Geçitli Köyü'nde öldürülen köylüler, katledilen 9 gerilla, bunların hepsi birer işaretettir. Bilindiği gibi Colemērg'de bir "imam" öldürdü, bu imamın öldürülmesinden sonra bu olaylar oldu. Verdikleri mesaj, bir kişiye karşı yirmi kişi öldürürüz mesajıdır. Buna benzer olaylar -işte Hizballah katilleri de serbest bırakıldı- ilderide daha da geliştirilebilir, katliamları planlıyor olabilirler, kanlı vahşetler geliştirebilirler. Niye Colemērg, niye Gever? Çünkü orası Kurt siyasi hareketine kendi duruşıyla değer katmıştır, katmaya devam ediyor. Bahsettiğim hegemonik güçler bu durumdan oldukça rahatsızlık duyuyorlar. Saldırı bu degeredir. Bu 20 insanımızın faillerinin bulunması için bir komisyon kurulmasını ve bu olayların bu komisyon tarafından aydınlatılması gerekmektedir. Halkımız da oraya gelen yetkililerin her AKP'linin yakasına yapışabilmeli, "bu yirmi insanımızın katillerini açığa çıkarın" diyebilir. Colemērg-Gever bu konuda çok daha hassas olabilir. Oradaki esnaflar da maddi kaygıları hareket etmemelidir. Üç beş maddi kayıp yaşayabilirler, ama bu çok önemli görülmeliyor asıl önemli

kayıp toplumsal kayıptır. Buradaki ölümler benim için canallıcı, kilit roldedir. Geçitli köylülerinin ve gerillanın içinde olduğu 20 insanımızı öldürülmesi olayı aydınlatırsa birçok şey bu olaylarla birlikte açığa çıkacaktır. Bu ölümler açığa kavuşturulursa günümüz siyasi dengeleri için birçok husus da aydınlatılır, buna inanıyorum. Geçitli Köyü niye hedef alındı? Sonradan öğrendim, orası korucu köyümüz, ancak referandumda bu köyde yüzde doksanların üzerinden boykot çıktığı için burası hedeflendi. Demek oluyor ki hedef olmamak için korucu olmak da yetmiyor. Bu nedenle korucular da tehlike altında oldukları farkında olmalıdır. Yine belirtiyorum, Colemērg'in, Gever'in hedef alınmasının nedeni oranın Kürtleşmesidir, hepsinin Kurt olmasıdır, kentin tamamının örgütlenmesidir. Geçmişte Dersim'in başına getirilenler bugün Colemērg'e yapılmak isteniyor. Dersim'de başarılı oldular, büyük oranda Dersimlileri de asimile ettiler. Kendilerini Dersim'in bastırılması ve assimilasyonu konusunda başarılı görmeselerdi, Dersim'in sorun olmaktan çıktıığını kabul etmelerdi Kılıçdaroğlu'nu CHP'nin başına getirmeyizlerdi.

BDP'nin de bu tehlikeleri, bu yönelikleri iyi görmesi gerekiyor. Halkına sahip çıkması, halkını koruması gerekiyor. Bu konuda sürekli tetikte olmalıdır. Öyle halkın sokağa dökmek yetmez, sokağa döktüğün gibi korumasını da bilmeli, örgütülüğünü derinleştirmeli, güçlendirmelidir. Halkımızı korumalıdırlar. Yine Kandil'i de bu konuda eleştiriyyorum. Kandil, halkın korumada yetersizdir. Halkımız gerektiği gibi savunulamazsa, demokratik devrim geliştirilemezse bu durum karşı devreme zemin sunar. Halkımız da kendi öz savunma yöntemini geliştirebilmelidir. Önemli olan ve kalıcı olan halkın kendi demokratik meşru öz savunma kanallarını, örgütünlüklerini oluşturmalıdır.

İşte genelkurmay muhtırasının öz savunmaya ilişkin olduğu belirtiliyor, genelkurmayın ne dediği umurumda bile değil. Neye ilişkin olursa olsun biz varlığımızı korumak zorundayız. Burada yarın öbür gün öldürülebilirim de ama bu da hiç umurumda değil, biz her za-

man ve her koşulda varlığımızı korumayı esas alacağız. Ben vicdanım ve sorumluluğum gereği halkımıza bu uyarıları yapmak zorundayım. Kaldı ki öz savunma hakkı anayasal, evrensel bir haktır. Yarın öbür gün diyecekler Apo isyana teşvik ediyor. Hayır söyle değil. Öz savunma hakkında söylediğim de çok çarpitiliyor, çok dar ele alınıyor. İşte hemen silahlı güçlerden bahsediliyor, oysa öz savunma tek başına silahlı savunmayı ifade etmez, bizim geliştirmek istedigimiz öz savunma, yasal, demokratik meşru yollarla demokratik muhalefet yoluyla varlığımızı korumaktır. Bizim öz savunma anlayışımız bölünmeyi değil, tam tersine anayasal-yasal haklar temelinde demokratik muhalefet hakkını kullanarak Türkiye ile demokratik bütünlükle sağlayıcı bir anlayıştır. Yani öz savunma anlayışımız bölünmeyi değil demokratik temelde birleşmeyi ifade eder. Yasal demokratik yollarla özgür yurttaşlar olarak varlığımızı koruma, savunma hakkımız vardır. Bir demokratik muhalefettir, asıl bunun, bu demokratik muhalefet hakkımızın öbü açılmazsa şiddet tırmanır ve bölünme olur. Kürtlərin demokratik muhalefet hakkı kısıtlamamalıdır. En önemli tehlike de bu hakkın kısıtlanmasıdır. Öz savunma uluslararası evrensel bir haktır, herkes, her topluluk için kullanılabilir.

Belirttiğim bu hususları savunmamın V. cildinde ayrıntılı bir şekilde işledim. Suriye, İran, Irak halkımıza da bu temelde selamlıyorum. Kendilerini demokratik birlik temelinde değiştirdiğini dönüştürebilirler, örgütlenmelerini geliştirebilirler. Yılıbaşı vesilesiyle cezaevlerindeki bütün arkadaşları selamlıyorum. Ayrıca İzmir, Dersim, Xinüs, Gever ve Colemērg'i selamlıyorum.

15 Şubat Kürtlərin soykırım tarihidir

Daha önce de belirttiğim gibi el yazımı 790 sayfadan oluşan son savunmamın V. cildini AİHM'ne gönderdim. Bu savunmama ek olarak ayrıca 2 sayfa daha yazmıştım, dilek ve temenileri içeriyor. Benim durumumun tam bir hukuk skandalı olduğunu

AİHM'in de artık anaması gerekiyor. AİHM oyulara gelmemelidir, bazı siyasi ittifaklar olabilir ona bir şey demiyorum, ama hukuk söz konusu olunca ilkel olmak gerekir. Türkiye'de benimle ilgili bir şey söz konusu olduğunda tam bir hukuk oyunu sergilenebilir. Gençlerde bir yasa çıkacaktır öğrenci affıyla ilgili sırf ben yararlanmayam diye yüz bin öğrencinin yararlanmasına engel oldular. Daha önce de buna benzer şeyler yaşandı, bilinir, sırf ben yararlanmayam diye kanunu çikarmaktan vazgeçtiler. Benim infaz şartlarını da AİHM iyi değerlendirmeli. İdamı kaldırdılar, ama ağırlaştırılmış müebbet hapis de idam benzeri bir uygulamadır. Benim durumum söz konusu olduğunda Türkiye kendi kanunlarını bile uygulamıyor.

15 Şubat, Kürtlərin soykırım tarihidir. Sadece benimle ilgili değil. Şeyh Sait'le başlayan ve benimle devam eden Kürtlərin soykırım tarihidir. Cibrani Halit onları daha önce yakaladılar, isyandan önce. Şeyh Sait'in söyleyişinden sonra kurdurduğu Serbest Fırka da başarılı olmadı. İkinci olarak islamçı kesimi tasfiye ettiler. Bir de komünist sosyalist kesimi tasfiye ettiler. Aslında bu üç kesimin, kuruluş aşamasındaki üç müttefikin cumhuriyetten dışlanması günümüzün de sorunu olarak varlığını sürdürür.

1920'lardan 50'lere kadar İngiltere, Türkiye üzerinde denetim sağlıyordu. 1950'lardan sonra denetim Amerika'ya geçti. 1950'lerde Türkiye'de NATO'ya bağlı özel bir gladio kuruldu. 1950'lerde kurulan bu gladio, Türkiye ve Amerika için "milli bir gladio" iken, 1990'larda bu gladio özerklesti. 1990'da Doğan Güreş, "Kürtləri tasfiye için İngiltere'den yesil ışık aldık" demişti. NATO PKK'ye karşı Türkiye'yi destekledi, Merkezi de Almanya'ydı. 1985'lardan itibaren NATO sözleşmesinin 5. maddesini de bize karşı harekete geçirdiler. Türkiye'ye çok yoğun bir destek verdiler. Fakat binlerce köyün boşaltılmasını, binlerce faili meşhul cinayeti NATO'nun emri ve onayıyla gerçekleştirdiler. NATO, köy boşaltmalarına ve faili meşhullere izin vermemiştir. Bu köy boşaltmalar ve faili meşhuller Türkiye'de özerkleşen gladio eliyle yapıldı. Türkiye'deki NATO gladiosu 1980'de Kenan Evren döneminde millileştirilmeye çalışıldı. 1990'da ise Çiller darbesiyle özerklesti. Şu an var olan mücadelede bunun sonucudur. Bugün içinde tutulan kesim deşifre olan kesimdir.

1990'larda Tony Blair'in bir sözünü hatırlıyorum. "Kuzey Irak'ta bir Kurt bölgesi oluşturmaktan başka bir poli-

"Türkiye ve İran Kurt sorunun çözümüslüğü konusunda birbirlerine muhtaçtır. İran'da Kurt sorunu çözülürse Türkiye çözülür; Türkiye'de Kurt sorunu çözülürse İran çözülür. İki ülke de bu durumun farkındadır. Burada hedeflenen Kurt sorunun çözümüslüğü yani Kürtlüktür. İran ve Türkiye'nin bu Kurt karşılığı temelindeki zorunlu ittifaklarının sonucu Kürtlere yönelik tehdidi de ortaktır"

komünist birisi olmasına rağmen Lenin'e ve Stalin'e dayanarak onların desteğini sağlıyordu, özellikle de Stalin'e dayanıyordu. Mustafa Kemal ömrünün sonuna kadar da bu iki devletin çelişkilerinden ve arasındaki dengeden yararlanarak yaşıttı devleti.

Türkiye Cumhuriyeti bir ön İsrail develeti olarak kuruldu

Fakat İngiltere "imparatorluğunuz Ortadoğu'daki yayılma politikalarına ilk çomak sokan Mustafa Kemal'dir" diyordu. Bu nedenle Mustafa Kemal'i hiçbir zaman affetmediler, etrafını kuşattılar. Mustafa Kemal de etrafının İngiliz yanılılarıyla kuşatıldığını biliyordu ve buna ses çıkarmıyordu. Mustafa Kemal'ı böylece kuşattılar.

İngiltere o dönemde Türkiye'de Yahudilere destek sağlıyordu. Yahudilere Türkiye'nin şu an bulunduğu coğrafayı yurt olarak gösteriyordu ve Yahudilere Yahudi devletinin burada kurulacağını söylüyordu. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti'nin doğusunda ve sonrasında Yahudilerin çok büyük katkısı vardır. Yani aslında Türkiye Cumhuriyeti bir proto-İsrail olarak kuruldu, yani bir öncü İsrail devleti olarak kuruldu. Bunun için bilinir ilk önce Anadolu'yu hristiyanlaşdırıldılar, Ermeni, Asuri ve Süryaniler fiziki soykırımından geçirdiler. Hristiyanlara yapılan soykırımla Kürtlere yapılan soykırım farklıdır. Hristiyanlara fiziki soykırımda başarılı oldular, ama Kürtlər'de bunu tam başaramadılar. Bu nedenle Kürtlere fiziksel soykırımla birlikte ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel soykırım uyguladılar, hala uyguluyorlar.

O dönemde Türkiye Cumhuriyeti'nden Kürtləri tasfiye ettiler. Fethi Okyar "ben elimi Kurt kanına bulaştırmam" dediği için tasfiye edildi, iktidardan düşürüldü, yerine İngiliz yanısı İnnöbü hükümeti ve Fevzi Çakmak ekibi getirildi. Bunuyla iktidarı ele geçirdiler. Mustafa Kemal gücünü yitirdi ve bir nevi sembol olarak kullanıldı. Öylesini güçsüzleştirtilmiş ki İnnöbü ve o ekibe karşı daha sonra kurduugu Serbest Fırka da başarılı olmadı. İkinci olarak islamçı kesimi tasfiye ettiler. Bir de komünist sosyalist kesimi tasfiye ettiler. Aslında bu üç kesimin, kuruluş aşamasındaki üç müttefikin cumhuriyetten dışlanması günümüzün de sorunu olarak varlığını sürdürür.

1920'lardan 50'lere kadar İngiltere, Türkiye üzerinde denetim sağlıyordu. 1950'lardan sonra denetim Amerika'ya geçti. 1950'lerde Türkiye'de NATO'ya bağlı özel bir gladio kuruldu. 1950'lerde kurulan bu gladio, Türkiye ve Amerika için "milli bir gladio" iken, 1990'larda bu gladio özerklesti. 1990'da Doğan Güreş, "Kürtləri tasfiye için İngiltere'den yesil ışık aldık" demişti. NATO PKK'ye karşı Türkiye'yi destekledi, Merkezi de Almanya'ydı. 1985'lardan itibaren NATO sözleşmesinin 5. maddesini de bize karşı harekete geçirdiler. Türkiye'ye çok yoğun bir destek verdiler. Fakat binlerce köyün boşaltılmasını, binlerce faili meşhul cinayeti NATO'nun emri ve onayıyla gerçekleştirdiler. NATO, köy boşaltmalarına ve faili meşhullere izin vermemiştir. Bu köy boşaltmalar ve faili meşhuller Türkiye'de özerkleşen gladio eliyle yapıldı. Türkiye'deki NATO gladiosu 1980'de Kenan Evren döneminde millileştirilmeye çalışıldı. 1990'da ise Çiller darbesiyle özerklesti. Şu an var olan mücadelede bunun sonucudur. Bugün içinde tutulan kesim deşifre olan kesimdir.

1990'larda Tony Blair'in bir sözünü hatırlıyorum. "Kuzey Irak'ta bir Kurt bölgesi oluşturmaktan başka bir poli-

tikamız yok" diyordu. NATO bu şekilde Türkiye'yi bize karşı destekledi. Fakat özerkleşen bu gladiyonun da 2007'de Washington'da Erdoğan-Bush görüşmesinde tasfiyesine karar verildi. NATO gladiosu deşifre olan ve kontrollerinden çıkmaya çalışan gladio AKP'nin desteğiyle tasfiye ediyor. İçeride olanlar bunlardır. Ancak benim daha önce bu konuda söylediklerimi düzeltiyorum. Daha doğrusu düzeltmek değil de açıyorum. Daha önce iyi formüle edemedim belki, şimdi netleştirip daha iyi ifade ediyorum. AKP'nin Türkiye'deki iktidarı ordu içinde kabul eden kesim vardı, etmeyen kesim vardı. AKP ordu içinde kabul eden kesimle anlaşarak –ki bu ordu içinde NATO gladiosunu temsil eden kesimdir– diğer özerkleşen gladio kesimini tasfiye yoluna gitti. Yani gladio tam tasfiye edilmedi, gladiyonun bir kesimiyle tam anlaşma ve uzlaşma sağlandı. Bunun böyle bilinmesi gereklidir. Bu NATO gladiosu dediğimiz, öyle küçük değil, çok büyük bir alana yayılmış durumda. Türkiye'den Afganistan'a Pakistan'a kadar yayılmış durumdadır. Süleymaniye'deki çuval olayı da bununla bağlantılıdır. Oradaki özerkleşen gladio, Talabani'ye suikast hazırlığı yapıyordu. Ama her anı izleniyordu ve anında müdahale ettiler. Çuval olayı bu nedenle gerçekleşti. Orada üç bin kişilik Türk birliği var. Niye kimse üzerinden durmuyor, bundan bahsetmiyor.

AKP Kürt sorununu çözmek istemiyor

Erdoğan ile Baykal 2002'de Beylerbeyi'ndeki bir köşte anlaştılar. Bu görüşme belgelidir. Yanılmıyorum da geçiyor, fakat biz de biliyoruz. Bu anlaşmayla Erdoğan'ın başbakanlığını yolu açıldı. Yani cezaevindeki başbakanlığa giden yolunu açtılar. Baykal, "AKP nasıl olsa gidicidir, iki yıl kadar iktidarda kalır sonra gider" diye düşünerek Erdoğan ile anlaştı. Anlaşmanın içeriği de aslında Kürtlere. Erdoğan'a "sen siyasal islamla Kürtleri bitir" dedi. Baykal Kürtleri AKP eliyle bitirip sonra kendisinin 2004'te başbakan olacağını düşünüyordu. Plan buydu. Bu plan içerisinde Bahçeli de vardı. Bahçeli onlar da bu oyuncun içindeydiler ve yollarca AKP'yi desteklediler. O dönemde ayışıği, sarıkız vb darbe planları da bu planla bağlantılıdır. Bu süreçte PKK'yi de içерiden tasfiye edeceklerdi. 2003'lerdeki barış tutumumuz devlet tarafından zaaf olarak nitelendiriliyordu. Bunda kısmen başarılı da oldular, o bilen kaçışlar yaşandı. Dağdaki arkadaşların ve halkın büyük direnişi bu planı boşça çardı, plan tutmadı. İngiltere onlar da AKP'yi destekledi, Amerika ve İngiltere'den yeşil ışık aldı, iktidarı sürdürdü.

İngiltere'nin, Amerika'nın, büyük güçlerin Kürt sorununu çözme gibi bir niyetleri yok, çözmek istemiyorlar. AKP de Kürt sorununu çözmek istemiyor. İngiltere-Amerika, büyük güçler Kürt sorununu çözmek istemekleri için PKK'yi koz olarak ellerinde tutmak istiyorlar. Bu nedenle PKK'ye ihtiyaçları var. Bu kozla Türkiye'ye baskı yaparak Kuzey Irak'taki süreci tamamlamak istiyorlar. Ayrıca İran konusunda da Türkiye'yi kullanmak istiyorlar. İngilizlerin bir sözü var; "Limani sert bağlamak" diyorlar. Yani Türkiye'yi kendilerine sağlam bağlamak istiyorlar. Büyük plan bu. Bu planı AKP de tam olarak bilmiyor. Aslında AKP bir şemadır. AKP'nin büyüğbabaları vardır. Ancak AKP de sorunu çözmek istemiyor. Cevat Öneş diyor ya "ortada

bir siyasi irade yok." Doğrudur, ben de öyle düşünüyorum. Liberallerde de şimdiki kavgaları. Taraf çevresi, onlar yeni mi fark ediyorlar? Biz uzun zamanın söyleyorduk bunları. Bize kızıyorlardı. Hatta aleyhime yazı yazıyorlardı. Bana; "Apo sen AKP'ye çok haksızlık ediyorsun" diyorlardı, gazetelerinde. İşte ne yazık ki şimdiki benim haklı olduğum ortaya çıktı.

Devletin artık barışın yolunu açabilecek adımlar atması gerekiyor. Yerine getirilmezse ben artık çekileceğim. Haziran sonrasında yönelik bir adım atılacağına işaretini, yeşil ışığını bile henüz vermediler. Bu işaret verilmezse, barış adımları atılmazsa benim yapabilecek bir şeyim kalmaz. Bu durumda Haziran kararı da gözden geçirilebilir. Herkes bunu doğru anlamalıdır. Somut şeyleler tartışılırsa, varsa hükümetin bir barış projesi yine değerlendirmelerimi yaparım. Ben bütün verileri değerlendirdiyorum. Şu an somut bir barış projesi

sacaksınız adam gibi savaşın" demişlerdi. Hanefi Avcı, Mehmet Ağar, Eşref Bitlis, Cem Ersever, Erbakan, hatta Turgut Özal –ki başta bize karşı şahindi– bu tarzla bize karşı başarılı olamayacaklarını anladıkları için diyaloga, barışçıl çözüme yöneldiler. Kıvrıkoğlu ve Karadayı da biraz böylediler, diyaloga karşı değillerdi, biraz diyalogtan yanayırdılar. Yani böyle kendilerinin sınırlı bir yaklaşımı vardı. Ecevit dürüst bir adamdı, fakat görev yapamaz hale getirildi.

KCK tutukluları rehinedir

Şu anda sorunun çözümü için AKP hükümetinin bir barış kararının olması gerekiyor. Ama bütün gelişmeler gösteriyor ki hükümetin böyle bir barış kararı yok aksine tasfiye kararı olduğu görülmüyor, hükümete yakın bazı kesimler, o polis akademisi ve oradaki bazı yazarlar, Zaman vb bazı çevrelerin yön-

Bu görülmüyor mu? Bu tasfiye niyetleri fark edilemiyor mu? KCK'den dolayı 2000 kişi içeride. 10 bin kişi bile daha alabilirler. Çünkü ortada alınmış bir karar var. Çözüm projeleri yok, böyle bir merkezi kararları var. Bütün bunlar kapsamlı bir planın parçaları. İşte gürültülü bölgeye 1.500 yeni imam atanmış, yeni camiler kuruluyor. Ben söyleyorum, kendi cemaatlerini, kendi camilerini kendiniz kurun. Bölgeye makaslı atanan bu imamların arkasında saf tutmayın. AKP'nin amacı Kürtleri tasfiye etmektedir.

KCK tutukluları şunu bilmelidirler, onlar birer rehinedir. Belediye başkanları, İğdır belediye başkanı, o da içeride. İyi bilsinler, bunlar rehinedir. Devlet onları rehine tutuyor içeride. Kürtçe savunma da işin görünen kısmı. Daha örgütü ve tehlikelerin farkında olarak hareket edebilirler. Bu gayri meşru yarışmalara ilişkin demokratik tepkilerini ortaya koyabilirler. Fakat ölüm orucu

gerilmiş birisinin de özgür karar vermesi doğru değil, ahlaki de değildir. Çarmıha gerilmiş birisi ancak bu kadarını yapabilir, ben de ancak böyle yapıyorum, savunmaları hazırlıyorum. Kurt hareketi de bunu bilerek hareket etmeli ve üstümdeki bu yükü kaldırmalıdır. Ben gerekli olan savunmaları yazdım, görevimi de yerine getirdim. 2004, 2005, 2007, 2008'de kandırmaya çalışıtlar. Bu sefer kesinlikle böyle olmalıdır. Ben halkımızı kandıramam. Yol haritasında da belirtmişim, sorun çözülmeme, amaçlanan tasfiye ise "varlığını koruma ve özgürlüğünü sağlamak için topluk direniş aşaması başlayabilir" demiştim. Bu konular gece gündüz tartışılmalıdır. Kurt Hareketi kendi kararını kendi verecektir.

Benim sırtımdan geçenler, beni kullananlar ayrılp gittiler. İyiniyetli olanlar kaldılar. Ama bunu ne kadar geliştirirler bilememiyorum, kendileri bunu belli lerler.

**"Abdullah Gül, Amed'e
20-30 yıllık emeği
ortadan kaldırılmaya geldi"**

MGK bildirisini çıktığında herkes çok şaşırdı, nerden çıktı bu eski tarz ifadeler. Hatta şok olanlar oldu. Ama ben şaşmadım. Bu bildiri doğrudan benim son savunmamla (V. cilt) ilgilidir. Savunmamı kaldıramadılar, böyle cevap verdiler. Gül, Amed'de halkın temsilcileriyle görüşmek istemedi. İsteseydi onlarla da biraraya gelebilirdi. Kent Konseyi temsilcilerini kabul etmedi. Bunun yerine kendi yandaşlarıyla görüştü. O Amed burjuvazisi olarak adlandırılan kesim var ya son zamanlarda, onlarla görüştü. halkın iradesini tanıma yok, halkın temsilcilerini kabul etme yok. Seni inkar etmeye geliyor, sen demokratik tepkini ortaya koymuyorsun! BDP de doğru değerlendiremedi. En iyi değerlendirmeyi bir köşe yazarı yapmıştır; "Gül, 20-30 yıllık emeği ortadan kaldırılmaya geldi" diyordu. Doğru kavramış, tek cümleyle güzel söylemiş.

Arif Doğan çıkışını ama bilgi kırılığı yaratıyor. Öyle sandalyede falan oturması da hikaye olabilir.

Kürtler tehlikenin farkında olmalı, önlemlerini almalıdır. Hükümetle asker arasında çelişki olması işbirliği yapmayıacakları anlamına gelmiyor. Bunların hepsini bir bütün olarak düşünmek lazım.

Kent Konseyleri, İl Konseyleri öne min sürekli vurguluyorum. Bunların kısa sürede kurulup, tamamlanmaları demokratik çözüm açısından yararlı olacaktır.

Ben bundan sonra demokratik uluslararası kavramını kullanacağım. Bu kavramı ilk defa dile getiriyorum. İttifak, birlik arayış ve çalışmalarını bu şekilde kavrulmuş oluyorum. Bu çerçevede ÖDP, EMEP, ve diğer sol çevrelerle görüşüslüp, diyalog geliştirilmesi önemlidir. Onlar da bunun içinde yer alır. İyi örgütlenirse potansiyel var, harekete geçirilirse yüzde on barajı bile asılabilir.

Kılıçdaroğlu, Baykal'ın yeni bir versiyonu olmak istemiyorsa, kمالizmi demokratikleştirme gibi bir misyonu varsa BDP ile diyaloga açık olmalıdır. CHP ve Kılıçdaroğlu cumhuriyetin demokratikleştirilmesi, kمالizmin demokratikleştirilmesi yönünde bir açılım içine girerse bir birlikteşlik gelebilir. Hatta böyle bir misyonu varsa, yapılacak bu ittifak Kurt-Türk ilişkilerinde yeni bir sayfa açabilir.

Cezaevlerindeki tüm arkadaşları, Kars ve Muş'taki halkın selamlıyorum. Çarmıha

"Devletin artık barışın yolunu açabilecek adımlar atması gerekiyor. Somut adımlar atılmazsa ben artık çekileceğim. Haziran sonrasında yönelik bir adım atılacağına işaretini, yeşil ışığını bile henüz vermediler. Bu işaret verilmezse, barış adımları atılmazsa benim yapabilecek bir şeyim kalmaz. Bu durumda Haziran kararı da gözden geçirilebilir. Herkes bunu doğru anlamalıdır"

göremiyorum. Ancak ABD gibi İngiltere gibi büyük devletlerin ani çıkışları da olabilir, bilemiyorum.

Ben daha önce de ifade etmiştim. Hükümetin bu sorunun çözümü için bir barış kararı alması lazım. İsterse, iradesi olursa bu çok kolay alınacak bir karardır. Güle başbakanlığı döneminde mektup yazmıştım. Gerekli uyarılarla da bulunmuştum. Ancak cevap vermedi. Çok yazdım, Erdoğan'a da yazdım, cevap olmadı. Halen de barışa ilişkin bir karşılık vermemeleri, bir kararları yok. Hanefi Avcı da kitabında "Apo'yla çözmemiz lazım, Apo'yla görüşülebilir" demiş. Mehmet Ağar "düz ovada siyaset yapısınlar" dediği için önenü kestiler, tasfiye ettiler. Bilinmeyen Hanefi Avcı ve Mehmet Ağar, geçmişte benimle en çok uğraşan, benimle en amansız mücadele eden kesimlerdendi. Hatta Suriye'de bana suikast düzenleyen kesimin içindeydiler. Fakat bunlar bile sorunun çözümü gereğini, bunun için benimle görüşülmeli gereğini söylüyorlar. Bunlar anladılar ki bize karşı olan mücadele tarziyla başarılı olamıyorlar o zaman barışa yöneldiler. Bana 2002'de burada askerler "sava-

lendirmesiyle KCK operasyonları yapıldı. Şimdi de her tarafta böyle sinsice, gizli şekilde bu operasyonlar durmadan devam ediyor. Kars'taki gibi. Bu operasyonlar hükümetten kesinlikle bağımsız değil. Bu kesimler "biz bunları içeri alırız ortalık bize kalır, istedigimiz gibi at oynatırız, geriye kalan kitle bize kalır" düşüncelerindeyidiler. Fakat bu plan tutmadı. Devlet içinden de bu KCK operasyonları doğru bulmayan kesimler var. Kurt hareketi ne kadar farkında bilmiyor, ama AKP'nin bu tasfiye planları JİTEM'in tasfiye planlarından daha az tehlikeli değil. 2010 yılı da AKP'nin bu planının tutmadığını gösteren yıl oldu. Ortada alınmış bir tasfiye kararı var. BDP de Kandil de yeteri kadar farkında değil. Colemér'e de imam olayında da görüldü. Başbakanın bize karşı öfkesi çok büyük, tehdit ediyor. Bire yirmi alırız anlamındaydı o. Bir imama karşılık yirmi insanımız öldürdü. Geçitli olayı bununla ilgilidir. Tüm bunlar bir soykırımdır. Tehlikesine işaret ediyor. Bülent Arınç da geçenlerde bir açıklaması vardı; "amacımız onları pasifize etmektir" diyor. Yani bir pasifikasyon uyguluyorlar.

türü eylemlere girişirlerse, onların provokasyon çıkarma amaçlarına zemin sunabilirler, kolay hedef haline gelirler. Tehlike sanıldandan daha büyuktur. BDP de yeteri kadar farkında değil. AKP kendi hegemonik gücünü inşa ediyor, her tarafta yayıyor. Kendi iktidarı sahlaşıyor. Faşist islamcı bir hegemonyadır, bunların Müslümanlıyla, İslamlıla alakası yok. Bütün bunları siyaset akademilerinde tartışılabilecek konulardır. Ciddi konulardır. Bu Hizballah'ın çok küçük bir güç olduğuna dönük değerlendirmeler var. Doğru küçük grup olabilir, ama devlet onları, başka grupları harekete geçirebilir, size yönelik, farkına bile varmazsınız. Her tarafta bunlar bekliyorlar, yanınızda bekliyorlar, tehlikenin farkında değilsiniz. Önemli olan içlerindeki samimi kesimlerle bir ilişkisinin kurulmasıdır. Onlar Kent Konseyi'ne çağrırlar, konuşurlar. Samimi kesimleri işin farkındalarla Kent Konseylerinde yer de alabilirler.

Ben burada ağır mahkumiyet koşullarındayım, nefes bile alamıyorum, uyku yok. Burada daha fazla bir şey yapamam. Ben burada bir rehine gibiyim, çarmıha gerilmiş biriyim. Çarmıha

Toplumsal ekoloji nedir ne değildir

Ekoloji kavramı ilk kez yaklaşık yüz yıl önce Ernest Haeckel tarafından hayvanlar, bitkiler ve inorganik çevreleri arasındaki karşılıklı ilişkilerin araştırılmasını ifade etmek için icat edildi.⁽¹⁾

Dünya ve Türkiye yeşil hareketine baktığımızda ortama hakim olan ve sistemce durmadan pompalanarak gündemde kalan temel iki hareket göze çarpar. Mistisizme boğulmuş 'biyomerkezi' bir anlayışın hakim olduğu derin ekoloji ve reformist çevre hareketi. Derin ekolojinin temelinde 'insan sevmez', 'antiteknolojik', 'antiussalci', 'doğa' ile mistik bir 'birlik' düşüncesi yatar.⁽²⁾ Çevrecilik hareketinde ise pragmatik, 'insanmerkezli', sistem içinde sistemi eleştirmekense sistemin uygulamalarını görünüşte yumoşatan, ancak mevcut sömürücü sistemi yaptıklarıyla meşra-laştıran bir 'subab' görevi görmekten öteye geçemeyen Bookchin'in deyimini ödünc alırsak bir 'çevre mühendisliği' mantığı yatar.

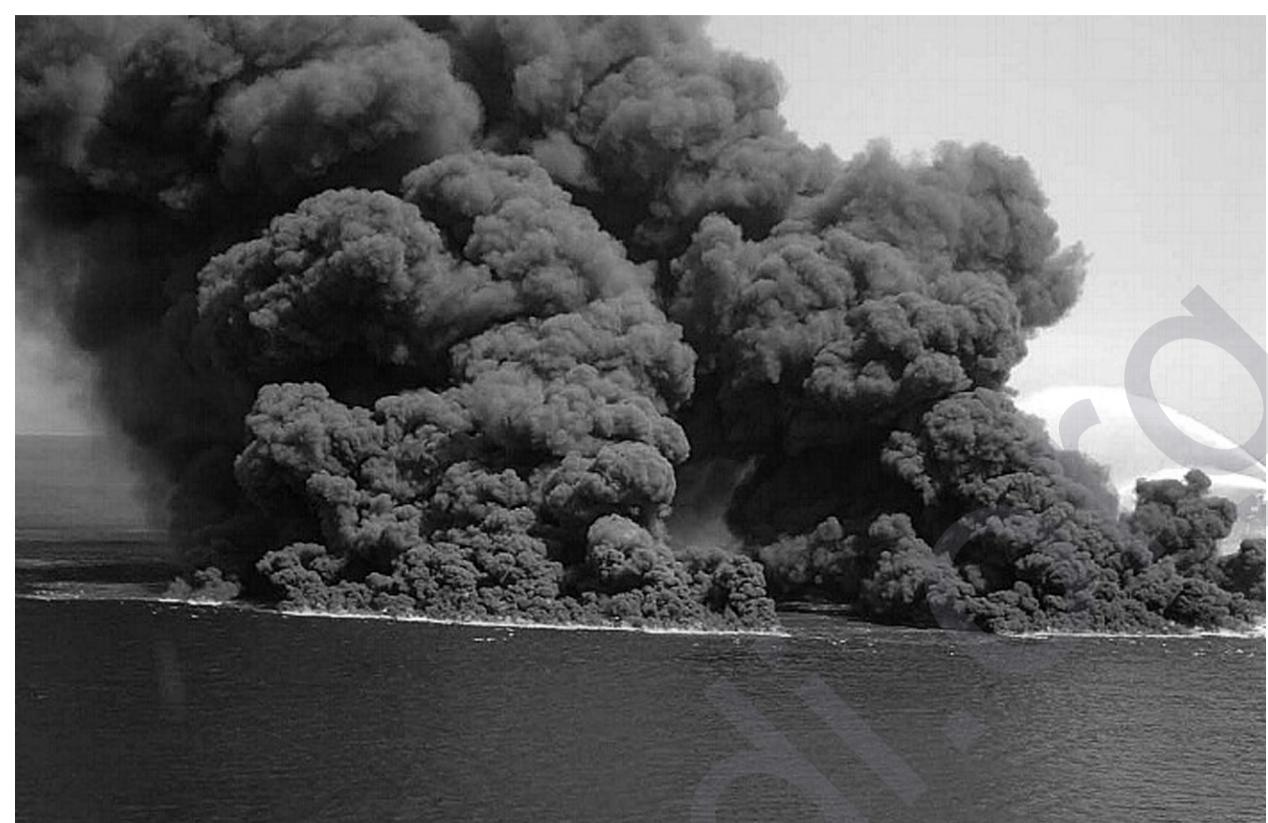
Çevrecilik dar, pragmatik, genellikle toplumsal açıdan 'tarafsız' olup, hava su kırlılığı, zehirli atıklar, gıdaların kimye-veleştirilmesi vb konular üzerine yoğunlaşır. Bu gayretlerin desteklenmesi gerektiğini kabul etmeliyiz. Ancak bu haliyle sadece buz dağının görünür kımıyla uğraştıklarından ve hep sorunun çevresinde dolanıp bir türlü asıl soruna yöneliklerinden bu çabaların süre-gen ve aynı zamanda etkili olacağını düşünmemek gerekir. Çevreci hareket temelde 'insanmerkezli' bir harekettir. Bu yönüyle derin ekolojinin 'doğamerkezli' düşüncesinin tam tersidir. Çevrecilik doğayı sadece edilen bir yaşam ortamı, nasıl olursa olsun insanların kullanımına 'hizmet edebilecek' bir dışsal nesneler ve güçler yığırı olarak görür. Varolan sömürücü toplumu eleştirmeden, sistem içinde tüm görünüşleriyle insan sağlığına ve refahına verilen zararı asgariye indire 'teknik' reformlar yoluyla doğal dünyayı, mevcut toplumun ihtiyaçlarına ve onun sömürücü kapitalist buyruklarına uyarlamak ister. Mevcut toplumun temel kavramlarını özellikle de 'insanın doğaya hükmetmesi' düşüncesini sorgulamaz. Ve tahakküm yol açtığı hasarları görünüste azaltacak teknikler geliştirerek bu tahakkümü maskelemeyi ve kolaylaştırmayı sağlar. Böylece çevreci mü-hendislikler teknik ürünler ile sadece doğayı değil, kamuoyunu da mevcut toplumun ilişkilerine uydurmakta başka işe yaramayan 'ekoloji' yönelik partiler ile hiyerarşi ve tahakküm kavramlarını gözden saklarlar.

'Derin ekoloji' ise kendisini 'doğamerkezli' bir düşünüş olarak 'insanmerkezli' çevreciliğin tam tersi olarak tanımlar.⁽³⁾ 'Vahşi doğa'yı merkez alan bu düşünüş, temelde idealist olup doğa ile mistik bir 'birlik' olarak bütünlüğe yolunu Budizm'de, Taoizm'de ve özellikle diğer Doğu dini düşünçelerde bulur.⁽⁴⁾ İnsanın doğadan ötekileşmesini 'ilk gü-nah' olarak görüp buna lanet etmeye kalmaz, evimsel süreçteki farklılıklarını görmezden gelip canlı cansız her şeyi 'es değer' sayarak bu yabancılasmayı ortadan kaldırılacağı savunur.

Genel olarak 'mistik ekoloji' denene-bilecek 'derin ekoloji' hareket(leri) tüm yaşam biçimlerini, bakteriler ve virusler de dahil olmak üzere, 'icsel değerler' açısından birbiriyle eşitleyen 'biyomerkezilik' denilen ortak bir görüşü paylaşır. Tam da burada çok tartışılan bir konuya gelmekteyiz: 'icsel değer'in (ne

demekse!) tüm türler arasında eşit şe-kilde dağıldığı anlayışı! Bu görüş doğal evrimi hiçe sayarak evrim sürecinde bi-rikerek farklılaşmaların oluşturduğu ce-şitiliği bir gelişim süreci olarak kavra-maktan uzaktır. 'İcsel değerler'in biyo-merkezci savunucuları bu farklılık ce-şitiliğini yalnızca ahlaki olarak eşitlenebilir özellikler olarak görür. Öyle ki, insana doğal evrim tarafından bahsedilen sinir sistemi sayesinde çevresini ve kendisini değiştirmeye ve dönüştürmeye kapasitesi ile bir sivrisineğin veya ağacın kendini gerçekleştirmeye 'hakkını' aynı kefeye ko-yarlar. Bu biyomerkezci yanılısamalar ve insan düşmanı sonuçlarının işığında iyiy ya da kötü var olan tek 'etik' öznenin insan olduğu gerçeği gözden kaçırır. "Yalnızca insanlar" diyor Bookchin, "diğer yaşam biçimlerine değer biçen, eşi olmayan bir etik sistemler yaratma kapasitesine sahip olduklarına göre kendi-lerine ait özel bir değerleri olduğu açıktır. Davranışlarının ve onların yarattığı eko-lojik etkinin tamamen farkında olabil-diklerine göre biyosferde nadir bulunan varlıklardır; çünkü başka hiçbir yaşam biçimini evrim tarafından kendine bahse-dilen bu olağanüstü bilinciliğe sahip değildir."⁽⁵⁾ Dolayısıyla insan yaşamı bir kuşun veya ayının yaşamı ile eşit düzeye getirilemez. Tıpkı bir kuşun veya ayının yaşamı bir ağacın varlığı ile ve bir ağacın varlığı bir taşın varlığı ile eş tu-tulamayacağı gibi. Beğenelim veya be-ğenmeyelim dünyadaki her şeye varolan ve olacak 'değerini' insan verir. İnsanı doğada değerin cismesmesi olarak düşünmek yanlış olmaz. Ancak insanlar var oldukça dış dünyaya değer biçerler. İnsanların yok oluşıyla birlikte değer yok olacaktır. Bu eğilim düpədüz 'gericidir.' Zira insanın çevresini ve kendisini daha iyiye, güzelle doğru geliştirme ve dönüştürme yeteneğini ve potansiyelini hiçe sayar. Bu da insana verilmesi gereken önemi arka plana atar ve vahşi doğa içinde bu 'potansiyel'ini eritmeyi, edilen kılmayı amaçlar. Bakın bu 'es değer' safası şimdi karşımıza nasıl geliyor: Mistik ekolojistler sık sık ekolojik krizin sorumlusu olarak 'insanları' ya da 'insanlığı' sorumlu tutarlar. Günümüz sömürücü toplumunda tüm insanlar 'aynı derecede' bu krizden 'sorumlu' tutulur ve suçlanırlar. Yani nükleer san-trallerle çalıştırılan pek çok fabrikanın sahibi ile bizim köydeki Ali emmi ya da bir gecekondu daki evinde hali dokuyan Fatma teyze aynı kefeye konur. Bu krizden aynı oranda suçu olduklarından aynı oranda bedel ödemeleri beklenir.

Burada bazı kavramları açıklamakta yarar var. Bunlardan biri 'doğa' kavramıdır. Toplumsal ve ekolojik açıdan baktığımızda doğa 'varolan' her şey değildir. Bu tanım en azından 'toplumsal ekolojistler' için böyledir. Doğa giderek genişleyen çok uzun bir farklılaşma süreci olarak görülmeli gereken evimsel bir gelişimdir. Bu süreç ne kadar farklı olursa olsun cansızdan canlıya ve ni-hayet toplumsal olana doğru birikerek çoğalan, evimsel bir süreçtir. 'Birinci doğa' insanı olmayan doğa yani 'vahşi doğa' olarak, doğal dünyanın özellikle de organik dünyanın birikimsel evrimi olarak tanımlanabilir. 'İkinci doğa' ise insanlar tarafından yaratılan tüm de-ğerleri içerir.⁽⁶⁾ Yani insanı ve toplumsal olan her şey ikinci doğa içine alır. Bir bütün olarak doğanın bu iki gelişimini karşı ve tamamen dülist bir zıtlık değil de son derece yaratıcı ve paylaşılan bir 'evrim' olarak ele alan hemen hemen

tek yaklaşım toplumsal ekolojidir. Buna karşılık çevreciler birinci doğayı ikinci doğa içinde eritem eğilimindedirler. Mistik ekolojistler ise 'biyomerkezci' kavramlarıyla genellikle insanlığın sorunlarını ve ikinci doğayı küümserler. Ve ilk doğayı 'vahşi doğa' olarak yüceltme eğilimi taşırlar. Bu mistik ekolojiler insan türünün evimsel bir hata, hatta bir 'kan-ser' olarak görürler. Bu şekilde insanlığın tarihi boyunca elde ettiği kazanımlarını lanetleyip yok sayma eğilimindedirler. Hatta o kadar ki tüm kazanımları bir kenara itip ilkel yaşam biçimlerine geri dönmeyi savunanlar da çıkmaktadır. Mistik ekolojistlerin bu tü insan kazanımlarını degersizleştirici düşüncelerinin kökeninde, insana ve insani olan her şeye karşı bir nefret yatar. Akla, bilime, teknolojiye, insan aklına dayanan her şeye nefret.

Bilimin şu anda varolan sömürücü toplumsal matrisi görmezlikten gelinerek bizatihî bilime karşı olmak ne denli akılmalıdır? Teknolojiyi şu anki yapısıyla değerlendirdir teknolojinin her türünün zararlı olduğunu söylemek ve tamamen teknolojiyi ekolojik sorunlardan sorumlu tutmak ne kadar doğrudur? Teknolojinin sadece çevreye zarar vermeye değil çevreyi düzeltmeye de yarayacağına görmezlikten galmak ne kadar akılmalıdır? Akı sadece araçsal akıl olarak değil de, nasıl olursa olsun her yönüyle tüm sorunların kaynağı olarak görmek ve bizatihî akla saldırmak ne kadar doğrudur? Tüm bu kazanımların -bilim, teknoloji ve akıl- 'ne amaçla' ve 'nasıl' kullanılması gerektiği sorusunu sor-malyız, onları tamamıyla reddetmeyi değil. Tabii ki çevreyi tahrif edici teknolojiler vardır. Ancak teknolojinin aynı zamanda insanın doğa ile uyum içeri-sinde yaşamayı kolaylaştırabileceğini de unutmamalıyız.

Romantizmin ve mistisizmin batığına saplanmak istemiyorsak, soruları doğru sormalıyız. Soru, insanlar doğaya müdahele etmeli mi etmemeli mi sorusu değil; "insanlar doğaya 'nasıl', ne amaç-larla, hangi 'etik temellerde' müdahele etmeliler?" sorusudur. Bu soruya verilecek yanıt nasıl bir toplum istediğimiz sorusunun içinde yatomaktadır. Kuraca-gınız toplumun ve oluşturacağımız etik tavrimizin doğaya tavrimizi ve ona nasıl müdahele edeceğimizi belirleyeceğini bilmeliyiz. Toplum ile doğayı birbirinden ayrı düşünmek, birisini diğerinin içinde eritmekten daha az tehlikeli değildir. Bu

dülist veya indigemic zihniyetten sıyrılıp 'büyük' devingen ve birikimsel bir zihniyete ihtiyacımız var. İnsanın doğadan ayrı olmadığı gibi aynı zamanda bizatihî kendisinin ve kazanımlarının doğanın ona bahsettiği yeteneklerin ürünü olduğunun bilincine varma-liyiz. Ve nihayetinde bu sahip olduğumuz gücün kendisini ve doğayı yok etme durumuna geldiğini görüyoruz. Ancak yıkıcı olan bu gücün onarıcı ve yapıçı potansiyelini görmezlikten gelemez, gelmemeliyiz. Bütün mesele, bu insanı duyarlılıklarımızın ve taleplerimizin bilincli olarak ortaya konulmasıdır. Tabii ki çözüm yolları günlük hayatın içinden çı-kacaktır, adım adım, coğalarak. Bir düşünürün de dediği gibi "bu uğurda hayal etmeye ve savaşmaya değer."

Toplumsal ekoloji nedir?

Bugünkü kar üzerinde kurulu, 'ya büy-ya ölü' şiarıyla yol alan burjuva toplumda tabiri caizse yeryüzünün ilklerine kadar isleyen bir yok etme faaliyeti sis-teymi olarak uygulanıyor. Soluduğumuz havanın, içliğimiz suyun, yediğimiz be-sinlerin sağlıksızlığı, kıyılarımızın, de-nizlerimizin, göllerimizin derinliklerinin ve neredeyse tüm vahşi doğanın geri dönüşümüzsü bir şekilde yok edildiği orta-ta. Nükleer santrallerin mantar gibi çoğalması, milyonlarca insanın yaşadığı kentleri nükleer atık cehennemine çevirerek, bilinebilin ve bilinemeyen pek çok kanserojen ve mutajen madde-lerin çöplüğüne dönüştürmektedir. Tüm bu radyoaktif ve ağır metallerin atıkları doğal çevreyi olduğu gibi insan yaşamını da tehdit edici bir etkiye karşı koymaya bırakıyor. Bu ölümcül tahribata toplum yaşamımızdaki yerleşim problemlerimizi, emlak spekulatörlerini, yoğun trafik so-runlarını, yer altı kaynaklarımızın ve toprağımızın bilincsizce yok edilmesini ve daha pek çok şeyi ekleyebiliriz. Tüm bunları dillendirmek sadece bu sorun-ların kaynağına inip, somut ve kökten çözüm önerileri getirdiğimiz takdirde önem kazanır.

Çağımızın ekolojik problemlerinin tehlikesi ve özü, Bookchin'in dediği gibi, bu toplumun -geçmişteki tüm toplumlardan daha çok- organik evrimi bozuyor olmasıdır.⁽⁷⁾ Tabii ki insanın bu organik evrimin dışında olmadığını hatırlatmak önemlidir. Daha da önemli; doğal evrim tarafından oluşturulan insanın, doğal evrim tarafından kendisine bahsedilen

potansiyelleri sonucu önemli bir noktada olduğunun vurgulanmasıdır. Zira artık insan kendini var eden evrim sürecinin yönünü belirleyebilme yetisine sahiptir. Yani insanlar şimdi hiç olmadığı kadar hayatı bir yol ayırmına gelip dayanı-mışlardır. Ya bu sistemin temel iletişiklerini görmezden gelip -hiyerarşî sistemi ve sınıfları- var olan yıkıcı sistem içinde yok olmayı bekleyecektir; ya da tahakkümü bertaraf eden özgürlükü demokratik yapılanmalarla oluşan ekolojik bir toplum yaratacaklardır. Başka bir yol yoktur. İşte toplumsal ekoloji, şu anki sınıflı ve hiyerarşik topluma alternatif özgürlükü ekolojik bir toplum hedefler.

Toplumsal ekoloji ve doğa

Toplumsal ekoloji açısından doğa, bu yazının ilk kısmında da bahsedildiği gibi, 'var olan' her şey değildir. Doğa giderek genişleyen çok uzun bir farklılaşma süreci olarak görülmeli gereken evimsel bir gelişimdir. Bu gelişim ne kadar farklı olursa olsun organik olma-yandan organiğe ve nihayet toplumsal olana doğru birikerek çoğalan, evimsel bir süreçtir. Bu evrim ne vahşi doğada ne de toplumda tamamlanmıştır. Doğayı bu şekilde durağan değil de dinamik bir oluşum olarak ele alındığımızda; doğal ekolojiden bahsedildiği gibi toplumsal ekolojiden de bahsedilir.

Evrim sürecine bir göz attığımızda; çarpıcı bir şekilde evrim sürecinin basitten karmaşığa ve çeşitliliğe doğru bir yol izlediği -tabii ki bilincsiz bir şekilde- ve türler arasında karşılıklı bağımlılığın ön planda olduğu dikkat çeker. Daha da önemli belki de burada vurgulanması gereken; bir ekosistemin yaşamının ve sistemin dış etkenlere karşı dayanıklılığının büyük oranda bu çeşitliliğe ve kar-maşılığa bağlı olduğunu. Örneğin; besin ağı şemasını gözünüzün önüne getirdiğinizde bir başlangıç ve bitiş noktası bulamazsınız. Zira bu ağını bit-ki-hayvan ilişkilerinin büyük memeliler ve mikroorganizmalar gibi çok çeşitli yaratıkları içeren döngüsel bir bağlantılar bütünü olduğunu görür. Ağa herhangi bir noktadan girilebilir ve görünür bir çıkış olmadan hareket noktasına geri döndürebilir. Sistem bu haliyle kapalı bir sistemdir (güneş ışınlarında dağıtılan enerji dışında.) Bu besin ağı içindeki bakteri türleri ya da herhangi bir mikroorganizma türü arasında karşılıklı bir bağımlılık ilişkisi vardır. Besin ağı

"Toplumsal ekolojinin belki de en önemli yanı ve buradan aldığı güç, 'büyünlük' bir toplum önermesi ve hedeflemesidir. Gürün merkezsizleştirilmesini, karşılıklı yardımlaşma, indirgenemez asgari, doğrudan eylem, doğrudan demokrasi ve yaşam araçlarının herkesin elinde ve hizmetinde olduğu, çevreyi ve mülkiyeti hiyerarşik olmayan bir tarzda komunal paylaşılan bir toplumun bütünlüğüne yayar"

kadar karmaşık ise ekosistem o kadar istikrarlı olur. İlman veya tropikal ortamlardaki ekosistemleri oluşturan türlerin çeşitliliği ve karmaşıklığı nedeniyle, besin açısından bir ya da iki türün yok olması sistemin istikrarını bütünüyle bozmaz iken; kırçık veya buzul bölgelerdeki basit bir ekosistemde bir türün bile ortadan kaldırılması bu ekosistemde önemli köküslere neden olacaktır. Bu noktada asıl vurgulanması gereken, insan yaşamının çeşitliliğe ve karmaşıklığa ciddi oranda bağlı olduğu ve doğanın bir parçası olan insanın hayatını idame ettirmesinin, organizmaların giderek artan karmaşıklığa ve karşılıklı bağımlılığa doğru evrimleşmesine bağlı olduğunu.⁽⁸⁾ Bu bağlamda insanların iradi seçimiyle henüz tamamlanmamış doğal ve toplumsal evrimin yönünü değiştirebilme gücünün ne kadar hayatı olduğu ortaya çıkar.

Doğaya hükmetme düşüncesi

Ekolojik krizin köklerini araştırmak istiyorsak, insanların doğaya hükmetme düşüncesinin ve daha da vahimi bunun bir gereklilik olduğu varsayıminin kökenini araştırmalıyız. Ekolojik krizin nedenlerini ne sadece teknolojide, ne nüfus büyümeye, ne halkın sorumsuz tüketimde ne de doğa üstü bir gücün insanları cezalandırmamasında aramalıyız. Bookchin'in de dediği gibi, "bugünkü ekolojik krizin köklerini bulmak için sadece teknike, demografiye, büyümeye ve sağılıksız refaha bakmak yetmez; bunların altında yatan ve insan toplumunda –sadece burjuva, feudal ve antik toplumda değil, genel olarak sınıflı toplumda değil, bizzat uygarlığın şafağından– hiyerarşi ve tahakkümü üretilmiş olan kurumsal, ahlaki ve tinsel değişimlere çevirmeliyiz gözümüzü."⁽⁹⁾ Gözümüzü bu yöne çevirdiğimizde ise karşımıza dev gibi sorular çıkar: Peki öylese, doğaya hükmetme düşüncesinin kaynağı nedir? İnsanın kendi doğasına hükmetmeden dışsal doğaya hükmetmesi olanaklı mıdır? Toplumsal ekoloji insanın doğaya hükmetmesi ve sömürmesi gerektiği şeklindeki varsayımin insanın insana hükmetmesi ve onu sömürmesinden kaynaklandığını savunur. Yani tersten ele alacak olursak; 'insanın doğayı emek potasında eriterek özgürleşeceğini' varsayıminin tersine insanın, ancak doğaya ahenkli bir şekilde oluşturacağı etiksel ve ekolojik bir müdahale ile doğayı zenginleştirerek özgürleşebileceğini savunur. İnsanın insan üzerindeki tahakkümünün kökleri patriyarkal aile yapısı içinde erkeğin kadına hükmettiği ve sömürüdüğü dönemlere kadar uzanmaktadır. Zamanla toplumsal tahakküm birlikte ortaya çıkan hiyerarşiler, sınıflar, mülkiyet ve devlet kurumları kavramsal planda insanın doğa ile ilişkisine de aktarıldı. Böylece özneden nesneye, bir kaynağa hatta alınıp satılır bir metaya dönüşen köleler olarak değerlendirilen insanlar, aynı değerleri doğa ile olan ilişkilerine de aktardılar. Yüzyıllar boyunca hüküm süren bu görüş adeta genetik yapımıza sırayet etti. Bir de şuanlığına karşılmamız gereken çok önemli bir soruya karşı karşıyayız: Peki 'özgür doğayı' nasıl organize edebiliriz? Toplumsal ekolojiye göre, konfederal

erotik arzularımıza, hatta varolan 'radikal toplumsal muhalefetimize' dek, yani toplumsal hayatımızın akınına gelebilecek en ücra köşelerine dek bu görüşün etkisinde yaşamaktayız. İnsanın insan üzerinde tahakküm kurduğu ve sömürüdüğü, bireylerin artık pazarda alınıp satılan metalara dönüştürüldüğü ve bireysel farklılıkların ve kişiliklerin buharlaştırıldığı bir toplumun sınırları içinde ekolojik krizler çözülebilir mi? Sadece doğal çevreyi koruyan teknikler geliştirmek yeterli mi? Hele hele nükleer santrallerin bizatlığı kendi özlerinden kaynaklı ekolojik zararı görmeden kapitalist değil de sosyalist bir yönetimde olması bir şey değildir mi? Sadece toplumdaki sömürüyü (ekonomik eşitsizliği) ortadan kaldırmak sırına çözüm getirir mi? Toplumsal kurumlarda ve bilinçlerde bir değişim olmadan devrimi düşünmek olanaklı mı?

Toplumsal ekoloji, 'doğrudan demokrasi' kurumlarının oluşturulması için çaba sarf eder. Peki şu anda, sadece gücün merkezsizleştirilmesiyle oluşturulacak bir yönetimin her derde deva olacağını söylemek ne kadar akılcıdır? Özel mülkiyetin ve pazar ekonomisinin etkisi altındaki bu değer(sızlık)ler dehizinde boğulan bir toplumda, her bireyin hayatının her alanına özgürce müdahale edebileceği ve maddi hayatın tüm araçlarının ortak olarak işletildiği, üretildiği ve 'eşitsizlerin eşitliği' ilkesiyle paylaşıldığı özyönetimi savunmaksızın 'gürün merkezsizleşmesi'nden medet ummak bir şeyi değiştirir mi? Özel mülkiyetli, hiyerarşik ve sınıflı bir toplumda gücün merkezsizleşmesinin her şeyi kökünden çizeceğini dillendirmek kabaca, safdilik olacaktır.

Toplumsal ekolojinin belki de en önemli yanı ve buradan aldığı güç, 'büyünlük' bir toplum önermesi ve hedeflemesidir. Gürün merkezsizleştirilmesini, karşılıklı yardımlaşma, indirgenemez asgari, doğrudan eylem, doğrudan demokrasi ve yaşam araçlarının herkesin elinde ve hizmetinde olduğu, çevreyi ve mülkiyeti hiyerarşik olmayan bir tarzda komunal paylaşılan bir toplumun bütünlüğüne yayar. Aksi takdirde, tüm bu 'duyarlılıklar' ayrı ayrı ve birbirlerinden kopuk bir şekilde ele alıp, tek başlarına varolmalarını talep etmenin hiçbir şeyi değiştirmeyeceği de açıklar. Daha da vahimi, böyle bir 'büyünsüzlik' durumunda, bu kavramların içeriğinin boşaltılıp 'dile düşmelerine' neden olacağı da belirtmeliyiz.⁽¹⁰⁾

Bu bağlamda toplumsal ekoloji, şuanlığına var olan ve özgürlük demokratik gelenekte 'potansiyelleri' gereği ele alınan yerel yönetimlerin (belediyeler ve halk meclisleri gibi) yukarıda dile getirilen 'duyarlılıklar' çerçevesinde yeniden yapılandırılarak, konfederal bir birlikte oluşturulacak alternatif bir toplum hedefler.

Ekolojik bir toplum

Toplumsal ekoloji, bu gezegen üzerindeki yaşamın geleceğinin, toplumun geleceği üzerinden şekilleneceğini kabul eder. Doğal ve toplumsal olan, her ikisinin de ötesine geçen ve en iyisini içeren yeni bir senteze ulaşmak zorundayız.

Şimdi yanıtلامamız gereken çok önemli bir soruya karşı karşıyayız: Peki 'özgür doğayı' nasıl organize edebiliriz? Toplumsal ekolojiye göre, konfederal

olarak birleşmiş özgürlük yerel yönetimlerce şehirlerin merkezsizleştirilmesi yani ademimerkezleşme olmasızın 'özgür doğa'ya ulaşılmasız. Toplumsal ekoloji, konfederal özgürlük yerel yönetimlerin böggesel ihtiyaçlarını karşılamak için insanı ölçükte düzenlenmiş çok yönlü endüstriyel projelerini, organik tarım şekillerinin kullanımını, güneş, rüzgar, metan gibi enerji kaynaklarını ve ekoteknolojilerin kullanımını amaçlar. Halkın sorunlarına yönelik, beceriyle sorunlarını çözmez ve her bireyin her yönüyle kendisini geliştirmesi için boş zamanı amaçlar.

Doğrudan demokrasi

Ekolojik bir toplumun esinlenisi, vizyonu veya etiği bir yaşam politikası içinde vücut bulmazsa anlamlı olmamıştır. Toplumsal ekolojiye göre, politikanın anlamı; yaklaşık 2500 yıl önce demokratik Atina polisindeki eski anlamı gibi; meclisin yurttaşlarının kararlarına uymadıkları takdirde kolayca geri çağrılabilecek koordinatörleri dikkatlice denetleyen kurulları ve vekilleri tarafından yönetimleri ve halkın meclislerinde politika oluşturulmasıdır. Yani 'yönetim', vekalet verilen ve her an geri çağrılabilen temsilciler tarafından oluşturulmuş konseylerce icra edildiğinde ve 'politika', yerel tüm yurttaşlar tarafından yurttaş meclislerinde formüle edildiğinde özde tânimlanan demokrasi, yüz yüze halkın meclislerinde toplumun doğrudan yönetilmesidir. Bu talep, doğrudan ve doyaylı olarak, 1793'de Fransız Devrimi'ni son derece radikal bir doğrultuda iceren az bilinen Paris sektiyonları (ki bunlar arasında 48 semt meclisleri) New England kasaba toplantıları, yurttaşların son zamanlardaki kendi kendini yönetme girişimleri ve kimi ortaçağa özgür kasabaların gibi daha sonraları tamamını kapsayacak şekilde oluşturulan demokrasilere ilham vermiştir.

Burada vurgulanması gereken 'gürün' bir kişide, zümrede, partide ya da devlette toplanmayıp, mahallelerdeki, köylerdeki, kentlerdeki yurttaşlara 'yatılmıştır.' Yurttaş olarak her bireyin yüz yüze doğrudan etkileşerek kendi sorunlarını tartışıp 'politikalar' üretebilecekleri meclislerin oluşturduğu yeni özgürlük yerel yönetimlerin 'konfederal' bir yapıda bir arada oluşturacakları bir güç ancak, ulus devletin karşısında bir alternatif oluşturabilir. Mahallelerde, kasabalarında oluşturulacak 'halk meclisi'lerinden gelecek olan delegelerin oluşturacağı yasal güçleri bulunmayan, ancak büyük ahlaki gücü sahip olan meclislerin kurulması, yerleşimlerde yurttaşların aktifleşmesini sağlayarak yeni bir 'politik alan' oluşturulmasına hizmet edecektir. Bu da insanların yerleşimlerindeki ve ulusal düzeydeki her türlü sorun ile yakından ilgilenmelerinin ve aktif olarak yaşamlarına müdahale edebilmelerinin somut ve psikik alt yapısını oluşturacak mekanları bugünden 'kurma' olanağını sağlayacaktır. Bu şekilde bariz bir kitleşelliğe sahip olmuş kurumsallaşmış bir delegeler meclisinin

"Devlet sadece bir toplumsal idare sistemi değil aynı zamanda, profesyonel bir zor kullanma sistemidir. Devlet, doğası gereği, yapısal ve profesyonel olarak sıradan insanların üzerinde oluşur ve halktan ayrıılır. Devlet polis ve ordunun gücünü kullanarak şiddet tekelini elinde tutar. Sıradan insanlar üzerinde güç kullanır ve aldığı kararlar ile sıradan insanların günlük yaşamlarını kontrol eder"

temsil gücü azalmış yerel yönetim idaresinin etkinliklerini yakından izlemesi, denetlemesi ve kendi sorunları ile ilgili 'halk meclisi'lerinde oluşturulan 'politikaları' icra etmeleri, yerleşim alanındaki politik havayı son derece değiştirecektir. Bu biçimde oluşturulacak özgürlük yerel yönetimlerin bölge ve ulus çapında oluşturacakları konfederasyonlarda, aynı etki ulusal düzeye yayılabilir. Toplumsal Ekoloji düşüncesine göre bu şekilde oluşturulacak özgürlük ve demokratik konfederasyon yerel yönetimler ancak ulus-devletin baskıcı ve yabançlaştırıcı etkisini hafifletecek ve bertaraf edebilecek bir 'güç' oluşturabilir.

Bundan dolayı toplumsal ekoloji, her yerel yönetimin kasaba ve şehirlerin farklılıklara uyum sağlayan, geri çağrılabilecek ve rotasyona tabii vekillerin oluşturduğu konfederal bir özgürlük yerel yönetim politikasında, etiğini cismileştirir.⁽¹¹⁾ Bütün kararların, konfederasyon kasaba ve şehirlerin halkın meclislerinin coğuluğu tarafından onaylanması gereklidir.

Burada hiçbir şekilde atlanmaması gereken; politikanın halkın meclislerinde yerel yurttaşlar tarafından oluşturulacağı ve sadece bu politik kararların seçilmiş vekiller tarafından icra edileceğidir. Seçilmiş vekillerin hiçbir şekilde ve koşulda kendi başlarına 'politika oluşturma' yetkilerinin olmadığı unutulmamalıdır. Bu kurumsal süreç küçük kasaba ağlarındaki gibi bir geçiş süreci olarak, dev şehirlerin semtlerinde ve mahallelerinde de oluşturulabilir. Geçmişte bu talep pek çok kez New York ve Paris gibi büyük şehirlerde tekrar tekrar önerilmiştir, ancak bugün merkezsizleştirilmesinden ziyade merkezleştirilmesi için çabalayan iyi organize olmuş elit gruplar tarafından bozguna uğratılmıştır.⁽¹²⁾

Toplumsal ekolojinin politikası: Özgürlik yerel yönetimcilik

Devlet yönetimine karşı politika

Özgürlik yerel yönetimcilik demokrasi ilkeleri ve uygulamaları ile ilgili olan politik teorilerden biridir. Bununla birlikte, şu anda Batı ülkelerindeki devlet ve yönetim sistemlerini gerçek demokrasi olarak gören pek çok teorinin tersine, geleneksel düşünceleri kabul etmez. Aksine, gerçek demokrasi ile cumhuriyetçi devletin kurumları arasında bir gerilimin var olduğunu kabul eder. Tabii ki cumhuriyetçi devlet bir çok temsili kurum içerir ve bundan dolayı, diktatörlük veya monarşî gibi diğer devlet tiplerinden daha demokratiktir. Ancak, devlet sadece bir toplumsal idare sistemi değil aynı zamanda, profesyonel bir zor kullanma sistemidir. Devlet, doğası gereği, yapısal ve profesyonel olarak sıradan insanların üzerinde oluşur ve halktan ayrıılır. Devlet polis ve ordunun gücünü kullanarak şiddet tekelini elinde tutar. Sıradan insanlar üzerinde güç kullanır ve aldığı kararlar ile sıradan insanların günlük yaşamlarını kontrol eder.

Temsili demokrasi teorilerinin tersine, özgürlük yerel yönetimcilik devlet yönetimi (statecraft) ile politikayı birbirinden kesin olarak ayırr. Geleneksel olarak bu iki kavram hemen hemen eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Politika temsili yönetim sisteminin temel bir ögesi olarak kabul edilir. 'Halk' tarafından seçilen bir avuç insan –politikacılar– halk adına konuşur, yasama ve yürütme kurumlarında onları temsil eder, politikayı oluşturur ve uygular. Bu politikacılar, siyasi

partilere bağlı olup, içinde oldukları partinin söylemini dillendirir.

Politikacılar daha çok etkileri dışında var olan zorunu 'güçler sistemi'nin bir parçası olmak için, seçilmek isterler. Bu 'güçler sistemi' olarak tanımladığımız şey aslında büyük paraların hükümeti 'devlet' ten başka bir şey değildir.

Her parti, toplumda 'temsil' ettiğini iddia ettiği toplumsal bir 'kesim' ve o kesimin 'haklarını' savunduğu iddiasını taşır. Bu iddia temelinde devleti yönetmeye talip olur. Bu iddia ve talep birleştiğinde devlet yönetimini idare etme, iktidarı ele geçirme ve sürdürme araç/amaç halini alır. Bu durumda bazı insanlar (kadrolar) bazı insanların (kitleler) haklarının 'temsil hakkını' kendilerinde bulduklarından, onlar adına düşünme ve onların 'iyiliği için' bir şeyle yapma ve onları 'yönetme' hakkını da meşrulaştırırlar. Parlamentarizm ve siyasi parti içinde bu yapı ve eğilim keskin bir hal alır.

Siyasi partilerin, politik görüşlerini paylaştığı yüce gönüllü insan gruplarına ihtiyacı yoktur. Kendileri için devlet gücünü kazanmak isteyen adaylar aracılığıyla, etkin olmaya çalışan yurdan aşağıya oluşmuş bürokrasiye ve hiyerarşik bir yapılanmaya sahiptir. Tüm siyasi partiler devlet iktidarını elde etmek için birbirleri ile yarışırlar. Ve gerçekten bazı spesifik konularda birbirlerinden farklı görüşleri de olabilir. Ancak hepsi de devletin varlığını onaylar ve onun kuralları ve kurumları içinde çalışmayı kabul eder. Her parti iktidarın dışında iken devletin 'gölgesi' gibidir. İktidara gelecekleri günü beklerler. Bu sistem politikasını tanımlamak gerekirse buna 'devlet yönetim' demek yerinde olacaktır.⁽¹²⁾

Bir yurttaş olarak kendi yaşamının kontrolünü elinde tutan sıradan insanların tersine, devlet yönetimi için yurttaşların güçlerinden feragat etmeleri gerekmektedir. Yurttaşlar kendi kendilerini yönetmekten aciz ve çocukmuş gibisine bir 'seçmene' ve 'vergi mükellefine' indirgenir. Politikaya katılmaları ise belirli periyotlarda yapılan seçimlere katılıp oy kullanmalar ile sınırlıdır. Seçimler dışında politika oluşturma ve icra işine hiç katılmazlar. Böylelikle, yurttaşlar bu iktidar sisteminde yaşamaları üzerinde hiçbir söz hakkı olmayan, basit bir fügür olmanın ötesine geçemezler.

Doğrudan demokrasi olarak politika

Geleneksel anlamda, politika ve devlet yönetimi sıklıkla birbirlerinin yerine yurttaşların güçlerinden feragat etmeleri gerekmektedir. Yurttaşlar kendi kendilerini yönetmekten aciz ve çocukmuş gibisine bir 'seçmene' ve 'vergi mükellefine' indirgenir. Politikaya katılmaları ise belirli periyotlarda yapılan seçimlere katılıp oy kullanmalar ile sınırlıdır. Seçimler dışında politika oluşturma ve icra işine hiç katılmazlar. Böylelikle, yurttaşlar bu iktidar sisteminde yaşamaları üzerinde hiçbir söz hakkı olmayan, basit bir fügür olmanın ötesine geçemezler.

Uluslararası olarak, politika ve devlet yönetimi sıklıkla birbirlerinin yerine yurttaşların güçlerinden feragat etmeleri gerekmektedir. Yurttaşlar kendi kendilerini yönetmekten aciz ve çocukmuş gibisine bir 'seçmene' ve 'vergi mükellefine' indirgenir. Politikaya katılmaları ise belirli periyotlarda yapılan seçimlere katılıp oy kullanmalar ile sınırlıdır. Seçimler dışında politika oluşturma ve icra işine hiç katılmazlar. Böylelikle, yurttaşlar bu iktidar sisteminde yaşamaları üzerinde hiçbir söz hakkı olmayan, basit bir fügür olmanın ötesine geçemezler.

Politika kelimesi etimolojik olarak yunanca olup polisten türemiştir. Atina polisinde doğrudan demokrasi bir gerçelikti. Atinalılar Solon, Cleisthenes

ve Pericles gibi sözcüleri ile, tüm yetişkin Atinalıların kamusal alana katılabilmelerine olanak sağlayan kurumlar yaratmışlardır.⁽¹³⁾ Böylece iktidar bir grup aristokratik zümreden yurtaşlara yarışmıştır. Ne yazık ki yine de, kadınlar, köleler ve yabancılar politik yaşama dahil edilmeyordu.

Antik Yunanlıların politik yaşam kavramı, günümüz Batı 'demokrasileri'ne alışmış kişilerin anladığından farklıdır. Antik Yunanlılar her Yunan erkeğinin doğuştan politik bir varlık olduğuna inanmactaydı. Onlar için politika yapmak, insanın doğasında olan bir şeydi. Bir erdem göstergesi idi. Politik alana katıldığı oranda insanların özgür oluklarına inanılıyordu. Günümüzde devlet iktidarına katılan ve devlet yönetim mekanizması içinde var olan profesyonellerin tersine, Atinalılar kendi kendilerini yönetikleri bir sistem içinde ve bilinçli olarak bu eylemin amatör karakterini yüceltiyorlardı. Genellikle her hafta düzenli olarak toplanan yurtaş meclisleri ve kalabalık jürülerden oluşan yargı sistemleri geniş katılımlı olanaklı kılıyordu. Bu tür kamu görevlerine çok sayıda yurtaş arasından, kura ile seçim ile insanlar seçiliyor ve sıkılıkla rotasyon uygulanıyordu.

Peloponnes Savaşı'ndan sonra Atinalıların doğrudan demokrasisi zayıfladı. Roma İmparatorluğu döneminde ve sonrasında, demokrasi fikrinin kendisi, 'ayaktakımı yönetimi' (mob rule) olarak nitelendirildi. Ancak halkın kendi kendini yönetmesi olarak politika fikri asla bütünüyle tarih sahnesinden silinmedi. Tersine, bu iki fikir ve gerçeklik yüzüller boyunca ve günümüze dek süregeldi. Ortaçağ Avrupası'nın bazı kasaba merkezlerinde, New England'da, devrim dönemi Paris'te ve pek çok yerde yurtaşlar yaşamaları ile ilgili problemleri tartışıp çözmek ve toplumu yönetmek için bir araya gelmişlerdir. Bu denemeler her zaman merkezi iktidar ile çatışma içinde olmuştur. Merkezde krallar, prensler ve papa merkezi iktidarı kullanmışlar; ancak yerel düzeyde kasabalarda, köylerde ve mahallelerde insanlar kendi yaşamlarını kontrol etmişlerdir.

Bununla birlikte tarihte ideal bir doğrudan demokrasi örneği yoktur. Antik Atina demokrasisini ele alacak olursak, büyük oranda patriyarkal ve diğer baskı unsurları tarafından kısıtlanmış olduğunu söyleyebiliriz. Kadınlar, köleler ve yabancılar politik alanın dışında tutuluyordu. Ancak bu yetersizlikleri nedeniyle Atina demokrasisinin terk edilmesi gereği ya da geliştirilemeyecek bir yapıda olduğunu ili sürmek kesinlikle yanlıştır. Tüm bu yetersizliklerine karşın yurtaş meclislerinde oluşan politik alan üzerinde temellenen Atina demokrasisi, ne parlamenteder ne bürokratik, ne merkeziyetçi ne de profesyoneldir, ancak demokratik ve politik özgürlük sahiptir.

Devlet yönetimi (statecraft); devletin kurumları ve bu kurumların himayesinde yaşayan insanların ve halkların, 'profesyonel' olarak yönetme işiyle uğraşan -seçilmiş ya da atanmış- kişiler tarafından yönetilmesi -idare edilmesi- anlamındadır. 'Politika' ise -antik Yunan'daki anlamına sadık kalarak- insanların birey -yurtaş- olarak kendi kurdukları halk meclislerinde ya da yapılarda doğrudan kendi hayatları ve toplumsal meselelerde söz sahibi oldukları bir eylem biçimi, yaşam alanı ve tarzıdır.

Bu ayırmada, 'devlet yönetimi'nde, bugün 'politikacı' olarak bilinen seçilmiş ya da atanmışların oluşturduğu bir yapı ile genel olarak yönetilen ve edilen olan bir kitle göze çarpar. 'Politika' da ise katılım ve doğrudan eylem ile hayatına doğrudan müdahale ede-

bilen etkin insan -yurtaş- öne çıkar. Bu iki durum birbirleriyle uzlaşmaz şekilde karşı karşıyadır. Devlet yönetimi merkeziyetçi, otoriter, oligarşik ya da monarşik, hiyerarşik, seçkin, gücü bir elde toplayan ve temsili öğeler ile beslenirken; politika, demokratik, özgürlük, hiyerarşik olmayan, gücün dağıtan ve yayan duyarlılıklardan beslenir. Devlet yönetiminde yurtaş bir seçmene ve vergi mükellefine indirgenken aslında özgürlüğü sadece seçimlerde hatırlanan ve sandığa oyunu attığı andan itibaren özgürlüğü 'buharlaşan' edilgen bir seçmene indirgenir. Politikada ise her insan, hayatı ve toplum yaşamında söz sahibi olan, hayatını yönetebilecek potansiyeli olan aktif bir yurtaş olarak belirir.

Politikanın yeniden oluşturulması

Politik tarihe baktığımızda ulus devletin yükselişi ve konsolidasyonu ile merkezilenen iktidarın kamu katılımlının yerini almaya başladığını görüyoruz. Bölgelerin ve yerlerin denetimi devletlerin kontrolüne geçti. Bu yayılım ilk olarak monarkların ilahi kudretleri ile bezendi. Ardından, 19. yüzyıl başlarında cumhuriyetçi devletin kurulması ile birlikte, kongreler ve parlamentolar gibi 'temsilci' kurumlarıyla bu yetkiler ve kudret sahte bir dış görünüm ile devlete mal edildi. Aynı dönemde bu temsili kurumlar devletin elit, paternalist ve baskıcı doğasını adeta bir pelerin gibi örttü. Halen günümüzde Batı'nın ulus devletlerinin demokrasileri, 'pürüzsüz demokrasi' olarak gösterilmektedirler. Ulus devletin politikayı yok eden doğası hala parlak yaldızlı bir pelerin tarafından örtülmektedir.

Özgürüğün yerel yönetim projesi, bir bütün olarak toplumun ve toplulukların sıradan yurtaşlar tarafından yönetilmesini olanaklı kıracak, doğrudan demokrasi kurumlarının oluşturulması ve bunların yaygınlaştırılması projesidir. Bu eski anlamına bağlı olarak politikanın yeniden hayatı döndürülmesi demektir. Hiçbir şekilde, yurtaşların cumhuriyetçi devlet sürecine katılımlarını genişletmek anlamına gelmemektedir. Hatta inisiyatif ve referandum gibi araçları kullanmayı yaygınlaştırmak, ulus dev-

letin 'demo-kratikleşmesi' amacını dil-lendirmek anlamına hiç gelmez. Kısacası özgürlükü yerel yönetimcilik, demokratik reformlar yapmaya çalışarak devletin üzerindeki 'demokratik' peçeye naşır işlemeye çalışır.

Özgürüğün yerel yönetimciliginin amacı, yok olmuş olan kamusal alanı yeniden canlandırıp yeni bir politik alana dönüştürmek ve pasif seçmenlerin ötesinde aktif yurtaşlar oluşturmaktır. Özgürüğün yerel yönetimcilik, aktif yurtaşlar tarafından oluşturulan mahalle ve kasaba meclis toplantılarında yurtaşların iktidarını kurumlaştırarak, radikal anlamda, politikanın köklere geri döner, doğrudan demokrasiyi diriltir ve yayar.

Özgürüğün yerel yönetimcilik yerel yönetimlerin -burada bahsedilen özellikle belediyelerdir- potansiyel olarak özgürlük kurumları olduğunu düşünür. Tabii ki günümüzdeki yerel yönetimler çok geniş büyüklükler ve yasal statülere sahip yapılar durumundadır. Küçük kasabalar ve köylerden çok büyük metropolere kadar değişen büyüklükte yerleşim alanlarında yaşamaktayız. Ancak yine de bu durum yerel yönetimlerin doğrudan demokrasının oluşması ve yayılması için yeni bir politik alan geliştirme potansiyelini ortadan kaldırılmaz. Eğer yerel yönetimlerin politik potansiyellerini gerçekleştirmek istiyorsak, var olan büyük kentleri yerinden yönetilebilir ölçülere sahip yerel yönetimlere bölerek küçültmeliyiz.

Yerinden yönetim (desentralizasyon) hiçbir şekilde demokratikleşmeden ayrılmaması gereken bir kavramdır. Zira onun potansiyel olarak devrimci karakterini oluşturan özellikle doğrudan demokrasinin kurulması için gerekli koşulları yaratılmalıdır.

Yerinden yönetimin iki önemli şekli mevcuttur. Bunlardan en önemlisi 'kurumsal yerinden yönetim' diğeri ise 'fiziksel yerinden yönetim'dir. Fakat şunu hiç unutmamak gerekiyor ki; fiziksel dediğimiz desentralizasyonun inşası epey uzun yıllar alabileceğini için bu iki yapının aynı anda olmasını bekleyerek mücadeleye girişmek, hareketi atalete ve hatta ıckmaza sokabilecek bir durumdur. Fiziksel desentralizasyon yaşanmışlıklar ve çeşitli ortaklıklar üzerinden gelişebi-

lecek bir düzenlemeyidir. Temel olarak yerel yönetimin altyapısı ve arazisi ile ilgili bir kavramdır.

Önemli olan ve hemen daha kolay yapılabilecek olan ise kurumsal desentralizasyondur. Bu, insanların yerleşim alanlarında kendi kendilerini yonetebilecekleri ve politika oluşturabilecekleri şekilde kentin yönetim yapısını düzenlemeleri demektir. Büyük kentlerde yapılacak kurumsal desentralizasyon ile iktidar merkezi, kent merkezlerinden mahallelere ve kültürlümlü olan yerel yönetimlere kayar. Buralarda insanlar kendilerini ilgilendiren her konuda yerel, bölgesel veya uluslararası sorunlar hakkında politika oluşturmanın alanlarını kurarlar. Yani yeni bir politik alan için zemin hazırlanmış olur. Buralarda belediyeler devreye girer. Mahallelerde ya da semtlerde oluşturulacak halk meclislerinden oluşan bir belediyeler bu anlamda potansiyel olarak doğrudan demokrasının politik alanını oluşturabilecek kurumsal yapılardır.

Yerinden yönetimin kent yaşamının tüm kurumları için uygulanması çok önemlidir. Kentteki dev müzeler ve tiyatro merkezleri gibi kültürel yapıların yerini her mahallede kurulacak küçük müzeler ve tiyatrolar almalıdır. Üniversiteler öğretim ve araştırma merkezleri olarak hizmetlerine devam etmelidir. Ancak her mahallede bir üniversite kurulması ise gereksiz ve pratik olmayan bir şemdir. Büyük hastaneler yerine küçük klinikler ve sağlık ocakları ile birinci basamak sağlık hizmetleri geliştirmek sağlık toplumsallaştırmalıdır. Bu kurumların kontrolleri özel mülkiyetten kurtarılmalı, bulundukları yerleşimdeki topluluğun kontrole verilmelidir. Böylelikle, toplumsal politik yaşamın diriltilmesi için gerekli olan kurumsal düzenlemeler ile, psikik ve toplumsal yaşamın iç içe işlenmesinin ve geliştirilmesinin yolu açılacaktır.

Toplumsal ekoloji ve seçimler

Toplumsal ekolojiye göre, devlet yönetimine talip olunan genel seçimlere katılmak ile yerel seçimlere katılmak -özellikle bilinçli olarak devlete karşı çıkan özgürlük bir hareket açısından- aynı şey değildir. Kentler ve

"Özgürüğün yerel yönetim adaylarının asıl amacı ivedi bir zafer kazanmak değildir. Seçim çalışmaları her şeyden önce bir eğitim süreci olarak kabul edilmelidir. Yurtaşlara özgürlük yerel yönetimcilik fikrinin anlatılacağı bir okul olarak algılanmalıdır. Özgürüğün yerel yönetimcilik reformist değil devrimci bir hareket olduğu için, amaçları varolan sistemi reforme etmeye yönelik olmamalı, şu anki toplumun yerine özgürlük bir toplum yaratmaya yönelik olmalıdır"

devletler bütünüyle farklı iki gelenekten gelişmişlerdir. Tarih çoğu kez, kentler ve devletlerin iktidar mücadele sine sahne olmuştur. Devlete karşı mücadele etmeyi ve yerel yönetimi demokratikleştirmeyi amaçlayarak yerel seçimlere katılmak, devlete karşı mücadele etmek demektir.

Pek çok birey anarşist seçimlere girmeyi reddeder. Onlar için devlet yönetimine talip olunan genel seçimlere katılmak ile yerel seçimlere katılmak aynı şevidir. Onların gözünde, yerel seçimlere katılmak da devletin bir parçası olmak anlamına gelir ve yurtaşların kendi kendilerini yönetebilecek potansiyele sahip yerel yönetim ile ulus devleti yönetmek bir birlerinden farklı değildir. Bu yüzden, devlet karşıtı olmak her türlü seçimi reddetmeyi gerektirir.

Ayrıca bu anarşistlerin toplumu, toplumsal alan, devlet ve politik alan olarak değerlendirdiklerini görebiliriz. Büyük bir kafa karışıklığıyla devlet ile politik alan eş anlamlı olarak kabul edip, her ikisini de yadsırlar. Böylelikle toplumu devlet/politik alan ve toplumsal alan olarak değerlendirdiklerinden, onlara göre devlete karşı mücadele etmek, kooperatifler gibi alternatif sosyal gruplar ile toplumsal alan genişleterek mümkün olacaktır, politik alan genişleterek değil.

Yerel seçimler

Özgürüğün yerel yönetimcililer, yerel seçimlere katılmayı kabul eder, ancak devlet yönetimine talip olunan genel seçimlere katılmayı reddeder. Buradaki asıl amaç, devletin iktidarına ve etki alanına karşı aktif yurtaşların oluşturduğu yurtaş meclislerini kurup yayına laştırmak ve böylece kenti ve toplumu değiştirmektir.

Özgürüğün yerel yönetim adaylarının asıl amacı ivedi bir zafer kazanmak değildir. Seçim çalışmaları her şeyden önce bir eğitim süreci olarak kabul edilmelidir. Yurtaşlara özgürlük yerel yönetimcilik fikrinin anlatılacağı bir okul olarak algılanmalıdır.

Her seçim kampanyası bölgenin ve genel olarak toplumun sorunlarına yönelik grubun fikirlerini ve önerilerini özetlediği belge ve bilgileri gerektirir. Bu belgelerde ve dillendirilecek konuşmalarda sadece güncel sorunlara yönelik önerileri ve talepleri dile getirmek yeterli değildir, aynı zamanda uzun dönemde yapılması düşünülen hedefleri de anlatmak ve savunmak gereklidir. Ancak şunu unutmak gereklidir, sadece doğrudan demokrasi hedefini dillendirmek bir şey ifade etmeyecektir. Şu anki sorunlardan ve çözüm önerilerinden yola çıkararak adım adım neler yapılabileceği de önerilebilir. Bunun için hemen gerçekleşmesi istenilen acil talepleri net olarak talepler üzerinden toplumu radikal bir şekilde dönüştürebilecek uzun dönemli amaçlara da vurgu yapılmalıdır.

Özgürüğün yerel yönetimcilik reformist değil devrimci bir hareket olduğu için, amaçları varolan sistemi reforme etmeye yönelik olmamalı, şu anki toplum yerine özgürlük bir toplum yaratmaya yönelik olmalıdır.

Program terimlerini kullanacak olursak; kısa dönemde hemen yapılmasını önerdiğimiz hedeflere minimum, uzun dönemdeki hedeflere ise maksimum hedefler diyebiliriz. Minimum hedefler varolan sistem içinde hemen gerçekleştirilecek talepleri içermelidir. Maksimum hedefler ise, tersine, daha genel olup, ortalama bir toplumu kurmaya yönelik olmalıdır. Yalnız bir şeyi önemle vurgulamak gereklidir, minimum talepler maksimum taleplere evirilebilecek potansiyel-

yellere sahip olmalıdır. Evririlmek ve potansiyel kelimelerinin altını çizmek gerekir. Ayrıca önerilecek program toplumsal alternatifler yaratıp yaygınlaştırabilecek nihai hedefe yönelebilecek dönüşüm önerilerini içermelidir. Kısaca, önerilecek minimum hedef gerçekleştikten sonra derinleştirilip yaygınlaştırılabilirmeli ve daha genel bir maksimum talebe dönüşebilme potansiyeli taşımalıdır.

Minimum ve maksimum hedeflere örnek verecek olursak; 'yurtaş meclisleri kurarak kentin bir bölgesini değiştire,' minimum bir taleptir. Bu talep, meclisler oluşturulduktan ve yaygınlaştırıldıktan sonra uzun süreli maksimum bir hedef olan 'doğrudan demokrasi' kurmaya evirilebilecek bir taleptir.

Diğer bir minimum talep 'o bölgede dev marketlerin ve satış mağazalarının yaygınlaşmasına son vermek' olabilir. Maksimum hedef ise pazar ekonomisi yerine karın değil, gereksinimlerin yönlendirdiği moral ekonomiyi oluşturmak olabilir. Geçiş dönemi için ise programda başlangıçta yerel yönetimiyle ait işletmelerin yaygınlaştırılması ile pazar ekonomisinin etkisi sınırlanırılabilir.

Başka bir minimum talep ise, 'sulak alanları' korumak 'ekolojik bir toplumu yaratmak' ilişkili olabilir. 'Kadınlar için siğınma evleri kurma' talebi, bir bütün olarak toplumun 'sosyal adalet' talebinin bir parçası olabilir.

Şunu unutmamak gereklidir ki özgürlükü yerel yönetim grubundan kent konseylerine seçilen 'aydın' adaylar, kent yönetiminin daha ilerici ya da daha çevreci olması için var olan kent yönetiminde düzenlemeye bulunmaya çalışız. Böyle bir çaba kısa dönemde, hareketin yurtaş meclisleri yaratıp yaygınlaştırma çabasını; uzun dönemde ise, toplumu dönüştürme talebini nötralize edebilecek reformist bir davranış olacaktır. Daha ziyade, adaylar sık sık hareketin maksimum amacı olan doğrudan demokrasinin yerel yönetimiyle ve çevresinde yaratılması amacını vurgulamalı ve yurtaş meclislerinin oluşturulması için çaba sarf etmelidir, bürokrasi kaleinde oturup onların yerine karar vermeye değil.

Halk eğitimi olarak kampanya

Toplumsal ekolojiye göre seçim kampanyaları bir eğitim süreci olarak görülmelidir. Ancak bu halk eğitimi sadece seçim süresince değil, yılın diğer günlerinde de sürdürülmemelidir. Burada kullanıldığı 'eğitim' süreci ile, öğretmenin öğrendiği, öğrencinin öğrettiği tarza bir etkileşim sürecini kastetmemektedir. Yurtaşlar ile doğrudan yüz yüze yapılan görüşmelerde röportajlarda ve ya konuşmalarda minimum ve maksimum hedefler anlatılmalı yurtaş meclislerinin yaratılması ve doğrudan demokrasi üzerine vurgu yapılmalıdır. Özgürlik yel yonetimin adayı seçimlere kişisel düşüneleri ile değil, grubun içinde bulunduğu platformun aldığı kararlar ve fikirleri dileğinden bir sözcü olarak girer. Bir konuda onay verip vermemesi bireysel tercihine bağlı olmayıp grubun aldığı ortak karar doğrultusunda olmalıdır. Özgürlik yel yonetimcilik başarısını seçimlerde aldığı oy ile ölçmemelidir. Toplumu dönüştürmek bir amacıyla (ki özgürlük yel yonetimciligin asıl amacı budur) bir toplumun politik ve demokratik bilinci yükseldiği zaman, ancak hareket başarıya ulaşmış demektir. Ve o zaman özgürlük yel yonetim adayı gerçek anlamda kazanmış demektir. Eğer yurtaşlar bir özgürlük yel yonetim adayı seviyorlarsa şu net olarak bilinmeli ki bu, o kişi sadece beğenildiği için değil, sevmenlerin hareketin fikirlerini paylaşmalarından dolaydır.

Genel seçimler

Antik dönemden günümüze degen tarih eger bir şeyler gösterdiye o da, devlet iktidarının bir canavar gibi kendisine bulaşan her şeyi soğurup yozlaştırdı.

Devlet kurumlarına seçilen bir kişi idealist amaçlarından bağımsız olarak, devletin kurumları içinde amansızca yenden biçimlendiriliyor. 1970 sonrasında ve 1980 başlarında, dünyanın pek çok yerinde teker teker yeşil partiler kurulmaya başlandı. Bu partiler ve hareketler tabana dayalı demokrasi ve doğrudan demokrasi talepleri ile daha özgür bir toplum ve dünya amacını şiar edinmişlerdi. Avrupa'da kurulan birçok yeşiller partisi başlangıçta halkın ilgisini gördü. Bu partiler sadece yerel değil, ulusal ve federal seçimlere de katıldılar. Dillendirdiklerine bakınca, daha geniş halk kitlelerine düşüncelerini anlatmak ve eğitim vermek amacıyla devlet kurumlarını kullanacakları anlaşılıyordu. Hiçbir şekilde, hiçbir güç onları devlete hizmet etmeye zorlayamayacaktı. Hareketin ilkelerini daha az unutan diğer üyeleri, bir kez yeşil aday seçilince hiyerarşiyi ortadan kaldırabileceğini ve iktidarı tepeden aşağıya çekip daha küçük yerel birimlere daha fazla yetki vererek iktidarı yayabileceklerini ifade ediyorlardı.

Daha sonra devlet kurumlarına seçilen pek çok aday 'politik' kariyer ve imtiyazlarının rüzgarına kapılara, çabucak yerinden yönetim ve tabana dayalı demokrasi ilkelerini unuttu. Diğer gelenekSEL burjuva partiler ile koalisyon kurdular. Tüm bu ilkelerden sapmalar hatırlatıldığında çoğu kez, halkın eğitimini ve bilincini yükseltmek için böyle davrandıkları mazeretini dile getirdiler. Seçilen yeşil adaylar, bu gibi mazeretler öne sürerek daha fazla prestij kazanmaya ve kurumun gelirlerinden yararlannaya başladilar.

Böylece devleti reforme etmeye çalışan 'yeşile boyanmış' bir yasama mecmusu gibi çalışarak kapitalizmin halklar ve çevre üzerindeki etkisini hafifletmeye çalışılar. Radikal bir bakış açısıyla devlete ve kapitalizme karşı halkı eğitime amaçlarından vazgeçtiler. Tersine daha fazla üye ile devlet yönetimine girdikçe, partiler ve programları daha az radikal oldu. Yeşil temsilciler devletin yaptığı etkileri reforme ederek devleti daha insanı ve halkın ihtiyaçlarına saygınlığı gibi göstermeye başladı.⁽¹⁴⁾

Bu şekilde yeşil partilerin radikallıklarını kaybetmeleri istisnai bir durum değildir. Tarihsel olarak, pek çok ilkeli devrimci liderlerin çok azı devlet iktidarinin yok edici etkisine karşı muhalefet edebilmişlerdir. Sıklıkla, kendilerine sos-

yalist, komünist hatta anarşist diyen devrimci liderlerin çoğu, devlet kurumlarındaki yolculukları sonucu ahlaki ve politik ilkelerini yitirmislerdir.

Devlet yönetimi içerisinde varolmak devlet kurumları içerisinde 'eğitim' yapmayı kabul etmek demektir, devlet karşı radikal bir politika içerisinde halkın eğitmeyi değil. Ayrıca bu, devlet iktidarının sürdürülmesine hizmet eder, bir halkın demokrasisinin genişlemesine değil. Hatta bu durum desteklediklerini iddia ettikleri yeniden dirilen halkın demokrasisine karşı devlet otoritesinin ve iktidarının gelişmesine yardım edecektir.

Yerel seçimlere katılmayı kabul etmenin genel seçimlere girmeyi de gerektirdiğini düşünenler genellikle seçilen mevkiiin büyülükle ile orantılı olarak etkinliğinin de artacağını düşünmektedirler. Buna bağlı olarak reformist bir parti ile birleşerek seçim kampanyası yürütenler, bu ittifakın özgürlükü düşüncelerinin daha geniş halkın kitlelerine ulaşmasının bir yolu olacağını söylemektedirler. Hareketin üyeleri birbirlerine sık sık devlet kurumlarını ele geçirmenin bir araç olmadığını hatırlatacaklar ve görünüşte devleti 'iyileştirmeye' çalışarak ona insanı bir yüz vermeye uğraşacaklardır.

Özgürlik yel yonetimcilik, bunun tersine radikal ve özgürlük yel yonetimlerinin kuruluşunu önererek mücadele eder, varolan baskıcı bir kurumu kendine mal ederek değil. Devlete karşı yapılacak olan mücadele hareketin başlangıcından varoluşun her anını içerecek şekilde devlete karşı mücadele etmelidir. Yerel yönetimler konfederalist, mülkiyetin yerel yönetimlere devredilmesi ve doğrudan demokratik bir politikanın oluşması için mücadele etmek bütünüyle yeni bir toplum kurmaya yönelik olmalıdır, reformist zaferleri kazanmaya değil. Eğer hareket devrimci komünlerin komününü yaratıcasaka devlete karşı doğrudan demokratik bir iktidarı olarak ikili güç yaratmak için her daim mücadele etmelidir.

Politik alanın bir parçası olarak ekonomi

Toplumsal ekoloji, sadece özgürlük bir politika değil aynı zamanda özgürlük bir ekonomi de önerir ve geliştirir. Bookchin'in önerdiği 'ekonomik' yapılanma düşünceleri kendisinin de belirttiği gibi belki de en karmaşık olan önerisidir.

Özgürlik yel yonetimcilik, yerel yönetimlerin ekonominin denetimini ele almalarını önerir. Tabii ki ekonominin bosphorus 'mülkiyet' ve 'mülkiyetin denetimi' sorununa nasıl yaklaşacağı hâlde bir mesele halini alır. Tarihsel olarak

bir araya gelerek kaynaklarını bölgesel bir konfedere sisteme dahil eder. Toprak, fabrikalar ve atölyeler, bir ulus devlet veya mülkiyetçi bir çıkar geliştirebilecek olan işçi üreticiler tarafından değil, özgür toplulukların halk meclisleri tarafından denetlenecektir. Bir anlamda herkes öz çıkarını düşünen bir ben, sınıfal bir varlık, ya da özelleşmiş bir 'kolektif'in parçası olarak değil, bir yurtaş olarak iş görecek. ⁽¹⁵⁾ Böylece konfederal özgürlük yel yonetimlerin oluşturacağı ekolojik bir toplumda mülkiyet nihayetinde ne devletin, ne özel sermayenin, ne de partinin, halkın. Toplumsal ekoloji bakımından mülkiyet çıkarları herkesi kapsar.

Ekonominin yukarıdaki duyarlılıklar çerçevesinde yeniden kurulması ekolojik akıcı bir toplum için vazgeçilmez bir maddi temel oluşturur. Ekonominin yüz yüze oluşturulan meclislerde yurtaşlar tarafından denetlenmesi ve üretim politikalarının belirlenmesi sayesinde mesleki farklılıkların özel çıkarlarını da bertaraf etmeye kalmaz, aynı zamanda yaşam için gerekli malları ve üretim araçlarını da ortak kullanıma açar. Bu 'esitsizlerin eşitliği' ilkesi doğrultusunda oluşturulmuş olan 'herkesten yeteneğine göre, herkeste ihtiyacına göre' düsturu da kamu yaşamının içinde kurumsallaştırmak demektir.

Bookchin'in de dediği gibi: "Ancak adım adım yerel yönetimler (belediyelerin ya da halkın meclislerinin) yeniden yapılandırılması, gücü yurtaşlara yapıp daha geniş așar ile konfederalist oluyormaları, cumhuriyetçi temsilci üyelerin, doğrudan demokrasiye katılan yurtaşlara dönüştürülmesi, bunların tümünün başarılması oldukça uzun bir zaman alabilir. Sonuçta onlar tek başına potansiyel olarak insanın insan üzerindeki tahakkümünü bertaraf edebilirler, ve bu şekilde yaşamın daha gelişmiş biçimlerini destekleyen biyosferin varlığını tehdit eder ölçüde çoğalmış ekolojik sorunlarla ilgilenebilirler."⁽¹⁶⁾

Belki de şimdi hiç olmadığı kadar, kuvvetli ve toplayık, tüm insanların yüreklerini sarsacak şu çığlığı yinelemenin zamanıdır:

Gül, burada raksetmelisin!

Kaynaklar:

1-Kendinden menkul zati muhteremlerin ekoloji kavramı üzerinde yaptığı yorum gibi ekoloji kavramı 'oikos'tan türememistir. Ekoloji kavramı icat edilmiştir. Bu yorum tam da 'bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olma hastalığının' bir belirtisidir. Bkz. Murray Bookchin, 'Özgürüğün Ekolojisi', s. 100, çev. Alev Türker, Ayrıntı y., 1994

2-Daha fazla bilgi için bkz. Derin Ekoloji, Ege Yayıncılık, 1994, çev: Güncelli Tamkoç, 'Derin Ekolojinin genel çizgileri', Birkim sayı 57-58, sy 87-91, ocak-subat 1994

3-Günseli Tamkoç, 'Derin Ekolojinin genel çizgileri', Birkim sayı 57-58, sy 87-91, ocak-subat 1994

4-Stephan Elkins, 'Mistik ekolojik politika', çev: Sevdal Alankuş Kural, Telos, Kış 1989-90, sayı: 82

5-İbrahim Birkim sayı 57-58'de yayınlanmıştır.

6-Murray Bookchin, 'Özgürüğün Ekolojisi', Ayrıntı Yayınları, 1994, çev: Alev Türker, sy 22-77.

7-Murray Bookchin, Toplumsal Ekolojinin Felsefesi, Diyalogik Doğalçılık Üzerine Denemeler, Kabalcı Yayınları

1996, ikinci basma önsöz's 11,

7-Murray Bookchin, 'Ekolojik Bir Topluma Doğru', çev: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, 1996, s. 40.

8-Murray Bookchin, 'Eco-socialism', age s. 95-125

9-Murray Bookchin, 'Ekolojik Bir Topluma Doğru', s. 44-45

10-Sadi İdem, 'Küreselleşme, yerel yönetimler ve sol', İskenderiye Yayınları, Sayı 25, 2000, sayı 14-18

• Bu projenin en detaylı çalışmasını Bookchin'in 1992'de yeniden yazıldığı 'Urbanization Without Cities' kitabında bulabilirsiniz. Türkçeye 'Kentsiz Kentleşme' adıyla çevrildi. Çev. Burak Özyalçın, Ayrıntı yayınları, 1999.

11-Age 286-360.

12-Janet Biehl, 'The Politics of Social Ecology-Libertarian Municipalism', 1998, Black Rose Books, s 4

13-Janet Biehl, age, s 6

14-Janet Biehl, 'From Movement to Parliamentary Party: notes on several European Green Movements', Society And Nature Volume 1, no.3, pp 158-180, 1993

15-Burada anlatılmaya çalıştığımız 'ekonomik' düşüncelerin karmaşıklığından dolayı, Bookchin'in düşüncelerini mümkün olduğuk kadar aydın aktardığımı ifade etmemiyorum. Temel görüşleri ve 'toplumsal ekolojik' bakış açısından politik vizyonu işliğinde 'politik alan'ın yeniden oluşturulması ve de ekonominin 'politik alan'ın bir parçası haline getirilip toplumsal yaşamın içine nüfus etmesinin önemini vurgulamıyorum. Daha detaylı bilgi için bak. 'Toplumu Yeniden Kurmak' Bookchin, 1990 çev. Kaya Şahin, Metis, 1999, s.190-200

16-Kentsiz Kentleşme' yurtaşlığın yükselişi ve çöküşü Bookchin, 1992, çev. Burak Özyalçın, Ayrıntı, s.326-347, 1999.

17-Murray Bookchin, 'What is Social Ecology', Environmental Philosophy, 1993.

Merkezi uygarlık sisteminde dinsel direniş veya sınıf savaşları

(KCK Önderi Abdullah ÖCALAN'IN "Ortadoğu'da Uygarlık Krizi ve Demokratik Uygarlık Çözümü" kitabından)

Baştárafi sayfa 32'de

Merkezi uygarlık makinemiz Sümer kentlerinden yola çıarken, tanrılarını da birlikte taşıyordu. Ana hatlarda ciddi bir değişim olmadan, MÖ 1600'lerde Babil'in bunalım döneminde iktidár güçlerindeki değişim dinsel açıdan da bir yol ayrimini seçenekli hale getiriyordu. Bunalım ve düşüş, düzenden kuşku ve düşüş. Panteondaki tanrılarla ilişkin kuşku ve inanç düşüşü de yansımamazlık edemezdi.

b- İbrahimî dinin çıkışı

Babil Nemrutlarının (kral ve üst yöneticiler) buna benzer bir bunalım dönemine rastgeldiği tahmin edilebilir. Elde gerçek tarih yoktur. Binlerce yıl öteye ilişkin rivayetler vardır. Fakat günümüzün anlamlı bilimsel kriterlerini esas alarak gerçeğe yakın yorumlar geliştirebiliriz. Tarihin bir yorum sanatı olduğunu göz önüne getirirsek, her yorumun gücünün gerçeğe yakınlığıyla ölçüleceği şüphesizdir.

İbrahim'in huruc (hicret veya çıkış) ettiği yöre Urfa'dır. Urfa'nın tarihsel toplum yorumu bizleri İbrahimî dinin gerçekliğine yaklaştırabilir. Ayrıca çıkışın gerçekleştiği tahmin edilen dönemi, süreyi de evrenselleştirilen işığında yorumlarsak, gerçeklik bir adım daha yaklaşabiliriz. Tam gerçek sevdasına düşmemeliyiz. Çünkü böylesi bir gerçek yoktur.

Geniş yöresi itibarıyle Urfa jeobiyojisi, dördüncü buzul dönemininden sonra insan toplulukları için bir cennet görülmüştür. Doğal bir sulama iklimi hükümdür. Olağanüstü florası ve faunası ile çok çekici bir alan olduğunu ilgili bilimsel çalışmalar从中可以看出。İnsanlığın yüzbinlerce yıl aradan sonra simgesel dili de konuştuğu bir aşamada bu mekanda patlama yapması beklenebilir. Ayrıca Afrika'nın Doğu Rifi'inden kaynaklı büyük insan çıkış yolu, dünyaya insan dağıtım istasyonu konumundadır. Deneyimi yaşayanların iyi takdir edebilecekleri koşulları da barındırmaktadır. Dönem insanlığı için ideal barınma, beslenme, korunma ve coğalma bölgesi olduğu söylenebilir.

Göbeklitepe kazılarının ortaya çıkarıldığı ve tapınak olduğu kesinlik kazanan dikiştaşların tarihinin en azından on iki bin yıl öncesine dayandığı da kesinlik kazanmıştır. Tarihi 15.000'lere taşımak mübalağa sayılmaz. Çünkü o tür bir tapınak inşası, arkasında binlerce yıllık kültür olmadan gerçekleştirilemez. Bu bilimsel tespitle jeobiyojik yorum çağrışıyor. On beş bin yılı aşkın bir süreden beri güçlü bir kabile sistemi söz konusudur. Çünkü tapınak kabile sistemini temsil ediyor. Her kabilenin küçük bir dairesel tapınağı vardır. Muhtemelen yeraltında benzeri örnekleri de mevcuttur. Örneğin Harranlarındaki tepelıklar de benzer yarı-daire tapınak kalıntıları bulunmaktadır. Dikiştaşların yapım tekniğine bugünkü köylüler, hatta kentliler bile sahip değildir. O halde bu dönemde insanları gelişkin bir konumda yaşıyorlardı. Tapınağın büyülü Mekke'dekinden (İslam çıkışının dönemindeki) kırk kat daha büyütür. Kaldı ki, Mek-

ke'deki tapınak çok basit taş yapıdır. O halde Urfa'nın kutsallığı, merkezi rolü en azından on beş bin yıllık bir dönemeye kadar taşırlıbilir. O dönemde sadece Mekke değil, Kudüs (MÖ 1000'lerin sonunda Davud'un oğlu Süleyman peygamber tarafından ilk mabedinin temeli atıldı) ve dünyanın bilinen benzer tüm kutsal yörenlerinden hem büyüklik hem de zaman bakımından çok büyük ve çok eskidir. Şahsi yorumum, İbrahim dönemine kadar yöre en az on bin yıllık bir merkezi alan konumunda kalmıştır.

Bu dönemde on bin yıllık bir dünya merkezi anlamına gelmektedir. Burada merkez kavramı önemlidir. Beş bin yılı aşan merkezi uygarlık kavramından da biliyoruz ki, merkez-çevre ilişkisi evrenselleştirilmiştir. Merkezsiz tarih olamaz. Uygarlık tarihinde merkez-çevre ilişkilerinde birçok kayma yaşanmıştır. Hiçbir mekanın binlerce yıllık merkezi konumu yoktur. Urfa yöresi ilk insanlık merkezi olması ve süresi itibarıyle eşsiz bir mekanıdır. Diğer bir özelliği oradaki insanların otantikliğidir. Belki dıştan gelip yerleşenler olmuştur. Ama o tapınakları yapan halk hep o yörede kalmıştır. Tarihte ilk ad kazanmış kabileler toplumu olan Hurrilerin esas yerleşim alanlarından olması, Hurri kökenli Mitanni İmparatorluğu'nun başkentinin (Waşukani-Serêkani-Ceylanpınar) bu yörede bulunması otantik halkın kimliğini anlamamiza imkan vermektedir. Ayrıca Verimli Hilal'in merkezi konumundadır. Verimli Hilal'den kaynaklanan kültürel çıkışların her tarafını, özellikle Sumer ve Mısır uygarlığını beslemeye başlar rol oynadıkları kesindir. İbrahim'in Mısır seferi ve Babil ilişkisi bu gerçeği doğrulayan rivayetlerden sayılmalıdır. Mısır'da hanedanlık kuran Hiksosların (MÖ 1800'ler) da bu yöreden kaynaklandığı bilinmektedir. Tapınaklar bir gerçeği daha ortaya çıkarmaktadır. Hediye ve ziyafet kültürünün tapınağın önemli işlerinden olduğunu kestirebilmekteyiz. Bu gerçeklik ticaretin doğusunun ipuçlarını vermektedir. Tapınaklar ilk deşis tokuş merkezi rolünde oldukları Sumer tapınaklarından da bilinmektedir. İbrahim'in çıkışındaki ticari niteliği göz önüne alındığında, bu gerçeklik daha da somutlaşır. İbrahim'den sonraki argümanları saymayı pek önemli bulmuyorum. Çünkü iyili biliniyor.

MÖ 1600'lerin Urfa'sı, o dönemin üç tarihsel gücünün orta yerindedir: Sumer-Babil-Asur güçlerinin kontrolündeki Aşağı Mezopotamy, İç Anadolu'da yükselen Hititler ve görkemli Yeni Hanedanlık firavunlarının güçlendiği Mısır. Daha o dönemde Urfa yöresi jeobiyojisinin en verimli merkezi olmasının yanında, en önemli geopolitik merkez olmaya doğru yol almaktadır. Mitanniler bu geopolitik boşluğu doldurarak yükselişe gececeklerdir. Tarihe derinden bakanların ilk defa uygarlıklar arasındaki ilişki ve diplomasinin görkemli dönemi olarak değerlendirdikleri bir tarihin başlangıç aşamasındayız. Kültürlar arası yoğun alışveriş gerçekleşirken tam bir ticaret fırtınası esmekteydi. Ticaretin bir kültür olarak geleneksellesip kurumsallaştığı bir dönemdir. Saraylar birbirlerinden yoğun gelin almaktadırlar. Diller, ideolojiler karışıyor, dönüşüyor. Hititler kendilerini 'bin tanrılı ülke' diye

tanimlamaktadır. O dönemde çok ihtiyaç duyulan 'atçılık' merkezi de bu yoredir. Destanlarda geçen meşhur 'Kikuli' at seyyisçiliğinin yöresidir. Kabile sisteminin doruk aşaması yaşamaktadır.

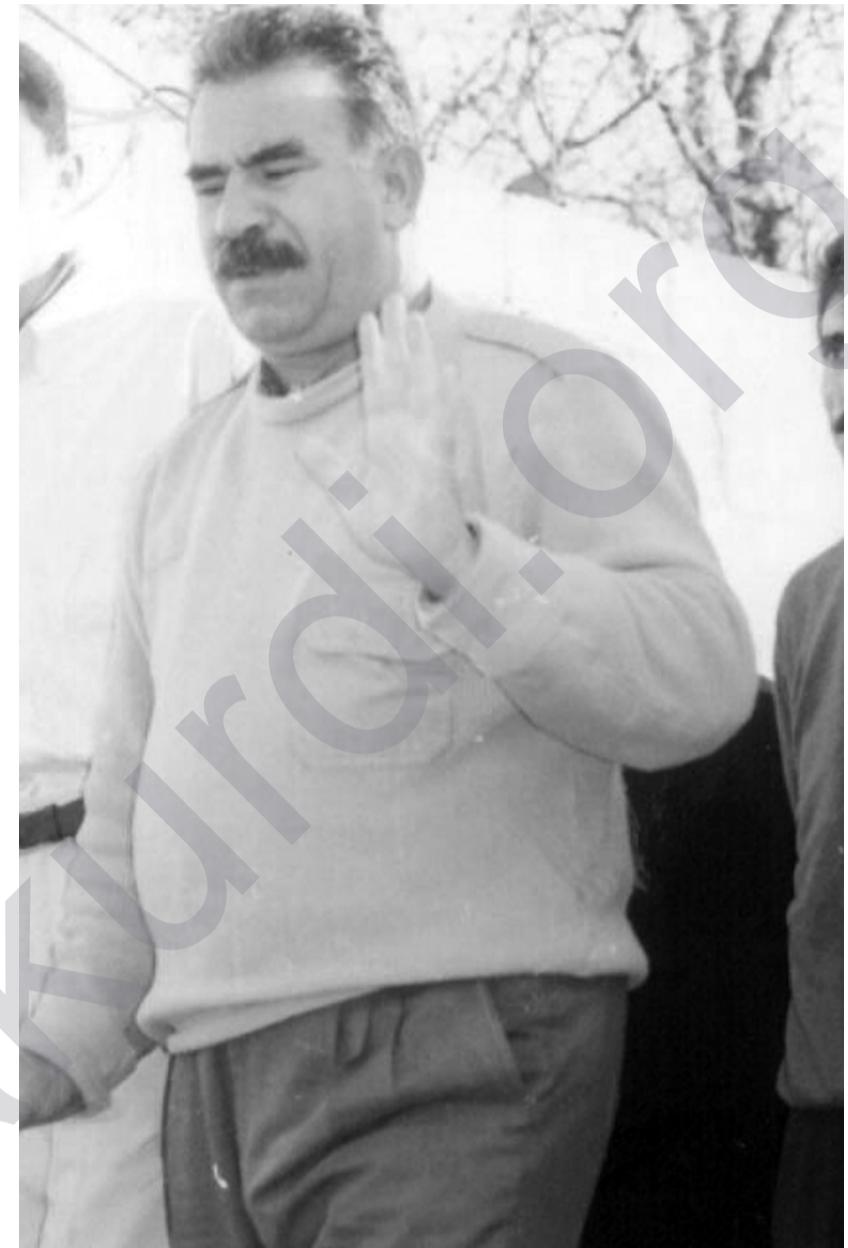
Urfa'nın yalnız din kutsallığı açısından önemli değildir; türkü, deyiş, saz, davul, zurna sanatçılığının arkasında da bu tarihsel kültürel cephe vardır. İbrahim'in çıkışının arkasında da bu gerçeklik vardır. Huruç yapanın bir mi, bin İbrahim mi olduğu aslında açık ve net bir konu değildir. Bu o kadar önemli de değildir. Önemli olan o dönemde güçlü bir eğilimin var olduğunu söyleyebilir. Ortam çok hareketlidir ve ticareti karlı bir zanaat haline getirmiştir. İbrahim, kurumlaşan ticaret sınıflarının bir ferdidir sadece. Önemli olan uygarlıklar arası ticaretin kurulmasına yardımçıdır. Hayvan ticareti çok canlıdır. Yöre bu yöneden çok elverişlidir. Nitekim İbrahim, sürüleriyle hareket halindedir. Hayvan tüccarı olduğu açıklıdır. Böyle bir binlerce tüccarın Mısır'a sefer yapması ticaretin doğasında vardır. Köle ticareti de vardır. Yusuf'un köle olarak satılışı anlaşılmıştır. Cariyelik-kadın ticareti de vardır. İbrahim'in Hacer'i satın alması yine bu konuda aydınlatıcıdır.

İbrahim'in kültürü Urfa'nın binlerce yıllık kabile kültüründür

Ayrıca İbrahim'in güçlü bir kabilesi vardır. Kendisi kabile önderidir. Her kabilenin bir tanrısının olduğu, çok görkemli tapınak kültüründen gayet iyi anlaşmaktadır. İbrahim'in kabile tanrısının yönetimini kontrol altında tutmaya çalışan Babil'in tanrılarıyla çekişeceği de çok açıklık. Çekişen maddi çıkarlar, çekişen tanrı kültüründe yansır. Urfa adındaki Ur kelimesinin etimolojik olarak Sumerlerin Ur (tepe) sıfatından veya isminden türediği yüksek olasılıktır. Urfa, muhtemelen 'tepeliğin yerleske' gibi bir anlamına sahiptir. Bu doğru bir anlamlandırmadır. Tartışılan diğer bir konu İbrahim'in etnik kökenidir. Hurri mi, Semitik mi olduğu tam net değildir. Yöre bu yönden bugün de yaşadığı gibi tam bir alışım bölgesidir. Karışık olmayan kabile ve kültürü yok gibidir. İbranice etimolojik olarak sınırlı bir karışımı çağrıştırır örneklerle dolu bir dildir.

İbrahim'e ilişkin Kutsal Kitaplara damal olan öyküyü hepimiz ezbere biliriz. Nemrut çekiştiği, putlarını kırduğu, ateşe atılmak istediği, mucizeyle kurtulduğu, hicare geçtiği, bugünkü İsrail-Filistin'e göç ettiği, cariye Hacer'in (muhtemelen yerli kültürden, Araplığa yakın) İsmail'i doğurduktan sonra Mekke yöresine göçe zorlandı, soylu Sara'dan İshak'ın doğduğu, Yakub'un İshak'ın iki oğlundan biri olduğu, Yakub'un oğlu Yusuf'un köle olarak Mısır firavununa satıldığı, saray aşkı ve entrilikleri sonucu vezirliğe kadar yükseldiği vb birçok hikaye unsuru bulmuşuyorum. Çünkü iyili biliniyor.

MÖ 1600'lerin Urfa'sı, o dönemin üç tarihsel gücünün orta yerindedir: Sumer-Babil-Asur güçlerinin kontrolündeki Aşağı Mezopotamy, İç Anadolu'da yükselen Hititler ve görkemli Yeni Hanedanlık firavunlarının güçlendiği Mısır. Daha o dönemde Urfa yöresi jeobiyojisinin en verimli merkezi olmasının yanında, en önemli geopolitik merkez olmaya doğru yol almaktadır. Mitanniler bu geopolitik boşluğu doldurarak yükselişe gececeklerdir. Tarihe derinden bakanların ilk defa uygarlıklar arasındaki ilişki ve diplomasinin görkemli dönemi olarak değerlendirdikleri bir tarihin başlangıç aşamasındayız. Kültürlar arası yoğun alışveriş gerçekleşirken tam bir ticaret fırtınası esmekteydi. Ticaretin bir kültür olarak geleneksellesip kurumsallaştığı bir dönemdir. Saraylar birbirlerinden yoğun gelin almaktadırlar. Diller, ideolojiler karışıyor, dönüşüyor. Hititler kendilerini 'bin tanrılı ülke' diye

İbrahim'in babası Nemrut'un hizmetindendir. Ama problemleri, çelişkileri vardır. Ne de olsa yörenin bir kabile soylusudur. Kendine has dini inançları olması beklenir. İbrahim babasının, dolayısıyla kabilenin çıkarlarının peşindedir. Sonuç çekişme ve kavgadır. Put kırıcılığı ve ateşe atma denemesi bu gerçeği açıkça yansıtmaktadır. O halde yalnız kendi kabilesinin değil, tüm benzer kabilelerin çıkar çatışmasına önderlik ediyor. Bir nevi Babil kolonializmine karşı yerelik, yurtseverlik mücadelesi vermektedir. Babil Pantheonu bu savaşın anlam cephesidir, ideolojik karargahıdır ve hegemonik rol oynamak istemektedir. İbrahim'in ideolojik cephesi ise kabile manevi kültürü, yanı dinciliği ve tanrıçılığıdır. Önderlik ettiğine göre, kendi kabile tanrıları da kabile tanrılarının önderliğini yapanacaktır. Böyle de olmaktadır. Devlet olduğundan ötürü Babil Nemrut'u iki anlam cephelerinin savaşından daha güçlü veya başarıyla çıkarıyor. İbrahim açısından göç yolları zorunu hale getiyor. İbrahim için hem yıllar hem de yollar zorludur. Çünkü giriştiği savaş ciddidir. Uygarlık geleneğine karşı çıkarıyor. Put kırmak, resmi uygarlık sistemi (dönemin resmi modernitesini) reddetmektedir.

Süphesiz böyle yüzlerce kabile ve kişi resmi uygarlıkla kavgalı olmuştur. Babil ve Asur, dönemin bir nevi soykırımı olan 'kabile kırımı'yla da ünlüdür. Dolayısıyla büyük bir rahatsızlık ve çatışma dönemi söz konusudur. Ünlü Hammurabi bu dönemin (MÖ 1700-1600) müthiş kralıdır. İlk hukuk kuralarını koymuş olduğu söylenir. İbrahim'in mücadelesi bu yönüyle bir nevi günümüzin kapitalist uygarlığına karşı sömürgeye karşıdır. Demek ki gelenek çok eskidir. Etimologlar "O'dur"u halen araştırıyor-

gelerin kurtuluş savaşlarına da benzetmektedir. Mısır'a yönelmesine yol açan bir neden sürü ticareti iken, muhtemelen ikinci önemli nedeni müttefik bulma ihtiyacıdır. Yusuf'un öyküsünden bu sonucu çıkarmak kesinlikle mümkün kündür. Çünkü uygarlıklar arası rekabet de bu dönemde oldukça gelişmiş ve şiddetlenmiştir. Hitit-Mısır, Babil-Hurri (Hittit) ve Babil-Mısır çekişmeleri çok sayıda kayda yansımıştır. Anlaşılan odur ki, İbrahim, üç uygarlığın da devleti dışında, iklimi biraz Urfa'ya benzezen bugünkü Kudüs civarına yerleştirmiştir. Yaşamını burada bir göçmen olarak geçirmektedir. Zorbeli bir mezarlık yeri satın almıştır. Urfa'yla ilişkileri devam etmektedir. Torunu Yakup buradan yakın akrabalarından Lavan'ın kızları Rahel ve Lea ile evlenmiştir.

Konumuz açısından önem taşıyan İbrahim'in dininin geçirdiği dönüşümüdür. İbrahim'in bir kuşkuya düşüğü anlaşılmaktadır. Nemrut'un putlarını kırmış dinsel şüphesini doğrulamaktadır. Başka bir dinin tanrılarının temsili de olsa, putlarını kırmak din şüpheciliğine açık işaretir. O dönemin düşünsel geleneğinde 'gaipten sesler' önemli yer tutar. Düşünsel yoğunlaşmasının bazı esinlenme ve esrimelere yol açma halidir gaipten sesler. İlham dilidir. Bir gün böyle bir ses işittiği söylenir. Kendisine gelen sesi veya İlhamı (gaipten ses) söyle yorumladığı söylenir: "Wa Hewel!" Bunun Hurrice bir deyiş olma ihtimali vardır. Anlamı "bu O'dur", kısaca "O'dur." Yani beklediği, umduğu yeni sentez tanrısidır. Musa ve Muhammed'in de tanrıya erişimi böyle olacaktır. Demek ki gelenek çok eskidir. Etimologlar "O'dur"u halen araştırıyor-

lar. Benim şahsi yorumum böyledir. Gide gide bu deyimin 'Yahweh'e, oradan 'Yahudi'ye dönüştüğüne dair ise kanaatler ortaktır. Ünlü İbrani tanrisının çok kısa öyküsü böyledir.

Mısırlıların 'Apiru' adlandırmasından çıkan İbrani sözcüğünün 'çölden gelen tozlu insanlar' anlamına geldiğini söylemiştim. İbrahim'in kendi önderliğinde yeniden inşa ettiği kabileye İbrani, dinine de yine yeniden anlam olarak inşa ettiği Yahuda (Yahudi'nin özünde tanrı adı olduğunu, tipki İsrail gibi olduğunu hatırlatalım) demesi mümkündür. Yeni dinin tarihsel kökeni ve kısa serüveniyle gelişimini şimdilik böyle çözümlememiz oldukça anlamlı olduğu kanısındayım. Yeniden inşa edilmiş, kendini çok yalnız hissedene bir kabile dinciliği karşı karşıyayız. Dönüşüm geçirmiş bir kabile dinciliği ve tanrıçılığı eğer devrim değilse, kesinlikle islam gibi, protestanlık gibi ciddi bir reformdur. Dönüşüm geçiren, yeniden inşa edilen (Kenan, Semitik kabilelerin egemen olduğu ortam) kabile ve tanrisının bağınazca savunulması maddi yaşam koşullarının güclüğünden, zorluklarından doğsa gerek. Yahudilerin neden para ve ticarete çok önem verdikleri ve bu konuda dünya çapında uzmanlaştıkları daha kabile olarak ticarete geçitleri döndemden gayet iyi anlaşılmaktadır. Kabilenin hayatı kalması ticarete, dolayısıyla paraya bağlıdır.

Yahudilik çok erken doğmuş bir 'Ön İslamcılık' deneyi olarak değerlendirilebilir

Ismail'in kurban edilmek istenmesi, gaipen sesle bundan vazgeçilmesi yeni dinin önemli tamamlayıcı bir unsurudur. Kurban geleneği çok eski ve yaygındır. Çocuk kurbanları da burlardan biridir. Muhtemelen o döneme kadar uygulanan bir gelenektir. İbrahim ve tanrisal manası bunun artık modası geçen bir gelenek olduğunda anlaşılıyorlar. Reformun önemli bir maddesi budur. Yerine bilinen hayvan kurbanları geçirilmektedir. İsmail ve Hacer öyküsünden çıkarılacak yorum, yeni dinin Semitik-Arap kabilelerinde pek sempatiyle karşılaşmadığıdır. Çok erken doğmuş bir 'Ön İslamcılık' deneyi olarak değerlendirilebilir. Fakat yaygınlaşmamıştır. Mekke'nin merkez olması daha o dönemde önemini göstermektedir. Farklı bir kabile panteonu bulunmaktadır. Paganizm (kabile putuluğu, tanrıçılığı) halen çok güçlündür. Yakup döneminde şekillenen İsrail unvanı ilginç bir gelişmedir. El eki Keenanlılardan (Lübnan-Filistin yöresindeki Semitik kabileler) alınmıştır. Semitik kökenli bu kavram 'yüksekti', 'yüce' anlamına yakındır. İbrani kabilesine 'Elohi' diye geçer. İslamiyet'le 'Allah'a dönüşür. Semitik kabilelerin genel tanrı demek mümkündür.

Hırtı-Avrupa kabilelerinde 'Got', İrahi-Kürtçe lehçede 'Gudea' aynı anlamı temsil etmektedir. Kabilelerin ortak atası veya tanrı anımlıdadır. Guti kabileleri ve Gudea'nın MÖ 2150'de Sumer hegemonyası bu nedenle anımlıdır. Tanrı-kral anlamına gelmektedir. Dönemin çok kullanılan bir kral unvanıdır. 'İsrail', 'tanrıyla gürer' anlamına gelir. Biraz

kabile şovenizmini çağrıştırmaktadır. Kendini o denli güçlü görürler ki, tanrılarıyla bile gubreşebiliyorlar. Daha doğrusu kavga ediyorlar. İbrahim'in put kırıcılık geleneğinin bir devamı gibi geliyor. İbranilerin tarih boyunca tanrıyla çok gürestikleri sayısız ideolojik hamlelerinden anlaşılabilir. Her ideolojik yeniliklerinin 'tanrıyla gürer' anlamına gelişini unutmamalıyız. Yahudi aydınlarının anlam ustalarına (kavram, teori, teoloji) daha sonra degileneceğim.

Kabilenin MÖ 1600-1300 dönemini olduğu tahmin edilen Mısır'a bir göç öyküsü vardır. Yusuf ve Musa öyküsü bu göç sonucunda ortaya çıkmaktadır. Mısır'da uzun bir deneyim geçirdikleri, yarı-kölelik koşullarında yaşadıkları, birliklerini korumaya çalıştıkları, belli bir sınıflaşmaya uğradıkları, muhtemelen Musa'nın bu kabile kalıntısının bir ileri geleni olduğu, tipki İbrahim'in Nemrutla yaşadığı çelişkiye benzer bir çelişkiye Mısır Firavunuyla (kral unvanı) yaşadığı, bunun tek tanrı bir din eden Akhenaton dönemine rastgeldiği, hicretin ise MÖ 1304-1280'lere Firavun olan II. Ramses döneminde gerçekleştiği rivayet edilmektedir. Musa'nın ünlü çıkıştı, hem doğa koşullarına (Sina yarımadası çetin koşullara sahiptir) direnişi, hem de çevrede dost olmayan birçok kabile ve kavimle çelişmesi ve çatışması Tevrat'a da konu edilmektedir. Kırk yıllık bir direniş ve göç çilesi yaşıyor. Tur Dağı'nda 'gaipten ses' geleneği bir kez daha tekrarlanır. On Emir (vahiy, tanrısal buyruk) alınır.

İbrani kelimesi muhtemelen bu dönemin ürünüdür. Tanrıya ilişkin eski adlar yerine yeni ad olarak 'Rabbi' (Efendi) ikame edilir. Belli bir sınıflaşmayı yansıtmaktadır. Puta tapıcılığı çok daha sert karşı çıkarır. On Emir'in saklandığı sanduka (Kutsal Kitap geleneği) etrafında yeni bir kültür (tapınma biçimi) oluşturulur. Tevrat'ta bir dönemleştirme yapılır. Çıkış-kahnler-önderler-kıllar-peygamberler-yazarlar biçiminde bir terminoloji kullanılır. Unutmamak gereklidir ki, MÖ 1600'lere İbrahim'in yaşadığı dönemde MÖ 600'lere kadar ortada Yahudi dini diye bir yazılı belge yoktur. Sözlü aktarılan bazı gelenekler vardır. Sanırım yazılı gelenek İsha Peygamberle bu tarihlerde başlatılarak geliştirilir. Babil esareti döneminde (MÖ 596-540) Zerdüşt'ten çok unsur alınır. Grek düşüncesinden de giderek etkilenme olur. Ahd-i Atik denilen Kutsal Kitap sürekli geliştirilerek ortaya çıkarılmıştır. Kalın ciltleri ve yorumları oluşturulmuştur. Muahafaza edilen bir gelenekler toplamı olması açısından önemlidir. Daha sonra doğan dini, felsefi ve edebi etkileri, sanat esinlenmeleri büyük olmuştur. Ayrıca çok sayıda yorumları geliştirilmiştir.

Tek tanrı kavramının kısa öyküsü böyle olmakla birlikte, İbrahimî dinlerde çok farklı anlatılır. Açık ki, bir ideolojik kimlik hegemonyası olarak geliştirilmek istenmiştir. Ana fikirlerden biri, küçük bir Yahudi krallığını doğurma 'projesi' olduğuna ilişkindir. Spinoza bile böylesi bir yorumu yapar. Tek tanrı din Mısır'da zaten ilan edilmiş bir kavramdı. Sumerlerde, Babil'de, Asurlarda sırayla 'En', 'Marduk' ve 'Asur' en büyük tanrı unvanını çok önceleri almıştı. Önemle

vurguladığım gibi, bunlar etkisi ve otoritesi artan kralları ve krallık kuruşunu yansitan, simgeleşen kavrulardır. Putlaştırma ve adına kültür (ibadet) geliştirme, meşrulaştırma çabasının bir parçasıdır. Tüm uygarlıklarda benzer bir ideolojik hegemonya çabası vardır. Çok güçlü bir meşrulaştırma aracı oldukları için, her uygarlık bu yöntemi veya dini daha da görkemlileştirmeye çalışır. İbrani kabilesi veya kavminin de bu tarihsel geleneklerden etkilenerek kendi küçük kabim krallığını meşrulaştırma aracını inşa etmeleri beklenen, anlaşılır bir husustur. Yaygın geleneğin İbranilerin payına düşen kısmıdır.

İbranilerin ideolojisile sürekli hayallerinde yaşattıkları krallık projesi MÖ 1020-950 yılları dönemde somutluk kazanır. Saul, Davut ve Süleyman üç önemli kral kişilik olarak tarihe yansıtılır. Peygamber kıllardır. Farkını (Mısır ve Sumer farkını) hemen görüyoruz. Tanrı kral değil, peygamber kral oluyorlar. Tevrat okumalarında bu nedenle bir Yahudi krallık arayı olarak yorumlanması yabana atılmaması gereken bir görüştür. Tabii ki tümüyle bir krallık projesi olarak yorumlamak da doğru olmaz. Ama yine de tek tanrı ile her kavmin kendi milli, yerel krali ve devleti arasında bir bağlantı olduğunu görmek, Kutsal Kitap okumalarında ihmali edilmemesi gereken önemli bir yöntem sorundur. Ama yaşadıkları çileli yaşam, karşılaşıkları güçlükler, kavga ettileri uygarlık ve kabilelerin büyülüğu ve çokluğu nedeniyle kendi sentezlerini daha ayrıntılı ve kutsalca geliştirmeye, farklı kılmaya büyük özen göstermişlerdir. Tekrar belirtmeliyim ki, bu kabile dinciliğinin arkasında en azından on bin yıllık merkezi rol oynamış bir kabile kültürünün etkisi vardır. Güçünü korumasında bu kültürün payı önemlidir. Ortadoğu'da dinsel geleneğin güçlü olması da bu etkinin payını hep aramak gereklidir.

İnsanların asla tanrı olamayacakları İbrani dininin temel bir ilkesidir

İbrani dininin, hıristiyanlık bir kol olarak kendisinden kopuncaya kadar ciddi bir etkisi yoktur. Diğer halkları çok az etkilemiştir. Zaten kavim dini oluşu yaratmasına engeldir. Hatta 'seçilmiş kabim' belirlemesi bu teknilliği daha da pekiştirir. Asıl önemi hıristiyanlığın ve müslümanlığın ortaya çıkışlarında ve kapitalist modernitedeki milliyetçilikle olan ilişkilerinde kendisini gösterir. İbrani dinlerde de bu özellikler güçlündür. Sonradan saptırılmış uygarlık dinlerine dönüştürülmemeleri farklı bir olgu olarak değerlendirilmelidir. Kölelige direniş her üç İbrahimî dinde de meşrur ve teşvik edilir. Ekonomide de ciddi reformlara yol açılmışlardır. Daha eşitlikçi bir yapı hedeflenmiştir. Sadaka, zekat, vakıf önemli araçlardır. Katı ekonomik sınırları yumatmayı hedefler. Siyasi alanda demokrasi ve cumhuriyet hedeflenmese de, tanrı-kral otoritesi yaratılmıştır. 'Tanrı gölgesi kral' kavramı geliştirilmiştir. Komün yaşamı anlam ve uygulama bulmuştur. Açık ki ekonomik, sosyal ve siyasal alanda devrim değil reform yapılmıştır. Ama dönemine göre bu adımları küçümsememek gereklidir. Ben bu adımları merkezi uygarlık sisteminde döneminin 'sosyal demokrat' tavrı olarak değerlendirmiştir. Buna benzer sosyoekonomik hareketlerdir. Manevi kültüre, dine yansayan bölümünü sıkça işledim. Yine de insanın tanrıının vekili, elçisi olabilme sıfatı teolojik bir devrimdir. Evrensel tarih üzerinde etkileri büyük olmuştur. İslam bölümünde bu hususu biraz daha işlemeye çalışacağım.

Bu çok önemli bir gelişmedir. Mısır ve Sumer kılları kendilerini binlerce yıl tanrı krallar olarak meşrulaştırmışlardı. Buna sistemli biçimde karşı çıkan İbrahimî geleneğidir. Grek kültüründe insan tanrı benzetmesine felsefeyle karşı çıkarılırken, Ortadoğu'da İbrahimî dinlerle karşı çıkmaktadır. Şüphesiz bu yaklaşımın arkasında ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmeler rol oynamıştır. İbrahimî'nin bizzat şahsında temsil ettiği ekonomik anlayış liberalizme oldukça benzeyen. Firavun ve Nemrut kolektivizmeli köle çalıştırmasına dayanıyordu. Köleler üzerinde bir makine düzeni kurulmuştur. Kul-tanrı (halen geçerli bir kavram) kavramı bu mekanikleşmiş kölelik

"İbrani dininin, hıristiyanlık bir kol olarak kendisinden kopuncaya kadar ciddi bir etkisi yoktur. Diğer halkları çok az etkilemiştir. Zaten kavim dini oluşu yayılmasına engeldir. Hatta 'seçilmiş kabim' belirlemesi bu teknilliği daha da pekiştirir. Asıl önemi hıristiyanlığın ve müslümanlığın ortaya çıkışlarında ve kapitalist modernitedeki milliyetçilikle olan ilişkilerinde kendisini gösterir"

döneminden kalmadır. İbrahimî din bu kökü ilişkiye yüklemiştir da oldukça yumuşatmıştır, reformdan geçmiştir. Etkili olmasında buradaki rolü belirleyici olmuştur. İbrani kabilesinin bizzat kendisi hem Nemrut'un (Babil kılları) yanında hem de Firavun'un (Mısır kıllığı) yanında bu tarz çalıştırılmaya karşı çok direnmıştır. Kabile kültürü tam köleleştirilmeye kabullenmemiştir. Sınıf savaşı dediğimiz olgunun temelinde kabile kültürünün köleleşmeye karşı binlerce yıllık direnmesi vardır. Sadece etnik bir dirence değildir söz konusu olan. Benim ayrı bir kavram olarak önemdediğim husus burada geçerlidir. Sınıf savaşı değil, sınıflaşmama, sınıf olmayı kabullenmemeye savaşı daha önemlidir. Hem tarihte karşımıza çıkanıdır, hem de doğru olanı budur.

Marks'ın ve marksistlerin hiç anlamadıkları husus budur. Onlar sınıflaşmayı olumlu, ilerici bir çizgisel tarih gelişmesi olarak görürler. Hataları kadar başarısızlıklarının da temelinde yatan bu anlayışları çok olumsuz rol oynamıştır. Binlerce yıllık kabile, aşiret ve kavim direnişleri, hatta kapitalist moderniteye karşı bazı yönleriyle ulusal kurtuluş savaşları aynı zamanda sınıflaşmaya karşı direniş savaşlarıdır. İbrahimî dinlerde de bu özellikler güçlündür. Sonradan saptırılmış uygarlık dinlerine dönüştürülmemeleri farklı bir olgu olarak değerlendirilmelidir. Kölelige direniş her üç İbrahimî dinde de meşrur ve teşvik edilir. Ekonomide de ciddi reformlara yol açılmışlardır. Daha eşitlikçi bir yapı hedeflenmiştir. Sadaka, zekat, vakıf önemli araçlardır. Katı ekonomik sınırları yumatmayı hedefler. Siyasi alanda demokrasi ve cumhuriyet hedeflenmese de, tanrı-kral otoritesi yaratılmıştır. 'Tanrı gölgesi kral' kavramı geliştirilmiştir. Komün yaşamı anlam ve uygulama bulmuştur. Açık ki ekonomik, sosyal ve siyasal alanda devrim değil reform yapılmıştır. Ama dönemine göre bu adımları küçümsememek gereklidir. Ben bu adımları merkezi uygarlık sisteminde döneminin 'sosyal demokrat' tavrı olarak değerlendirmiştir. Buna benzer sosyoekonomik hareketlerdir. Manevi kültüre, dine yansayan bölümünü sıkça işledim. Yine de insanın tanrıının vekili, elçisi olabilme sıfatı teolojik bir devrimdir. Evrensel tarih üzerinde etkileri büyük olmuştur. İslam bölümünde bu hususu biraz daha işlemeye çalışacağım.

İbrani yahut Yahudi ideolojisini milliyetçilikle, dolayısıyla ulus-devletçilikle bağlantısını kapitalist modernite bölümünde kapsamlı değerlendirmekle birlikte, hemen belirtmeli ki, bu ilişki ve etkisi çok önemlidir. En vahim sonuçları bizzat 'Yahudi soykırımı'yla Yahudi hakkında yaşanmıştır.

c- Hıristiyan direnişi ve sınıf savaşı

Tarihte etnik temeli olmayan ilk ciddi sosyal hareketlerden en başta geleni itibarıyle hıristiyanlık çıkışı önem taşır. Çıkışında yeni bir uygarlık kurma değil, özgürlleşme ve eşitlik daha çok ağır basar. Ortadoğu'da yaklaşık üç bin beş yüz yıllık merkezi uygarlık sisteminde oluşan alt

teminde oluşan alt sınıf ve tabakalaşma sürecinin Roma imparatorluğununda doruk noktasına varmasına bir tepki olarak gelir. İbrahim ve Musa döneminde dinsel hareket sınıf özelliklerinden çok kabile, kavim özelliğini taşımaktadır. İsevi dönemde hem kabile ve kavim özelliklerini üstünde, hem de sistem dışına itilen tüm yoksullar ve işsizlerin yanı sıra tatsak edilmiş kabilelerin, tarikatların (yeni çıkmaya başlamışlardır. Örneğin Esseniler), askerden ve köle çiftliklerinden kaçanların saflarına koşturular yeni bir sosyalleşme dinidir. Bir kabile veya devletin bünyesinde komünal sosyal bir cemaat oluşturuluyor. Bu açıdan dikkate değerdir. Ne kavim ne de uygarlık hareketi olması hızla genişlemeye yol açarken, iktidar ve uygarlığa katılımlı önünde de hep bir darboğaz oluşturmuştur. Bugün de benzer bir ikilemi yaşamaktadır. Demokratik komünal yönü güçlü olmasına rağmen, bu yöndeki gelişimi sınırlı kalmıştır. Başlangıçta güçlü olan bu yönü uygarlığa geçiş sürecinde ikinci plana düşmüştür. Ayrıca kavim milliyetçiliği doğrultusunda evrim göstermiştir.

Cıkışında rivayetler ağır basmaktadır. Gerçek bir İsa'nın olup olmadığı bile tartışılmaktadır. Tipki birçok İbrahim olduğu gibi birçok İsa da olmuştur. Çünkü Roma'nın yaygın çarmıha germe cezalandırması uygulanmaktadır. Spartacus hareketinin anıları tazedit. Bu hareket sırasında Roma yollarında beş bin kişinin çarmıha gerildiği rivayet edilir. Benzer uygulamalar Kudüs eyaletinde de sıkça yaşanmaktadır. İncil'de (Ahd-i Cedid) İsa'nın öyküsü genişçe anlatılır. İncil bir nevi İsa romanı gibidir. Avrupa kültüründe roman yazımı İncil'den etkilenmiş olabilir. Musevi dininden olduğu, din adamlarının üst tabakasına tepki duyduğu, farklı bir mabet uygulamasına geçtiği, Kudüs'te etkin olmak istediği, dönenme Esseni tarikatından ve Vafizci Yahya'dan (peygamber) etkilendiği söylemektedir. Roma valisi ve işbirlikçi Yahuda krallığına karşı konumda bulunduğu bu söylem kapsamındadır. On iki havarı hikayesi etkinliğinin sınırlarını yansıtmaktadır. Herhangi bir ayaklanma teşebbüsü olmuşmamıştır. Bir nevi propaganda grubu halinde bulunmaktadır. Muhammed'in Mekke'deki propaganda dönemine benzemektedir. Farklı bir söylemi olmak birlikte, Ahd-i Atik'in bir nevi yoksullardan yana yorumudur. Çarmıha gerildiğinde (milladi 34) etrafındaki grup hızla dağılır. On üçüncü havarı olduğu söylenen Yahuda İskaryot'un İhbaryayla yakalandığı söylemektedir. Yahudi istihbaratının çok eski bir tarihe dayandığı bu örnekten de anlaşılmaktadır. Büyük ihtimalle küçük cemaati içinde bir etkisi olmuştur. Fakat belirtildiği gibi belirleyici olan sosyal ortamın doğurganlığıdır. İsa gerçekliği bu ortamın katalizörü rolünü oynamıştır.

Kendisinden sonra tek etkili isim, Tarsus doğumlu ve Şam'da hidayete erdiğini söyleyen Paul'dur. Hareketi asıl toparlayan kişidir. İlk yüzyıl içinde resmen kabul edilmiş yazılı bir İncil yoktur. İnciller ikinci ve üçüncü yüzyıllarda derlenecektir. Birçok onaylanmamış örnekleri de vardır. Kabul gören İncil dört tanedir. Konular birbirine yakın, ıslıpler

"Tarihte etnik temeli olmayan ilk ciddi sosyal hareketlerden en başta geleni itibarıyle hıristiyanlık çıkışı önem taşır. Çıkışında yeni bir uygarlık kurma değil, özgürlleşme ve eşitlik daha çok ağır basar. Ortadoğu'da yaklaşık üç bin beş yüz yıllık merkezi uygarlık sisteminde oluşan alt sınıf ve tabakalaşma sürecinin Roma imparatorluğununda doruk noktasına varmasına bir tepki olarak gelişir"

"Zerdüşt'ün etnik kimliği önemli bir sorun olmamakla birlikte, bütün ihtimaller Med kökenliliğini işaret etmektedir. Mağ kelimesi Kürtçe ateş ocağında birikmiş kor halindeki ateş topağını ifade eder. Soğuk Zagros kişilerinde Med kabilelerinin yaşamının büyük kısmını bu mağlar etrafında geçirdiğini biliyoruz. Zerdüşt'lükte ateşin kutsallığı bilinmektedir. Çünkü ateşsiz yaşamın mümkün olmadığını günlük yaşamlarından ötürü biliyorlar"

farklıdır. Direkt tanrı sözü olarak dikenlenmemiştir. Olaylar anlatılırken yer yer tanrı sözlerinden dem vurulur. Zamanın Grek düşüncesinden de yarınlımlıktır. Teolojisi Grek ve İbrani karışımı bir söylemi ihtaşa eder. En önemli kavram Baba, Oğul ve Ruh-ül Kuddüs'tür. Tarihi çok eski olan üçlü tanrisal panteonun izini taşımaktadır. Tarihte birçok uygarlık sisteminde üçlü panteon temsili vardır. Roma panteonu bu hususta açıktır. Dinsel tarih bu tip benzerlikleri oldukça yansıtır. Çok tartışılan İsa'nın tanrı mı, yoksa insan doğasından mı olduğu hususu bu tarihe bağlılıktır. Yahudi dini insan tanrılığını yasaklıken, birçok uygarlık dini tanrıkrat söylemini değiştirmiştir. Sürdürülmektedir. İsevilkite bir senteze gidilmek istediği anlaşılmaktadır. Fakat bu ayrimın büyük mezhep parçalanmasına ve kavgalara yol açtığı bilinmektedir. Temelinde sosyal farklılaşma da rol oynamaktadır. Örneğin ARIUSÇULAR İsa'nın insan karakterini esas alırken, yoksul tabakaları temsil etmektediler. Roma iktidarı çarkına dahil olanlar, tanrisallık kökenine daha çok sarılmaktaydılar.

İncil yazımına kadar hristiyanlarda dağlar ve çölde inziva hayatı yaşamaktaydı. Büyük perhiz (oruç) hareketleri yaşanmıştır. Ünlü azizler bu dönemlerin ürünüdür. İkinci adımı manastırları kurarak atılmışlardır. 3. ve 4. yüzyıllar manastırların kuruluş aşamasıdır. Ortadoğu'nun her tarafına dağılmışlardır. Roma-Sasani savaşlarından bikan, korkan ve askerlerden kaçanlar yığınla saflara katılmaktadır. 4. yüzyıldan itibaren hem Doğu Roma'nın (Bizans) resmi dini olması, hem de başta Asuriler, Ermeniler ve Grekler olmak üzere birçok kavmin dini haline gelmesi de söz konusudur. Bu küçük kavimler Roma ve Sasani zulmünden ve sömürüsünden bikan zamanın kültürel açıdan en gelişmiş halklarıdır. Bunlara Kiptileri (Mısır fıravunları döneminden kalma bir halk) de dahil etmek gereklidir. Hareketin başını Kilise babaları çekmektedir. İmparator Konstantin'in (Doğu Roma'yı 312'de Bizans'ta, bugünkü İstanbul'da ilan eden kişi) hristiyanlığını ilan etmesi ve İznik konsülünün 325 tarihli toplantı yeni bir aşamadır.

Uygarlık ve antiuygarlık eğilimleri birçok mezhebe yol açar. Süryani ve Ermeni kılısları (Nasturi ve Gregoryan) kurulur. Roma-Latin ekümenik (evrensellik) ideاسında ilk parçalanma emareleri böyle ortaya çıkar. 5. ve 6. yüzyıllar hareketin tüm Avrupa'ya yayılımı dönemidir. 7. ve 10. yüzyıllar Doğu Avrupa'da yayılma dönemidir. Avrupa'daki başarısı, paganizmi (yerel kabile dinleri) gerilemesi, manevi-kültürel bir devrim oluşturmışındadır. Batı hristiyanlık hareketi Doğu'nun on beş bin yılda oluşan manevi kültürünü Avrupa'ya taşımakla daha sonraki gelişmelerin tohumunu ekmiştir. Tarihte her toplumsal hareket önce manevi kültürde embriyo halinde oluşur. Bu oluşum olmadan, maddi kültürel gelişmeler kendiliğinden oluşmaz. Avrupa'nın temellerini dösemeye hristiyanlığın manevi kültür aktarımları her şey olmasa da, en önemli parçasıdır. Buna sırayla museviligin ve İslamlığın kültürel aktarımını da eklemek gereklidir.

islamiyyette 12. yüzyılın sonlarında önemini yitiren felsefe tartışmaları, Avrupa'da bu tarihlerde 'adcılık' ve 'gerçekçilik' kavramları etrafında gelişen tartışmalarla felsefi çıkışın tarihsel hamlesini başlatır. Protestanlık hareketiyle, yaşanan reform hareketleriyle milli kılıslar dönemi gelir. Rönesans'la birleşen bu hareketler Avrupa Aydınlanması hazırlayarak ideo- lojik hegemonyasını sağlarlar.

Hristiyanlık Asurlular açısından erken doğan bir rönesanı

Doğu hristiyanlığı daha değişik bir seyir izler. İsa'nın da konuşduğu rivayet edilen Aramice, Asurluların bir nevi milli dilidir. Asurlular eski görkemli dönemlerinden beri Persler ve Sasani'lerin hegemonyasında yaşıyorlardı. Çıkış aramaları doğaldı. Askeri güçleri buna yetmezdi. Kültürel olarak Ortadoğu'nun hafızası gibiydiler. Dolayısıyla hristiyanlığın çıkışında rolleri çok önemlidir. Baştan itibaren hristiyanlığı bir milli din olarak benimsediler. Önemli katkılar yaptılar. Özellikle Nasturi rahipler Grek kültürünün aktarımındaki rolleriyle hristiyan teolojisinde belirgin rol oynadılar. Antakya ünlü bir merkezleri idi. Sirayla Urfa ve Nusaybin (Turabdin) de tarihi merkezleri idi. İsa'nın Urfa'ya davet edildiği söylenir. Keldani rahipler de Babil kökenliliği nedeniyle hristiyanlığın önemli geliştirici güçleriydiler. Nasturi rahipler 4. ve 5. yüzyıllarda Akdeniz'den Hindistan'a kadar hristiyanlığı etkili biçimde yayıldılar. Tarihçiler, İslamiyet'in çıkmamış olması halinde İran'ın kısa süre ile hristiyanlığı idea ederler. Mitra ve Mani dinleri de bölgelerde etkili olmakla birlikte, hristiyanlığın konumu başıbüyür. Dolayısıyla hristiyanlığın çıkışını Asurlular ve Keldaniler için bir nevi rönesans saymak mümkündür. Aralarında mezhep çekismeleri güçlü olsa da, hristiyanlık Asurlular açısından erken doğan bir rönesanı. Nasturi rahipler böylesine bir uygarlığın temelini atmak ister gibiydiler. Bizanslılar ve Sasaniler arasındaki kavgadan hem bıkmışlardı, hem de yararlanmak istiyorlardı. Gelişkilerinden yararlanıp güçlenmeye çalışıyorlardı. Hazreti Muhammed'i de bu yönde etkiledikleri bilinmektedir.

Ermeni kavmi de Asur benzeri bir hristiyanlık hareketini benimsedi. Onlar da Bizans-Sasani çekismesinden hem zarar görürler, hem de yararlanmak istiyorlardı. Hristiyanlık bunun için iyi bir ideolojik zemin sunuyordu. 4. yüzyılın başlarında hristiyanlığın resmen kabulü kisa sürede Gregoryan mezhebiyle millileştirilmek istediler. Tarihsel kültürlerinin gelişkinliği buna imkan veriyordu. Hristiyanlıkla erken bir milliyetçilik yaşadı. En azından objektif sonuç buydu. Muazzam bir Ermeni kilise hareketi gelişti. Devlet yönünde ilerleyen hristiyan kılıslar de bu rolü perçinlemek istiyordu. Ermenilerin bulunduğu bütün yörelerde görkemli kılıslar inşa edildi. Ortadoğu mimarisinde yeri olan bir hareketti kilise yapımı. Asurluların da Ermenilerden aşağı kalır yanı yoktu. Gürcülerin de benzer bir hristiyanlaşma süreci yaşadıklarını belirtmekle yetinlim. İnançları ve mimariyle dikkat çeken bir halktır.

Grekler daha doğusunda hristiyanlıkla yoğun ilgilenen bir kültür ve halktı. Arkalarındaki güçlü kültürel birikimi kullanarak hristiyanlığı hızla şekillendiriyorlardı. Stoa felsefesi, Aristo ve Eflatun felsefeleri başta olmak üzere, hristiyanlığı geliştiren argümanlardır. Bir nevi Ortadoğu teolojisiyle Grek felsefesinin sentezini yoğunluyorlardı. Plotinos (M.S. 3. yüzyıl) bu hareketin başını çekenlerdedi. Crilos, Simeon, Atanas dikkate değer azizlerdir. Roma'ya karşı direnişleri ünlüdür. Dolayısıyla Yunan kilisesi de milli hüviyette gelişiyordu. Kendi rönesanslarını yoğunlukları hristiyanlıkla gerçekleştirmek durumundaydalar. Bizans'ın imparatorluk merkezi olması olumlu ve olumsuz yönleriyle bu hamleyi güçlendirdi.

Aynı yüzyıllarda Ortadoğu'nun bu üç halkın Roma ve Bizans uygarlığına karşı hristiyanlık yoluyla gösterdikleri direniş ve rönesans, erken açılan bahar çiçekleri gibi, İslamiyetle birlikte hızlanan benzer karşı hareketler tarafından trajedyi dönüşecekti. Bu durum Ortadoğu tarihi açısından gerçek bir trajedi ve kültürel açıdan çölleşmenin başlangıcı olacaktı.

Sınıf kapsamı, genişliği ve ideolojik içeriğiyle hristiyanlığın direnişiliği merkezi uygarlık sisteminin dönüşümünde büyük rol oynamıştır. Bölgenin iki büyük hegemon gücü olan Roma ve Sasani'lerin ideolojik olarak içini boşaltıp çokluğu eşidine gelmelerinde önemli pay sahibidir. Tam antiuygarlık değildir. Ama uygarlık odaklı bir hareket de değildir. Yoksulların siyasi biçimlenişine yoğunlaşsaydı, dünyanın çehresini başka türlü kılabilir. Direnişlerinin karşılığı daha gelişmiş bir siyasal sistem olmayı gerektirir. Uygarlık güçlerinin hizmetine girmesi, kendisi açısından olumlu olmamıştır. Onlara benzemeyle çalışması, özünden uzaklaşmasına yol açmıştır. Kapitalizmin gelişmesindeki sorumluluğu küçümsenemez. İslamiyet'e karşı mensubu olan hakları koruyamaması nedeniyle Ortadoğu tarihinin en olumsuz sayfalarının yazılımasındaki sorumluluğu da büyütür. Sosyal olguların gelişmesinde olduğu gibi, çoküğünde de yaşadıkları ideolojik örgütler vazgeçilmezdir. Toplumların ideolojik durumları geleceklerini belirlemeye embriyonik bir rol oynar.

Ortadoğu uygarlık bunalımlarının bir sonucu olarak gelişen İbrahimî hareketin hristiyanlık kolunun İslamiyet'le olan sorunları -Yahudilikte olduğu gibi- halen devam etmektedir. Demokratik uygarlık bu yönde Yahudi sorunu kadar, hristiyanlık sorunlarının çözümlemesi ve çözümünde de vazgeçilmezliğini korumaktadır.

Hristiyanlık döneminde etkinlik gösteren Mani ve Mitra hareketlerini tanımak ve uygarlık sistemindeki rollerini kavramak önemlidir. Mani, Orta Dicle kıyılarında kendini yetiştiren, hristiyanlık, Zerdüşt'lik ve Helenizm karışımı bir senteze Roma ve Sasani çıkışına ve savaş kördeğümüne bir yanıt, çıkış getirmek isteyen değerli bir kişiliktir. MS 216-276'da yaşamıştır. Sasani uygarlığının en tutucu unsurları tarafından katledilmiştir. Sistemi tutunabilseydi, erken bir Ortadoğu rönesansı olabilirdi. Tam dini nitelikte bir ideoloji de sayılmaz. Felsefe ve sanat karışımı özelilikleriyle dikkat çekicidir. Dinsel dogmatizme alternatif olabilirdi. Ortadoğu kültürünün buna çok ihtiyaci vardı. Orta Asya'dan (Uygur devletinde tannı) Avrupa içlerine kadar yandaşları vardı. Düşünçük karakteriyle diyalektik düşünçünün gelişmesinde rolü vardır. Erken solan kültür çekimenesinden biri olarak değerlendirilebilir.

Mitraizm biraz da Iran mistisizmidir. Zerdüşt'ün resmi ideoloji olarak kulanılması Mitraizmi halk arasında popüler kııldı. Hakkate ulaşmanın mertebelerini ve yöntemlerini yayarak, toplumun ahlaki gelişimine katkıda bulundu. Hristiyanlığa karşı İran kültürünün son sigmaqlarındandır. Manicilik gibi Roma-Sasani çatışmasını önlemeye yönelik çabalardı. İran uygarlık dışı kültürlerin mümbitt toprağıdır. Mazdekkiler örneği anılmaya değerdir. İslamiyet hepsinin üzerini bir şal gibi örttü. Bir nevi erken ulus devlet homojenliğini tüm bu kültürel zenginlikler üzerinde egemen kııldı.

Zerdüşt'ün etnik kimliği önemli bir sorun olmamakla birlikte, bütün ihtimaller Med kökenliliğini işaret etmektedir. Mağ kelimesi Kürtçe ateş ocağında birikmiş kor halindeki ateş topağını ifade eder. Soğuk Zagros kişilerinde Med kabilelerinin yaşamının büyük kısmını bu mağlar etrafında geçirdiğini biliyoruz. Zerdüşt'lükte ateşin kutsallığı bilinmek zor deildir. Pers-Med imparatorluğu'nun arkasında bu kültürün büyük rolü olduğunu görmek zor deildir.

Filozof Nietzsche'nin Zerdüşt hayranlığı önemli ve öğreticidir. Nietzsche kolay yargıda bulunmayan bir filozoftur. Yargıladığı her konu bir özdeyiş, aforizma niteliğindedir. Kendini Zerdüşt'ün çömezi olarak nitelendirir. Bu kültür kendini yenileyememesi ve günümüze çok cılız (belki biraz Zerdeşilerde kalmış olabilir) yansımısi insanlık adına bir kayıptır. İran monarşisinin bu kültürün içini boşalttığı rahatlıkla söylenebilir. Kültürün gerçek sahiplerinin Medler olmasının bu tutumda etkisi düşünülebilir. Hristiyanlık ve İslamiyet de bu kültürün kuşatmaya alınmasında pay sahibidir. Homojenleştirici ve dinsel dogmatizm yönleri ağır basan her iki dinin böyle davranışını beklenebilir. Önlerinde ciddi bir ideolojik engel olarak dikkimtedir. Dolayısıyla çok sert tedbirlerle (özellikle İslamiyet tarafından) bastırıldığı söylenebilir. En büyük darbeyi İslami fetihlerde yediği tahmin edilebilir. Elde kalan belgeler kirintı kabilindedir. Gerçekini fazla yansıtma mazlar. Mazdekk, Hürrem ve Babek gibi ünlü komünalistler tarafından sergilenen isyan ve direnişler, alan ve karakter unsurları nedeniyle Zerdüşt'izmin son temsili olabilir. Her üçü de hem İran-Sasani hükümdarlarına karşı direnişleriyle Kahramanlık simgesi oldular. Yine belirttiğimiz gibi Mitraizm ve Manicilik üzerinde etkileri önemlidir.

Ahlaki temelde antiuygarlıkçı ve sosyal yaşamda kişilikli (Nietzsche'nin 'üst insanı') olmak demokratik uygarlığın da vazgeçilmez ilkesel değerleridir. Demokratik uygarlığın Ortadoğu kültüründe sahip çıkması ve beslenmesi gereken ana damarlarından biri Zerdüşt geleneğidir.

Zerdüşt'ün temel bir sorun da İbrahimî dinlerle bağlıdır. Ne kadar kendi başına bir peygamber ekolü saylıbilir? Hangi anlamda İbrahimî peygamberler zincirine eklenebilir? Bu sorulara verilecek cevap, Zerdüşt'ün İbrahimî dinler içinde büyük oranda özümsendiği biçimindedir. Tevrat'ın, dolayısıyla İncil ve Kur'an'ın düzenlenişinde etkisi kesindir ve kapsamlıdır. Tarihçiler Yahudilerin Babil sürgünü sırasında ideolojik hegemon rolü oynayan Zerdüşt düşüncelerinden çok etkilendiklerini kaydetmektedir. Zaten bu tarihten sonra düzenlenen Kitabı Mukaddes nüshalarında bu etkilemeler açıkça ayırt edilmektedir. Kaldı ki, Yahudiler uzun süre Pers-Sasani egemenlik sahasında ve birçok önemli görevde bulundular. Tüccar olarak etkinlik gösterdiler. Kurtler içinde de hatırlı sayılır bir nüfuzları vardı. Ayrıca halen Kurt Yahudiler İsrail'de önemli bir azınlık olarak yaşamaktadır. Dolayısıyla karşılıklı etkilenme uzun süreliyor.

Neden Zerdüşt'ten pek iz kalmadı derken, bu hususu kesinlikle göz önüne getirmek gereklidir. Zerdüşt'lik yok olmadı, her üç İbrahimî din içinde özümsendi, böylece yaşıyor demek daha doğru olacaktır. Kaldı ki, Kutsal kitap düzenleyicileri, Musa ve Muhammed de dahil olmak üzere, İbrahim öncesi tüm peygamberleri Adem'den Nuh'a, İdris'e kadar İbrahimî dinin kapsamına aldılar. Hatta İskender'i bile İskender-i Zülkarneyin adıyla listeye dahil ettiler. Böylece örnekler çoktur. Kutsal kitapların düzenlenme geleneği böyle kavrıldığından, Zerdüşt'ün bir İbrahimî peygamber olarak varlığını sürdürdüğünü rahatlıkla belirtmek mümkündür.

KAYA RESİMLERİ

"Aramızda çekilen sınırlar mutlaka kalkacak" dedim.

Sonbahar mevsimini dorukta yaşayan Zap vadisinde, kış hazırlıkları olanca hızıyla sürüyordu. Sararan yaprakları, hazan rüzgarı oradan oraya savuruyor ve yaprak dökümünü daha da hızlandıryordu. Vadide sarının bütün tonlarını görmek mümkünü. İnsanlar, bu aylarda hep bir tedirginliği yaşıyor. Geçmişin muhasebesi yapılır, yapılanlar, yapılmak istenip de yapılamayanlar ve gelecekte olmasını hatalı etikleri şeyleri, nasıl yapacaklarını düşünürler. Doğadaki solgunluk, donukluk insanlara da yansır. Gelecek zorlu günlerin hazırlığı için oradan oraya koşturulur.

Biz de kış hazırlıkları için karıncalar gibi çalışıyorduk. O günlerde arkadaşlar arasında sohbetlerin tek konusu olan altıncı kongrenin yapılacağı tartışmaları, bütün düşüncemi kongreye katılma istemi üzerinde odaklaşmıştı. Partiye katıldığım ilk günleri animsdim. Dördüncü kongre bir ay önce tamamlanmıştı. O zaman ne kadar da hayıflanmıştım. Neden üç-dört ay önce katılmadım, diye. Ama şimdiki kongreye katılma fırsatına çok yakındım. Katılma istemi o kadar yoğundu ki, bu düşünce bütün benliğini sarmıştı. Delegelerin belirlenmesi için toplantılar yapılyordu. Nihayet toplantılar sonuçlanmış ve gruplar belirlenmişti. 25 Ekim 1998 günü sabah açıklanan delege grubunda ben de vardım. Ve biz ilk grup olarak kongrenin yapılacağı yere gidecektik. İnanamıyorum. İsimler okunduğunda kendi ismimi duyunca, uçacak gibi olmuşum. Koşmak, bağırmak geliyordu içimden. Hemen yol hazırlıklarına başladık. Öğlen saat 1:00'de, on bir arkadaşı ile yola çıktıktı. Zap'tan ayrılip Şive'den Saca'ya doğru yürüken içimden, "güzelliginle beni büyüleyen Zap, senden ayrılıyorum ama yüregimden bir parça da bırakıyorum sana" diyen bir çığlığın, sessiz sedasız koptuğunu hissettim. Bir daha Zap'a döner miydim, bilemiyordum. Yol boyunca Zap'ta yaşayanları düşündüm. Acıları, sevinçleri, zorlukları birlikte yaşayıp paylaştığımız yoldaşları... Bu geçici bir ayrılıktı. İleride farklı bir zamanda ve farklı bir mekanda tekrar karşılaşacaktı.

Yürüken sırtındaki yüze, yürüyüş temposunun yükseliğine ve yolu uzunluğuna rağmen, hiçbir şey hissetmiyordum. Ayaklarım yerden kesilmiş gibi bir an önce menzile varmak istiyordum. Önder Apo'nun 9 Ekim'de Suriye'den ayrılip Rusya'ya gidişyle başlayan kritik dönem ve TC'nin yoğun saldırısının olduğu bir süreçtediyik. Buna karşı partimizin nasıl mücadele edeceğini, TC'nin imha yöneliklerine nasıl cevap vereceği tartışılacaktı. Böyle tarihi bir kongreye katılmak, yazılın tarihe şahit olmak gururlandıryordu beni. Bunun heyecanını yaşıyordum. Bu düşüncelerle yürüken açlığımı ve yoruldüğumu hissettim. Akşama doğu yürüyüse ara verip,

karnımıza doyurduk. Biraz dinlendikten sonra, gece boyu sürecek yolculuğa başladık. Geçtiğimiz, konakladığımız yerlerin -geçen yıl Zagroslarda kaldığım için- yabancısı değildim. Tanıdığım noktaları gördükçe, orada yaşadığım anılar canlanıyordu gözümde. Ancak Zagros Eyaleti'nin ikinci büyük dağı olan ve görenleri hayrete düşüren Çarçela'dan ilk kez geşecektim. Anlatıldığı kadarıyla, üç bin metreden fazla yükseklikte, yüreklerde ateş salan dağın zirvesindeki buzul göllerini -en büyüğü olmasa da- görebilecektik. Ve haritalarda "Geverok Kaya Resimleri" olarak geçen tarihi kayalığı da görme fırsatımız olacaktı.

Avaşın'deki diri yesilik ona bakanları alıp uzaklara götürüyor

Sabah güneşinin ilk ışıklarıyla beraber kaynağını Cilo ve Çarçela'nın doruklarındaki eriyen karlardan ve bağından çıkan çeşmelerden alan Avaşın'e ulaştık. Avaşın'deki diri yesilik, ona bakanları alıp, uzaklara götürüyor. Bir güzellik izlemenin bütün zevkini yaşıyor insan. O kadar berraktı ki, içindeki en küçük bir cisim ve lezzetine doyum olmayan balıklar bile görülyordu. Avaşın vadisine girdiğimizde, orada geçirdiğim günleri anımsadım. Geçen yıl bir süre burada kalmıştım. Her şey ne kadar da değişmişti. Geçen yıl Avaşın'ın üzerine kurduğumuz köprüden geçip, eski bir kamp yerine gittik. Girişte kamp sorumlusu arkadaş karşıladı bizi. Kampta bulunan arkadaşların bir çoğunu tanıydım. Sıcak ve cana yakın davranıyorlardı. Böyle anlarda ne kadar yorgun olsan da, yoldaşların içten bir merhabası, savaş anılarının anlatıldığı sohbetler ve bir de kara çaydanlık yapılmış çay, bütün yorgunluğu, yaşınan zorluğu bir anda alıp götürür. Yerine, günlerce yetecek manevi bir güç bırakır.

Avaşın'de iki gün kaldıkten sonra yolumuza devam ettik. Bundan sonraki durağımız Çarçela idi. Sonbaharın en soğuk günlerini yaşadığımız bir dönemde Çarçela ve ötesinde, belki de ondan daha yüksek dağlardan, zozanlardan geçecektik. Havanın yağışlı olmaması yolculuğumuzun iyi geçmesine neden oluyordu. Her ne kadar geceleri ayaz olsa da, soğuk hava yürüken daha canlı tutuyordu. Çarçela'ya; arkadaşların "Deriyê Hirçê" (Ayi Kapısı) diye adlandırdıkları bir kapidan çıktı. Bunun gibi üç kapıdan girilebiliyormuş. Kapı denmesinin sebebi de arazinin bu kapılar dışında geçit vermemesindendi. Diğer giriş kapıları, Deriyê Kera ve Binbir Kapı idi. Çarçela oldukça yüksek, sarp ve sert kayalardan oluşan bir dağdı. Hirçin ve ası görüntüsü ilk bakışta ürkütüyordu. Sanki kaleme çizilmişti. Çizgileri o kadar keskindi ki, yaklaşırken temkinli olma duygusunu yaratıyordu. "Eski bir yanardağ olsa gerek" dedim kendi kendime. Volkanik dağ özelliklerini gösteriyordu. Yukarılara çıktıktı,

oksijen oranı düşüyor, basınç artıyor. Bunu, nefes alıp-verirken rahatlıkla hissedebiliyordum. Çarçela'nın zirvesine ulaştığımızda; Kürdistan'ın kuzeyi, güneyi ve doğusu ayaklarımın altındaydı. Esen soğuk rüzgara aldırmadan bir taşın üzerine oturup, manzarayı izledim. Yapay sınırlarla birbirinden ayrılan dağları ve insanların düşündüm. Öfkelenmiştim. Kendi kendime "Aramızda çekilen sınırlar mutlaka kalkacak" dedim.

Güney Kürdistan'ın çıkış çıkış bitiremediğimiz koca dağları, yan yana konulmuş ve arka arkaya dizilmiş tepeçikler gibi görünyordu. Kuzey parçasına baktığında, önde uzanan düzluğun bittiği yerde kurulan Yüksekova görünüyor. Ötesinde More, Başkale'ye doğru uzanan dağların ilk çıkışları, Esendere ve Doğu Kürdistan'ın tek bir ağaç bulunmayan yüksek sıvri dağları gözüköyordu. Gözlerimle ve yüreğimle, parçalanın Kürdistan'ı birleştirmiştim o an. Gözlerin ve yüreğin birleştiğini hiçbir güç ayırip parçalayamazdım, buna gücü yetmezdi.

Çevreme bakınırken, az aşağıda bulunan, yüz-yüz elli metre genişliğindeki göl gördüm. İlk şarşırmışım, "Bizim arkadaşlar yine abartmışlar" diye geçirdim içimden. Bahsettikleri göl acaba bu kar sularının birikintisiymi? Yoksa, yanlış bir yerden mi çıktı? "En iyisi gidip Mahsum arkadaşa sorayım" dedim. Çünkü elimizdeki karayolları haritasında bile Çarçela'nın zirvelerinde "Sat Gölü" diye işaretlenmiş bir yer vardı. "Bu göl mutlaka görmeliyim" dedim. Gözlerimi, Kürdistan coğrafyasının güzelliğinden kurtardığında, grubun aşağıya doğru yürüdüğüne fark ettim. Sorularıma cevap verecek olan Mahsum arkadaş en önde yürüyordu. Dürbüñü boynuma geçirip, aşağıya doğru koştum. Mahsum arkadaşa yetişip az önce düşündüklerimi sordum. Tahminim doğru çıkmıştı. Biz asıl yoldan gelmemiştik, o nedenle bahsedilen gölü göremeyecektik. Ama ikinci büyük göl az ilerideymiş. Daha da hızlandım. Çünkü göl ilk görenlerden olmak istiyordum.

Sert kayalardan oluşan dar bir boğazın hemen bitiminde masmavi bir tablo bizi bekliyordu. Maviliği görünce hemen koşmaya başladım. Yaşam boyunca bu kadar berrak ve insanın içini yuman bir su görmemiştim. İlk gördüğüm gölün de suyu berrak ve temizdi. Ama bu gölün esrarı başkaydı. Kar sularının birikintisiydi ama, görkemliydi. Büyülenmiştim adeta. İki km uzunluğunda ve yaklaşık 500-600 metre genişliğinde, çevresi ince bir kumsalla çevrili, henüz el değiremez, dalgasız mavi bir adacık. Bu yükseklikte sarp kayalardan oluşan bir dağın zirvesinde, geniş bir düzgün içini doldurmuş bu doğa harikasının dünya da bir benzerinin olacağını sanıyorum. Daha önce Siphan dağındaki krater gölünü, Varto'daki Xamirpet gölünü ve Kox'taki Bingölleri de görmüştüm. Ama hiçbirinin güzelliği bu kadar etkilememiştir beni. Gerçek her birinin ayrı bir güzelliği, ayrı bir gizemi vardır ama bu farklıydı. Ortak olan yanları da vardır; yok sayılmak, gizlenmek, gözlerden ırak tutulmak.

Öğlen vakti gölün aşağısında arkadaşların kurdugu çadırlara ulaştık. Yüzler yine güleç, yürekler sıcak, söyleşmeler içten... Güneş tepemizde pırıl pırılmasına rağmen, hafiften üzüldüğümü hissediyorum. Elbiserimiz terden sırlıksılmıştı. Ancak arkadaşların bin bir emekle topladıkları gunileri (geven) yakarak pişirdikleri çay, Çarçela'nın hissümla üzerimize saldığı serinliğin etkisini kırıyordu.

İki gece oradaki çadırlarda kaldık. İlk gün karanlığın basmasıyla, rüzgarın hızı arttı. Çadırın üzerine örtülen üç kat naylon ve kamuflaj için naylonların üzerine açılan panço yağmurulkular, kulaklı patlatırcasına nara atıyor, çiçekler koparıyor gibiydi. Az sonra başlayan yağmurun, naylon'a değenken çıkardığı ses, rüzgarın ullaftusu içinde hoş bir melodi gibi geliyordu. En azından ben öyle duyuyordum. Yorgunluğun farkına yeni yeni varıyordu. Sözden, sohbetten ayrılmak istemediğim halde Çarçela'nın türküsi beni derin bir uykuya alıp götürmüştü.

Kar Çarçela'nın kapılarını zapt etti mi geçmek imkansızlaşdı

Sabah uyandığımızda her taraf bembeязdı. Yılın ilk kar düşmüştü. Hem seviniyor hem de üzülüyordum. Çarçela'yı aştığımız için seviniyordum. Çünkü daha Zap'tan çıkarken bu korkuya yaşıyorduk. Zira kar Çarçela'nın kapılarını zapt etti mi, geçmek imkansızlaşdı.

Ertesi gün yolumuzun üzerinde olan "Geverok Kaya Resimleri"ni de ziyaret ettim. Resimler büyük, düzleşmiş yassı kayaların yüzeyine çizilmişti. Gever (Yüksekova) tarafından Çarçela'ya tırmanırken, bu kayalar bir uçurumu andırıyordu ama, bizim geldiğimiz yönden resimlerin olduğu kayalar hemen hemen yerle aynı seviyedeydi. Ve resimler arkadaşların yaz aylarında manga olarak kullandıkları koşuşları duvarlarını oluşturuyordu. Tarihi ne kadar iç içe yaşıyoruz dedim kendi kendime. Ayrı ayrı üç kaya üzerinde yaklaşık bin civarında resim vardı. Ve resimler toplu çizilmişti.

İki keşelerini simgeleyen resimlerin hemen hepsi aynıydı. Bir av mevsimini anlatıyor gibiydi. Gözlerimi açmış, dikkatle inceliyordum. Kayalara ve çizimlere bakılırsa çok eski tarihlerle ait değildi. Çünkü fazla bir aşınma yoktu. Silikleşenler olsa bile dikkatlice bakıldığından şekiller rahatlıkla seçilebilüyor. Anlaşılan bu resimler binlerce yıl kendini böyle koruyabilmişti.

Uyarlılığın bu topraklardan doğup, dünyaya yayıldığından delili olan bu gibi tarihi yerler, Kürdistan'da çokça vardı. Bunlardan bazılarına gerillacılık yaparken ben de tanık oldum. Ama uyarlılığı yaratılan Mezopotamya

halkları yok sayılmış ve imha edilmek istenmişti. Ve halen de bu devam ediyordu. Oysa üçgende yaşayan insanlar bu güzelliği, bu tarihi birikimi bütün insanlıkla paylaşmaya hazırladı. Bu tarih bu güne dek gizli kalmıştı ve halende gizliydi. "Belki de gizli kalması daha iyidir" diye düşündüm. Ta ki, gerçek sahiplerini buluncaya dek. Tipki Zap vadisinde bulunan Bereket Tanrıçası Kibebe gibi.

Dolunay ekim ayının son gecesini gün gibi aydınlatıyordu

Yaklaşık bir haftadır yürüyorduk. Yürüyüşün başından beri arkadaşlar arasında sohbetlere konu olan Gever ovasına gelmiştık. Çok tehlikeli olduğu söylenen yolun, en dikkat edilmesi gereken zorlu bölümü, bu ova idi. Türk askerinin denetimi altındaydı. Ve geçiş noktası olduğu da biliyordu. Bu tedirginlikle, Çarçela'nın ovaya inen sırtlarından birinde ağır ağır ilerliyorlardı. Dolunay, ekim ayının son gecesini gün gibi aydınlatıyordu. O anda duydugumuz helikopter sesiyle olduğumuz yere oturduk. Helikopterler gece keşfi yapıyordular. Üstümüzden geçtikleri halde bizi fark etmemişlerdi. Bir süre sonra Çarçela'nın yamaçlarını roketler ve uçaksavarlarla rast gele vurmaya başlıdilar. Bizden uzak noktaları vuruyorlardı. Ama dönüşlerini ve sortilerini yaparlarken überimizden geçiyorlardı. Ne olduğunu anlayamamıştık. Kendi kendime, "Acaba arkadaşların görüntüsünü mü aldılar? Yoksa grup geleceği istihbaratını mı almışlar?" diye sorular soruyordum.

Askerlerin telsiz muhaberelerinden, ovanın bazı noktalarına pusu gruplarının çıktıığı anlaşıyordu. Bunu hemen altımızda bulunan köye gelen bir araç doğruluyordu. Çünkü kuryemiz bu saatte farlarını yakarak ovada dolaşan aracın, ya panzer ya da başka bir askeri araç olduğunu söyleyordu. Sivil araçların gece dolaşmaları yasaktı. Kobralar arazide belli noktaları bir süre vurduktan sonra gittiler. Geceye sessizlik çökmüştü yine. Biz de kalkıp yürümeye devam ettiğimizde. Gerillaya katılmadan önce bu ovada milislik yapmış olan Mahsum arkadaş, olanlardan sonra yol güzergahını değiştireceğini söyledi. Yine ovadan geçecektik ama pusu ihtimali olan yerlerden gitmeyecektik. Gece dürbünü ve termal kamerayla arayı gözetleyen askerlere görüntü vermemek için sırttan yürümekten vazgeçip, yamaca indik.

Geçmemiz gereken iki asfalt yol vardı. İlkne yaklaşmıştık. Bu yol sırtların bitip, ovanın başlığı yerden geçiyordu. Yola epey yaklaşmıştık. Oturup geceyi dinledik. Öncü arkadaş bir süre gececeğimiz yolun keşfini yaptı. "Bir şey gözüküyor" dedi. Oturduğu yerden kalkıp, "bundan sonra hızlı yürüyeceğiz. Herkes yolu tek tek ve koşarak geçsin. Ayrıca ses çıkmamasına dikkat edin" dedi. Kuryemizin söylediği gibi asfaltı geçtiğim. Ovada hızlı hızlı yürüyorduk. Daha önce de ovadan geçtim. Hatta ovada kitle çalışmalarına da katılmışım. Ama Gever ovası çok farklı gelmişti bana. Ova; iki ilçe, iki belde ve bir çok köy tarafından sarılmıştı. Dört tarafından karakolların gözetimi altında tutuluyordu. Ve şaşılacak ölçüde düzdü. Pürüzsüzdü neredeyse. Arada bir geçtiğimiz tarlalarda açılan su arkalarından başka bir engebe ile karşılaşmadık. Ovanın bitiminde içinde su akan yayvan bir dere vardı sadece. Daha sonra Gever'li olan Mahsum arkadaşla ova üzerine sohbet ederken, orasının eskiden bir göl olduğunu, zamanla gölün bataklığa dönüştüğünü, insanların bu bataklığı kurutarak toprağı işlediklerini ve Gever ovasının ortaya çıktığını öğrenecektim. Zaten hem karşılaşlığımız küçük bataklıklar hem de bazı yerlerde yürüken adeta yaylı bir yüzeye yürüyormuş hissi veren zemin bayağı dikkatimi çekti.

Gece yarısından sonra ikinci asfaltı da geçmiş, ovanın sonuna ulaşmıştık. Askerlerin yoğun pusularına rağmen hiçbir engelle karşılaşmadan, artık sırtımıza yaslayabileceğimiz tepelere doğru ilerliyorduk. Rahatlamaştık. Dağlara tırmandıkça kendimi daha da güvende hissediyordum. Çünkü hep dağların doruklarında kendimizi koruyabilmiş ve yaşama olanağı bulabildim. Gecenin soğuğu molalarımızın tadını kaçırmıştı. En fazla üç-beş dakika oturuyor, tekrar yürümeye başlıyorduk. İlk kez kaslarımın gerildiğini, eklemlerimin acıdığını hissettim. Ovadaki koşturma sonucu, yorgunluk ve uykusuzluk kendisini iyice hissettirmiştir.

Irmak 'sınırlar' olarak belirlendiğinden habersiz nazlı nazlı akıyordu

Gün doğumuya birlikte Esendere alanına ulaşmıştık. Fakat arkadaşlara ulaşmamıza daha iki-üç saat olduğu söylendi. Alan gerillanın denetiminde olduğu için gündüz de yürüme imkanımız vardı. Tam 22 saat süren, kesintisiz bir yürüyüştür sonra arkadaşlara ulaştık. Esendere'de bir gün dinlendikten sonra tekrar yola koyulduk. Öğleden sonradı. Kuzey ile Doğu Kurdistan arasına çizilen "sözde" sınıra paralel yürüyorduk. Bir ara bir sırtı döner dönmez, karşısında, yüksek bir dağın zirvesinde, orta çağda, şö-

valyelerin kaldığı şatolara benzeyen, beyaza boyanmış bir yapı gördüm. Yapının iki yanında, surların üzerinde burç gibi yapılmış yerler vardı. Üstünde İran bayrağı dalgalanıyordu. Tepenin vadiye bakan kısmında iki uçaksavar namlusu uzanıyordu ve çevresinde bir çok mevzi göze çarpıyordu. Farsların "paygah" dedikleri bir sınır kara-koluydu. İslam kültürü ve ortaçağ Batı mimarisinin karışımı, şato biçimindeki bu yapı, hiç de sevimli gelmedi bana. Üzerinde yürüdüğüm toprak ile karşısında görünen toprağın rengi, iklimi, bitki örtüsü, taşları, girinti çıkıntıları bile aynıydı. Her iki tarafta da yaşayan insanların dilleri, kültürleri, yüz ifadeleri, umutları bile birdi. İşte o şato, böyle aynaların başına hançerle çizilmiş, kanla oluşturulan bir sınırı koruyordu. Vadinin batı ve doğu yamaçlarındaki çeşmelerden, kar eriyiklerinden beslenen irmak, her şeyden habersiz nazlı nazlı akarken, "sınırlar" olarak belirlendiğinden habersizdi.

O gün, yaklaşık beş saat yürüdükten sonra akşam Şehidan bölgesindeki arkadaşlara ulaştık. Orada iki gün kaldık. Gittigim her alanda dikkatimi çeken şeyleri, bölgeyi iyi tanıyan arkadaşlardan sorup, öğreniyordum. Neden "Şehidan" ismi diye sormuş ve bu adın nereden geldiğini öğrenmiştim. Anlatıldığına göre; kadim zamanlarda islam savaşçılarının akınları sırasında, Şehidan tepesi denilen yer, çetin bir savaş sonucu ele geçirilmiştir. Burada ölen müslümanların anısına bu tepeye Şehidan adı verilmiştir. Bu tepenin üst tarafında, yani daha batıda, sınır çizgisine yakın bir yerde Ahmed Bendi boğazı buluyordu. Ahmed Bendi bir Kurt beyiymiş. Sınırda ticaret yapıyormuş. Sınırda yapılan ticaret, kervanlarla kaçak mal götürme işi onun denetiminde oluyormuş. Ne Farslara ne de Türklerle boyun eğmiyormuş. Yandaki yüz adamıyla Şehidan alanını denetimde tutmuş yıllarca. Bu nedenle o boğaz Ahmed Bendi'nin adıyla anılıyormuş. Akibetini ise öğrenemedim. Geçmişte Müslüman akıncıların şehit düşüğü tepede, günümüzde onlarca arkadaş kahramanca direnerek şehit düşmüştü. Ve artık Kurdistan'daki tepeler şehit yoldaşlarımızın adlarıyla anılmaktaydı.

Şehidan'dan ayrıldıktan sonra, iki gece sınıra paralel yürüyerek o, çokça sözü edilen görkemli Zağroslar'a ulaştık. Parçalanmışlığın üçgeninde, kölelik zincirlerine vurulmuş bir asma kilit gibiydi. Ama Zağroslar tarihten günümüze dek ayırt edilemeyecek bir şatoloğanın kalıntıları, bir şato gibi bir yapıyı koruyordu. Bir gece yürüdükten sonra, sabah altıncı kongrenin yapılacağı alana ulaşmıştık. Yol boyunca geçtiğimiz yerlerde tanık olduklarımla, zaman tünelinde bir yolculuğa çıkmış gibiydim. Dünden bu güne Mezopotamyada yaşanan tarihe tanıklık etmiştim. Şimdi de Kurtlerin ve insanların tarihine yazılacak yeni bir sayfanın tanımı olacaktı.

değin, hiç boyun eğmemiş, hiçbir işgalci geçit vermemişti. Ve hep yaşamın kaynağı olma özelliğini korumuştu. Mezopotamyaya yaşam ve uygarlık, Zağroslar'dan süzülerek götürülmüştü. Zağroslar iyiye, güzele, ileri olana, sevgiye ve insana özgü olana kucak açmıştı. Ve yillardır geçerleme barındırması bundandı.

Zağroslar'daki asma kilidin anahtar görevini gören, çadır noktasına ulaşmıştır. Burada küçük bir arkadaş grubu kalyordu. Kasım ayının ilk günlerini yaşıyorduk. Hava açıktı ama Zağroslar'dan esen soğuk rüzgar üzütyordu bizi. Arkadaşların bizim için hazırladıkları bir çadırı girip oturduk. O sırada içeri girip çıkan bir arkadaş dikkatimi çekmişti. Sobayı yakmaya çalışıyordu. Belleğimi yokluyordum. Bu arkadaşı daha önce nerede görmüşüm diye. Esmer, gergin yüzü ve aksak yürüyüşü hiç yabancı gelmediyordu bana. Ona dikkatlice baktığımı fark etmiş olmalı ki, o da niçin baktığımı anlamaya çalışıcasına arada bir kaçamak bakışlarla beni süzüyordu. Daha fazla dayanamayı sordum;

-Heval sizin isminiz nedir?

-Deniz.

-Nereden katıldınız?

-Malatya İnonü Üniversitesinden.

Bu cevap beni yedi yıl geriye götürmüştü. Karşında duran Deniz arkadaşla üniversitede beraber faaliyet yürütmüştük. Mutluluktan uçuşuyordum adeta. Bir an o günler canlandı gözümde. '91'de beraber katıldığımız Agit (Mehmet Çiçek) arkadaşı anımsadım. '93 Eylül'ünde Amed'de şehit düşmüştü. Yıllar sonra gerillada, sivilden tanıldığım birisiyle karşılaşmak beni duygulandırmıştı. Gidip ona sarıldım. Deniz arkadaş daha tanıyamadığı için, şaşkınlık bana baktı. Adımı söyleyince o da hatırladı ve tekrar birbirimize sarıldık. Sonra oturup geçmiş yıllar üzerine sohbet ettik. Deniz arkadaşla iki gün beraber kaldık. Bu karşılaşma, yaşamımda unutamadığım anılarından biri oldu.

Çadırda ayrıldıktan sonra doğru ilerliyorduk. Bir gece yürüdükten sonra, sabah altıncı kongrenin yapılacağı alana ulaşmıştık. Yol boyunca geçtiğimiz yerlerde tanık olduklarımla, zaman tünelinde bir yolculuğa çıkmış gibiydim. Dünden bu güne Mezopotamyada yaşanan tarihe tanıklık etmiştim. Şimdi de Kurtlerin ve insanların tarihine yazılacak yeni bir sayfanın tanımı olacaktı.

Şehit Rençber (Mehmet ÇAP)

yürek ayaklıdı...

beyin ayaklıdı...

toprak ayaklıdı...

ve türküsunü

söyler isyanın

çocuklarımız.

çiplak bedenlerimizden

öreceğiz

geleceğin yıkılmaz eserini

doğuracağız avuçlarımızda

yeni sabahların güneşini.

savaşta döllenir

toprak

özgürlüğe`

Şehit Rençber (Mehmet ÇAP)

Kayser'in hayali

Kürt çocuklarına güzel bir ülke bırakmaktı

Kod adı: Ernesto, Kayser

Adı soyadı: Alaaddin KÖSE

Doğum yeri ve tarihi: Yazıhan

Malatya, 1970

Mücadeleye katılım tarihi: 1990

Şehadet tarihi ve yeri: 14 Ekim 1992,

Kuzey Nurhaklar, Elbistan

Yıl 1991, aylarda sonbahar. Soğuk bir hava, yavaş yavaş kar yağıyor. Biz ise halen bir hazırlık yapmış değiliz. Yönettimiz karar almış bir eylem yapılacak, ardından da üs sahamiza çekileceğiz. Üslenme sahamız, Adiyaman Besni tarafları olacak ancak biz bilmiyoruz. Çok sonraları öğreneceğiz.

Eylem, daha önceleri 6 arkadaşımızı şehit düşürmüş olan Ketiler'e dönük yapılacak. Bunun için Pazarcık alanına kalabalık bir grup gelmişik. Yaklaşık 30 arkadaştık. Daha önceleri bu kadar güç Pazarcık alanına gelmemiştir. Keşif yapılacak ve keşfe gidenlerin içerisinde bende vardım. O zaman Pazarcık alanına Önderlik Sahası'nda bir grup yoldaşa gelen Kayser ismindeki yoldaş da bulunuyordu. Kar yağıyor komutanımız olan Gazi (Şemsettin Kino) yoldaş geri dönmemizi istiyordu. Ancak kar yağmaya devam ediyordu. Biz ise Tilkiler dağlarına çıkyoruz. Umutumuz kar yağışının durması ve erimesiydi. Peşinden de eylem yapacaktık. Nafile, kar yağdıka yağıyor, bizim ise hiç hazırlığımız yoktu. İmkânlarımız çok kısıtlı Üstümüze atacak bir parça naylonumuz dahi yoktu.

Evet, Kayser yoldaşa işte böylesine bir ortamda birlikte kaldık. Kayser yoldaş Malatya Yazıhanlı bir arkadaştı.

Benim için Malatya Kürecik'tir, Doğanşehir'dir. Belki zorlasalar biraz da Pötürge'dir, o zaman. Başka da Malatya'yı bilmiyordum. Kaysalarını duymuşum ve bir de "Malatya Malatya dünyada yoktur esin" parçası eşliğinde çekilen halayı biliyordum. Ve tabii Turgut Özal'ı da... Bir de okul yıllarında tanıdığım Malatya Doğanşehirli, değer verdigim, o zaman feminist geçinen Ferah ismindeki hafiften solcu geçinen sınıf arkadaşım vardı.

Önderlik Malatyalıları değerlendirdirken oldukça geliskin "orta yerde seyretmeyen kişilikler" olduğunu belirtmişti. Malatyalılar hakkında bildiğim diğer bir nokta da buydu. Her zaman nerede yer alsalar orada en ileride seyredenler olarak tanımlamıştı Önderlik. Ticaretle uğraşıyorsa en ileri ticaretçi, siyasetle uğraşıyorsa en ileri siyasetçi, sporla uğraşıyorsa en iyi sporcu, milliyetçilikle uğraşıyorsa en uç milliyetçi, devrimcilikle uğraşıyorlarsa en ileri ve keskin devrimci...

Evet, Malatya'nın ve Malatya kişisinin belirgin ve farklı özelliklerinin olduğunu Önderliğimizden öğrenmişistik. Ve sonraları uzun devrim yıllarımızda PKK saflarına gelen bireylerden Önderliğimizin söylemeklerinin ne kadar doğru olduğunu yaşayarak görmüştük. Büyük komutanımız Zilan, emeğin sembolü Abuzer (Aziz Kaymaz) ve Meryem Çolak bunlardan sadece birkaç tanesidir.

İşte ben, daha yeni yeni Kayser yoldaşı tanıyorum. Önderlik sahasında bir ara ismi Ernesto'ydu. Yani Che'nin

Kayser (Alaaddin KÖSE)

ön ismi. Ve o gelen grup içerisinde yonetimde yer alıyordu. Gelirken de göze batan bir yoldaştı. Çok canlıydı, sıcaktı. Gözleri kocaman, insanı içine alacak kadar güzeldi. Teni esmer hatta biraz Kızılderili, Aztek tenliydi. Sakalları seyrek, bizim dillimizle köse, saçlarıysa bize göre uzundu.

Ve gerçekten o seyrek sakallarla, uzun saçları, kocaman gözlerle, kırmızıya çalan esmer teniyle Che'ye benzıyordu. Che'ye dönük öğrendiğimiz, insana yakınlığı Kayser'de de vardı. Kayser yoldaş gerçekten bir insan sevdalısıydı. Yeni gelmesine rağmen bizimle en sıcak ilişkileri erkenden kurandı.

Kayser yoldaş ele avuca sığmayan bir kişilikti

Ve tuhaf gelebilir ama uzun yıllar boyunca saflarda, yani gerillada olan biri olarak böylesine içime erken işleyen bir yoldaşa az rastladım. Uzun gerilla mücadeleleri içerisinde ilk merhabayla haşır neşir olduğum yoldaşlar olmuştu. Ancak bunlar belki de parmak sayısına kadar ya vardır ya yoktur. Normal seyir, süreçle tanışarak ölümsüz ilişkilerin kurulmasıdır. Ama benim, Kayser yoldaşla tanışmamla onunla bir olmam bir anda olmuştu. Belki bu sıcaklık Kayser yoldaştan kaynağını almıştı. Çünkü Kayser yoldaş ele avuca sığmayan, akan bir kişilikti. Noktaya ulaşır ulaşmaz herkesin en eski, en yakın yoldaşı olmuştu.

Ve o benim için hep özel oldu. Doğrusunu söylesem ben ona hayrandım. Biz Kayser yoldaştan önce gerillağa gelmişik ancak o erkenden bizim komutanımız olmuştu. Ve biz ise bunu hemen özümsemiştik. Kişi eğitimi birlikte geçirdik. Bir günümü sanırım onsuz geçirmemiştim. Hep birlikteydi. O komutanımızdı. Kişi sürecinde o güvenlik sorumlusuyken ben de güvenlik komitesindeydim. Listeyi yazıyordum. Dev-

riyelere hep birlikte gidiyorduk. Metrelerce kar içerisinde ikimiz hep devriyedik. O nerede zorluk varsa en öndeymi. Yaşa da bizden küçüğü fakat zor görevleri kendisi üstleniyor, yoldaşlarını zorluklardan ısrarla hep savunuyor, koruyordu.

Tez canlıydı, ancak tez canlılığı tepkisel değildi. Onun tez canlılığı aşırı enerjik olusundandı. Bir anlamda hiper aktifti. Yerinde durma nedir bilmezdi. Üslubu yapıcıydı. Bir gün bir arkadaşından rahatsız olduğunu duymadım. Herkesin sevdığı bir arkadaştı. Dili yapıcıydı, ama eleştireldi, eleştirileri kırcı değildi. Eleştirileri öyle bir yapardı ki karşısındaki yoldaşı kırılmazdı. Genç olmasına rağmen bu uyumu durusu yakalamıştı.

Eğitimlerde de en derin değerlendirmeleri yapan bir yoldaştı. Birikimliydi, sosyalist ideolojiyi biliyordu, kendisini yetiştirmiştir, doğaldı, bize katkılara çok oluyordu. Ancak onun sosyalist anlayışı kuru dogmalara dayalı bir sosyalizm değildi. O emeğin iyi bir temsili olarak her yoldaşla her şeyi paylaşırdı. İstanbul'da hukuk okumuştu. Ancak o kadar mütevazıydı ve yaşamda o kadar pratikçiydi ki kimse onun okul okuduğunu dahi bilmektedi. Sadece eğitim ortamlarındaki ciddi katılımıyla teorik ideolojik birikimi görülmüş anlaşılrı.

Çok sonraları, aradan tam 17-18 yıl geçiktan sonra Kayser yoldaşın kız kardeşinden öğreniyorum ki, Kayser, evdeyken de hiçbir zaman ailesinden para almazmış. İnşaatlarda çalışarak kendi geçimini kendisi sağlamış. Yine ara tatillerde köye döndüğünde o her zaman tarla işlerinde de en öndedir. Özcesi o müthiş emekçi bir yoldaştı.

Çok zekiydi, akıllıydı. Zeka ile aklını iyi buluşturan bir yoldaş desem yanlış olmaz. Pratik zekası çok yüksekti, ancak sorunlara olgun çözümler bulmak ise akıl işiydi. O çok akıllıydı da. Okuldaki

yöresel dilimiz birbirine yakın olduğu için ilişkilenmemiz daha rahat oluyordu.

Kayser yoldaş hemüz evdeyken yurtsever duyguları güçlüydü. Ve bundandır ki o dağda da çok erkenden herkesle kolay kaynaştı ve ulusal bilinci gelişti. Henüz genç bir delikanlıyken, parti ile ilişkisi bile yokken Kurt olmanın ayrıldıydı. Nitekim yaşadığı bir olay bu bilincin ne kadar köklü olduğunu bize gösteriyor.

Lise son sınıfın ikinci yarısında bir bayrak olayı yaşanır. Kayser yoldaş, Türk bayrağı için "o benim bayrağım değil" der. Okul müdürü Kayser yoldaşın arkadaşları okulu boykot ederler. Köylüler ve öğretmenler araya girerler "bu çocuğum okuldan atarsanız başınız bera la girer, bunlar anarşistler mutlaka hesabını sorarlar" derler. Bunun üzerine müdür çareyi Kayser yoldaşı sürgün etmeye bulmuş. Çünkü o sevilendi, direngendi, inandıklarına sadık yaşıyandi. Bunun için de inançlıydı. Nitekim üniversite yıllarda da glaclar bir şekilde gelmenin yollarını araştırır. "Kurdistan sorununu, marksist leninist temelde çözmeye çalışan bir örgüté katılacağım" der ve okulunu bitirdikten sonra da glaclar doğru yol alır.

Ve şimdî işte biz birlikte dağların doruklarında, ülkemizin kurtuluşu için omuz omuza faşizme karşı büyük bir direniş içerisindeyiz.

Biz o kişin çok şeyi birlikte paylaştık. Oldukça zorlu bir kiş geçiriyorduk. Bu iklimsel zorluklara bizim acemiliğimiz eklenince ve tabii bir de hazırlık yapma imkanı bulamadan kiş kampına gitmemiz bizi oldukça zor koşullarla yüzüze bıramıştı. Bu koşullarda 1991-92 kişini oldukça zorlu geçirmiştir. O kiş çig altında kalan yüzlerce TC askeri olmuş, çok sayıda yoldaşımız Botan'da çig altında kalmıştı. TC ordusu fırsatı bulup yoldaşımızı helikopterlerini bu vahşi ve cehennemi andıran kişin ortasında bize karşı devreye koymuştu. Öyle bir kiş ki devasa selvi boylu ağaçları, kendimizce yakmak için kökünden kesiyorken, baharın sadece zirvelerini kestiğimizin farkına vararak, nasıl bir kişi geçirdiğimizi anımsayacaktır.

Henüz kiş tüm hismini atlattmadan bizler Pazarcık alanında ayrılop eyalet komutanın da bulunduğu Besni alanına geçti. Bir müddet burada da birlikte kaldı. Kayser arkadaş bu ara manga komutanlığındı. O zaman manga komutanlığı bir anlama bölge komutan yardımcılığı anlamına da geliyordu. Ve o zorlu koşullarda yine o en öndeydi. Mart ayıydı. Ben bir grup yoldaşla yeniden Pazarcık alanına dönerken, Kayser yoldaş eyalet genişletilmiş yönetim toplantısına katıldı. Bir nevi konferansta. Toplantıda eyalet yönetimine alındı. Daha sonra kalabalık bir grup yeniden Pazarcık alanına gelmişti. İçlerinde Kayser yoldaş davardı.

Bu kez hiçbir hazırlık yokken Maraş merkeze bir eylem için bir grup gönderereklerdi. Yönetimde Kayser yoldaş belirlenmişti. Kayser yoldaş ise beni yanına almak için önermişti. Toplantıda da bu görüşünü yineledi ve biz yaklaştık bir hafta sürecek olan yolculuguza başladık. Yanımızda Maraş'ı tanıyan genci de vermişlerdi. Birlikte macera

dolu bir yolculukla Maraş merkeze gerek keşif çalışması yürüttük. Ardından da yaya olarak Maraş merkeze doğru yola çıkmış, ancak vurmamız gereken hedef bulamadan, sabaha doğru tekrar dağa geri dönmüştük. O kocaman Maraş ovasını tekrardan geri aşmıştır. Bu kez araç gasp edip hedefimize erken ulaşmaya çalışacaktık. Hedefimiz polis karakoludur. Biz Maraş merkeze girmek isterken trafik polislerinin yol kontrollerinden dolayı tekrar geri dönmek zorunda kalmıştık. Bir iki kez denedikten sonra bu kez Maraş'a yukarıdan girmeyi hedefledik. Bir talihsizlik sonucu gasp ettiğimiz araç bu kez Erkenez çayına saplandı ve çıkaramadık. Çok geç olmuş, araç gasp ettiğimiz için eylem yapacağımız da ortaya çıkmıştı. Kaldı ki aracı gasp ederken aracın şoförünü bir ağaçbağlamıştı. Hava biraz da soğuktu. Bağladığımız şoför "ağabey soğuktur, üzüyorum" demişti. Bunun üzerine Kayser kendi askeri parkasını şoförün üstüne atmıştı. (Şoför yaşıyorsa Kayser yoldaşın bu yaptığından gerçek olduğunu söyleyecektir. Ve olan Kayser yoldaşın parkasına olmuştu. Erkenez çayına saplanlığımızda saatler ilerlediğim için şoförümüzün yanına geri dönenmemiştir.)

Özcesi tüm özverili çabalara rağmen eylem yapamadan geri dönmüştük. Geri döndüğümüzde biz ölezleştiri vermeyi beklerken meğer bazı yoldaşlar eyleme gönderilmeye bicişimizden dönük Önderlige rapor sunmuşlardı. Bunun üzerine Önderlik mevcut yönetime "savaşçılarıma harçıyorum" diyerek sert uyarılarında bulunmuştur.

Bir haftalık maceramız ardından Kayser yoldaş Engizekler'e çıktı. Oradan da Malatya'ya geçti. Tabii hareket etmeden, Kayser yoldaşın da içehrinde yer aldığı Pazarcık İlçe baskını gerçekleştirilmiştir. İmkânlarımız sınırlıydı. Eyalet komutanımız yola çıkacak grupla toplantı yapmıştır. Bir grup Adiyaman'a gidecek, bir grup Engizekler'e, bir grup da Malatya'ya gelecekti. Bir araya toplanmıştır. Eyalet komutanı kimin ne ihtiyaci olduğunu soruyordu.

O zaman üstümde köylerden birinde bana verilen askeri bir mont vardı. Üst dış cepleri geniş, tam el cihazının pilli takılmış haliyle, yerleşen bir cebi vardı. O zaman cihazlarımızın arkasına 6 pilin

koli bantla yapıştırıp taktığımız için her cep cihaz için olmuyordu. Özcesi mont tam cihaza göreydi.

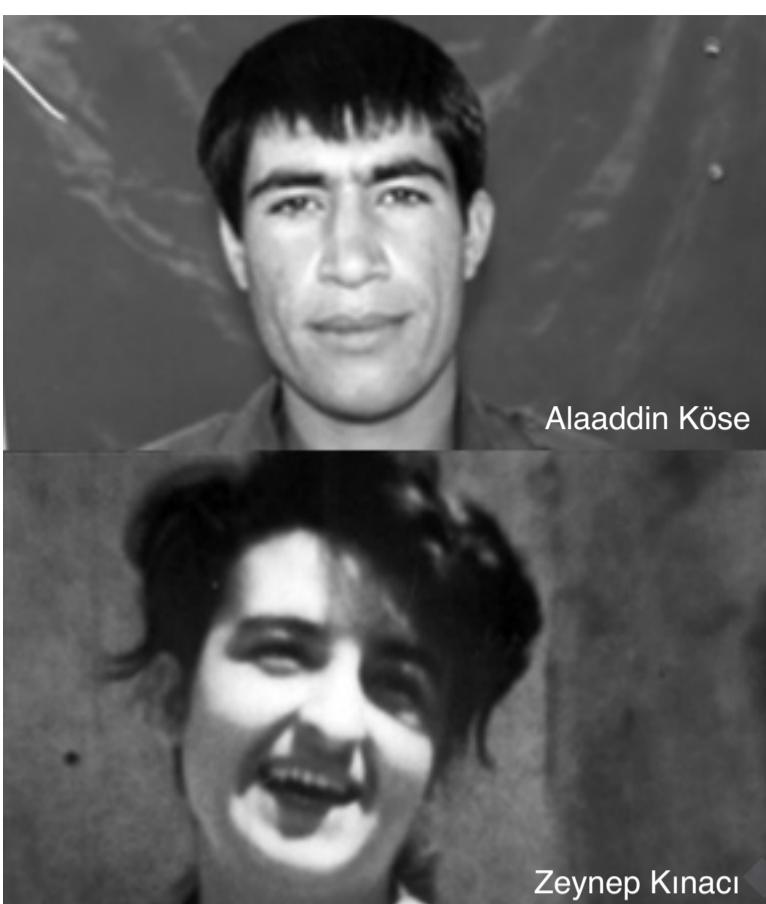
Daha önce Kayser şakadan bana takılmış ve askeri montumun güzel olduğunu söylemişti. Ben ise zaten içimden ona vermem gerekiyordum. Başkası montumu istese hazır diyecektim. Çünkü onu Kayser yoldaşa verecektim. Kayser şakadan elini kaldırıp konuşmaya daha başlamadan ben "montumu Kayser arkadaşa veriyorum" der demez herkes gülüşmeye başladı. Tabii en çok gülen de Kayser oldu. Böylelikle o yola çıkmadan montumu ona vermiştim.

Yoldaşlıklarımız ülkemize beslediğimiz sevgi üzerine kuruludur

Ayrıldım önce uzunca sohbet ediyoruz. Kurulan ve oluşan yoldaşlığımızdan bahsediyoruz. Ancak biz de biliriz ki bizim yoldaşlıklarımız ülkemize beslediğimiz sevgi üzerine kuruludur. Ülkemizi ve halkımızı seven, onlara saygı duyan bizim sevgimizi kazanır. Ve bizde de öyledir. Tabii Kayser benim için ülke ve halk sevgimi kendisinde somutlaştırın bir yoldaştı. O biraz da imrendiğim kişilik özelliklerini kendisinde somutlaştırdı. Bunun için ona sevgim, sevgim biraz da siyasal ilişkilerin ötesine taşınan bir sevgi ve saygıdır. O gerçekten harika bir yoldaş ve harika bir dosttu.

Ayrılıyor ve biz üzünlüyoruz. Ancak biz dağların doruklarına halkı ve ülkesi için yüreğini koyanlar bilirler ki her ayrılık biraz da gelecekte daha köklü birlikte kalmalar içindir. Ve biz biliriz ki her ayrılık daha geniş özgürlükler ortamında yeniden kopmama temelinde ortaklaşmalar içindir. Ve bunun için hüzünlensek de ayrılrken gözlerimizin içi güller, yüreğimiz ferahlar. Kayser yoldaş da ayrılrken çok moralliydi. Kendi öz topraklarına döneceği için sevinçliydi. Ayrılrken "başarılarını bekliyorum" demiş ve sarilarak vedalaşmıştır.

Malatya'da, Adiyaman'da, Çelikhan ve Doğanşehir'de birçok eyleme katıldı. Yine birçok genci saflara kattı. Halkla ilişkileri belli bir düzeye taşıdı. Özcesi çok yüksek bir performans sergiledi. Uzak da olsak başarılarını duyuyordu.

Alaaddin Köse

Meryem Çolak

Zeynep Kınacı

Ekrem Köse

AYRILDIKTAN TAM ALTI AY SONRA 14 EKİM 1992'DE NURHAKLAR'IN KUZEYİNDE 23 YOLDAŞıyla birlikte Kayser yoldaşın şehit düşüğünü öğrendik. Yanında eyaletimizin en seçkin komutanlarından Abuzer (Aziz Kaymaz) yoldaş, Kürecikli Cesur (Sevil Cesur), Hekimhanlı Rojin (Hanım Özdemir), Afrinli Ömer, Bitlisli Mele İbrahim, Ali Esentepe, Ali Kök, Ali Rıza Fel, Doğan Arabay, Gültækim Kaymaz, İbrahim Aydın, Şahin Söylemez, Latif Sertkaya, Vehbi Topkaya, Rıza İlış, İzzettin İnan, Ekrem Köse, Abdullah Köse, ... Günaydın, Mahmut, Doğan... Ve sinyamadığım başka 1 yoldaş daha şehitler kervanına katılmıştı

Kayser yoldaşın eksikliğini yıllar geçmesine rağmen hep hissettim. Abuzer yoldaş da hep aradım. Eyaletim en nitelikli grubu şahadete kavuşmuştu. Eyalet komutan yardımcısı Abuzer arkadaş şahit düşmüştü. Gelecekte mücadelenin yükünü fazladan kaldıracak değerli yoldaşlar şahadete kavuşmuştu. En zor ve trajik olan ise Malatya'da saflara yeni katılan 15 yaşındaki henüz sivil elbiseli, silahsız olan yoldaşın katledilişidir. Her biri farklı üniversitelerden gelen yörenin en gözde gençleri 14 Ekim 1992 yılında Nurhaklar'da şehit düşmüştür. Çatışmada kurtulan bir arkadaş ve köylüler daha sonra anlatacaktı. Düşmana bilgi gitmiş, grup ihbar edilmiştir. 14 Ekim sabahın erken saatlerinde çatışma başlamış, Kayser yoldaş bir grup yoldaşla tepeye çıkışmış ve detaylarını bilmese de gün boyunca çok şiddetli bir çatışma yaşamıştı. Tarihi bir direniş sergilennmiş, Abuzer ve Kayser yoldaşlar öyle kolay lokma olacak gerillalar değildi. Ancak yanlarında çok sayıda silahsız yeni genç gerillalar vardı. Yörenin en seçkin gençleri fakat henüz gerilla tecrübeleri yoktu. Kayser yoldaşın akrabaları, Abuzer yoldaşın kız kardeşi, amcası derken hepsi de o yörenin katılımlarıydı.

Çatışma başlamış, Kayser tepede Abuzer ise noktada yeni katılanların yanında kalmıştı. Gençleri korumaya çalışacaklardı. Abuzer gençleri bir kalyığın altına bırakmış ve eğer kendisi şehit düşerse -silahsız oldukları içinteslim olmalarını söylemiştir. Ne de olsa yeni gençlerdi. Halka yersiz acılar yaşatmak devrimcilere yakışmaz, dercesine bu gençlerin hayatı kalmasını sağlamaya çalışıyordu. Gün boyu yaşanan şiddetli çatışmanın ardından, düşmanı çok yoğun teknik kullanması sonucu 8 yoldaş şehit düşmüştü. Yeni katılmış 15 genci ise düşman elle yakalamış sonrasında da vahşice infaz etmiştir. Faşizm yine en vahşi yüzünü göster-

mişti. Düşman Abuzer yoldaşı vurdugunda kendi radyolarında "Malatya Albay'ını vurduk" diyerek propaganda yapmıştır.

Arada bir yıl yakın zaman geçmiştir. Engizekler'deydi. Çatışmalar ve eylemler vardı. Bir ara arkadaşlar Engizekdağlarının Koçdağı'nda düşmana bir pusu kurmuşlardır. 25 asker ile 8 korucu vurulmuştur. Tarih 6 Temmuz 1993'tü. Düşman ise adeta Engizeklerin her tarafına asker yığıyordu. Bunun üzerine Önderlik Engizekler'i terk etmemizi istemiştir. Biz Nurhaklar'a, daha doğrusu kuzey Nurhaklara çıkmıştık. Kalabalık bir gruptuk. Komutanımız, yılların tecrübesiyle yüreklerimizde, yaşarken yedinen komutanımız Sarı İbrahim (Ramazan Toptaş) arkadaş ile eyalet komutanımız Sabri (Şıxo Dırılık) yoldaşlardı.

Aydınlık yarınlar bırakmak için bir direniş kültürü ekmişler

Tepeyi dolaşırken Kayser yoldaşı, Abuzer yoldaşı, oldukça büyük inisiyatif sahibi olan Rojin yoldaşı, mavimsi gözleriyle Cesur'u, Afrinli mütevazı Ömer'i tek tek arıyorum. Ve tanımı şansı bulmadan şehit düşen o kadar delikanlı ülke evladını...

Bu duygularla o gün tepeciydim. Düşüncelerim derinlerde. Gözlerim başka yerlerde. Noktaya akşamda doğru geldiğimde konuşamamıştım. Ve Nurhaklar'da kaldığımız birkaç gün boyunca da hep duygularım Kayser yoldasta, Abuzer yoldaста takılı kalmıştı.

Evet, yiğit bir halk evladını hak etmediğimiz bir biçimde ve bir zamanda kaybetmişistik. Gelecekte çok büyük başarılarla imza atacak kocaman gözlü, esmer ve Kızıldırıcı tenli Che'ye benzeyen yoldaşımızı kaybetmişistik. Gelecek vaat eden altın harflerle tarihe nakşedilecek bir yoldaşı kaybetmişistik.

Yıllardır Kayser yoldaş gibi yoldaşları arar durumur. Arada tam 17-18 yıl geçiktiken sonra Kayser yoldaşla akraba olan gerilla gençlerle dağların doruklarında karşılaşıyorum. Hüzünleniyorum. Bir de bu yeni gençlere Kayser'i anlatma görevim var. Kayser yoldaş anlatılmaz ki. Onunla ancak yaşamışsanız onu anlayabilme şansınız olabilir. Başka da asla. Böyle yüreklerde taht kurmuş bir yoldaş nasıl anlatılır ki? Kayser yoldaşını anlatırken ya da yazarken ne kadar onun hakkı verilir onu da gerçekten bilemiyorum. Ama bir şey var ki onu iyi biliyorum: O yiğitlik okullunda en önde bir olarak tüm zamanlarda anılıcaktır.

Belki de onu daha iyi anlatabilmek ve anlamak için kız kardeşiyle yaptığı şu konuşmayı anımsatmak yeterlidir:

Bir gün bana ülkeye hayallerini anlatılar 'Bir gün ülkemizi kurduğumuzda her şey çok güzel olacak, her yer yesil olacak, çocuk parkları olacak, bizim çocukların bu parklarda oynayacak. Kürt çocukların muhteşemdir. Bizim çocuklarım çok güzel olacak. Ben gidip savaşır öleceğim, çocuklara çok güzel bir ülke kuracağız' demişti. Benden çok daha uzun boylu olduğundan yüzüne bakmak için aşağıdan yukarıya baktı. O zaman da öyle, baktığında gördüğüm manzara karşısında titremiştim. Gözlerini bir noktaya dikmiş (gözleri çok güzel) iki eli yanına sarkık, yumruk yapmış, bütün vücudu titriyor...

Evet, onun tüm hayali Kürt çocukların güzel bir ülke bırakmaktır. Anısı önünde saygıyla eğiliyor...

*Bu konuşmayı yaptığı yer, bu gün mezarının olduğu yerin 100-150 adım hemen ötesindedir.

Kayser (Alaaddin KÖSE)

Merkezi uygarlık sisteminde dinsel direniş veya sınıf savaşları

(KCK Önderi Abdullah ÖCALAN'IN "Ortadoğu'da Uygarlık Krizi ve Demokratik Uygarlık Çözümü" kitabından)

Uygarlık sistemleri sınıf ve tabaka yapılandırır. Sınıflaşma ve tabakalaşmanın hem ürünü hem de hızlandıracıdır. Önemli olan sınıf olgununun tespitinden ziyade, oluşum biçimleri ve nasıl işlevsel kılındıklarıdır. Sınıf gerçekliğinde kimlikler hiçbir zaman çiplak biçimde "ben sınıfım" diye kendini yansıtmasız. Özellikle marksist sınıf terminolojisi ile sınıf gerçekliği doğru sunulamaz. Pozitivizmin bilimcilik yaklaşımı tüm sosyolojik olgular, olaylar ve ilişkilerde olduğu gibi sınıf olgusu ve ilişkilemelerinde de körleştirici ve saptırıcı rol oynamıştır. Marksizm modernitenin bu yönlü etkisini derinliğine yaşamaktan kurtulamamıştır. Başarısızlıklarının temel nedenlerinden birinin bu yaklaşımıla bağlantısını hala kavrayamamıştır.

Sosyal sınıf ve tabakalar sorunu hem kavramsal-teorik hem de siyasal-pratik yönden önemini korumaktadır. Köklü ideolojik ve pratik yenilemeleri gerektirmektedir. Kendi başına burjuva-proleter analizleri tarihte olup bitenleri sınıfı açıdan da doğru sunamaz. Pratik başarısızlık (reel sosyalizm açısından) tarihsel anlayışla da bağlantılıdır. Pozitivist marksist sınıf tahlilleri, çokça eleştirdikleri klasik dinlerden pek farkı olmadıkları gibi, daha başarısız kalmalarının nedenlerini de kavramaktan uzaklaşır. Sovyet deneyimi şu benzetmeyi kanıtladı: Yüz katlı bina yapabilirsiniz, ama bir günde çökmesini engellemeyeceksiniz. Bu tür bir gerçekliğin yaşandığını kimse inkar edemez. Yaklaşım çok idea edildiği gibi bilimsel değildi. Olsayı, bu tür çözmeler olmazdı. Reel sosyalist deneymelerin dinsel yaklaşımardan bile daha başarısız olduklarına ilişkin çarpıcı diğer bir örnek Afganistan Komünist Partisi'nin başına gelenlerdir. Ama dinci Taliban hala güçlündür ve müessisi ABD ve müttefikleriyle savaşabiliyor.

Toplumsal doğaya nasıl bakmalı? Bu konuda yöntem açısından bile büyük sorun yaşanmaktadır. Denenen tüm yöntemler tarihin en büyük yıkım savaşlarına, krizlerine, çevre, işsizlik ve açlık sorunlarına bile anlam getirememiştir. Belki yöntem sahiplerinin bunda ne sorumluluğu var denilebilir. Şu cevabı vermek mümkünür: Sosyal gerçeklik bir bütündür. Bilim cephesi de en az savaş cephesi kadar tüm gelişmelerden sorumludur. Eğer bu sorumluluğu duymuyorsa, zaten bilim ahlakından yoksun demektir. Sistemin basit bir aracıdır. O zaman sınıf savaşları adına konuşma bir yana, bilimsellik ideasında bulumya hakkı dahi olamaz. Bilimin en temel vasfi doğruluk ideasıdır. Bilim ahlakının tarihsel abidesi Bruno'yu (MS 1600'de Roma'da yakılan G. Bruno) bu konuda örnek olarak sunmanın tam yeridir. Doğruluk inancını yakılma pahasına savunmadan, bilim aşkından (Bilim insanının olmazsa olmazdır) asla bahsedilemez. Bilim aşkı olmadan da bilim insanı olunamaz.

Hallac-ı Mansur farklı bir örnek olarak sunulabilir. Dönemindeki hayatı sorunlara çözüm olamayan her bilim insanı, en az cephedeki asker kadar başarısızlığının karşılığını ya ölümle ya esir olmayı ödeme ahlaklılığını göstermedikçe ve

kabul etmediğe, bu sıfatı hakkıyla taşıyamaz. Bu söylem siyasetçi için de aynen, hatta daha fazlasıyla geçerlidir. Çünkü siyaset toplumsal sorunların ana çözüm karargahıdır, rant peşinde koşma aracı değildir. Bu duruma gelmiş olan gerçekten siyasetçiyse (basit bir devlet işleri idarecisi değilse), sadece kovulmayı değil, ölümden beter bir sonucu sırtında taşıyan bir Sisyphos'tur. Atom bombasını yemiş bir insanlık hala bundan doğru bir sonuç çıkaramıyor, olmuş bir insanlık! Aksini idea edenler asla insancıl toplum yaşamını tanımayanlardır.

Sadece sınıf, ulus olgununu değil, öncelikle toplumsal doğayı yeterince tanımayanlar, ne bilim insanı ne de siyasetçi olabileceklerini iyi bilmek dumurdadırlar. Söylemek istedigim, bilimsel ve siyasetsel sorumluluk ve ahlaklılığın çok önemli olduğunu. Bu şartları en ağır hücre içinde hücre cezası koşullarında yazıyorum. Beni ayakta tutan tek değerin bilim aşkı olduğunu, bilim aşkı dışında ölüm dahil yaşamın en ağır acılarını dindirecek başka bir çarenin bulunmadığını belirtmek insanlık borcumdur.

a- Sınıf ve Dinsellik

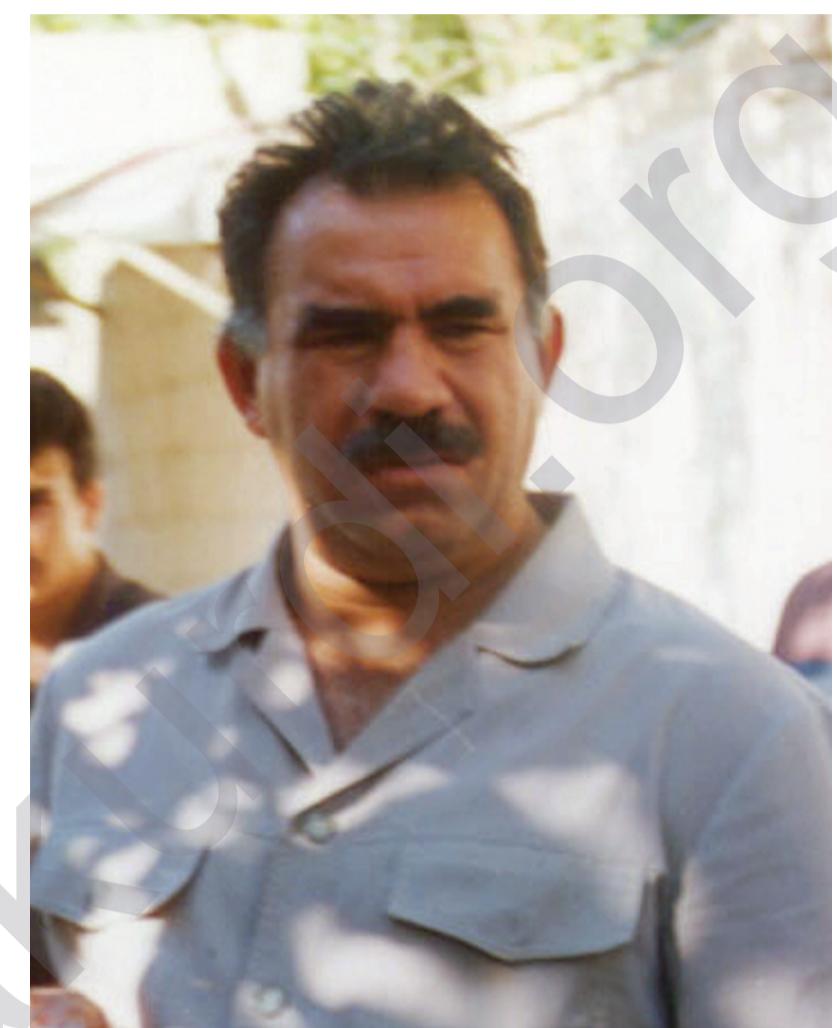
Sınıf ve dinsellik arasındaki somut gerçekliği kavramlaştmak için yine orijinal kaynağına ineceğim. Kent ve devlet oluşumu kadar sınıf ve ideoloji üretimi açısından Sümer örneği çok çarpıcı ve öğreticidir; Greko-Romen kaynağından çok daha kapsamlı düzeyde üstün öğreticilik unsurlarını taşımaktadır. Avrupa kapitalizmini orijinal kabul edip sınıf ve ideolojisini incelemek sadece Marksizm için değil, tüm ideolojik (bilim ve felsefe dahil) çalışma yürütmenin büyük bir handikap teşkil eder. Toplumsal gerçekliğin en sonuncu türevinden, orijinali kadar doğru sonuç çıkarılamayacağı çok açıklıktır. Rahip demekten ziyade ideoloji, bilim ve felsefeye uğraşanlar anlamında Sümer ideologları deyimini kullanmaya çalışacağım. Sümerlerde sınıf ve dinsellik anlamında neler oldu, bundan hangi dersler çıkarılabilir? Değerlendirmemde somuttan soyuta gitme yöntemini tercih edeceğim.

Aynı zamanda ideolojik karargah olan zigguratlarda ekonomi, siyaset ve savunma işleri düzenlenirken, "Bu çalışma ekonomidir, bu da siyaset ve savunmadır" demişlerdi. Bunları birbirlerinden de ayırmıyorlardı. İnsanlar çalıştırılıyor, üretim alanları savunuluyordu. Siyaset planlanması (güncel deyişle ekonomi-politik) da yapılmıyordu. Tarz çok somuttur. Hepsi bütünlük içindendir. Ziggurat inşa etmeden ekonomi, siyaset ve savunmanın olabileceği herhalde zihinlerine bile getiremiyorlardı. Ziggurat öncelikle bir ideoloji üretim merkezidir. Burada kavramlar ve inançlar inşa edildi. Kavramlar ve inançlar büyük ihtiyalle uzantısı oldukları Verimli Hilal'in binlerce yıllık neolitik toplumundan derleniyordu. Fakat o toplumu aşma sorunları vardı. Dolayısıyla alındıkları kavramın inanç ve kurallarını olduğu gibi kullanamazlardı. Dönüstürmeleri gerekiydi. Önlerindeki toplumsal inşada ve

rimlilikten kaynaklanan artık-üründen aslan payına el koyanlar da vardı, karın tokluğuna çalıştırılanlar da. Ayrıca savunmacılar da gerekliydi. Her an içten ve dıştan bir isyancı çıkabilirdi. İnşa edilen düzen böylesine bir şemdir. Sorumluluğu ağırdır. Eşit ve özgür kabile insanından her bakımdan farklı bir toplumsal inşa söz konusudur.

İnsan bireyi ve toplumu, zihniyet ve inanç toplumudur. Zihniyetsiz ve inançsız insan toplumu hiç olmamıştır. O halde zihniyet ve inanç öncelikli konudur. Bu yönde başarılı olmadan toplum çalıştırılamaz. İdeolojik yaratım bu öncelikli görevi başarıyor. Sümerler ideologların icatları bilinir. Ana-tanrıçılı dinden baba-tanrılı (erkek egemen toplumun yansısı) dine, yerdeki totemden gökteki tanrıya, her kabilenin tanrılarından kent tanrısına, kentlerin birliğini temsilin yerin ve göğün genel tanrılarına doğru bir dönüşüm geçirilir. Tanrı kavramına biçimlenen anlam iki alandan beslenir: Birinci Doğa dediğimiz insan ve toplumu dışındaki her şeyden doğan imgeler ile Toplumsal Doğaya ilişkin düşünce ve inançlar. Buna eski manevi kültür öğeleri öncülük eder. Yeni meşruiyet araçları, yani mitoloji ve din unsurları bu kaynaklardan beslenerek yeni toplumsal inşanın gereklerini ortaya koyarlar. Başarılı oluncaya kadar ideolojik faaliyet devam eder. Kabul görüncé kurumlaştırılır, törenleştirilir, insan görevlileri belirlenir, kurbanlar sunulur, tapınaklar inşa edilir. Bu işlerin tümü yeni verimli ve karlı toplumu sürdürmek içindir. En, Enlil, Enki, Ninhursag, İhanna, İstar, Marduk ve devam edip giden pantheon'u anlatmanın yeri burası değildir. Fakat yapılan işin toplumsal meşruiyet amacıyla olduğu aksıktır. Burada önemli olan eski tanrılar düzeni (pantheon) yerine geçen yeni tanrılar düzeninin neyi temsili olduğu veya yansıtıldığıdır.

Manevi dünyanın (kültürün) maddi kültürü yansıtışı yanlış bir belirleme değildir. Ama nasıllı önemlidir. Herhalde öküzün sudan yansıması gibi bir temsil söz konusu değildir. Manevi yansımıya çok farklı gerçekleştiriliyor. Basit bir yansımıya değildir. İnsanı insan eden gerçek bir inşadır. İnşa ile kaba yansımalar farklı kavramlardır. Tanrı sözcüğünü sıkça çözümlemeye çalışıyorum. Çünkü yer ve zamana göre anlamı değişen bir kavramdır. Derinlikli bir sosyolojik yaklaşım, tanrıının toplumsal kimlik imagesi olduğunu kabul etmekten kaçınmaz. Toplumsal kimlik imagesini basite almamalıyız. Bu imgenin takibi atomaltı parçacıklara kadar uzanmıştır. Hatta şimdilerde CERN laboratuvarlarında maddenin yapısını oluşturan 'higgs parçacığı', 'tanrısal parçacık' anmatadır. Hikayesi anlatılsa ciltleri doldurur. Burada pozitivist sosyoloji yapmıyorum. Toplumu da basit maddi bir insan kümesi olarak görmüyorum. Pozitivist yaklaşmıyorum. O yaklaşımın en kaba dincilik olduğunu tamamen farkındağım. Toplumsal kimliğin imagesi olarak Tanrı 13,8 milyar yıllık evrenin toplamıdır da diyebilirim. Yok olmayacak olanı demek de mümkündür. Kuru bir metafizik yapma niyetim de yoktur. Konuya basitte alanları uyarmak için belirtiyorum.

Toplum nasıl en esnek zekâlı madde-enerji aksıkanlığıyla, tanrı kavramı da en esnek mana-enerji kavramıdır. İsteyen istediği kadar anlam yükleyebilir. Anlam sanatını meslek edinenler (filozoflar diyebiliriz) bu işin uzmanı gibidirler. Peygamberler de en az filozoflar kadar anlam ve kavram türetme ustalarıdır.

Sümer uygarlığına ilişkin avantajımız, işlerin bu yönlü yürütüldüğünü nereye de不由得 çok açıkta. Hicbir ömek Sümer uygarlığındaki kadar maddi kültürel gelişmeyi manevi alana bu denli basit, basit olduğu kadar da görkemli yansitmamıştır. İddiam budur; istemeyen inanmak, bilmek zorunda değildir. Yükseklenen yeni sınıfın kendisini tanrısallaştırmasıdır Sümer Panteonu. Israrla vurguluyorum: Bu husus çok nettir. Daha sonra beş bin yıllık merkezi uygarlık tarihi boyunca gelişen tüm din, felsefe, sanat ve bilim arayışlarında köken göremiştir. Zigguratın kendisi bu gerçeki açıklar. En üst kat tanrıların panteonudur. Ortak rahiplerin, tanrı elçilerinin, anlam sanatını icra edenlerin, en alt kat çalıştırılan kul-kölelerin, en alttakilerin yeridir. Tüm dinlerin şu üçlüsüyle karşılaşmamıştır. Tanrı-elçi-kollar düzeni. Temel sınıf düzeni söyle değil midir? Asker + siyasi yönetici + rahip üst tabakayı oluştururken, orta tabaka yani aracı halkayı orta sınıf + bürokrasi + meşrulaştırma kurumları (üniversite, mabet ve medya) oluşturur. En alttakiler ilk iki sınıfın dışında kalan herkeştir. Proleter, köylü, memur, öğrenci, kadın, çocuk, işsiz vs.

Sümerler kendilerinden sonra gelen anlam kurucularının fazla yalan üretmemeleri için işin özünü basit ve anlaşılır bir biçimde inşa etmişlerdir. Basit derken tiyatro oynar gibi demiyorum, kavram sanatını üstün bir yetenekle icra etmişlerdir demek istiyorum. Akad, Babil ve Asur İmparatorluklarına geldiğimizde,

Devamı 25'te